

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

İstanbul

31 OCAK 2014 - 1 ŞUBAT 2014

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

Türkiye Barolar Birliği Yayınları : 274

Ekolojik Kriz ve Kentler

ISBN: 978-605-9050-28-9

© Türkiye Barolar Birliği
Ocak 2015, Ankara

Türkiye Barolar Birliği
Ođuzlar Mah. Barış Manço Cad.
Av. Özdemir Özok Sokađı No: 8
06520 Balgat - ANKARA

Tel: (312) 292 59 00 (pbx)

Faks: 312 286 55 65

www.barobirlik.org.tr

yayin@barobilik.org.tr

Baskı

Şen Matbaa

Özveren Sokađı 25/B

Demirtepe-Ankara

(0312. 229 64 54 - 230 54 50)

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

Türkiye Barolar Birliği
Çevre ve Kent Hukuku Komisyonunca
Düzenlenen Sempozyum

31 OCAK 2014 - 1 ŞUBAT 2014

İSTANBUL

Yayına Hazırlayan
Av. Musa TOPRAK

İÇİNDEKİLER

I.GÜN

(31 Ocak 2014)

“Açılış Konuşmaları” 7

Av. Ali ARABACI

TBB Yönetim Kurulu Üyesi

Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu Başkanı 11

Av. Doç. Dr. Ümit KOCASAKAL

İstanbul Barosu Başkanı 13

BİRİNCİ OTURUM

“Ekolojik Kriz Cenderesinde Kentlerimiz” 17

Kolaylaştırıcı: Av. Ali ARABACI

Türkiye Barolar Birliği Yön. Kur. Üyesi,

Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu Bşk.

Çare ÇALIŞKAN

TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi 20

Orhan SARIALTUN

TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şube Başkanı 34

Prof. Dr. Doğanay TOLUNAY

İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi 44

Prof. Dr. Mustafa SARI

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi 58

İKİNCİ OTURUM

“Plan mı Pilav mı?” 81

Kolaylaştırıcı: Av. İzzet VARAN

Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu Üyesi 83

Mücella YAPICI

TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi 84

Gürkan AKGÜN

TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi Yön. Kur. Üyesi..... 94

Ahmet ATALIK

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yön. Kur. Bşk. 100

Av. Dr. Bülent TOKUÇOĞLU

TBB Çevre ve Kent Hukuku Kom. Üyesi 109

II. GÜN

(1 Şubat 2014)

ÜÇÜNCÜ OTURUM

**“Planlama Hukukunda Olağanüstü
Hal Uygulamaları ve Yasalar” 127**

Kolaylaştırıcı: Eyüp MUHÇU

TMMOB Mimarlar Odası Genel Başkanı..... 129

Prof. Dr. İclal DİNÇER

Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 131

Arş. Gör. Seda YURTCANLI

İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi 143

Yrd. Doç. Dr. Özge AKSOYLU

Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi..... 152

Av. Can ATALAY

TBB Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu Üyesi 162

DÖRDÜNCÜ OTURUM

“Kentler ve İfade Özgürlüğü” 181

Kolaylaştırıcı: Av. Fikret İLKİZ

İstanbul Barosu..... 183

Yaşar Adnan ADANALI

Kent Çalışmaları, Berlin Teknik Üniversitesi Doktora Adayı..... 183

Yrd. Doç. Dr. Ulaş KARAN

İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi..... 194

Derya KARADAĞ

Yüksek Mimar..... 214

I. GÜN

"Açılış Konuşmaları"

SUNUCU- Sayın Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu Üyelerimiz, baro başkanlarımız, sivil toplum kuruluşu başkanlarımız, saygıdeğer hanımefendi ve beyefendiler; Türkiye Barolar Birliği tarafından düzenlenen “*Ekolojik Kriz ve Kentler*” başlıklı sempozyuma hoş geldiniz.

Sempozyumumuzun açış konuşmasını yapmak üzere Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu Üyesi Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu Başkanı Sayın Av. Ali Arabacı’yı sahneye davet ediyorum. (Alkışlar)

Av. Ali ARABACI (TBB Yönetim Kurulu Üyesi-Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu Başkanı)- İstanbul Van Erzincan barolarının değerli başkanları, değerli konuklar, basın değerli mensupları, sevgili meslektaşlarımız; hepinizi saygıyla sevgiyle selamlıyorum. “*Ekolojik kriz ve kentler*” konulu toplantımıza hoş geldiniz.

ALİ ARABACI’NIN
KONUŞMASI

Toplantının açılışını, programda da yer aldığı gibi Türkiye Barolar Birliği Başkanı Sayın Metin Feyziođlu ve İstanbul Barosunun Değerli Başkanı Sayın Ümit Kocasakal yapacaktı. Ancak Sayın Metin Feyziođlu yurtdışında bulunduğu için toplantıya katılamamaktadır. Sizlerden bu aksaklık için özür diliyoruz.

Üç gün sürece bu programın gerçekleştirilmesinde katkı sağlayan, başta Türkiye Barolar Birliği olmak üzere, tüm kurum ve kişilere, konuşmacılara teşekkür ederken, toplantının amacına ulaşmasını ve başarılı geçmesini diliyorum.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ALİ ARABACI'NIN
KONUŞMASI

Değerli konuklar, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren devam eden göçler ile hızlı sağlıksız yağma ve talana dayalı kentleşme geçmişleri binlerce yıl eskiye uzanan kentlerimizi, özellikle büyük kentlerimizi özgün kimliklerinden uzaklaştırmış, kentlerimiz betonarme apartman yığınlarından, planlı ve plansız kaçak yapılardan oluşan havasız renksiz ulaşımı kötü ve yeşil alansız mekânlar haline gelmiştir.

Benimsenen en uygun yapı tarzı ise, çok katlı kişiliksiz ve tekdüze betonarme apartmanlardır. Daha fazla imar rantı, daha yüksek yapı sınır tanımaz haldedir. Devlet ise, bu anlayışın teşvikçisidir. TOKİ yapıları kentlerimizi tanınmaz hale getirmiştir.

Her kentli yurttaşın istediği sağlıklı, ulaşımı kolay, yeşil alanları bol, yaşanabilir bir kenttir. Ama kent politikaları bu anlayışla devam ederse, bu amaca ulaşabilir miyiz? Zor görünüyor.

Sözgelimi bugün için İstanbul yeşil kent endeksinde 30 Avrupa kenti içinde 25'ncidir. Yaşanabilirlik endeksinde ise, 221 kent içinde 117'nci sıradadır. Kimlikleri yok edilen, her biri birbirine benzeyen, mimari özelliği ve değeri bulunmayan, tarihsel kimlik doku ve silüet uyumunun yok edildiği kentlerimiz, nasıl sağlıklı yaşanabilir kentler haline getirilebilir? Bunu bu ülkede yaşayan başta aydın kesim olmak üzere, herkesin sorgulaması gerekiyor.

Değerli konuklar, bildiğiniz gibi imar ve kentleşme, siyasal iktidarlarca uygulanan politikalara göre şekilleniyor. Kentleşme bir ölçüde hükümet uygulamalarının bir sonucudur. Kentlerde anakent planlarının yapılmamış ya da yapılanların uygulanamamış olması, kentleşmeyi temel toplumsal sorunlardan biri durumuna getirmiştir.

Neden kentlerimizin planları bilimsel esaslara göre yapılmaz ya da yapılsa bile uygulanmaz? Kenti bilimcilerimize göre, klaptokrasinin bir biçimi olan kenti parçalarının yağmalanması, hem yerel hem de ulusal düzeydeki politika alanın-

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ALİ ARABACI'NIN
KONUŞMASI

da görülmektedir. Kentsel alanların çevrelerindeki alanların yağmalanması, yerel düzeyde politikacı mafya ilişkisine dayalı olarak gelişirken, kent merkezlerindeki yağma daha üst düzeyde parti holding veya lider holding ilişkileri çerçevesinde gerçekleştirilebilmektedir.

Bu ikili ilişkiye günümüzde lider vakıf ilişkisini ekleyebiliriz. Siyasal ve ekonomik rant peşinde koşan siyasetçi, planlama kavramını reddederken, kentlerin yaşanamaz hale gelmesinde önemli bir paya sahip olduğunu kabul etmemiz gerekiyor. Bunun sonucu kent dışı alanlar plansız yağmalanmış, kent içi alanlarda planlı yağmanın mekânı haline gelmiştir. Daha da kötüsü, idarenin denetimi, yargısal denetim de dahil büyük ölçüde sınırlanmış, bir anlamda yargı siyasetin emrine verilmiştir.

Öyle anlaşılıyor ki, bundan böyle kent yağması talanı vurgunu yargı eliyle meşrulaştırılacaktır. Buna izin verilemez. Türkiye çıkarıcılığın, rüşvetin, kalitesizliğin, çetelerin, yağmacılığın, yasa dışılığın ve ahlaksızlığın batağına sürüklenmemelidir.

Değerli konuşmacılarımız, kentlerimizin içinde buldukları durumu, onları bekleyen tehlikeleri, kentsel dönüşümü, kentsel planlamayı, kamusalılığı, o kentlerde yaşayan insanların haklarını ve günümüzdeki anlam ve uygulamalarını sizlere anlatacaklardır.

Bu toplantının ülkemizdeki kentleşme politikalarına katkı sağlayacağı inancıyla, tüm katılımcıları saygıyla selamlıyorum. (Alkışlar)

SUNUCU- Sayın Arabacı'ya konuşmasından dolayı teşekkür ediyoruz. İstanbul Barosu Başkanı Av. Doç. Dr. Ümit Kocasakal'ı açış konuşmasını yapmak için davet ediyoruz. Buyurun. (Alkışlar)

Av. Doç. Dr. Ümit KOCASAKAL (İstanbul Barosu Başkanı)- Efendim ben de hepinize sevgiler ve saygılar sunuyorum. Aslında Arabacı değerli üstadımız bence çok güzel bir açış konuşması yaptı ve sınırları çizdi. Bunun üzerine çok fazla bir şey söylemek de istemem.

ÜMİT KOCASAKAL'IN
KONUŞMASI

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ÜMİT KOCASAKAL'IN
KONUŞMASI

Ben maalesef zaman bana yanlış bildirildiği için biraz geciktim, o yüzden de özür diliyorum hepinizden, ama kısa bir konuşmayla oturumun tam zamanında başlamasını temin etmek mümkün.

Şimdi tabii bu konuda hem söylenecek çok şey var, hem söylenecek hiçbir şey yok. Yani ekolojik kriz ve kentler deniyor. Bütün hayatımız kriz oldu zaten, her şeyimiz kriz. Siyasi krizin yargısal krizin olduğu bir ülkede, yani ekolojiye, kentleşmeye, planlamaya kim dikkat edece veya ne anlam ifade edecek?

Yani bir ülke düşünün ki, herhangi bir biçimde çevreye saygısı olmayan bir iktidar olsun. Bir ülke düşünün ki, *-bunların hepsi birbiriyle bağlantılı-* yürütme yargıya açık bir vaziyette meydan okuyabilsin. Bir ülke düşünün ki, o ülkedeki siyasi iktidar yargıyı, yargısal denetimi reddetsin. Şimdi böyle bir ülkede hangi ekoloji, hangi kentsel dönüşüm?

O yüzden dediğim gibi her tarafımız zaten kriz. Tabii kentle birlikte, aslında köyleri de ele almak gerektiği kanaatindeyim. Yani kentler kimliğini yitiriyor da, köyler acaba çok mu kimlik kazanıyor? Ben açık söylüyorum, bana eski köylerimi geri versinler. Yani köy, köy olmaktan çıktığı zaman, zaten kentin de bir anlamı kalmıyor.

Bir vakti zamanında Washington'a giden bir Apaçi şefiyle bir kişi arasında bir diyalog var, çok ilginç bir diyalog. Washington'u gördüğü zaman Apaçi şefi, bir şaşkınlık geçiriyor ve şöyle sözler dökülüyor ağzından. Diyor ki yanındakine: *"Sizin insanların çok mutsuz"* diyor. *"Nereden anladın?"* diyor. *"Hiçbiri gökyüzüne bakmıyor"* diyor. *"Karıncalar gibi çok sayıda ve sürekli bir yerlere gidiyorlar"* diyor. *"Herkes para kazanma ve mal mülk edinme peşinde"* diyor. Diyor ki: *"Ölüm olduktan sonra, mülkiyetin ne anlamı var ki?"* diyor. *"İnsan gökyüzüyle ve doğayla bir bütün içinde olursa mutlu olur"* diyor. Böyle bir diyalog, daha aslında uzun bir diyalogdur o.

Bence bütün olay aslında burada; yani her şey birbiriyle iç içe geçmiş durumda. Hani bizde diyorlar ya *"Balık baştan kokar"*

diye. Yani ekolojinin, kentleşmenin bir anlam ifade edebilmesi için, bütün bunlara saygılı, çevreye saygılı, yargıya saygılı, siyaset bilimine, daha doğrusu aslında bilime saygılı bir iktidar gerekir. Böyle bir iktidar olmadığı sürece, bence bunların hiçbirinin anlamı yok.

Yaşadığımız süreci hepimiz izliyoruz. Kentsel dönüşüm adı altında nasıl bir rantal dönüşümün gerçekleştiğini görüyoruz. Ben onu geçtim, ülkeye ihanet yasaları ardı ardına çıkıyor. Biliyorsunuz bir kanun değişikliğinden sonra, ülkemizin toprakları satılıyor. Yani düz anlamda da satılıyor, mecazi anlamda da satılıyor. Bugün bakın Trakya'da yabancılar hektar hektar toprak alıyor. Niye alıyorlar? Tarım alanlarımız bitiyor. Betonlaşmayla birlikte yeraltı suları kalmıyor. Siz her tarafı beton yaparsanız, o yağın yağmur nereden yol bulacak da yeraltına girecek. Tarım arazileriniz kalmıyor, verimli arazileriniz gidiyor.

Deniyor ki, efendim sırtına mı alıp götürecekler. Böylesine böyle bir mantık olabilir mi? Bakın bakalım İsrail nasıl kurulmuş? Sırtına mı alıp götürdüler o toprakları? Yani işte İstanbul'da son yaşananları gördük. Son kalan yeşillerin nasıl götürülmek istendiğini, ama umutlu olmamız gerekiyor. Halk kentine sahip çıktı İstanbul'da. Gezide bu halk İstanbul halkı kentine sahip çıktı ve bu aşamadan... Bu bir kırılma noktasıdır. Bundan sonra kolay kolay artık o kadar fütursuzca birtakım şeylerin yapılabileceği kanaatinde değilim, ama gezide gösterilen bu sahiplenme ve duyarlılığın üçüncü köprüde de, orada kesilen milyonlarca ağaç bakımından da her yerde gösterilmesi ve sergilenmesi gerekiyor.

Ben bu toplantıyı düzenlediği için Türkiye Barolar Birliği'ne gerçekten çok teşekkür ediyorum. Çünkü bu yoğun siyasi gündemde bu kadar önemli konular gözden kaçabiliyor; bunların gözden kaçmaması lazım, bunların üzerinde durulması lazım. O yüzden gerçekten çok önemli bir toplantı. Tabii zannediyorum bir yayına da bu ulaşacaktır, geriye bunlar kalıyor çünkü.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ÜMİT KOCASAKAL'IN
KONUŞMASI

Ben bu toplantının düzenlenmesinde emeği geçenlere, başta Türkiye Barolar Birliği ve onun Sayın Başkanı ve yönetim kurulu üyeleri olmak üzere, emeği geçen herkese, burada bilgileriyle bizleri aydınlatacak olan herkese şükranlarımı sunuyorum. İyi bir sempozyum olmasını dileyerek, hepinize sevgi ve saygılar sunuyorum efendim. Sağ olun. (Alkışlar)

BİRİNCİ OTURUM

“Ekolojik Kriz Cenderesinde Kentlerimiz”

SUNUCU- İlk oturumda konuşmalarını yapmak üzere Oturum Başkanımız Türkiye Barolar Birliği Çevre Kent Hukuku Komisyonu Üyesi İstanbul Barosu Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu Başkanı Sayın Av. Alev Seher TUNA'yı yerine davet ediyoruz. (Alkışlar)

TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi Çare Çalışkan, TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şube Başkanı Orhan Sarıaltun, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Prof. Dr. Doğanay Tolunay, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Prof. Dr. Mustafa Sarı. (Alkışlar)

Av. Alev SEHER TUNA (Oturum Başkanı)- Değerli katılımcılar, sayın baro başkanlarım, birlik başkan ve yönetim kurulu üyeleri ve değerli konuklar; hepiniz bugünkü sempozyuma hoş geldiniz.

Açış konuşmalarında da belirtildiği üzere "*Ekolojik Kriz Cenderesinde Kentler*" bu konuda konuşmalarını yapmak üzere önce TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi Çare Olgun Çalışkan'a söz vermek istiyorum.

Sunum konusu; Trakya'dan Kocaeli'ne Büyük İstanbul Örneği, buyurun.

Çare Olgun ÇALIŞKAN (TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi)- Sunumum aslında “*Trakya’dan Kocaeli’ne İstanbul’u Anlamak*” başlığıyla olacak. Ekoloji temelli bir gündemimiz olduğu için, içinde ekonomik sosyal fiziksel etkileşimlere dayalı slâytlar da var, onları biraz hızlı geçeceğim. Bol görselli bir sunum, umarım sıkılmazsınız.

Ağırlıklı olarak sunum üçüncü köprü öncesinde ilk iki köprü deneyimiyle başlayacak, sonra üçüncü köprü projesi ve onun etkileşimiyle devam edecek. Sonrasında üçüncü havaalanı projesine biraz daha küçük bir yer verecek sunum. Son olarak Kanal İstanbul projesi en küçük hacmi kaplayacak. Çünkü resmi olarak duyurulmuş bir proje değil hâlâ.

Çözüm önerileri de var sunumda. Vakit kalırsa çözüm önerilerine de değineceğiz. Dediğim gibi bol görselli bir sunum, umarım sıkılmazsınız. Bu sunumu defalarca yaptım, o yüzden bazen hızımı alamayıp çok hızlı ilerleyebiliyorum. Beni uyarmanızı da rica edeceğim, eğer çok hızlı olursa. Sunumların da sanırım paylaşımına açık olduğunu düşünüyorum. Çünkü bu sunumu biz herkesle paylaşıyoruz.

Sunumun sonunda da kuzey ormanlarıyla ilgili mücadele veren meslek odaları ve bazı bilim insanları dışında, bir de Kuzey Ormanları Savunması diye bir gönüllü inisiyatif var. Kuzey Ormanları Savunmasıyla da ilgili bir-iki slâyt var. Pazar günkü saha gezisinde rehberlik edecek Kuzey Ormanları Savunması bu etkinliğe. Onu da anmadan geçemeyeceğim. İletişim bilgileri olacak, kaynakça olacak. Bunlardan da yararlanabilirsiniz.

Köprülerden önce İstanbul nasılmış diye başlıyoruz. Gördüğünüz gibi kahverengi leke İstanbul’un yerleşik alanını gösteriyor. Daha çok boğaz kıyıları ve Marmara kıyılarına yakın kompakt bir yerleşik alanı var İstanbul’un. Kuzeyde orman alanlarımız gözüktüyor koyu yeşil lekeler ve diğer alanlar da açık renkte gözüken alanlar da yerleşilmemiş alanlar, ağırlıklı olarak tarım alanları gibi alanları kapsıyor.

1973 yılında birinci boğaz köprüsü ve E5 bağlantı yolları yapıldı ve kentin kentsel yayılımı değişmeye başladı zamanla. Bu haritada gördüğünüz ikinci kuşak koyu renkli kahverengi leke, birinci köprüyle ikinci köprü arasındaki mekânsal yayılımı gösteriyor. 1988 yılında da TEM güzergâhı boyunca Fatih Sultan Mehmet Köprüsü inşa edildi. Gördüğünüz gibi kent yavaş yavaş hem güneyden kuzeye, hem de doğu batı ekseninde biraz daha büyümeye yayılmaya başlıyor, ama bir iki kuşak öteye yayılıyor, sıçramalar çok fazla yok.

1988 yılında ikinci boğaz köprüsü inşa ediliyor. Öncesinde birinci boğaz köprüsünün inşa sürecinden bir fotoğraf; Büyükdere-Maslak aksının olduğu bölgeyi görüyorsunuz, bugün Maslak bölgesinin olduğu yer. Köprü inşaatı yapıldığı zaman en ufak bir bina ya da gökdelen göremiyoruz, ama sonrasında ulaşımın arazi kullanımını tetikleyici en bariz örneklerinden biridir bu alan ve mekânın dönüşümüne en büyük örneklerden biridir.

Köprüyü biz normalde toplu ulaşım ekseninde ve insanların taşınmasını, yakalar arasında insanların taşınması amacıyla yapmış olmalıyız, ama bu köprünün temel etkisi daha çok taşınan araç sayısındaki artışla kendini gösteriyor. Köprü yapıldıktan bir yıl sonra taşınan araç sayısındaki artış yüzde 200, ama taşınan yolcu sayısındaki artış sadece yüzde 4 ve ikinci köprüyle birinci köprü arasında özel otomobil sahipliği de ciddi oranda artmış, yüzde 230.

1988 yılında ikinci boğaz köprümüz faaliyete geçiyor ve TEM bağlantı yoluyla kenti yine kuşatıyor, biraz daha kuzeye ve transit trafiği kuzeye aldırma gerekçesiyle yapılıyor. İkinci köprü yapıldıktan sonra 2006 yılına kadar kent nasıl yayılmış? Onun haritası bu harita ve gördüğünüz en koyu lekeler, ikinci köprüden sonra 2000'li yıllara doğru kentin gelişme alanlarının lekelerini gösteriyor. İlk köprüden sonraki yayılım direkt bir kuşak atlamayken, şimdi artık sıçrayarak, ekolojik değerlerimiz olan kuzey ormanları ve su havzalarının yakınlarına gelerek Karadeniz kıyısına ulaşarak. Burada az önce andığımız köylerin yanı başlarına gelerek, daha çok kapalı ve lüks siteler

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ÇARE OLGUN
ÇALIŞKAN'IN
KONUŞMASI

şeklinde. Kent artık biraz daha kontrolsüz ve planlama dışında büyümeye başlıyor ve TEM boyunca önemli sanayi kümelenmeleri ve çevresinde de çarpık yapılaşma kendini gösteriyor. Çünkü bunu devlet yerel yönetimler planlayamıyor.

İkinci köprüyü takip eden ilk 10 yıl içerisinde, Gaziosmanpaşa'nın nüfusu 360 bin, Ümraniye'nin nüfusu da 305 bin artıyor. Bunlar orta ölçekli Türkiye kenti büyüklüğü aslında tek başına. İstanbul ölçeğinde küçük gelebilir, ama birer il katılmış oluyor sadece iki tane ilçesine. Bu örnekler çoğaltılabilir.

Ekümenopolis belgesel filminden bazı görseller de var sunumda. Sanayi kümelenmeleri TEM kuşağında ve çevresinde de göçle gelen ağırlıklı olarak, istihdam odaklı yapılaşmaları biriktiriyor. Göç ve plansız kentleşmeyle sonuçlanıyor bu süreç.

Sultanbeyli TEM'in yarattığı ilçe olarak anılır ve ulaşım mekânsal dönüşüm ve bunun ekolojik baskısına en iyi örneklerden biridir. 1982 yılında Sultanbeyli gördüğünüz çemberin içindeki küçük bir alan, belki bir mahalle ölçeğinde bir yer. 2012'de Sultanbeyli, içinden TEM geçiyor ve TEM'e dayalı olarak neredeyse 5-6 yıl içerisinde yoğunlaşan bir yapılaşması var Sultanbeyli'nin. Askeri alan ve orman alanına dayandığı için büyüyemiyor. Önünü açsanız daha da büyüme potansiyeli var. Oldukça çarpık bir yapılaşma, betonarme, apartmanlaşma baskın karakter ve sosyal donatı dağılımı, açık yeşil kullanımı neredeyse yok. Bu çılgın artışın rakamlara vurduğumuz zaman en bariz görülebileceği şey, nüfusundaki değişim.

İkinci köprü projesi 1985 ve 88 yılları arasında inşaatı sürdü. 1985 ve 90 yılları arasında, sadece 5 yıl içerisinde Sultanbeyli'nin nüfusu yüzde 2100 artmış. İstanbul'un nüfusu bile bu dönemde sadece yüzde 23 oranında artmış. Bu dönüşümü en net okuyabileceğimiz veriler bunlar. Havadan Sultanbeyli'nin görünümü; gerçekten kimlikten, mekânsal dağılımdan, arazi kullanımının farklılaşmasından bahsedemiyoruz. Tek tip ve çarpık bir yapılaşma var. TEM çizgisi gözükebiliyor sadece, en okuyabildiğimiz şey TEM kuşağı.

İkinci köprü sonrasında boğazdan taşınan araç sayısındaki artış katlanarak ilerliyor, yüzde 1180 oluyor. Ama boğazdan taşıyabildiğimiz yolcu sayısındaki artış sadece yüzde 170 olabiliyor. Bu katlanma birinci köprüden çok daha fazla olmuş oldu ikinci köprü sırasında.

Trakya'yla Kocaeli arasında bir ekosistemin merkezi aslında İstanbul. Hocam daha iyi anlatacaktır bunu. Gördüğünüz gibi ekosistemin en temel ögesi orman alanları, kuzey orman alanları Trakya'dan gelip, aslında İstanbul'da devamlılığı olup, Kocaeli Sakarya üzerinden devam eden bir sistem, ama İstanbul'u artık Karadeniz'le neredeyse Eyüp-Arnautköy kesiminde kesintisiz bir yerleşim lekemiz olmaya başladı. Bu risk giderek artacak, çünkü üçüncü köprü, üçüncü havaalanı ve yeni rezerv alanları da kentin kuzeye kaydırmasını sağlayacak projeler. Bu nedenle ekosistemin bölünmesi giderek artacak maalesef.

Üçüncü köprü projesini hızlıca geçeceğim. Köprü projesi yapılırken ben Büyükşehir Belediyesinde çalışıyordum, belirli güzergâhlar etüt ediliyordu. Etüt edilen güzergâhlar dört ayrı güzergâh ve bir de hiç köprü olmama senaryosu. Onun üzerinde çok durmamışlardı. Bu senaryolar içerisinde ekolojik değerlerin en çok üzerine oturan güzergâh 6 no.lu güzergâhtı ve bu seçildi maalesef üçüncü köprü için. Gerekçesi de ilk etapta, yine transit trafiği kentin kuzeyine kaydırmaktı, ama daha sonra söylem değişti ve kent içi trafikten yük alsın istendi. Üzerinden raylı sistem geçirilecek *-yerleşimin olmadığı bir alan burası-* gibi farklı söylemlerle gelişti süreç.

Garipçe-Poyrazköy köprüünün ayaklarının düştüğü yerler. İki de balıkçı köyü niteliğinde yerler ve doğal sit alanı. Köprüünün ayaklarının düştüğü yer birer doğal sit alanı. Maalesef buna engel olamıyoruz bir şekilde. İstanbul'da kent trafiğini biraz daha iyi anlamamız gerekiyor. Boğaz trafiği, aslında kentin trafik bütünüünün sadece yüzde 11'i. Her şeyden önce bizim birinci önceliğimiz boğaz trafiğini eleştirmek değil.

İkincisi, bu boğaz trafiğinin yarısından fazlası iş amaçlı yolculuklar; bu da nüfusun istihdamla dengesizliğini ortaya ko-

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ÇARE OLGUN
ÇALIŞKAN'IN
KONUŞMASI

yan bir sonuç. Haliyle yakalardaki geçiş talebini bizim öncelikle kontrol altına almamız lazım. Bu da ulaşımdan önce bir planlama sorunudur. Yeni bir köprüyle çözülecek bir sorun değildir.

Günde ortalama 1,5 milyon insan yaka geçişi yapıyor. Bunun 300 bini denizyoluyla yapılıyor. Denizyoluyla yapılan taşıma hâlâ yeterli değil. Sabah yüzde 70 oranında geçişler Anadolu'dan Avrupa'ya, akşam da geri dönüş yolculukları var. Bu nüfus ve istihdam dengesizliği demek; insanlar yaşadığı yaka değil, diğer yakada daha çok yaşıyorlar çalışıyorlar. Bu dengeyi biraz gözetecek planlama adımları atılması gerekiyor. Köprülerden bir özel otomobil ortalama 1,2 kişi taşıyor. Bu da aslında toplu ulaşıma bir vurgudur.

Dünya metropolleri, yarıştığımız dünya metropollerinde temel tercih toplu ulaşımdır ve bunun merkezinde de raylı sistem vardır. Ağırlıklı olarak da metro sistemleridir. Toplu ulaşım içerisinde raylı sistemin payına baktığımız zaman, oldukça gerisindeyiz biz rakiplerimizin. Yüzde 15,6'dır son güncel rakamdır bu. Dünya örneklerinde bu oranlar en az yüzde 70 ve üstü seviyelerdedir. Londra, Paris, Moskova, New York ve özellikle de Tokyo'da yüzde 96 seviyelerinde. Haliyle oldukça gerisindeyiz hâlâ son projelere rağmen. Billboardlardaki yansıyan metro atıflarına ve söylemlerine çok rağbet etmeyin derim. Ulaşım AŞ'nin sayfasından bile görebilirsiniz metro ağımızın ne kadar eksik olduğunu.

Günümüzde metro ağlarına baktığımız zaman; Londra'nın 400 kilometre, Moskova'nın 300 kilometrenin üzerinde, New York 370'e yakın, Paris 300 kilometreye yakın. İstanbul Marmaray'ın açılmış olan kısmı da dahil 91 kilometre. Yani bu bile bize gösteriyor ki, birçok modern kent metropol, kent içerisinde aktarmalara imkân veren bir ağ oluşturmuş durumda, metro ağı ve teme ulaşım bu ağ üzerinden yapılıyor, toplu ulaşım temelli. Ama bizde bir yerde TOKİ uydu konutu yapıyor, binlerce insan yerleşiyor oraya ve oraya bir metro hattı uzatıyor. Haliyle ya arazi kullanımı önce düşünülüyor sonra ona ulaşım sağlanıyor ya da önce ulaşım sağlanıyor ona arazi

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ÇARE OLGUN
ÇALIŞKAN'IN
KONUŞMASI

kullanımı dengelenmeye çalışılıyor. Anadolu Yakasında sadece Kadıköy-Kartal hattı var. Marmaray'ın bir kısmı var. Anadolu Yakası o anlamda çok daha geride. Hem yakalar arasında bir dengesizliğimiz var, hem de bir ağ mantığının dışında bir toplu ulaşım metro ağıımız var maalesef.

Gidişat iyi bir sinyal vermiyor. Çünkü özel araç ve motorlu araç sayısındaki artış, İstanbul'da nüfusun artışının beş kat önünde ilerliyor son 30 yılda. Bu ekolojik anlamda hiç savunulabilecek bir gidişat değil.

Kent içi ulaşımında bilgisayar ortamında yapılan etütler, en önemli kilit noktalar arasında tercih ikinci köprüden olursa ne kadar kilometre harcanır, üçüncü köprüden olursa ne kadar kilometre harcanır diye bir analiz yaptık iki-üç yıl önce ...55.47 ortamında. Sonuçlar 30 ilâ 50 kilometrelik bir fark olduğunu ortaya çıkarıyor. Yani çok tercih edilesi bir kolaylık sağlamıyor.

Bisiklete bir vurgu var, bunu vakit kalırsa daha geniş anlatırım. Gün içinde Maslak-Beşiktaş arasında ortalama hız 4 kilometreye düşüyor iş çıkışı, ama bisikletle 25 kilometreyle daha akıcı bir trafik sahibi olabilirsiniz.

İstanbul'un bir kent planı var, çevre düzeni planı. Meslek odaları ve bazı örgütler dava açtı bu plana, ama savunulabilir yanları var. O da kentin merkezi yapısını çok merkezli bir görünüme kavuşturmak istiyor. Kentin kuzeyine yeni bir köprü projesi önermiyor, Kanal İstanbul yok, üçüncü havaalanı şu noktadadır Silivri-Gazitepe bölgesindedir ve ihtiyaç halinde yapılsın diyor. Çorlu'da bir havaalanı kapasitesi değerlendirilsin, Trakya'yı da besler o havaalanı deniyor ve İstanbul'un batısını besleyebilir deniyor.

Haliyle merkezi yönetimin dayattığı projelerin hiçbirine yer vermemiş bu plan ve reddediyor bunları. Üçüncü köprüyü de tehdit olarak görüyor ayrıca bu plan. Altında Kadir Topbaş'ın imzası var.

Üçüncü köprü projesinin, sadece üçüncü köprü projesinin, diğer büyük mega projeleri saymıyoruz. Üçüncü köprü

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ÇARE OLGUN
ÇALIŞKAN'IN
KONUŞMASI

güzergâhı çevresinde yapılaşmalara izin verilirse nasıl bir nüfus çeker diye düşündüğümüz zaman kentin kuzeyine. Farklı alanlarda en iyimser rakamla 7,3 milyonluk bir nüfusu kentin kuzeyine çekecek, dışarıdan göçlerle alacak; bu en iyimser rakam. Bunun yanına üçüncü havaalanını ve kuzey yeni şehirleri de eklediğiniz zaman rakam gerçekten daha da katlanacak.

Çevresel etkileri anlatmak için şu harita bile tek başına yeterli. Çünkü gördüğünüz yeşil alan, İstanbul'un ekolojik bütünlük alanı. Orman alanları, su havzalarını kapsayan bir ekosistem bütünlüğü içinde, 2/B alanları, özel orman alanları ve tarım alanları da var, o yüzden leke büyük. Üçüncü köprü güzergâhı için seçilen alan neredeyse bu ekosistem bölgesinin üzerine oturmuş durumda. Bu bile yoruma gerek bırakmadan durumu özetliyor.

Köprülerden önce üçte ikisi doğal alanlardı bu şehrin, üçte biri doğal alan dışındaki alanlardı ve yaşadığımız alanlar bu kırmızı lekeydi. Bu giderek büyüdü Karadeniz'e sıçradı ve artık kentin üçte birinde doğal alanlarımız var, üçte ikisini biz kuşattık.

Belirli çevresel etkileri var üçüncü köprünün. En tipik etkilerden hızlıca bahsedeceğim. Su havzalarımız gördüğünüz gibi Küçükçekmece artık bir su havzası değil, niteliğini kaybetti. Yakında Elmalı ve Büyükçekmece havzası da aynı riskleri taşıyor. Kuraklık sorunu yaşıyoruz bu kentte. Çünkü bahsedildi, sürekli beton ve asfalt zeminlerle büyüyor kentimiz. Gördüğünüz bu su havzaları tamamen orman alanlarının içerisinde yer alıyor, bu yüzden çok önemli. Gördüğünüz ekolojik koridorları kentin. Bu koridorlar doğal akışların engellenmesi gereken koridorlar, ama ciddi büyük projeler bu akışları engelliyor maalesef.

Doğanay Hocamızın bir sunumundan alıntı bu görseller. Kentin en büyük rüzgâr bölgesi kuzey boğaz giriş bölgesi ve üçüncü köprü de buradan yapılacaktır. İklimsel ve rüzgâr fiziksel çevre özellikleri bakımından da oldukça sakıncalı bir bölge. Orhan Hocamız belki daha detaylı bilgiler verir.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ÇARE OLGUN
ÇALIŞKAN'IN
KONUŞMASI

Sayılarla biraz daha ilerleyecek olursak, taşıt egzozları en büyük kirlenici etkenlerden biri ve üçüncü köprü yolumuzu uzatacak. Isı adası riski var, çünkü sürekli betonlaşan toprak zeminini yitiren bir kent burası. Yoğun yapılaşma baskısından bahsetmeye bile gerek yok, çünkü artık günümüzün gerçeği. Büyük yaban hayatlarının olduğu bir bölge kuzey coğrafyası ve orman alanları yol bahanesiyle parçalandığı için, bu hayvanlar da göçe zorlanacak. Domuzların boğazı yüzerek geçmesi bunun en tipik örneğidir.

Orman alanı bölündüğü için, ekosistem bütünlüğü parçalanacak ve etkinliğini azaltacak. Ormanlarda kesilen bir ağaç, yanı başında ağaç varsa o ağaç strese girmiş. Orman fakültesi uzmanlarının raporlarında geçiyor bu bilgiler.

İkinci köprü projesi yapılırken, Anadolu Yakasında 11.800 hektarın üzerinde alan orman vasfının dışına çıkarılmış. Üçüncü köprü projesinde de benzer bir risk var. Yaptığımız bilgisayar ölçümlerinde, bu gördüğünüz TEM'den bir görüntü, ama buna birer şerit ekleyin, ortasına da bir raylı sistem hattı geçecek güya ve 150 metrelik bir kuşak boyunca bu proje ilerleyecek İstanbul üzerinde. Bu kuşağın ezdiği, tamamen sadece projenin ortadan kaldırılabilecek alanların rakamlarıysa 680 hektar doğal sit alanı, 931 hektar tarım alanı, 2,5 milyondan fazla ağaç ki, neredeyse bunun 2 milyonu kesilmiş durumda, taşınmamış durumda kesilmiş durumda ve 1453 hektarlık orman alanı. Bizim hesabımız buydu, ama bakan geçenlerde bir soru önermesine yanıt vermiş, 2542 hektar orman alanında inşaat izni verilmiş haliyle.

Buradaki tahribat 2010 yılında başladı. Köylüler emlakçiler ellerinde haritayla parsel parsel inşaat şirketlerine bu alanları devrediyordu paravan şirketler üzerinden. 2011 yılında yaptığımız geziden örnekler. Burası su havzası, hemen yanı başında yol genişletiliyor. Büyükşehir'in yaptığı bir harita; doğal yapı, fiziki gelişmelere tolerans ne kadar tanır ya da tanımaz? En koyu lekeler tolerans tanımadığı alanlar doğal yapının ki, üçüncü köprü güzergâhı da neredeyse bu alanlardan geçiyor.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ÇARE OLGUN
ÇALIŞKAN'IN
KONUŞMASI

Mekânsal açıdan işlevi bozulmaması gereken alanlar şu gördüğümüz yeşil leke ve üçüncü köprü projesi de yine bunun üzerinden geçiyor. Sürekli suç işleyen bir proje işin özeti ve sadece ekolojik kaygımız kentin kuzeyiyle ilgili değil, merkeziyle de ilgili. Roma ve Londra'nın kent merkezleri bunlar. Gördüğümüz o dağınık da olsa yeşil bir bütünlük var kentin merkezinde. Biz bugün Taksim'de gezi parkının koruyamıyoruz neredeyse. Gördüğümüz gibi büyük kent parkları var ya da parçalı bir şekilde dağıtılmış kent geneline ve bunlar dünyanın en büyük metropolleri.

Bu da İstanbul'dan bir görüntü, burası Kadıköy, E5-6 boyunca Kadıköy ilçesi var. Burada sahili saymazsak, gözle görülür yeşil alanları işaretledik ve bunların fonksiyonlarına baktık. Hastane, hastane, mezarlık, iki tane de park alanı var. Yani gerçekten siyaset değişse de, mekânsal anlamda kentin yönetimi değişmiyor maalesef. Yani Sultanbeyli tek kurban değil bu anlamda.

Bu örnek Kadıköy İstanbul'un yaşam kalitesi en yüksek ilçelerinden biri bu arada. Bu örneği başka yerlerde de verebilirsiniz, hiç fark etmez. Yani bir yönetim sorunumuz var, net bir şekilde var.

Normalde biz plancılar bir yerde plan yaparken kişi başına aktif yeşil alan hesabı yaparız ve bu bir kişi için 10 metrekaredir. Gelişmiş ülkelerde bu oran 25-30 metrekare ve İstanbul'da bugünkü bu oran 1,7 metrekare. Bunu 10 metrekareye çıkarmak istersek, ihtiyaç duyduğumuz alan 148 bin futbol sahası büyüklüğünde. Haliyle bugün İstanbul'da bunu yapmamız imkânsız. Haliyle ekolojik anlamda belirli sınırların zaten aşılmış durumda olduğunu söyleyebiliriz.

Sosyal etkileri çok hızlı geçeceğim. Çünkü ekolojik bir temelimiz var, ama bunlar da ekolojii etkileyen konular. Acarkent örneği, 1900'lü yılların sorunlu bir örneği. Yüzde 6 yapılaşma izniyle yapılmış özel orman alanına, eski hali böyleyken, ama yüzde 6 ağaç bile bırakmamışlar neredeyse. Uğrunda bakanlar değişti, hukuken çözemediğimiz bir örnek ve bu sorun kentin kuzeyine taşınacak çok fazla örneği de beraberinde getirecek.

Yakın zamandan bazı örnekler var. Bunlar sosyal olarak da kenti birbirinden koparan örnekler. Koç Üniversitesi örneğinin buna en iyi örneklerden biri. O alttaki bir kapalı siteyse, bu da bir kapalı üniversite ve kaçak bir üniversitedir.

Gördüğünüz gibi mimari ve planlama açısından oldukça sorunlu örnekler var. Kentin kuzeyinde peyzaj değerleri mühim olduğu için bu alanda seçiliyor. Üçüncü köprü güzergâhındaki saha gezisinde çokça göreceksiniz, sadece yol için alanlar açılmamış, büyük projeler için de yüzlerce metrelik açıklıklar var. Onu yolla açıklamak mümkün değil. Kentteki konutların yüzde 20'si ekolojik açıdan sakıncalı alanlarda yerleşmiş ki, bu oran şimdi daha da fazladır.

Ekonomik ilişkisini de tek bir slaytla geçeceğim. 350 Milyar Dolarlık bir ranttan söz ediyoruz, üç yıl önceki hesaplama. Sadece üçüncü köprü projesi yapılırsa, yanına diğer projeleri kattığınız zaman bu oran çok daha fazlalaşacak. Temel motivasyonu biz burada bulabiliyoruz çünkü.

2013 yılında yaptığımız saha gezisinden örnekler. Gördüğünüz gibi bu bir yol açma projesi değil. Burada başka bir özel proje için saha açılmış durumda. En ufak bir bilgilendirme tabelası yok. Gördüğünüz gibi buradan yol geçmiyor, ama açılmış ve 20 gün öncesinde açılmış burası. Olayın insanla yan yana geldiği zaman ölçeğini de anlayabiliyoruz daha iyi. O az önce bahsettiğim kuşak boyunca, 150 metrelik kamulaştırma kuşağı boyunca yapılan açıklık. Gördüğünüz gibi çukurluklar ya da tepelik alanlarda viyadük ve tünellerle dünyanın en çevreci projesi yapılacaktı. En ufak bir viyadük ya da tünel izine rastlayamıyoruz.

Üçüncü havaalanını daha kısa geçeceğim. Planda Silivri-Gazitepe bölgesinde önerilmiş ve bu ölçekte de değil, ama malesef planda üç tane su havzamızın ortasında, yüzde 80'i orman alanı olan, jeolojik açıdan da sakıncalı bölgeler içeren bir yer seçilmiş durumda; kentin planına da aykırı. Ayrıca kuş göç rotasında ve kuzey coğrafyasında ve denizin hemen dibinde. İklimsel açıdan da çok büyük sorunlar içeren bir bölge.

Aynı zamanda kırsal alanlarla komşu bir yer, ama bizim anladığımız en net gerekçesi, üçüncü köprü projesi hiç yerleşilmeyen bir alanda ve bu proje üçüncü havaalanıyla ve Kanal İstanbul'un da şu bölgeden geçeceği düşünülüyor, buradan değil ve hepsi birbirini besleyerek, birbirine müşteri ve kullanıcı yaratmış olacak ve böylelikle pastanın değeri artacak. Böyle bir sakıncalı projemiz daha var.

Üçüncü havaalanı projesi henüz planlara işlenmediği için çok fazla üzerine hukuken de gidemiyoruz. Gördüğümüz bu alan üçüncü havaalanının yer seçilmiş yeri. Maden ocaklarından kalma su göletleri var. Makilik ve orman alanları var çokça ve el değmemiş bir alan aslında. Planda aslında burası kırsal yerleşim alanı, kıyı rehabilite alanı ve orman alanı olarak gözüktüyor, ama bugün üçüncü havaalanının yer seçildiği yer.

Önemli bir sulak alanı burası üçüncü havaalanı için seçilen yer. Çok sayıda endemik bitki türünü barındırıyor. Üç tane içme suyu havzamızın ortasında yer seçmiş durumda. Hazırlanan ÇED raporunda, yılın 107 günü fırtınalı, 65 günü yoğun bulutların olduğu bir yer seçilmiş durumda. Akla ve mantığa sığdıramıyoruz. En büyük hukuksuzluklardan biri de, ÇED raporu askıdayken ihalesi yapılmış bir proje. Bu nedenle sanırım Çevre Mühendisleri Odası bunun için bir dava açmış durumda.

Çeşitli rüzgâr santralleri lisansını almış ve o bölgede kurulacakken, birden üçüncü havaalanı oraya geldi. Yanı başında uluslararası sözleşmelere aykırı yakınlıkta bir çöp toplama tesisi var ki, bu tesisler kuşları çok yoğun çeker ve kuşlar da hava trafiği için en büyük risklerdir. Haftada 50 bin leyleğin geçtiği bir bölge burası. Yereldeki insanların da hiç benimsemediği bir koşul var ve oldukça büyük bir orman kıyımı da burada olacak, 1,8 milyon.

Proje alanından, Çoban Hıdır der ki, burayı sıkça sis basar, rüzgâr sert eser ve gazetecilerin gittiği günkü havadan bir kuş görüntüsü. Türk Havayollarınının 2003-2010 yıllarındaki yöneticisinin de anlatımı bu projeyi reddeden bir içerikte. En büyük dünya hava alanlarında bile 100 milyon sayısına ulaşılmaz, biz

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ÇARE OLGUN
ÇALIŞKAN'IN
KONUŞMASI

150 milyon niyetiyle bu projeyi yapıyoruz güya ve mevcut kapasiteler kullanılarak ihtiyacımızın fazlasını da sağlayabiliriz. Atatürk Havalimanı ve Sabiha Gökçen'i değerlendirerek ve gereksiz bir proje olarak yorumluyor.

Atatürk Havalimanında tam kapasiteli 45 milyon yolcu taşıyor bir yılda. Sabiha Gökçen'de bu sayı 70 milyona çıkabilir bir-iki yıl içerisinde ve toplamda da 115 milyonluk bir kapasitesi var sadece iki havaalanının İstanbul'un. Türkiye'de 2012 yılında toplam 130 milyon yolcu taşınmış zaten. İstanbul tek başına 115 milyon kapasiteye sahip. Haliyle neden ihtiyaç duyulduğunu anlamakta güçlük çekiyoruz.

Avrupa'dan örneklerle karşılaştırırsak çok daha iyi anlaşılır. Avrupa'nın en yoğun havaalanı Londra'da Heathrow, kapasitesi 122 milyon ve maksimum kapasitesi. Şu an daha da düşük bir kapasiteyle çalışıyor. Frankfurt en yoğun üçüncü havaalanı ve kapasitesi 57,5 milyon. En fazla ulaşabileceği rakam 90 milyon ki, ihtiyaçları yok şu an. En temel konu da, alanın büyüklüğü değil, pist yapılanması ve lojistik hizmetin yönetilmesidir havaalanındaki asıl akıcılık.

Bir çalışma, Uluslararası Havaalanı Konseyinin bir çalışması. Dünyanın en büyük havaalanlarının haritası bu; en büyüğümüz Atlanta Havaalanı Amerika'da, 95,4 milyon yolcu taşıyor. Diğerleri de sırayla azalıyor, 60, 70 ve 80 milyon seviyelerinde. Dünyanın en büyük havaalanının bile neredeyse 55 milyon üzerini hedefliyoruz. Bu potansiyelimiz neden ileri geliyor anlayamıyoruz gerçekten ve seçtiğimiz alan büyüklüğü çok büyük, hektar olarak çok büyük. Üçüncü havaalanı için belirlenen alan 7650 hektar, ama Atlanta Havaalanının ve diğer havaalanlarının bile büyüklüğü çok çok düşük seviyelerde. Atlanta Havaalanının beş kat büyüklüğü bu alan, seçtiğimiz yer. Dünyanın en büyük yolcu taşıma kapasitesi olan havaalanının beş kat büyüklüğünde bir yer seçmiş durumdayız. Ölçeklerde de en üstü zorluyoruz.

İdeal çözüm için tek bir slâytla geçeceğim. Kenti iki yaka arasında lineer bir şekilde taşıyan bir metro ağına ihtiyacımız

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ÇARE OLGUN
ÇALIŞKAN'IN
KONUŞMASI

var ve bu kenti güney kuzey ve doğu batı yönlerinde besleyecek ara hatlarla kenti rahatlatacak bir çözüm olacaktır. Marmara ilk yapıldığı dönemde önemli bir projeydi, ama artık kentin çok güneyinde ve bugün İstanbul'da insanların yaka geçişindeki istek hattı iki köprü arasındadır çizgi olarak. Haliyle kent biraz daha büyüdüğü için kuzeye, Marmaray'ın da belki yeterli kalmama ihtimali olacaktır, ama ileride bu sorun çözülecekse, yine lineer bir metro ağı ve ona dayalı diğer toplu ulaşım beslemeleriyle çözebiliriz. Çılgın projelere kentin merkezi yoğunluğunu arttıracak projelerden de vazgeçmeliyiz.

Bunları, slâytları temin edebileceğiniz için geçiyorum. Yük taşıma gerekçesi yüzde 2'dir İstanbul'un bugün. Bu köprü yapma gerekçesi değildir. Onlar da ro-ro ve ro-la gibi raylı ve deniz ulaşım sistemlerine aktarılarak, kent içi trafikten arındırılabilir. Hiçbir şey çözümsüz değil aslında.

Üçüncü köprünün ayaklarının inşaatı ve geri bölgesindeki yol güzergâhının açıldığını görüyoruz burada. Gördüğünüz gibi ne bir viyadük ne de bir tünel düşülmüş, her yer açılmış durumda. Bunlar Kuzey Ormanları Savunmasının yaptığı etkinliklerde çekilen fotoğraflar ve ölçek farkını anlamak için çok önemli bir fotoğraf bu.

Kendi uydumuz bizi ele veriyor. Rasat'ın görüntüsü. Köprü ayakları, bugün artık 100 metrenin de üzerine galiba çıkmış durumda. Yine Hocamızın sunumundan bir görüntü... Kanal İstanbul projesinin duyurulan bölgesi... Boğazdaki kirliliği gösteriyor ve bu kirlilik aslında azalmıyor çok da fazla. Transit yük akışını gemilerle oraya kaydırırsak ve yanı başında ayrıca yerleşim ve yapılaşmalar da olacağını düşünürsek, bu kirlilik yine artacak. Çözüm değil, yani maksat depreme karşı, kazalara karşı önlemse, yanı başında yerleşimlerin yapılmaması gerekmez miydi diye soruyoruz.

Kanal İstanbul'dan son kısa kısa birkaç öngörü ve eleştiri. Bilgi Üniversitesinde yapılan bir konferansta, deniz bilimleri öğretim üyesi Emin Özsoy der ki; Kanal İstanbul'un insan eliyle yaratılmış bir felaket olacağını anlatıyor. Tek yeşil alanın

kuzeyde olduğunu ve Kanal İstanbul ve mega projelerle tehdit altında olduğunu bu bölgenin ve bir arkadaş uzaydan bir çatlak gibi görüneceğini söylüyor Kanal İstanbul'un. Bence de çatlak bir proje ve kentin iklimini değiştirecek diyor.

İTÜ'den deprem uzmanı Prof. Dr. Naci Görür de, projenin büyük bir doğa tahribatına yol açacağını, inanılmaz bir kazı dolgu gürültü ve kirlilik yaratacağını söylüyor. Doğu Trakya'nın neredeyse tüm direnen sistemi etkilenecek ve yer altı sularımız gerçekten büyük bir tahribata uğrayacak. Daha fazla yapı daha fazla göç ve olası deprem riski açısından korkularımızın artacağını ortaya koyuyor ve bu konudaki en meşhur etkiler, çürük yumurta kokusuna sahip olacağı İstanbul'un. Hacettepe Üniversitesinden Prof. Dr. Cemal Saydam'ın öngörüsü, oşinograf Cemal Saydam, bir deniz bilimci. Denizlerdeki etkileşimleri anlatıyor ve Marmara'nın alt suları oksijensiz kalacak diyor. Hidrojen sülfür dediğimiz o yumurta kokusu kaynağı artacak ve kent çürük yumurta kokusu kaplayacak. İzmit Körfezinde deniz yaşamı bitecek neredeyse diyor. En büyük isyanı da, iki denizi birleştir, ama hiçbir deniz bilimcisine sorma diyor. Bu akıl ve mantıkla anlaşılabilir bir durum değil.

Kuzey Ormanları Savunması, gezi süreciyle başlayan bir oluşum; üçüncü köprüyle ilgili en sıcak, en taze eylemlere faaliyetlere soyunan bir yapı. Meslek odaları olarak da desteklenen bir yer, çeşitli sivil toplum örgütleri destekliyor. Kuzey Ormanları Savunması, kentin kuzeyini referans alan birçok etkinlik yaptı gezi sürecinden bugüne ve hâlâ devam ediyor. Pazar günkü saha gezisinde de eşlik edecek bu konferansa. Ben de meslek odam adına gönüllü olarak elimden geldiğince katkı koymaya çalışıyorum.

Bugün için en mücadele anlamında aktif yapı olduğu için de son slaytı Kuzey Ormanları Savunmasına bıraktım. Kaynaklar ve iletişim bilgileri de var. Üçüncü köprü ve diğer projelerle ilgili kaynak bilgi sunum temin edebileceğiniz iletişim bilgileri de var sunumda; herkese açık bir sunum, paylaşımına açık.

Umarım vakti çok almamışımdır. Teşekkür ediyorum.
(Alkışlar)

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

Av. Alev SEHER TUNA (Oturum Başkanı)- Sayın Çare Çalışkan'a çok teşekkür ediyoruz. Görüldüğü gibi Türkiye'de sanayinin merkezi ve ekonominin kalbi olarak nitelendirilen Trakya'dan Kocaeli'ne kadar olan geniş İstanbul bölgesi, aynı zamanda en fazla tahribata da uğrayan bölge olmuş olduğunu da belgelerle görmüş olduk.

Evet, hızlı şehirleşme sürecinde özellikle büyük kentlerin plan dışı yapılaşma ve yasal boşluklardan kaynaklanan strateji ve politikalarına dayandırılmayan arazi kullanım kararları sonucunda olumsuz yönde etkilenmişlerdir. Son yıllarda çıkarılan yasalarla da imarlı imarsız yapıyı yapısız her türlü yer, imar ve iskânâ açılmasına imkân sağlanmıştır. Bütün meralar ormanlar kıyıları dağlar bu şekilde yağmalanma aşamasındadır. Ne kadar elimizde kaldı? Onu da bilmiyorum, çok az bir şey kaldığını hepimiz biliyoruz.

Ayrıca kentin ruhuna ve mekânına, Türk kültürüne uymayan bir yapılaşma ortaya çıkmıştır. Tamamen dışarıdan ithal, ya Dubai tarzı veya Arap tarzı bir mimari getirilmeye çalışılmakta. Bu konuda Ankara Dikmen Vadisi kentsel dönüşüm projesi, Türkiye'de ilk gecekondü projesi olarak gündeme gelmişti. Ankara örneğinde TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi Başkanı Sayın Orhan Sarialtun bizlere anlatacak. Buyurun.

Bu arada konuşma sürelerimiz 15 dakika, bütün konuşma sonunda bir yarım saatlik soru-cevap süremiz olacak. Orada da aktarabilirsiniz bilgilerinizi. Teşekkür ederim.

Orhan SARIALTUN (TMMOB-Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi Başkanı)- Çare hazırlıklı bir raporu tekrar sundu, ben bu toplantı için hazırlanmış, ama bu vesileyle de bir raporun belki başlangıcını sunacağım. O yüzden Çare gibi çok akıcı bir sunum olmazsa, şimdiden ben de özür dileyeyim. Çünkü geçen hafta genel kurulumuz olması nedeniyle de son birkaç günde toparlayabildik.

Aslında çok farklı şeyleri anlatmayacağım. Çare'nin bıraktığı yerden Ankara örneğine devam edeceğim. Ekolojik kriz cen-

deresinde Ankara örneğini anlatırken de, İstanbul'da olmamız vesilesiyle, biraz daha Ankara'nın planlama süreci üzerinden gitmeyi tercih edeceğim. Bunun bir nedeni de, işte Ankara'da başkent olmasıyla birlikte başlayan planlama süreci, son yıllarda tamamen ülkemizi kentlerimizi ve planlamayı da maalesef etkisi altına alan, kapitalist anlayışın o sınır tanımaz doğayı derelerimizi kentlerimizi teslim alışını da görmemiz açısından fayda sağlayacağını düşünüyorum.

İlk slâyt 1920'lerde Ankara; 1920'lerde Ankara, çevresindeki bağ evleri ve köylerle birlikte, yaklaşık 80 bin nüfuslu, son derece işte bir Anadolu kasabası, irice bir kasaba niteliğinde olan, fakat özellikle tiftik ve bağcılık nedeniyle, gayrimüslimlerin yürüttüğü ticaret nedeniyle bunların üzerinden, son derece de gelişmeye açık bir yapısı var. Tercihlerden bir nedeni de o.

Şu gördüğümüz sınırlı alan, bu ilk plandır Lörcher planı, sınırlı alan. İşte aslında yoğun kent dokusudur. Lörcher Planı o zamanki istasyonla kentin ilişkisini sağlayan, o zamanki planlama anlayışını gözetten bir plandı. Yenişehir bölgesinin de ilk adımlarını atan plandı. Bunun önemi, o dönemde çok da önemli bulunmayan, ama plancıların tercihiyle yapılan dere yataklarına önem veren de bir plandır aynı zamanda. Bu plan yürürlüğe girmemiştir, fakat Ankara'ya etkisi olmuştur.

Neden uygulandı? Çünkü daha sonra uluslararası yarışmayla sürece dahil olan Hermann Jansen Lörcher planını büyük ölçüde kullanmıştır. Gördüğünüz gibi Yenişehir'de ve istasyon bölgesinde yine aynı gelişmeleri devam ettirdiği gibi, Lörcher'in bıraktığı tarihi kent merkezini, tarihi kent dokusunu da aynen koruma kararını da göstermiştir.

Az önceki slâyda bir tekrar dönmek istiyorum, dikkatinizi çekmeyi unuttum. Buradaki leke Ankara lekesidir. O leke kademe kademe sizlerin de takibinize sunmak üzere konuldu. Yenişehir'in oluşumuyla başladı. Hermann Jansen'in Lörcher planının üzerine bakanlıkları, hipodromu ve birkaç tane amele mahallesi gibi sosyal konut bölgesini dahil etti. Arkasından gecekondulaşma süreçlerinin de başladığı 50'li yıllara geldiği-

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ORHAN
SARIALTUN'UN
KONUŞMASI

mizde, leke bir anda genişlemeye başladı. Özellikle kent kuzey güney yönünde gelişirken, batıya doğru Atatürk Orman Çiftliği alanını dahil eden bir yapı. Yani Atatürk Orman Çiftliğiyle iyice ilişkilenemeye başladı.

Bu süreçte yapılan plan, Yücel-Uybadin planı dediğimiz Nihat Yücel, Raşit Uybadin tarafından yapılan plandır. Bu plan da bir yarışmayla elde edilmişti, ama bu yerel bir yarışmaydı. Bu plan çok eleştirilen de bir plandır aynı zamanda plancılar tarafından. Bugünkü ülke geneline de yayılmış olan parsel bazında, parsel ölçeğine kısıtlanmış bir planlama anlayışıyla üretilmişti. O dönemde tüm kentlerde olduğu gibi Ankara'da yoğunlaşan gecekondular olgusunu yerel ve genel idarelerde olduğu gibi doğru yakalayamayan, bunun bir planlama olgusu bir konut üretim olgusu olarak göremeyen de bir plandır aynı zamanda. Buraları hızlı geçmek istiyorum.

Görüyorsunuz, kent gitgide yayılıyor 80'lere geldiğimizde. 90 nizam planını görüyoruz. Bu plancıların Ankara'da en başarılı bulduğu planlardan birisidir. 70'li yıllarda metropoliten alan planlama bürosunun oluşturulduğu ve o zamanki kapsamlı planlama anlayışıyla analizlerinin son derece yerinde ve kapsamlı bir şekilde hazırlanarak üretilen bir plandır. Fakat bazı şanssızlıkları da vardır. Planın hedef yılı 90'ken, 87 yılında sanıyorum onaylanmış ve kesinlik kazanmıştır.

Bunun bir kısmı bilinçli bir uzatmadır. Nedeni; plandaki şu gördüğümüz Eryaman ve Batıkent bölgeleri, aslında Türkiye'deki belki en başarılı konut üretim bölgelerindedir de aynı zamanda. Kamu eliyle yapılmış ve yönlendirilmiştir. Oraldaki spekülasyonu engelleyebilmek için bilinçli bir şekilde bu süreç uzatılmıştır.

Bu planın bir diğer değeri de, yine analizlerinin çok yerinde olması nedeniyle, ODTÜ alanının, dolayısıyla ODTÜ ormanının, Hacettepe'nin, AOC'nin kadastral sınırlarının netleşmesi ve bir anlamda da korunma sürecinin başlamasını da sağlamıştır. Diğer bir şey de, yeşil kuşak çalışmasıdır. Bu büyük ölçüde kamu eline bu bölgelerin geçmesini, orman alanlarını

veya ormanlaştırılacak alanları da içeren bir kuşak bölgesidir. Bu kuşağın içerisinde *-ileride anlatacağım-* vadiler, dere yatakları, göller ve AOC'yle bütünleyen bir kuşak çalışmasıdır; yani kentin merkezine doğru giden, ama burada şöyle bir şey yine gözlemliyoruz. Artık Atatürk Orman Çiftliği arazisi, kentin merkezinde olmaya, dolayısıyla da baskının artmasına başladığı da bir dönem olarak söyleyebiliriz.

2000'lere geldiğimizde, yani konuşmamın başında söylediğim, tamamen baskı altına alınmış Ankara'ya geldiğimizde, oraya seçtiğimizi fotoğrafta da göreceğiniz gibi, artık gökdenlerin, yüksek binalarla Ankaralıların tanıştığı döneme geldiğimizde de, aslında rantın da büyük ölçüde, geçmişte de kısmen olan, ama sınırsız ve fütursuzca kullanılan rantın da büyük ölçüde yaşandığı dönem.

2000'ler dönemi diyoruz, ama aslında bu dönem 1989 yılında başladı diyebiliriz. 1989 yılındaki yerel seçimlerde, SHP'den Murat Karayalçın dönemine tekabül eder bu başlangıç. Bunun bir nedeni var. Karayalçın bizzat bu rant düzenini başlatan kişi değildir, ama onun seçilmesiyle birlikte, o zamanki genel idareye hâkim olan Anavatan Partisi, metropoliten alanın genişlemesini engellemiştir. Dolayısıyla gerçek anlamda kentin sınırları yaratılmamış, belediye sınırı son derece kısıtlı. Aslında Ankara'nın sadece yerleşik dokusuyla sınırlandırılmış halde kalmıştır. Gelişme alanları tamamen, o zamanki Bayındırlık Bakanlığının yetkisinde, il müdürlüğünün yetkisinde bırakılmış. Dolayısıyla Ankara'daki bütün kent gelişmeleri merkezi idarenin güdümünde yürütülmüştür. Yani Karayalçın'ın suçu değildi, ama onun dönemindeki o iki ayrı yönetim anlayışıyla parçacı planlamanın başlangıcı da sağlanmıştı 89'la birlikte.

Neden? Çünkü hemen dışarılarında bütün gelişmeler, noktasal, parçacı, mevzi planlara gelişmeye başlamıştı. Bunu bizzat Turgut Özal'ın çizdiği çevre otoyoluyla da destekleyen bir ulaşım anlayışı yerleştirildi. Hiç Ankara'da ihtiyaç olmayan, bütün o dokuyu çevreleyen bir çevre otoyolu, bu parçacı mevzi planları birleştiren, ama Ankara'yla da çok ilişkilendirilmeyen ve artık bir nazım plan olgusunun da ortadan kaldırıldığı ki, az

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ORHAN
SARIALTUN'UN
KONUŞMASI

önce söylediğim 90 nazım planı hükmünü kaybetti mantığıyla Karayalçın döneminin hemen sonrasında ortadan kaldırılmıştır Melih Gökçek dönemiyle birlikte.

1994'te başlayan yerel seçimle halen de devam eden Melih Gökçek dönemi, başladı. Artık yerel ve genel idarenin birleştiği, dolayısıyla bu ikili sınır yapısına ihtiyaç duyulmayan da bir dönemi tarif etmekte. İlk iş olarak hemen ikinci yılda yanlış hatırlamıyorsam bu sınır genişletildi. Fakat merkezi bir planlama anlayışı yine gelmedi uzun yıllar. Yaklaşık 10-12 yıl bir türlü bitmeyen bir nazım plan çalışması süreci de başladı. Çünkü o çalışmanın paralelinde, yine o parçacı rant odaklı mevzi planlar devam etti ve kent yayılmaya başladı.

Kent yayılırken de, zaten baskı altında olan Atatürk Orman Çiftliği arazisinin, İmrahor Vadisinin Gölbaşı'nın yanına Mürtet Ovası, Çubuk Ovası ve vadileri dahil oldu, Zir Vadisi dahil oldu. Dolayısıyla kentin hemen yakın çevresindeki doğal alanlar ve tarım arazileri dahil olmaya başladı.

Aslında slâyetlerin bütünü ben de sizinle görebiliyorum. O yüzden bir ileriye hemen döneceğim gideceğim. Bu arazi kullanım, 2007 arazi kullanımı. Yani anlamı şu: Mevcutta arazide nasıl bir oluşumun olduğunu gösteren bir çalışma. Gördüğünüz bu İncek yoludur, parçacı mevzi sıçramalar. İşte bu anlattığım süreçlerle ve hiç yönlendirme olmaksızın, kentin hemen her yerinde hiç sınır tanımaksızın gelişmeye büyümeye başladı.

Yine aynı şekilde ODTÜ arazisi, Eymir Gölü de ODTÜ arazisinde olduğu için. Çubuk Çayı ve Vadisi, Mürtet Ovası, bunların hepsi risk altında kaldı ve parça parça da bu alanlar dahil oldular.

Bir sonraki slâyda geçerken, tekrar Lörcher planına geliyorum; yani ilk plan çalışmasına. Orada söylediğim bu dere yataklarını dikkate alan anlayışın, aslında nedenini izah etmek istiyorum burada. Bu dere yataklarının bir kısmı işlenmiş durumdadır. Bu Ankara Çayı, Çubuk Çayı, Hatip Çayı Vadisi,

İmrahor Vadisi ki, İmrahor Vadisi aslında Gölbaşı Eymir Gölünden başlayan, İncesu üzerinden kentin merkezinden Atatürk Orman Çiftliği arazisine birleşen bütünlükçü bir sistemdir, doğal sistemdir. Kazan bölgesinden kuzeyden gelen Zir Vadisine ulaşan çayla da birleşir ve Ankara Çayı olarak Sakarya Nehrine doğru *-Polatlı'da-* buluşur. Dolayısıyla çok değerlidir, çok önemlidir.

Yine aynı nedenle Atatürk Orman Çiftliği de Ankara için çok önemlidir. Yani Cumhuriyet değerleri, Atatürk'ün mirası olmasının yanında, coğrafi yapı açısından da çok önemlidir. Birçok kez duymuşsunuzdur, işte bataklıktan oluşturulan, modern tarımın ülkeye öğretildiği, tarımsal sanayinin ilk denemelerinin yapıldığı Atatürk Orman Çiftliği, bu değerlerinin yanında coğrafi olarak da son derece önemlidir Ankara için.

Burada tarım arazilerini görüyorsunuz. Bunlar değerli tarım arazileridir ve bir bölümü yine Atatürk Orman Çiftliğinin içinde, kuzeyde havaalanının olduğu bölgede Çubuk, Mürtet Ovası ve Kazan bölgesi. Güneyde Gölbaşı çevresindeki tarımsal araziler. Bunlar ileride yeri gelince söyleyeceğim, şu anda Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesinin kentsel dönüşüm davalarının önemli bir bölümünün alanları aynı zamanda. Çünkü bu alanların çoğunda kentsel dönüşüm yapıldı tarım arazilerinde, kentleştirmek üzere.

Bunlar ormanlık alanlar. Ormanlık alanların ODTÜ ormanı, Hacettepe ve içerideki bazı yerler askeri alanlar. Bu Çubuk Çayı Vadisi, Çubuk Barajı Atatürk döneminden kalan, Çubuk Barajının devamı olan alanda. Kent parkları, hep çok övünüyor Melih Gökçek, ama lekenin içindeki büyük kent parklarını görüyorsunuz. Bunların sadece üç tanesi son 20 yılda yapıldı. Onlar da yeni gelişim bölgelerindeki yerler.

İncek bölgesinde ve Çayyolu bölgesinde, rantın en yüksek olduğu Ankara'daki bölgelerde, böyle büyük kamusal parkları görmek pek mümkün değil. Çünkü İstanbul'da da olduğu gibi, artık o kamusal alanlar sitelerin içine sıkıştırılmış yaşam alanlarına dönüştü. Kamuya terk edilmesi gereken, halkın kullanı-

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ORHAN
SARIALTUN'UN
KONUŞMASI

mına açılması gereken yeşil alanlar da sitelerin bahçesi haline dönüştüğü için, bu büyük kentsel yeşil alanları bulmak pek mümkün değil, ama zorlama *-ileride göreceksiniz-* bölge parkları furyası başladı.

Bunlar mahalle parkları. Mahalle parklarının, az önce Çare söyledi, işte yüzde 10 gibi bir rakamı yakalamasının mümkün olmadığı buradan zaten görülüyor. Bu bölge Batıkent bölgesi, başladığından çok şey kaybetmesine rağmen hâlâ iyi, Eryaman bölgesi ve kentin ıslah planları esnasında terk edilmiş yeşil alanları var. Yeni gelişme bölgelerinde, yine demin söylediğim gibi böyle kamusal mahalle parklarını da bulmak mümkün değil.

Çiftlik arazisine bakalım. Atatürk Orman Çiftliği, aslında şu fotoğraf Ankara için hep söyleniyor ya, bizim hiç hoşlanmadığımız, ama marka kent sözü. Eğer marka yapacaksınız, elinizdeki en iyi malzeme budur. Çünkü tüm dünya kentlerinde, metropol kentlerinde, mesela Berlin'de hâlâ kentin merkezine yakın yerlerinde tarım arazileri vardır ve bunları korudukları için de, o kent yöneticileri övünürler.

Bu şekilde kalmayabilir, halkın daha yoğun kullanabileceği kentsel yeşil alana dönüştürülebilir, ama şu anki yapılan Tema Park gibi uygulamalarla *-o fotoğrafları ekleyemedik, atladık aslında-* bu alanlar yapılaşmaya açılıyorlar. Biliyorsunuz Başbakanlık Sarayı, artı bulvarlarla birlikte de parçalanmış durumda.

Sol tarafa dikkatinizi çekmek istiyorum. 1925'te kentin biraz da genişletilmiş dokusuyla çiftlik arazisini görüyorsunuz. Atatürk'ün ölümüne kadar çiftliğin büyüdüğünü de görüyorsunuz. 50'li yıllarda artık çiftlik, başta askeri alanlar olmak üzere Zırhlı Birlikler, Güvercinlik Havalimanı olmak üzere ilk küçülme başlıyor ve kent de büyümeye başlıyor. Arkasından 90'lara geldiğimizde, çiftlik artık çevre yoluyla da birlikte desteklenen o sıçramalarla kentin merkezinde kalmış durumda ve 2010'lu yıllardaki lekenin içindeki çiftliğin yeri artık kentin tam merkezinde kalmış bir açık alan. Yani aynı zamanda eğer korursanız ve kamusallığını tutan bir planlama kararıyla planlarsanız, kentin de en büyük şansı konumunda.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ORHAN
SARIALTUN'UN
KONUŞMASI

Burada da mevcut ve potansiyel yeşil alanlar, Atatürk Orman Çiftliği alanını farklı renkte, ODTÜ ormanını ve dışı çizilmiş renklendirilmemiş tarım arazilerini görüyorsunuz. Kentsel yeşil alanlarla birleştirilmiş durumda. Demin de söylediğim gibi, bunların hemen hemen hepsi bizim dava konumuz. Çünkü hemen hemen hepsinde, başta AOÇ olmak üzere, ODTÜ arazisi de dahil, belki hani şu askeri alandır, askeri alanlar haricindeki hemen hepsi dava konumuz.

Demin söylediğim sistemi gösteriyor. Burada da havza sınırları var. İşte Çubuk Çayı Havzası, özel çevre koruma bölgesi Gölbaşı ve havzası ve diğer havzaları burada görebiliyoruz. Aslında az önce Çare de söyledi, belediye başkanının da imzası olan 2023 -ki, *meçbur kaldığı zaman yaptı o nazım planını*- nazım planının üretilmesinde itiraz edebileceğimiz bir şey yok. Gerek analizleri, gerek öngörülerini, gerek ileriye dönük yönlendirmeleri açısından çok fazla eleştirecek bir şey yok. Bu da onun açık ve yeşil alan sistemi öngörüsü. Altına çok rahatlıkla imza atabileceğimiz bir öngörü, ama kesinlikle bu öngörünün uygulanmasına dönük bir çalışma yok.

Zir Vadisini görüyorsunuz. Yine az önce anlattığım çiftlik arazisi ve kentin merkezine kadar uzanan İmrakor Vadisi ve diğer yeşil bağlantılar. Az önce 90 nazım planında söylediğim birinci yeşil kuşak ve bu planla da desteklenen ikinci yeşil kuşakı görüyoruz. Bunlar kimi zaman Elmadağ gibi doğal bölgeler, kimi zaman vadileri içine alan, aslında kentin geleceği için çok önemli alanlar.

Av. Alev SEHER TUNA (Oturum Başkanı)- Sayın Başkanım toparlayabilir miyiz? Süremizi geçtik.

Orhan SARIALTUN (TMMOB-Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi Başkanı)- Davalar o bölgede yoğunlaşıyor dedim. Davaların şekillenışı Ulus tarihi kent merkezi, Atatürk Orman Çiftliği, ODTÜ ve çoğunluğu doğal alan; bunların önemli bir bölümü kentsel dönüşüm konusu olarak belirtilmek üzere davaların son yıllardaki yoğunluğunu gösteriyor. Son 4 yılda sayılarını da görüyorsunuz. 324 dava var 2000'lerden başlayarak.

ORHAN
SARIALTUN'UN
KONUŞMASI

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ORHAN
SARIALTUN'UN
KONUŞMASI

Son iki yılda 156'ya ulaşmış durumda ki, son derece elenerek aslında. Davaların dağılımlarını görüyoruz. Buraları biraz hızlı geçeceğim.

ODTÜ ormanına ilişkin ve ODTÜ yoluna ilişkin davaları-mız var. Yani az önce bahsettiğim gibi, bu kent için önemli ye-şil alan ki, aslında bakarsanız diğer ormanların içinde ODTÜ ormanının değeri çok büyük. Gerçek anlamda en etli en iri tek ormanı Ankara'nın kent merkezine yakın. Yeni davalardan birisi koruma planı. Bunun tek amacı var, ODTÜ kampusunu bölen, sonradan tünel geçişe dönen yol planını hayata geçir-mek için.

Çiftlik arazisinin içerisinde bolca davamız var. Çünkü ge-rek ulaşım nedeniyle, gerekse başkanlık konutu ve diğer Tekel binalarının özelleştirilmesi nedeniyle davalar var. Bu Başkan-lık Sarayının öncesini sonrasını ve işte yaklaşık son durumunu göreğimiz alan.

Çiftliğin en ağaçlıklı tepe noktasıdır burası. Hayvanat Bah-çesi adı altında yapılaşmaya açan, Tema Park adı altında ya-pılaşmaya açan davalar. Tekel'in özelleştirilmesi esnasında koruma kararları olan yapıları da içeren bir dava konusu. Özel-leştirilirken Atatürk Orman Çiftliği arazisi de özelleştiriliyor.

Güney kent konusu; bu Sinpaş Altın Oran adı altında reklâmlarını duyduğunuz alan. Güney kent çılgın projelerden birisi, 500 bin nüfuslu. Aslında yeni değildi, çok önceden beri bizim mücadelesini verdiğimiz bir alandı, ama geçtiğimiz ge-nel seçimde çılgın proje olarak Melih Gökçek Başbakana söy-letti bunu.

Saraçoğlu Mahallesi kentin merkezindeki en değerli tarihi bir mahalledir, dava konusu. Parklara ilişkin, bu örneği hemen izah edeyim. Bu bölge parkı adı altında yapılmış, aslında eski enerji nakil hattı nedeniyle yaratılmış yeşil alanlardır. Hat kal-dırılınca park olmuştur ve şimdi de kalan bu alanlar yeni alış-veriş merkezleri için açılmak istenmekte ve dava konusudur Birlik park da o.

Demir kafesin gelişimi; belki çevresel değeri yok, ama kent merkezindeki kamusal alanın kaybı ve enteresan bir şekilde ortaya çıkışı, sonra da yıkılışı. Hemen hemen her ay yeni bir meclis kararıyla buraya gökdelen dikmek istiyor şimdi yıkılıyor, ama.

Güney park bu Sinpaş Altın Oran. Belediye meclisi geçtiğimiz hafta başı pazartesi günü acil toplanarak yeniden onayladı. Danıştay kararıyla yürütmesinin durdurulduğu bir alandır. Suç duyurusunda da bulunduk, işlem yapılmıyor, inşaat devam ediyor diye. Fakat aynı anda paralelinde de reklâmların da arttığı bir dönem yaşıyoruz.

Bu kuleler AKP iktidarının ilk geldiğinde hepimizin hoşuna giden milletvekili lojmanlarının kaldırılması kararı vardı hatırlarsanız. Bu kuleler onun yerine yapılan Park Oran Eymir Gölü manzaralı. Eymir Gölü Vadisi, aynı zamanda Altın Oran'ın devamı olan İmrahor sisteminin de bulunduğu alandır. Bu pazartesi günü Hürriyet Ankara ekinin verdiği, işte acil toplantı, bu özelde toplantı ve inşaatın son durumunu görüyorsunuz. Bu da bizim yürütmeyi durdurma aldığımız gün, Sinpaş Altın Oran'ın hemen ertesinde yaptığı reklâmlar ki, inanılmaz yoğunlaştı, arttı. Ben de burada keseyim.

Teşekkür ederim.

Av. Alev SEHER TUNA (Oturum Başkanı)- Teşekkürler Başkanım. Evet, Ankara'nın sorunlarından sonra, tekrar Trakya'ya dönüyoruz. Ülkemizin en önemli tarımsal ve ekonomik üretim merkezi maalesef Trakya can çekişme noktasında. Çünkü verimli tarım alanları üzerine sınırsız sayıda sanayi tesisleri kuruldu ve hepsi, buradaki fabrikaların da çoğu tekstil ve kimya sektöründe. İnanılmaz derecede su kullanıyorlar. Bu atık arıtmaları da yok. Arıtma da kullanmadıkları için maliyeti arttırıyor diye, hepsini bütün nehirlerle ve derelere toprağa bırakıyorlar.

Şimdi tabii ki bu konuda Ergene örneğini de bize İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Doğanay Tolunay aktaracak. Buyurun.

Prof. Dr. Doğanay TOLUNAY (İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Öğretim Üyesi)- Öncelikle bu toplantıya beni davet ettiğiniz için çok teşekkür ediyorum Türkiye Barolar Birliğine. Aynı zamanda hem diğer meslek örgütlerine, odalara ve barolara özel bir teşekkür etmek istiyorum. Çünkü hakikaten son yıllarda birer çevre gönüllüsü gibi çalışıyorlar. Özellikle hukuk yoluyla yapılan imar değişikliklerine, çalışmalara birebir takip edip davalar açıyorlar. Yine yargı da bir bakıma bilirkişi raporlarıyla, özellikle Danıştay idare mahkemeleri iptal edilen ya da yanlı hazırlanan ÇED raporlarını doğru bilirkişiler seçerek, birçok çevreye zarar veren projeyi iptal ettirmede de çok önemli görevler uyguluyor. Bu nedenle özellikle gerek barolar, gerekse yargı sisteminde çevre konusunda çok olumlu adımlar da atıldığını son yıllarda görüyoruz.

Ben şimdi memleketim de olan, içinde doğup büyüdüğüm, suyunu içtiğim, ekmeğini yediğim memleketime ve son 40-50 yılda nelerle karşılaştığı, başlığından da görüyorsunuz, İstanbul'un arka bahçesi olarak nitelendirdiğim, İstanbul'un bütün sanayisinin yönlendirilmeye çalışıldığı Ergene'yi ve Trakya'yı anlatmaya çalışacağım.

Trakya biliyorsunuz herkes neresini, aslında boğazlardan itibaren, Bulgaristan ve Yunanistan tarafında da devam eden Türkiye'nin Avrupa kıtası üzerindeki bölümü. Yaklaşık Türkiye kısmı 2,38 milyon hektar, Türkiye'nin yüzde 3'ü kadar bir alanı kaplıyor. Dört tane ilin toprağı var; İstanbul, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ ve Gelibolu da Çanakkale'nin. Ben konuşmamı daha çok İstanbul'u dışarıda bırakarak, üç il üzerinde devam ettireceğim; Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ üzerinde.

Ergene havzası ise, bu Trakya'nın içinde kuzeydeki ıstrancaların ve buradaki güneydeki Tekirdağ kıyılarının dışında kalan Ergene Nehri, şuradan Trakya'nın can damarı olarak nitelendirebileceğimiz. Şunlar da Ergene'ye bağlanan derecikler, dereler. Bu Ergene Nehrinin havzasını oluşturan Ergene Havzası, şöyle sınırlarını görüyorsunuz. Benim köyüm de şurada, tam Ergene Deresinin kenarında büyüdüm, Ergene'nin suyundan içtim. O zamanlar kirli değildi, 70'li yıllarda 80'lerin

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

DOĞANAY TOLUNAY'IN
KONUŞMASI

başında henüz suyu içilebiliyordu. Biz hayvan gütmek deriz, hayvan otlatırken yanımızda su taşımazdık, derenin suyundan içebilirdik. Birazdan fotoğraflarda, hatta şurada var. Rengi yavaş yavaş şöyle siyaha döndü, özellikle Çorlu Deresi simsiyah renge döndü.

İşte Ergene Havzası şu kısımda, 1,1 milyon hektar civarında, 285 kilometre uzunlukta. Şurada Meriç Nehrine bağlanıyor. Bu da jeoloji haritası, şunun için gösteriyorum. Birazdan yine değineceğim. Şu kısım aşağı yukarı Ergene Havzasını oluşturuyor. Ergene Havzasının tamamına yakını Miyosen zamanında oluşmuş tortullar. Şurada şu renkler gördüğünüz kireçtaşı kayaları. Birazdan yine tekrar değineceğim, ama şu kireçtaşları örneğin Ergene'nin altındaki yeraltı su kaynaklarının beslenmesi açısından önemli. Fotoğraflarda da birazdan göstereceğim. Şu anda buralarda çimento fabrikaları ve taşocakları yapılıyor. Yine şu alan Türkiye'nin tarım deposu olarak önem arz ediyor.

Örneğin, üç ili değerlendirdiğimiz zaman, bu illerin 1,4 milyon hektar olan alanının yüzde 65'i tarıma uygun alanlar ve arazi kullanımı açısından da yaklaşık Trakya'nın yüzde 10'u mutlak korunması gereken birinci sınıf tarım alanı. 5403 sayılı Kanuna göre de korunması gerekiyor, ama tarıma uygun birinci ikinci üçüncü sınıf arazilerin toplamını ele alırsak, yüzde 74'üne kadar tarıma uygun alanlar. Buralarda, özellikle birinci ve ikinci sınıf alanlarda kesinlikle yerleşim, sanayi vesaire yapılmaması lazım, ama son yıllarda baktığımızda, özellikle 90'lı yılların başına kadar yapılmış bir çalışmada, rahmetli oldu Cemil Cangör Hocamız, 35 bin hektar kadar alanın amaç dışı kullanıldığı, 25 bin hektar yerleşimle, aşağı yukarı 3 bin 4 bin hektar kadar turizm ki, en büyük sıkıntılarımızdan birisidir pek gündeme gelmez yazlıklar. Bütün buradan çıktığımız zaman Enez'e kadar her taraf yazlıklarla doludur. Yani kıyıda neredeyse bir metrekafe doğal alan bile göremezsiniz.

Bu tarım alanının, baktığımız zaman Türkiye'nin buğday üretiminin yüzde 10'unu karşılıyor; alan olarak yüzde 3'ü, buğday üretiminin yüzde 10'unu. Çeltik üretiminin neredey-

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

DOĞANAY TOLUNAY'IN
KONUŞMASI

se yarısını, yüzde 47'sini karşılıyor. 2012 rakamlarıdır bunlar. Ayçiçeği, biz gündöndü deriz. Ayçiçeği İngilizceden Sun Flower'dan Türkçeye uydurmadır, Trakya'da biz gündöndü deriz. Bunun da yüzde 65'ini üretiyor.

Trakya tarihinden itibaren bir, özellikle Balkan savaşlarından sonra sürekli göç alan bir yer olmuştur. Hatta daha da eskiye gidersek, son buzul çağından sonra Trakya *-o zamanlar boğazlar da yok-* buzul çağına giren Avrupa'dan hayvanların ve bitkilerin Anadolu'ya doğru göç ettiği bir yol üzerinde yer almıştır. Az önce Çare göstermişti, hemen şu slayta dönecek olursam. Şu ormanların kesintisiz olarak uzanması sonucunda, günümüzden 12 bin yıl kadar önce Avrupa'dan Anadolu'ya doğru hayvanların ve bitkilerin göç yolları üzerinde yer almıştır; sadece insanların değil, ama maalesef insan etkisiyle bu doğal alanlar parçalanıyor.

Sanayileşme sürecine baktığımız zaman, Cumhuriyetle birlikte başlıyor, 1926 yılında Alpulu Şeker Fabrikası kuruluyor, sonra Tekirdağ Tekel ve şarap ve içki fabrikası kuruluyor, 1931'de Pınarhisar Çimento Fabrikası kuruluyor. Bunun haricinde ufak ufak özellikle işte değirmenler, yağ fabrikaları tarzında vardı. Hatta benim çocukluğumda Ahmet Bey denilen yere buğday üretirdiniz, kamyonlara götürürdünüz. Kamyon yok, pardon at arabaları veya yeni yeni traktörler gelmiş onlarla götürürsünüz. Sıraya girersiniz, öğütürsünüz, ununuzu alırsınız. Böyle bir sistem vardı.

Sonra ne zaman? 1970'li yıllarda sanayicilerin göçü başladı bu sefer. Özellikle Edirne ve Tekirdağ illeri, Edirne yanılmıyorsa 1969'da, 70'li yıllarda da Tekirdağ'ın kalkınmada öncelikli iller arasına alınması sonucunda, yavaş yavaş sanayi gelmeye başladı. İlk önce Çerkezköy'de bir sanayileşme başladı. 73 yılında Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesi kuruldu.

Trakya'nın şöyle bir yapısı var. Ekonomik olarak tarlalar, tarım arazileri oldukça küçülmüş, çok büyük çiftlikler bulunmuyor. O nedenle köylü işte miras yoluyla bölünmesi sonucunda küçük alanlarda tarım yapıyor ve ekonomik olarak zorda. Bu

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

DOĞANAY TOLUNAY'IN
KONUŞMASI

sanayinin yavaş yavaş gelmesiyle birlikte, köylü çiftçiliği ek iş olarak yapmaya başladı, fabrikalarda yavaş yavaş çalışmaya başladılar. Benim babam da bu Çerkezköy'de çalıştı ve buradaki organize sanayi bölgesindeki kurslara giderek, ben devlet parasız yatılı okullarında okudum. Kepirtepe öğretmen, şu anda Anadolu lisesi oldu onu kazandım. Belki bu kursa gitmeseydim ve Kepirtepe Öğretmen Lisesi olmasaydı, belki şu anda karşınızda olmayacaktım.

Bir de İstanbul'da, işte Ergene'nin Trakya'nın İstanbul'un arka bahçesi olarak ilan edilmesi bu tarihlere rastlıyor. 1970'li yıllarda, bu sefer de Kazlıçeşme'deki deri fabrikaları Çorlu'ya taşınmaya başladı. Bu 80'li yıllarda 90'lı yıllarda hızlanarak devam etti. Kazlıçeşme tamamen bitti ve Çorlu'da da Çorlu Deri Organize Sanayi Bölgesi kuruldu ve bunun sonucunda da Çorlu Deresi bugün simsiyah akan bir deredir. Tamamen sudaki çözülmüş oksijen miktarı 0,5 miligramdır litrede; çok çok düşük değer.

Sanayi gittikçe, özellikle 80'li yıllarda tekstil ve derilerin tekstil sektörü geldi, arkasından boya sektörü gelmeye başladı, kâğıt sektörü gelmeye başladı. Giderek bu artmaya başladı ve günümüzde üç ilde ki, yüzde 70'i Tekirdağ, özellikle Çorlu ve Çerkezköy merkezli olmak üzere 2500 işletmeye kadar çıktı. Büyük bir çoğunluğu da sektörleri görüyorsunuz. 600 kadar dokuma giyim deri var, gıda içki tütün var, taş toprak maden, kâğıt şeklinde, ama büyük bir çoğunluğu tekstil. Özellikle de bu arada şeyi de söyleyeyim; Trakya'da da pamuk üretilmez yani. Balya balya Adana'dan, kamyon kamyon gelir. Benim babam da daha sonra burada açılan bir tekstil fabrikasından emekli oldu.

Bu yapılırken şöyle bir yol izlendi. Belediye mücavir alanlarının hemen kenarına verimli tarım alanlarına yapıldı bu fabrikaların çoğu. Çünkü hani köy toprakları, hiçbir şekilde izin almasına gerek yok. Belediye sınırının bittiği yerde başladı. Örneğin, bu fabrikalar nerede başladı? Trakya'yı bilenleriniz varsa Marmaracık köyünden yapıldı, Ulaş'ta yapıldı. O zamanlar belediyeler yok, köy muhtarlıkları. Oralardan köylüden alınarak, yavaş yavaş bunlar başladı.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

DOĞANAY TOLUNAY'IN
KONUŞMASI

Nüfusa bakacak olursak; 1990'lara kadar yatay çizgide, işte özellikle Bulgaristan'dan zaman zaman olan göçler var, ama 1990 yılından itibaren Trakya'nın toplam nüfusu hızla artmaya başladı. Ancak Kırklareli ve Edirne'nin nüfusu çok fazla değişmezken, hatta zaman zaman Edirne Türkiye'de çok az sayıda olan batıdaki illerden, nüfusunun azaldığı iller halindedir. Çok fazla almaz. Sebebi de zaten Edirne ve Kırklareli uzun yıllardır sınır bölgesinde yer alması nedeniyle, sanayiden veya ekonomik gelişmişlikten biraz nasibini almamışlardır. Zaten Kırklareli ve Edirne'deki insanların çoğu da, Tekirdağ'a ya da Çorlu'ya çalışmak için göç ederler. Asıl nüfus artışı Tekirdağ ilinde oluyor; bunda da Çorlu ve Çerkezköy.

Yine 90'lı yıllardan itibaren kentli nüfusu köylü nüfusunu geçiyor ve çok önemli miktarda göç almaya başlıyor. Tabii 90'lı yıllardan itibaren bu kentli nüfusun artması sonucunda da, İstanbul'da çok örneğini gördüğümüz kişiliksiz yapılaşmalar, özellikle birazdan değineceğim bununla birlikte çevresel sorunların artması gündemde.

Bunlar da yine alınan göçler. Özellikle Tekirdağ son 15 yıldır Türkiye'nin oransal olarak, sayı olarak değil, ama oransal olarak nüfusuna oranla en fazla göç alan illeri arasında. Bu aldığı göçler, Tekirdağ yaklaşık 45 bin 50 bin her yıl göç alıyor. Gerçi verdiği göçler de var, 15-20 bin civarında da dışarıya göç veriyor, ama yine oransal olarak Türkiye'nin en fazla göç alan illeri arasında.

Peki, bu 90'lardan itibaren başlayan hızlı sanayileşme sonucunda ne gibi sorunlar görüyoruz; özellikle su yetersizliği kirlilik, amaç dışı arazi kullanımı, katı atık çöp alanları, toprak kirliliği. Özellikle Tekirdağ karpuzu kirazı gibi duymuşsunuzdur belki, yavaş yavaş bunlar yok almaya başladı. Kültürümüz yok olmaya başladı. Bilinçsizlik yavaş yavaş var. İstanbul'un baskısını hissediyoruz. Habitat parçalanıyor, bir de planlama hataları var. Hızlıca bunlara değineceğim.

En büyük sorunu Trakya'nın Ergene Havzasının, su yetersizliği ve kirlilik. Trakya'nın ana su kaynakları Ergene ve

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

DOĞANAY TOLUNAY'IN
KONUŞMASI

Meriç nehirleridir. Çok geniş tarım alanları var, 500 bin hektar alan Trakya'nın yaklaşık üçte biri kadar alan sulanabilir tarım arazisidir. Ancak bunun yaklaşık 250 bin hektarı sulanabiliyor, Ergene suyu da kesinlikle sulamada kullanılmıyor. Hatta şöyle bir anım var. Şöyle sulama kanalları, benim köyüme sulama kanalları yapıldı 1990'lı yıllarda, bir kere kullanılmadı o su kanalları. DSİ tarafından yapıldı. Çünkü kanal yapıldığı zaman sulamak suyu kriterlerini uyuyor, kanal bittiği zaman sulama suyu kriteri dördüncü sınıf ve dördüncü sınıf olduğu için bir kere kullanılmadı o sulama suyu kanalları.

Trakya coğrafik olarak çok düz bir alana, Ergene Havzası özellikle sahip olduğu için, baraj yapılma şansı yok. Ancak küçük küçük göletler var. Yerleşim alanlarının çoğu içme suyunu kuyularla sağlıyor. Hatta gelen o 2500 işletmenin çoğu da yine yeraltı sularından çekiyor, bunu kullanma suyu olarak ya da sanayi suyu olarak kullanılıyor. Öyle işte Keban, Atatürk barajı gibi bir baraj kurma şansınız yok.

Bu da Trakya'nın, Doğan Kantarcı Hocam, kendisi de Trakyalı hocamın yaptığı bir çalışmada; Trakya'nın Ergene Havzasının su ihtiyacını 4 milyar metreküp olarak hesaplamış, bunun sadece sanayi ve içme suyu olarak 235 milyon metreküp olduğunu ve diğer geri kalan kısmının ise Trakya'da sulu tarımın yapılması için gerekli olduğunu hesaplamış.

Birazdan bahsedeceğim, Trakya'da işte çevre düzeni planı yapıldı, bölge planı yapıldı. Burada da toplam bütün Trakya'nın Meriç Nehri suları da dahil olmak üzere, 9 milyar metreküp olarak kabul ediliyor. Bunun yaklaşık yarısının bizim Trakya'da tarımsal ve içme sulamada kullanmamız mümkün.

Bir diğer sorunumuz İstanbul'un baskısı. Biliyorsunuz İstanbul'da yavaş yavaş, biz ekolojide ona böyle kentlere asalak kent deriz. Hiçbir şey üretmeden sadece çevresindeki alanları sömüren bir kent, örneğin Melen'den su getiriyoruz. Istrancalardan suyu getiriyoruz. Trakya'nın suyu kendisine yetmezken, Trakya'dan suyu getiriyoruz. Üstelik görenleriniz varsa bilmiyorum, Istrancaların suları pırıl pırıl, ağzınızı

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

DOĞANAY TOLUNAY'IN
KONUŞMASI

dayayıp içebileceğiniz birinci sınıf içme suyudur. Biz bu suyu getiriyoruz, Terkos'a boşaltıyoruz. Terkos suyunu kullanıyor muyuz? Sadece çamaşır bulaşık vesair, kullanma suyu olarak kullanıyoruz. Birinci sınıf suyu biz kullanma suyu olarak kullanıyoruz. Baktığınız zaman 230 milyon metreküp Trakya'nın Istrancaların suyunu kullanıyor İstanbul. Bu da az önce söylemiştim, gerçi ben derelerin suyunun alınmasına karşıyım, onu ayrıca konuşuruz. Çünkü su boşuna akmaz, suyun akması lazımdır oradaki doğal yaşam için, ama yine de buradan İstanbul'a aktarılan suyun Trakya'daki sanayi ve yerleşimde kullanılan suyun tamamına eşit olduğunu da dikkatinizi çekmek isterim.

Başka... Son yıllarda özellikle Avrupa Birliğinden çimento fabrikalarının çıkartılması, Türkiye'deki gelişme dinamiğinin inşaat sektörüne dayandırılması sonucunda Trakya'da çimento fabrikalarında açılmalar oldu. Bu Vize tarafındaki bir çimento fabrikası, onun taşocağı merkezi. Şurada Trakya'da burası Istrancalar kesildi. Burada az önce göstermiştim jeoloji haritasında, doğudan batıya doğru uzanan Ergene'nin kuzey kısmında yer alan bir kireçtaşı kuşağı var. Bu kireçtaşı çatlaklı yapıya sahip ve buradan gelen yağış suları, kireçtaşının çatlaklı yapısı nedeniyle Trakya'nın yeraltı sularını besliyor. Trakya'da çok önemli yeraltı su kaynakları var. Ama biz burasını taşocaklarını işleterek ve çimento fabrikaları açarak bu yapıyı bozuyoruz. Hatta dinamikler patlatılarak bu taşocağı çıkartılıyor. Bu dinamik patlatılması sonucunda da kireçtaşının çatlak sisteminin bozulduğu ortaya konulmuş durumda.

Yeraltı suyu çok yoğun kullanılıyor dedik. Örneğin Marmaracık köyü yakınında ki, bu bölge planının kendisinden alınmış rakamdır. Trakya bölge planının kendisinden alınmış bir rakamdır. Marmaracık Köyü çevresinde 25 metre son 15 yıl içinde, Çerkezköy'de 60 metre düşmüş.

Bu da DSİ tarafından yapılan bir çalışma. Yıllar itibariyle Ergene Nehrinin yanılmıyorsam Meriç'e yakın bir kısmından, bağlandığı yere yakın bir yerden yapılan ölçmeler, 60'tan 2007

yılına doğru. 90'lı yıllardan itibaren Ergene'den akan su miktarında artış olduğunu gösteriyor. Bu da yine DSİ'nin rakamları ve çevre düzeni planında yapılan sunumlardan alınmış bir rakam.

Normalde Ergene'nin suyu şu seviyelerdeyken, 90'lı yıllardan itibaren artmaya başlamış. Bunun sebebi şu: Yeraltından çekilen sular atık su olarak Ergene Nehrine pompalanıyor ve bunun sonucunda Ergene Nehrinin suyu artıyor. Yağışlardaki bir artış değil; bu da ne kadar yoğun bir yeraltı suyu çekildiğinin göstergesi.

Kirlenmeyle ilgili veriler, kullanılan Trakya'da atık su miktarı, ölçülebilenler ki şöyle iddialar da var, henüz ispatlanmadı, ama çok konuşulur. Sanayicinin yer altı suyunu çektikten sonra atık su bedeli vermemek ve arıtmamak için, tekrar yeraltına bastığı da çok büyük iddia edilir. Bilmiyorum, ama rakamlara bakacak olursak Ergene'de yapılan ölçümlere, işte 70'li yıllarda şu birinci sınıf su kalitesinde şu değerler. Tuzluluk veya elektriksel iletkenliği düşük, 700'ler civarında. Bu su içilebilir bir su. Çözünmüş oksijen içeriği yüksek, bu da işte yine içinde balıkların canlıların yaşayabileceğini gösteriyor. Ama 2011 Haziran'da yapılanda, bakın şu 6 bin 7 binlere çıkmış elektriksel iletkenlik. Bu tuzlu su değerindedir, deniz suyu 15 binler civarındadır onu da söyleyeyim, deniz suyunun tuzluluğu elektriksel iletkenliği. Çözünmüş oksijen ihtiyacı da oldukça azalmış. İçinde artık canlı yaşayamaz seviyelere kadar düşmüş.

Bunun haricinde kirli sularla halen tarım yapılıyor, benim köyümde de yapılıyor. Ergene suyu kirli dedik, sulama kanalı yapılmıyor dedik, ama köylü su motorlarını koyup çekip, sulama yapıyor. Örneğin, Trakya Üniversitesi tarafından, şimdi Namık Kemal oldu, ziraat fakültesinde yapılmış bir çalışmada; çeltiklerde ağır metal belirlenmiş. Yine burada yapılan bir çalışmada, özellikle çeltik ve ayçiçeği tohumlarının topraklardaki ağır metal kirliliği nedeniyle çimlenmediği ve köylünün daha fazla tohum atmak zorunda kaldığı ortaya konulmuş.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

DOĞANAY TOLUNAY'IN
KONUŞMASI

Az önce bahsetmiştim, 90'lı yıllara kadar olan birinci sınıf, daha doğrusu tarıma uygun alanların kaybedilen miktarı 35 bin hektar kadar ve bu gittikçe de artıyor bu baskı. Son 15 yılda ne kadar alan kaybettik? Ben çıkartamadım, bir yerde de rastlamadım. Bunun da araştırılması gerekiyor.

Ancak şu değerlere ulaşabildim, TÜİK rakamlarıdır. Tüm Türkiye'de ve Trakya'da son yıllarda, 2010'lu yıllarda tarım alanlarında ve üretim miktarlarında azalmalar söz konusu. Yine hatırlarız, Türkiye kendi kendine yeten yedi ülkeden birisiydi, öyle derdik. Artık Türkiye harmandan harmana yaşayan bir ülke; bu sene üretiyoruz, ürettiğimizi bu sene tüketiyoruz. Herhangi bir ekstrem durumda, bir kuraklık vesaire olduğu durumda stokumuz yok, buğday stokumuz yok. Buna çok dramatik olarak bakarsak, 95 yılında Türkiye'nin yaklaşık alanının üçte birinde tarım yapılırken, 26-27 milyon hektarda yapılırken, 2012'de 22 milyon hektar kadar bir alan da tarım yapıyor.

Bunun sebebini bilmiyorum. Köylü terk etmiştir, özellikle ormana dönüşen böyle alanlar var, ama bunun incelenmesi gerekiyor. 2 milyon hektar kadar alanda artık tarım yapılmıyor.

Trakya'da da baktığımız zaman, 90'lı yıllardaki tarım alanları aşağı yukarı 1 milyon hektar ekili, ekili olan bunlar, 1 milyon hektar kadarken, 800 bin hektarlara kadar düşmüş alanlarda. Buğday veriminde azalmalar var. Bakın, şu Trakya şu Türkiye. Türkiye'de son yıllarda buğday üretimi, buğday ekilen alanlarda azalmış, verimlerde de üretimde de azalma var.

Çeltik alanları artıyor ve bu çeltiğin yaklaşık yarısı Enes çevresinde, Trakya'da yetiştiriliyor. Yine çeltik de çok önemli, bunun kaybedilmemesi lazım. Yine akıllarınızdadır, iki yıl kadar önce Uzakdoğu'da çıkan bir kriz nedeniyle biliyorsunuz pirinç fiyatları fırlamıştı, inanılmaz artışlar olmuştu. Buna da dikkat edilmesi gerekiyor.

Ayçiçeği üretimi, ekilen alanlar da azalmaya başladı ki, bunda örneğin devletin verdiği yanlıştır teşvikler var. Kanola denilen

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

DOĞANAY TOLUNAY'IN
KONUŞMASI

bir yağ bitkisine teşvik verilmeye başlandı. Bunun sonunda da teşvik alabilmek için köylü artık bundan vazgeçebiliyor.

Trakya'daki neredeyse yerleşimlerin tamamında vahşi olarak çöpler depolanıyor. Düzenli bir depolama tesisi maalesef yok ve günlük olarak da 1,6 kilo çöp üretiliyor Trakya'da. Sonra işte gelişme mi diyelim artık, gelişmeme mi diyelim? Özellikle bu tarım, birim alandan daha fazla ürün almak hırsı nedeniyle veya teşvik edilmesi nedeniyle, örneğin Tekirdağ karpuzu vardı artık yok. Sulanmazdı bu veya çok az sulanırdı, küçük bir karpuz olurdu, sulanmadığı için de çok tatlı olurdu. Ama sonra hibrit tohumlara geçildiği için sulanıyor ve daha fazla ürün elde ediyorsunuz, daha fazla para kazanıyorsunuz. Yavaş yavaş Tekirdağ karpuzu ekilmemeye başladı, ekilmeyince Türkiye'nin birçok yerinde rastlayacağınız gibi yerel çeşitler yavaş yavaş yok olmaya başladı. Mesela poy denilen bir şey vardı. Hatta poycu diye biz dalga geçeriz, bazı özellikle Veli meşeli'lere poycu denir, çemendir. Trakya'daki çeşitli baharatlarla karıştırılarak yenir. Artık ben ekildiğini görmedim. Var mı bilmiyorum? Trakyalılar varsa onlara sorabiliriz.

Göç aldığını söyledik, özellikle Çorlu ve Çerkezköy çok fazla göç alıyor. Hatta nasıl söyleyeyim? Hazmedeceğinden daha fazla göç almaya başladı, çok yoğun göç alıyor. Bunun sonucunda zaman zaman sosyal sorunlar çıkmaya başladı. Özellikle Malkara'da, Muratlı'da vesaire göçle gelen insanlarla, oradaki yerli insanlar arasında ufak tefek sebeplerden başlayan kavgalar büyüyebiliyor. Bu tür sorunlar çıkabiliyor.

Kültürel erozyon, bu şekilde hızlı göç alan yerlerde bu bizim kullandığımız bazı deyimler. Bir kısmını bu filmlerde, işte "*Eyvah Eyvah*" tarzındaki filmlerde duymuşsunuzdur, çok sempatik gelir. Hakikaten gittiğiniz zaman Çorlu Lüleburgaz'da çok diyemeyeceğim, ama yine Saray, Vize, Kırklareli, Demirköy taraflarına gittiğiniz zaman; sefte, kızan, bıldır, somak gibi. Mesela pizlenmek, buraya ayran içmek olarak yazdım. Çok kullandığımız, bunları arttırmak da mümkün.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

DOĞANAY TOLUNAY'IN
KONUŞMASI

Bir diğer de, Trakya, Türkiye'nin gelişmiş bölgesi vesaire zannedilir, ama Trakya'dan okuyan kesimin sürekli göç etmesi sonucunda, aslında orada kalan insanlar çok gelişmiş değil. Yani köylerimizde yaşayanlar değil. Çünkü okuyan ben de dahil, benim gibi birçok arkadaş okuduğu zaman devlet memuru oluyor başka yerlere gidiyor. Sonuçta köydeki insanlar çok gelişmemiş olarak kalıyor. Bu insanların da derdi, işte kendini geçindirmek para kazanmak vesaire.

Örneğin, ben işte orman mühendisiyim, üstelik uzmanlığım toprak. Köyüme gittiğim zaman köy muhtarıyla anızları yakıyorlardı. Anızları yakmayın, bakın anızları yaktığınız zaman toprağınızı şöyle kaybediyorsunuz veriminiz azalıyor dedim. Bana verdiği cevap, o zaman biz de satarız fabrika arsası yaparlar dedi.

Sonra başka bir olay, az önce söylemeyi unuttum. Örneğin, 90'lı yıllarda İller Bankası yanlış hatırlamıyorsam krediler verdi. Trakya'daki köylerin çoğuna kanalizasyon yapıldı. Benim köyüme de yapıldı. O zamana kadar işte normal bildiğiniz klasik kanalizasyon var. Ahırlar var, ahırlar işte kendi içinden çıkartıyorsunuz vesaire, gübrelıklere götürüyorsunuz, tuvaletlerin ayrı sızdırmalı sistemleri var. Kanalizasyon yapıldı. Ahırlar ve tuvaletlerin kanalizasyonları toplandı, nereye verildi biliyor musunuz? Ergene Nehrine verildi ve arıtma tesisi yok, halen yok.

Sayın muhtar bakın bunu böyle yapmayın, hiç olmazsa bir yerden kredi filan bulun, buna bir arıtma tesisi yapalım, Trakya'ya örnek olalım dedik, suyu kirletiyorsunuz dedik. Bana ne dedi muhtar, benden önce öteki köy, yukarıdaki bizim derenin üstündeki köy de kirletiyor. Onlar kirletiyorsa ben niye kirletmeyeyim dedi. Ama şunu görüyoruz: Bu süreçte yavaş yavaş çevre sorunlarının artması vesaire sonucunda, yavaş yavaş bilinçlenmeye başladı. Örneğin, Yenice Köyünün girişinde taşocağı istemiyoruz diye. Bu özellikle nükleer santral ve termik santral gündeme geldi İğneada çevresine. Böyle çalışmalar da arttı.

Av. Alev SEHER TUNA (Oturum Başkanı)- Hocam toparlayabilir miyiz lütfen?

Prof. Dr. Doğanay TOLUNAY (İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Öğretim Üyesi)- Hemen toparlıyorum. Başka bir sorun, Trakya'nın dört tane yol geçiyor. Şurada bir yol var, eski Edirne yolu, o çıkmamış. TEM, E5 ve şurada kıyıya paralel giden yol. Bu yollar özellikle TEM geçtiyseniz Edirne'ye gitiyseniz dikkat edin. Doğal yaşamı tamamen parçalıyor. Yani canlı yaşamının insanlar da dahil, bir yerden bir yere geçmesi neredeyse mümkün değil. Üç-beş yerde viyadükler var, o viyadüklerle geçiyorsunuz. Çare'nin az önce anlattığı üçüncü köprüde olduğu gibi. Trakya şu anda bu TEM karayoluyla ortasından ikiye bölünmüş durumda, yaban hayatını arttırmış durumda. Yaban hayatını olumsuz etkilemiş durumda.

İstanbul dediğim gibi, Ergene ve Trakya İstanbul'un arka bahçesi olarak gözüküyor. Trakya'nın kendisine ait bölge planında ve çevre düzeni planında böyle bir amaç olmamasına rağmen, İstanbul çevre düzeni planında açıkça İstanbul'un desantralizasyonundan bahsediliyor. Bu ne demek? İstanbul'a gelen göç baskısını azaltmak ve sanayiye yerleşim dışına çıkartmak için görülen bölgeler; Trakya, Gebze ve Armutlu.

Çılgın projelerin olumsuz etkisi var. Hiçbirisine değinmeyeceğim vakit darlığından dolayı. Ancak şu özellikle kanalın ne gibi olumsuz etkileri var? Trakya'nın yeraltı su kaynaklarının sıkıntıda olduğunu, zaten şu anda yetmediğini söyledik. Bu kanal bir drenaj etkisi yapıp, yeraltı sularının olumsuz olarak etkilenmesine neden olabilir. Bunlar planlardaki planlar; bölge planı var, taslağı... Daha doğrusu 2023'ü kullanmak istemiyorum, Cumhuriyetimizin 100. yılı hedeflerine yönelik planlar ve Ergene Havzası koruma eylem planı ilan edildi.

Bu planlarda çeşitli hatalar var. Bu nedenle hatta çevre düzeni planının yanılmıyorsam 26 maddesi iptal edildi. TÜİK'e göre 2023 yılındaki Trakya'nın nüfusu aşağı yukarı 1,8 milyon ele alınmışken, plana göre 2,6 milyon olacağı. Arada planla TÜİK'in projeksiyonları arasında 800 bin 1 milyon nüfus far-

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

DOĞANAY TOLUNAY'IN
KONUŞMASI

kı var. Planda buna göre hedef yapılıyor. Projeksiyonların çok çok üstünde tahminler yapılıyor. Planda da bütün bunlara göre yatırımlar yerleşimler vesaire açılıyor. Biraz işte hem hedef gösteriliyor, hem de oradaki sanayileşme ve kentleşmeye, tarım alanlarının betonlaşmasına gerekçe olarak bu nüfus projeksiyonu gösteriliyor.

Var, yine örneğin yeraltı suyu beslenme alanlarına sanayi gelişme alanı yapılmış, taşkın alanlarına liman önerilmiş, Meriç Deltası yakınına yat limanı önerilmiş gibi birçok yazılmış, ama Danıştay tarafından bu iptal edildi.

Örneğin, ne dikkate alınmamış? Trakya'nın enerji ihtiyacı bile dikkate alınmışken, yaklaşık 2,5 milyon, bu planlarda 2,5 milyon nüfus olacağı öngörülüyor üç ilde, ama bu kadar insana içme suyu nereden bulacaksınız? Planların hiçbirisinde yok. Zaten şu anda yetmediği belli, yeraltı suyunu çekiyorsunuz. Fosil yakıtlardır ki, bu yeraltı sularını mümkün olduğu kadar kullanmamamız lazım. Yarın öbür gün herhangi bir kuraklık zamanında, herhangi bir savaş zamanında bu yeraltı su kaynakları petrolden dahi daha önemlidir. Bunlar hiç dikkate alınmamış.

İklim değişikliği hiç yok bakın. Önümüzdeki yıllarda öngörülerimiz, özellikle su ve gıdanın en önemli şeyler olacağı. Türkiye'de biliyorsunuz su savaşları projeksiyonlarından bahsediliyor, bunların olabileceği düşünülüyor. Bu senaryolar hiç yok. Çılgın projelerin Trakya'yla olan etkileşimleri bu planlarda hiç yer almamış. Çok konuşulan, herkesin bildiği nükleer santraller, Beğendik Köyü tarafından nükleer santraller, nükleer santral ve termik santral yapılması planda bu yok.

Şu örneğin, Demirköy ve İğneada yolu; şu anda biraz daha düzgün halde. Demirköy'ün nüfusu 4 bindir, İğneada'nın kış nüfusu 2 bindir, yazın biraz daha artar. Toplam hadi 10 bin kişi olsun, 10 bin kişi için yaklaşık 60 kilometrelik bir yol yaptılar, tamamen ormanı tahrip ederek yaptılar. Şurada bir balıkçı barınağı adında bir liman yapılıyor. Herkes biliyor, bu yol İğneada'da yapılacak bir nükleer santral ve termik santral için hazırlıktır. Herkes biliyor, ama planlarda bunlar yok.

İklim değişikliğini geçelim. Ne yapılmalı? Bir kere Ergene Ovası, Çukurova Bursa Ovası, Menderes Ovası gibi kaybedilmemeli. Burası Türkiye'nin gıda ambarı olabilir. Nüfusumuz artıyor, daha da artacak, üç-beş çocuk istiyoruz. Bu kadar insanı nasıl besleyeceğiz, bu kadar insanı nasıl doyuracağız? Bunun planlaması yapılmalı. Sulamak yeterince su bulabilirsek GAP'tan daha önemli bir hale gelebilir, buna dikkat etmemiz gerekiyor.

Ne yapmamalı? Ormancı olarak söylüyorum bu kısmını; yeşil badana yapmamalıyız. Bir taraftan doğayı katlediyoruz kesiyoruz, doğal ormanları kesiyoruz üçüncü köprüde olduğu gibi, ama bir taraftan da şöyle bir açıklama yapıyoruz. İşte kesiyoruz, ama 10 katı diktik. Bunun adı yeşil badanadır. Literatürde de böyledir. Doğalla yapayı aynı yapamazsınız. Diktiğiniz ağaç orman değildir ya da biz ağaçları taşıyacağız üçüncü havaalanında olduğu gibi.

Ağaç evet taşınabilir, ağaçları taşıyabilirsiniz hiç itirazım yok, ama ormanı taşıyamazsınız. Çünkü orman ağaçlardan ibaret değildir. İçinde bir sürü canlısı vardır, toprağında bir sürü canlısı vardır. Bunlar yapılmamalıdır.

İslah adı altında Ergene'yi islah ediyoruz diyorlar. Kepçeleri soktular, dere yataklarını tamamen tahrip ediyorlar. Ağaçları, buradaki mevcut az sayıdaki ağacı tahrip ediyorlar. Bunun adı islah oldu, bu bir inşaat projesidir. Ekolojik anlamda islah, buradaki canlıları korursunuz, yeşili korursunuz, çevresinde belli miktarda alanları yeşillendirirsiniz bu şekilde yapılır, ama kepçelerle girerek buradaki toprağı alıp kenarlara yığmak, islah projesi oldu. Buna benzer hataların yapılmaması lazım. Her türlü planlamada, Liebig'in minimum kanunu vardır. Hatta Nasuh Mahriki'nin bir kitabı var "*Kendi Everest'inize Tırmanın*" diye. Ondaki felsefesinin temelini de oluşturur.

Şuradaki bir suyla dolu olduğunu kabul ederseniz Liebig kanunda öyle der. Su seviyesini en aşağıdaki tahta belirler veya delil belirler. İşte bu bizim zayıf noktamızdır ve mutlaka planlamalarımızı bu zayıf noktamıza göre yapmamız, o zayıf

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

DOĞANAY TOLUNAY'IN
KONUŞMASI

noktayı dikkate alarak yapmamız lazım. Trakya için bu konut biraz kaymış, orman ve tarım alanlarıdır. Trakya'da da mutlaka her türlü planlama çalışmasında orman ve tarım alanlarını koruyacak şekilde planlama yapmamız gerekiyor diyerek sözlerimi bitiriyorum.

Biraz da aştım, çok teşekkürler. (Alkışlar)

Av. Alev SEHER TUNA (Oturum Başkanı)- Teşekkürler. Evet, ülkemizin batısından en doğusuna giderek, Van'a gideceğiz. Ülkenin gündemine Van Gölü canavarı Akdamar Adası ve en son olarak da depremiyle oturmuştu Van. Şimdi Van'la ilgili olarak da bilgilerimizi Yüzüncü Yıl Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mustafa Sarı'dan alacağız.

Buyurun Hocam.

MUSTAFA SARI'NIN
KONUŞMASI

Prof. Dr. Mustafa SARI (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Dekanı)- Saygıdeğer katılımcılar, son konuşmacı olmanın dezavantajını yaşıyorum, süre azaldı, sizler yorulduunuz, ama ben sizi hiç yormadan konuşacağım. Konuşmama başlarken, bu fırsatı sağladığı için ekolojik krize dikkat çektiği için Türkiye Barolar Birliğine ve beni buraya davet ettikleri için ayrıca Van Baro Başkanımıza çok teşekkür ediyorum.

Şimdi halime şükredip, hiç konuşmadan kaçasım geldi. Sabahtan beri konuşmaları dinleyince, yani ben bayağı dertli gelmiştim, derdimi anlatmak istiyordum, ama üçüncü köprü, Ankara, Trakya, bunları dinleyince sanki benim hiç böyle konuşmamam gerekiyor gibi hissettim.

Ben size Van örneğini anlatacağım, çevre sorunları kısacasında Van örneğinden bahsedeceğim, ama birazcık daha büyük bir ölçekte bahsedeceğim. Ekolojik kriz aslında çok ciddi bir sorun olarak tüm dünyayı sardı kavırıyor. Ama bu ekolojik krizin nedeni konusunda çok fazla konuşmuyoruz, hep sonuçları konusunu tartışıyoruz. Neden üçüncü köprüyle uğraşıyoruz, neden ben Van Gölü kirliliğiyle ya da Van Gölü İnci Kefaliyle

uğraşıyorum, neden Ergene sorunu var? Yani aslında bu soruların hepsinin arkasında yatan şey, insanın doğadan kopuşuyla başladı. Yani doğayı unuttuk. Doğa bizim içinde yaşadığımız bir anne karnıydı. Bizi besleyen, bizi yaşatan, bizi var eden, benliğimizi ortaya koyan şeydi, ama biz doğanın dışına soyutladık kendimizi. Doğayı bir peyzaj unsuru olarak görmeye başladık.

Tabii bu peyzaj unsuru olarak gördüğümüz doğa, böyle bir şey olmadığı için, bizimle doğa arasında sanal bir ilişki oluştu. Gerçek ilişkiyi kaybettik. Doğadan kopuşla birlikte benliğimiz kirlenmeye başladı, ruhlarımız kirlenmeye başladı. Yani önce biz kirlendik, önce biz kaybolduk, sonra doğa kirlenmeye başladı, sokaklarımız kirlenmeye başladı, sularımız kirlendi, denizlerimiz kirlendi.

Çare... En sonunda söyleyeceğimi en başta söyleyeyim, hani olur ya kaçanlar gidenler olabilir. Çare aslında doğaya dönüş, çaremiz doğayla birlikte yaşamının yollarını bulmamız lazım. Sonuçları ne kadar tartışsak tartışalım, ne kadar çözüm önerileri üretirsek üretelim, doğayla birlikte olmayı öğrenemediğimiz sürece hiçbir şekilde bunların bir çözümü yok.

Bu yüzden aslında doğanın bütünlüğü konusuna burada dikkat çekmek istiyorum. Bu yüzden de ben sunumumu sadece Van'daki kentleşme sorunları ekseninde değil, bir havza kenti olarak Van'dan bahsederek anlatmak istiyorum. Çünkü Van'ı bir kent olarak tek başına ele alamazsınız. Van, Van Gölü kapalı havzasının bir parçasıdır. İşte iki gün önce yayınlanan TÜİK istatistiklerine bakın, nasıl İstanbul sürekli göç alan bir kentse, Van da hem göç veren, hem göç alan bir kenttir. Sürekli nitelikli nüfus, eğitilen, nispeten kentte yaşamayı öğren nüfus sürekli Van'dan dışarıya doğru gider, ama Van'ın çevresinden Hakkâri'den, Şemdinli'den, Bitlis'ten, Muş'tan, Ağrı'dan yeni kırsal nüfus sürekli kent merkezine gelir.

Böylece aslında Van bir havza kenti, 7 bin yıllık bir geçmişi var Van'ın. Yani Urartu'ların kenti, Asurluların kenti, daha sonra bir sürü medeniyetlere beşiklik etmiş bir kent. Dolayısıyla

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

MUSTAFA SARI'NIN
KONUŞMASI

suyla tüm bu süreç içerisinde Van'a baktığımız zaman, aslında Van'ı kent olarak şekillendiren şeyin Van Gölü olduğunu görüyoruz; çünkü Van Gölü kapalı havzası çok önemli bir havza. Türkiye'deki havzalara baktığımız zaman, su havzalarına baktığımız zaman, beşte biri suyla kaplı tek havza. Yani yaklaşık 20 bin kilometrekarelik bir havzadan bahsediyoruz. Bu havzanın 5 bin kilometrekaresi suyla kaplı. Yani su medeniyetinden bahsediyoruz.

Delili nedir? Yani Van'ın bir su medeniyeti olduğunun delili nedir? Şamran kanalı, 3 bin yıllık bir kanal. Urartu Kralı Menua tarafından yapılmış bir kanal. 51 kilometrelik bir uzunluğa sahip. Van'ın Gürpınar'ından suyu alıyor ve Van'a getiriyor. Bakın şu sarı hat, Menua kanalının *-eski adıyla-* şimdiki adıyla Şamran kanalının güzergâhını gösteriyor. Kanalın üstü kıraç, kanalın altı yeşil. İşte 3 bin yıldır bu devam ediyor. Ama yani insan var olduğu günden beri hep doğayla savaşı benimsedi, doğayla birlikte yaşamak yerine savaşmayı benimsedi. Yani hep iftihar ediyoruz değil mi? Şimdi iki kıtayı alttan birbirine bağladık Marmaray'la. Çok önemli bir şey, ama bakın bir zafer olarak söylüyoruz bunu. Bilmem ne kadar uzunlukta bir tünel yaptık, bunu bir zafer olarak söylüyoruz. Doğayla birlikte yaşama değil, doğayla savaş ve biz hep o savaşta galip gelme mücadelesi içerisindeki insanlarız.

Aynı durum o zaman da devam etmiş ve bunun için Kral Menua, bugün Van'da Kadembastı Mevkiinde yer alan bir yazıt *-halen duruyor bu yazıt-* bir beddua yazmış buraya. Yani şöyle: *"Tanrı Haldi'nin kudretiyle, İşpuini oğlu Menuia bu kanalı açtı."* Bu beddua yani ekolojik bir beddua korkmayın. *"Adı Menuia Kanalı, Tanrı Haldi'nin büyüklüğüyle Menua güçlü kral büyük kral Bianili ülkesinin kralı, Tuşba şehrinin hükümdarı."* Tuşba Van'ın eski adı, güneş kenti demek, koskoca Urartu medeniyetinin başkenti. *"Teişeba şehrinin hükümdarı Menua der ki; her kim bu yazıtı tahrip ederse, her kim suç işlerse, her kim bir başkasına bunları yaptırırsa, her kim değişik bir şey, ben bu kanalı açtım derse, Tanrı Haldi, Tanrı Teişeba, Tanrı Şivini, tanrılar onu güneşin ışığından*

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

MUSTAFA SARI'NIN
KONUŞMASI

yoksun etsinler. Onun arkinine ianisine yaşamlarına son versinler, onları hiçliğe yollasınlar." Yani o zaman da insanlar bu şey var, kanal yapıldı, ama tahrip var.

Bakın, yazıtlara baktığımız zaman, Asurlular diyor ki; bir dana bu medeniyeti kuramasınlar diye Van Gölünün çevresindeki saz gibi ormanları kestirip Van Gölüne attırdım diyor kral. Yani hep savaş var, sürekli savaşıyoruz doğayla ve bunun sonucunda biz hep yenilen taraf oluyoruz aslında. Yendiğimizi zannettiğimiz her yerde yenilen tarafız. Çünkü doğayla olan ilişkimizi koparıyoruz.

Bakın havza olarak Van'a baktığımız zaman Van Gölü havzasına, 11 tane göl var, 101 tane akarsu var Van Gölüne sularını boşaltan. İki tane endemik tür var; yani dünyada sadece burada yaşayan ki, birisi Van Gölü İnci Kefali. 125 tane endemik tür var bitki olarak, 30 tür sadece Van ili sınırları içerisinde yer alıyor.

Çok önemli, yani ekolojik değerlere sahibiz. İşte bahar aylarından bir görüntü... Yani gelincik tarlaları, karşıda Süphan Dağının karlı dorukları ve Van Gölünün kıyısı. İşte martı, siz martıyı sadece boğazda bilirsiniz. Yani simit atarsınız martılara. Bunlar da bizim martılarımız, ama bunlar bize mahsus, Van Gölü martısı bunlar, Van Gölünde bulunan bir martı. Biz de simit atıyoruz ya da tandır ekmeği ya da otlu peynir.

Ters lale ya da ağlayan gelin yöresel adıyla. Yani Van Gölünün çevresinde, yani bunlar endemik değil belki, sadece Van'a mahsus değil belki, dünyanın başka yerlerinde de var, ama işte yani bir tarafta arka planda Van Gölünü görüyorsunuz karlı doruklar, ama bir tarafta da böyle harika ekolojik değerler var. 30 civarında soğanlı bitki türü var Van Gölünün çevresinde.

İşte Akdamar Adası, yani meşhur Ahtamara öyküsüyle hatırladığımız ve allı turnalar. Yani "*allı turnam bizim ele varırsan, şeker söyle kaymak söyle bal söyle*" diye türkülerini bildiğimiz allı turnalar bizim flamingolar. Van Gölünün çevresinde Erçek Gölü var, hemen Van'a 30 kilometre uzaklıkta. Bu Erçek Gö-

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

MUSTAFA SARI'NIN
KONUŞMASI

lünde aynı anda 7 bin flamingoyu bir anda görebilirsiniz. Yine Erçiş'te Çelebi Sazlığında 5 bin flamingoyu aynı anda görme şansına sahipsiniz.

Bir kent düşünün, yani işte içinde allı turnalar var ve bu yaşam onların yaşamları, aslında insanın yaşamıyla bütünleşik, ama biz illa ayırmak için bir çaba içindeyiz. Normalde bakın, şu yaşam Erçek Gölünde devam ediyor. Bir tarafta ineklerin otlatıldığı, ineklerin su içtiği göl, hemen yanında da flamingo sürüleri besleniyorlar. Bunlar çok önemli ekolojik bütünselliklerimiz bizim, ama bu bütünselliği gittikçe kaybediyoruz.

Çevre sorunlarına gelelim, bunlar güzelliklerimizdi. Yani akademik olarak çevre sorunlarını dört grup altında toplayabiliriz. Bir sürü gruplandırma yöntemleri var, bunlardan bir tanesi de bu. Su, hava, toprak kirliliği, doğal kaynakların yanlış ve aşırı kullanımı, atıklar, diğer kirlenme türleri. Bunların Van Gölü Havzasındaki durumlarına baktığımız zaman, sadece nükleer kirlenmemiz yok çok şükür, henüz daha uzayı da kirleşmemişiz. Onun dışındaki tüm kirlilikler var. Yani bizim durumumuz da sizden iyi değil. Siz çok dertlisiniz, ama bizim durumumuz da sizden iyi değil. Bu kırmızıyla işaretlediklerimiz de acil sorunlar; yani Van Gölü Havzasındaki çevre sorunlarının acil olanları.

Bu gruplara tekrar şöyle hızlıca göz atarsak; mesela kirlenme atık yönetimine ilişkin sorunlarımıza baktığımız zaman, bizim bir Van Gölü kirliliğimiz var. Yani insanlar değişiyor, idareciler değişiyor, iktidarlar değişiyor, ama bizim sorunumuz değişmiyor, Van Gölü kirliliği devam ediyor.

Hava kirliliği var, akarsu kirliliği var, katı atıklar, atık arıtma tesislerinin yetersizliği. Yani mevcut bu gruptaki sorunlarımızın üçte biri acil, acil süzmemiz gereken sorunlar. Yani bunlara ilişkin detaylı kötü görüntüleri çok göstermek istemiyorum. Onun için şöyle bir toplu görüntü koydum. Nasıl kıyıları tahrip ediyoruz, nasıl derelerden atıkları boşaltıyoruz ve nasıl katı atıkları etrafa yığıyoruz?

Doğal kaynaklara ilişkin çevre sorunlarımız var. Yani 13 tane çevre sorunumuzun yaklaşık 6-7 tanesi acil, yarısı acil. Tehdit altındaki türler, erozyon, yakacak amaçlı geven sökümü, akarsu yataklarından kum alımı, aşırı avcılık, küresel iklim değişimine hazırlıksız olmak gibi tüm bu sorunların yüzde 50'si acil.

Önemli türlerimiz; Van Gölü İnci Kefali, soğanlı bitkiler. Bakın şurası Muradiye Şelalesi. Yani 2006-2006 yılında son anda yetişmeseydik HES projesiyle baypas edilecekti burası. Son anda haberimiz oldu müdahil olduk, en fazla neyi yapabildik? İkiye böldürdük. Bir HES yukarıdan aldı suyu şelalenin şu üst kısmına bıraktı şelale aktı, öbür HES şelalenin altından aldı biraz daha aşağıya bıraktı. Böylece baypastan kurtardık şelaleyi, ama oradaki başka ekolojik durumu kurtarabildik mi? Ne yazık ki hayır.

Alan kullanımına ilişkin sorunlar, Kıyı Kanununun uygulanamaması; yani göllerin hepsinde durum aynı. Göl kenarları, kıyı çizgileri tam net olarak belirlenmediği için yasal olarak, buraların hepsi kamu kurumlarının önderliğinde öncülüğünde işgal edilmiş durumda. Gidin Van Gölünün çevresinde, komple şöyle yürüyorsunuz. Burası defterdarlığın, burası üniversitenin, burası askeriyenin, orası bayındırlığın, parsellenmiş durumda. Peki, kanuna uygun mu bunlar? Hayır. Kamunun uygulaması gören vatandaş da, eline sopasını alan silahını alan orada bir yer işgal edip, bir köfteci açıyor, bir şey açıyor. Bunun önüne geçme şansımız ancak kamunun düzelmesiyle mümkün.

Hassas ekosistemlerin yapılaşmaya açılması: Bir Van sazlığımız var bizim; yani Van Kalesinin hemen dibinde. Van Kalesi gölün kenarında, orada bir Van sazlığımız var. Bu Van sazlığında tam 157 tür kuş tespit edildi şimdiye kadar. Yani Van sazlığı dediğimiz yere dolmuşla gidiyorsunuz, şehrin içinde. Burayı ısrarla bir sahil yoluyla geçmeye çalışıyoruz. 20 yıldır sahil yolu hikâyemiz var.

Bir defasında ben bir toplantıda böyle çok sert konuştum. Çıkışta bir belediye meclis üyesi gelip koluma girdi, Van şii-

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

MUSTAFA SARI'NIN
KONUŞMASI

vesiyle dedi "hoca sen biliysen oradaki tarlalar kaç para edecek bu yol geçince?" mesele bu, yani sahil yolu filan değil yani, arsa üretiyoruz. Burada bakın politikadan bağımsız düşünmemiz gerekiyor.

İşte kıyılardaki acı manzaralar, Van Gölünün kıyısından kamu tarafından işgal edilmiş önemli bir kısım alanlar. Çevre yönetimi sorunlarımız var, yasal yetersizlikler, nitelikli personel eksikliği ve tabii ki bir Van Gölü kirliliği sorununuz var.

Efendim Van Gölü çok özel bir ekosistem, bir sucul ekosistemleri tatlı sistem ekosistemleri ve deniz ekosistemleri diye iki gruba ayırırız. Ama Van Gölü bunların ikisine de dahil olmaz. Çünkü su kalite kriterleri ekstremdir; tuzluluk anlamında bakarsanız Karadeniz'den daha tuzlu Van Gölü. Karadeniz'in tuzluluğu binde 17-18, Van Gölünün tuzluluğu binde 19-21 arasında değişir. PH denizlerde 8-8,5 civarındadır, Van Gölünde PH 10. Yani bir nevi bir çamaşır suyu gibi, çamaşır sodası gibi alkali bir ortam.

Diğer taraftan baktığımız zaman burada hiçbir canlının yaşamaması lazım, ama burada 103 tür fitoplankton, 36 tür zooplankton, tek bir tür balık yaşıyor Van Gölü İnci Kefali. Yani şuradaki besin piramidine bakarsak, besin piramidinin üç basamaklı olduğunu görüyoruz. Bu normal denizlerde en az dört-beş basamaklıdır. En az diyorum, daha yukarıya daha sağlıklıdır. İç sularda da baktığımızda en az bunlar yine dört-beş basamaklıdır. Van Gölü bu üç basamaklı haliyle çok hassas bir ekosistemdir. Besin piramidi ne kadar dikse, yukarıya doğru besin basamakları trofik düzeyleri artıyorsa, gölün ya da ekosistemin sağlıklılığı hassasiyeti o kadar azalır. Ama ne kadar yataylaşır azalırsa hassasiyet o kadar artar. Van Gölü kirliliğe karşı başka bir göle ya da denize göre çok daha fazla hassas bir ekosistem. Çünkü besin zincirimiz kısa, üç basamaklı.

Eğer biz burada kirliliği önlemezsek, bu besin piramidi iki basamağa düşebilir, çok büyük bir tehlike olur o zaman. Yani Van Gölünde tek bir tür balığımız yaşıyor çünkü bizim. Dolayısıyla yani bu ekosistemin sınırlarına da dikkat etmemiz lazım.

Van Gölü su seviyesi değişiyor yıllardır. Yani bizim en büyük şansımız, belki Van Gölü diye bir gölümüz de kalma-yabilirdi. Akşehir Gölü var mı efendim şimdi? Akşehir Gölü diye bir göl kalmadı. Şimdi Akşehir bataklığı var, sazlığı var. Çünkü tarımsal amaçlı su kullanmak üzere Akşehir Gölünün tüm suyunu çektik tükettik. Beyşehir Gölü, su aynası yüzde 70 küçüldü. Neden? Tatlı su, tarımsal sulama amacıyla suyu aldık verdik tarlalara, tükettik.

Antalya'da Avlan Gölü vardı Elmalı'da. Tarımsal sulama amacıyla suyunu aldık verdik çiftçilere, sonra göl yatağı boş kaldı. Köylüler politikacılara gittiler burayı bize verin diye. Politikacılar geldi davulla zurnayla paylaştılar, köylülere paylaştırdılar. Sonra Elma üretimimiz birden düşüverdi. Bu sefer köylüler kıyameti kopardılar, kardeşim bizim gölümüzü ne yaptınız diye. Sanki biz gittik kuruttuk gölü ya da bir başkası kuruttu. Sonra da yine davulla zurnayla yeniden gölde su tutuldu. Şimdi Avlan Gölünü yeniden oluşturmaya çalışıyoruz. Hocamın söylediği, yeşil boya yerine şimdi mavi boya yapmaya çalışıyoruz.

Dolayısıyla belki Van Gölündeki en büyük avantajımız bu suyun tuzlu ve sodalı olması. Kullanılabilir olmadığı için kimse bu suyu alamıyor. Ara sıra eksantrik fikirler çıkıyor tabii ki. Geçen yıl Fırat Üniversitesinden genç bir arkadaşımız harika bir çılgın proje üretti mesela. Dedi ki, yani Van Gölü suyu orada duruyor, boş boşuna duruyor, insanlar da bunu seyrediyor. Ne yapacağız? Efenim ben deleceğim Bitlis Deresinden Van Gölünü, delelim buradan elektrik üretelim. Yahu arkadaş, yani dünyada başka su kalmadı mı elektrik üretecek? Bu su tuzlu sodalı; eğer sen bu tuzlu sodalı suyu Bitlis Deresine verirsen, Dicle Nehir sistemini Basra Körfezine kadar komple değiştirirsin. Bunun sonuçlarını hesap ettik mi? Efendim para her şeyden önemli.

Bakın, buralarda insanlara çevreden bahsettiğiniz zaman, insanlar aç savunması yapılıyor. Biz de doğuda çevreden bahsettiğimiz zaman kapı gibi karşımıza çıkıyor insanlar, burada başka sorunlar var. İnsanlar ölüyor, insanlar dağa mı gitsin

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

MUSTAFA SARI'NIN
KONUŞMASI

kardeşim? Kaçak balık mı avlasın? Bana sorarsanız, eğer iki alternatif varsa dağa gitmek ve kaçak balık avlamak, git dağa kardeşim. Aynı şey, yani ikisi de kanunsuz, eğer kanunsuzluktan bahsediyorsak ikisi de kanunsuz. Bir kanunsuzluğu başka bir kanunsuzlukla savunamayız. Yani işte burada muhataplarımızın çoğu kanun adamı, yani dikkatli olmamız lazım tabii kanundan bahsederken de.

Van Gölü kirliliği kaynakları neler diye baktığımız zaman, yedi grup altında toplayabiliriz. Bunların detaylarına çok fazla girmeyeceğim, ama en büyük sorunumuz evsel atıklar. Van Gölünün çevresinde 101 tane dere var, tüm köylerimiz bu derelerin üstünde aşağı yukarı. Çünkü su hayat demek, suyun olmadığı yerde hiçbir şey olmaz. Bu köylerin atıkları hepsi derelere gider. Dereler bu atıkları toplar, leşler dahil, hayvan leşleri, kömür tozları dahil hepsini sonunda Van Gölüne taşır.

Tabii gölün çevresinde en son iki gün önceki TÜİK verilerine göre 1 milyon 50 bin insan yaşıyor sadece Van'da. Bitlis'i de buna dahil edersek, 1,5 milyona ulaştı şimdi Van Gölünün çevresindeki yaşayan insanların sayısı.

Peki, ne yapıyoruz bunların atıkları nereye gidiyor? İşte bir atık arıtmama tesisimiz var bizim. Atık arıtma tesisini kabul etmiyorum artık ben. Yani Anadolu'da çalışan, bilmiyorum kaç tane var büyük şehirlerin dışında, bunlar çalışmıyorlar. İşte biraz önce hocam bahsetti, nasıl köyün kanalizasyonunu topladınız, ne güzel fosseptikleri varken geleneksel olarak topladınız bir yere Ergene Nehrine verdiniz. Biz de Van'ın, Tatvan'ın, Erciş'in, Muradiye'nin, Gevaş'ın, Edremit'in tüm atıklarını topluyoruz Van Gölüne veriyoruz.

İşte şurası atık arıtmama tesisi. Ben 1992 yılından beri Van'dayım. Bu süre içerisinde 6 tane belediye başkanı, 6 tane de valiyle birlikte çalışmış olduk. Gittiğimde iktidarda Refah Partisi vardı, arkasından CHP geldi, arkasından Fazilet geldi, arkasından HADEP geldi, arkasından AKP geldi, arkasından şimdi BDP geldi, 6 tane. 6 farklı parti, 6 farklı bakış açısı, 6 tane farklı başkan. Bu belediye başkanlarının hepsiyle hukukumuz var, hepsi çok iyi insanlar, ama arıtma tesisi çalışmadı.

Niye çalışmadı? Hiç savunma değişmedi. Efendim kapasitesi yetersiz, Almanlarla işbirliği halinde kapasiteyi arttırıyoruz. Arkadaş, 23 yıl oldu yahu, nerede bu Almanlar? 23 yıl oldu. Yani sonra bir sorunumuz var, efendim enerji sorunu. Yani tam kapasiteyle çalıştıramıyoruz. Nedeni şu: Jeneratörümüz yok. Yahu dedim ben Van'da bir toplantıda, yani bir cuma günü hepimiz bir camiye toplanalım, açalım mendilleri para toplayalım ya. 23 yılda her cuma günü biner lira para tolasak, şimdiye jeneratör parasını çıkarırdık.

Buradan hareketle ne üzücü ki şu sonuca geliyoruz. Bakın, biz halen insanlar olarak doğanın kirleneceğine inanmıyoruz, Van Gölünün kirleneceğine yöneticilerimiz inanmıyor. Beş tane bakanın katıldığı eylem planı toplantıları yapıldı Van Gölünü kirlilikten kurtarmak için. Sonuç... Müteahhit zengin ediyoruz. Arıtma tesisi yapıyoruz, pardon arıtmama tesisi yapıyoruz, bunlar çalışmıyor.

Şimdi Van'da arıtma tesisi var çalışmıyor. Ahlat'ta yeni yapıldı, geçen yıl belediyeye teslim edildi çalışmıyor. Tatvan'da yeni yapıldı belediyeye teslim edildi, çalışmıyor. Erciş'te arıtma tesisi yapıldı teslim edildi, çalışmıyor. Muradiye'de var, vallahi billahi 20 yıldır neredeyse var ve bir defacık çalışmadı. Şimdi Muradiye'ye yeni arıtma tesisi yapılıyor.

Sorun acaba arıtma tesisi inşa etmekte mi? Sanki burada maksat Van Gölünü kirlilikten kurtarmak değil, sanki biraz müteahhit zengin etmiş gibi geliyor. O zaman yapmamız gereken şey, yani arıtma tesisi yapmaktan daha öte bir işletim sistemi oluşturmamız lazım. Belli ki bu belediyeler buraları çalıştıramıyorlar. Onun için harekete geçmemiz gerekiyor.

İşte bakın, şuradaki sağdaki görüntü uydu görüntüsü 1983 yılına ait. Daha Van'da arıtmama tesisi yapılmamış. Tam bu tesisin yapılacağı yer. Şurası da 2005 yılındaki uydu görüntüsü. Sizce arıtma tesisi yapılmalı mıydı yapılmamalı mıydı? Bence yapılmasaydı keşke. İşte bakın, yani şurada kirlilik birikmesini yığılmasını görüyorsunuz. Şimdi bu komple gölün her tarafına yayılmaya dağılmaya başladı ne yazık ki.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

MUSTAFA SARI'NIN
KONUŞMASI

Yani başka bir avantajımız, siz tabii Ergene Nehrinde hep endüstriden bahsediyorsunuz. Biz yatıp kalkıp endüstri olmadığına şükrediyoruz. Yani eğer endüstri olsaydı, çünkü onları baş etmek daha zor. Yani işte bizim organize sanayi bölgemiz var, halen oraya bir paket arıtma tesisi bile kurduramadık.

Katı atıklar, yani bakın şurası Tatvan'ın çöplüğü, aşağısı Van Gölü. Yukarıya doğru yamaca bırakıyoruz ki, yani kazara bunlar göle gelirlerse kurtulalım bunlardan yani. Evet, kazara bunlar sürekli göle akıyor. Evet, burası Van çöplüğü; Urartuların 3 bin yıl önce yaptıkları Van'ın bahçelerini sulamak için yaptıkları Sihke Göledinin kenarı. Buradaki katı atıklar bir şekilde zehirli yıkanan maddeler Sihke Göledine, Sihke Göledi Van'ın yeraltı suyunu besliyor, bizim Hacı ağabey de bahçesine vuruyor pompayı domates üretiyor orada, organik domates yiyor. Afiyet olsun, tam organik yani, süper organik oluyor.

Kıyı ihlalleri; inanılmaz bir kıyı ihlali söz konusu. Yani Van Gölünün çevresinde gelip dolaştığınızda her taraf boş, ama belediyeler buraları dolduruyor. Yahu arkadaş yer kalmadı mı memlekette? Yani alan boş, hani İstanbul'daki gibi hiçbir şekilde kabul etmiyoruz doldurmayı, ama İstanbul'daki gibi, İzmir'deki gibi alan kıtlığı yok geniş. Arka tarafa yayıl yani istediğin kadar, ama illa bu kıyıları dolduruyorlar. Çünkü dolguda çok fazla para var.

İşte bakın, şu anda depremden sonra Van'da 8 bin tane bina yıkıldı, halen yıkılmaya devam ediyor. Nereye gitti sizce bu yıkılan binaların atıkları? Bir tesis kurduk efendim, orada onları ayrıştırıyoruz organik bir şekilde. Yani Van Gölünün kıyısında, işte buraya yığıldılar hepsini. Dolayısıyla kanunsuzluk her yerde, her halükârda devam ediyor.

Yani 160'tan fazla teknemiz var. Bunların atıklarının hepsi göle gidiyor, hiçbir şekilde bunlara ilişkin bir şey yok, arıtma toplama diye bir sistemimiz yok. En son olarak size Van Gölünün endemik balığı İnci Kefalinden ben bahsetmek istiyorum.

İnci Kefali dünyadaki Van Gölünde yaşayabilen tek balık türü; çünkü PH çok yüksek ve balıklar için PH'nın üst sınırı 9,2. Hâlbuki bizim Van'ın PH'sı 9,8 ilâ 10 arasında değişiyor. Bu yüzden aslında İnci Kefali yaşamaması gereken bir ortamda yaşıyor. Sazangillerden bir balık aslında; yani Van Gölü ilk oluştuğu zaman tatlı su, Van Gölünün tuzlu sodalı hale gelmesinin nedeni, gölün çevresindeki volkanik arazi yapısı. Bu arazi yapısından dolayı zamanla tuzlu sodalı hale geldi ve bu esnada İnci Kefali oraya giriyor ve zaman içerisinde bu PH'da yaşamaya alışıyor.

Biz su ürünleri fakültesi olarak orada var olduğumuz günden itibaren, hep bir adaptasyon çalışması için laboratuvar ortamında çalıştık. Acaba bu PH'ya başka balık adapte edilebilir mi diye. Hiçbir balığı alıştıramadık. Yani yüksek PH'da yaşamaya alıştığı iddia edilen literatürdeki, neredeyse tüm türleri denedik.

Bu yüzden İnci Kefaliyle Van Gölünün mütemmim cüz olarak düşünmemiz lazım. Yani İnci Kefalini oradan alıp tatlı suda yaşatabiliriz, ama Van Gölünün tuzlu sodalı sularında başka bir balığı yaşatamayız. İnci Kefalinin ilginç bir yaşam hikâyesi var. Tüm yaşamı Van Gölünün tuzlu sodalı sularıyla akarsuları arasında gidip gelmekle geçiyor. 7 yıllık maksimum ömrü var, 3 yaşında cinsel olgunluğa ulaşıyor ve bu yaştan itibaren de derelere göç etmeye başlıyor. Göç ederken önüne çıkan doğal ve yapay engelleri âdeta uçarak atlıyor. Bu manzaraları biz 2000 yılına kadar hiçbir şekilde göremedik. Çünkü burada insanlar vardı bu balıkları toplayan. Devlet kooperatif kurduymuştu buralara komple. 12 tane kooperatif aracılığıyla tam İnci Kefali üremek için buralara geldiğinde, buralar kirayla bu müstecirlere devrediliyordu. İnsanlar kamyonlar dolusu buralardan kaçak balık avlıyorlardı, pardon yasal balık avlıyorlardı, şimdi kaçak.

Dolayısıyla bu muhteşem bir manzara; Mayıs Haziran aylarında o kadar çok balık bir araya geliyor ki, işte burada 50 küsur balığı aynı karede görebiliyorsunuz. Küçük bir şelaleyi, 70 santim yüksekliğinde bir şelaleyi aşmaya çalışırken balıklar.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

MUSTAFA SARI'NIN
KONUŞMASI

Ancak İnci Kefalinin yaşamı her zaman burada olduğu gibi sadece doğal engellerle kesilmiyor. İnci Kefalinin yaşamı, insanların yanlış geleneksel avcılık alışkanlıklarıyla da kesiliyor. Balık tuzlu sodalı sudan birden tatlı suya giremiyor, ozmotik bir ayarlama yapmak zorunda, vücudunun iyon dengesini tatlı suyla tuzlu suya gelip geçerken ayarlamak zorunda. Bunun için de mansap dediğimiz derelerin göle karıştığı noktalarda bir müddet bekliyor. Bunu öğreniyor balıkçılarımız ve manyat dediğimiz kocaman ağlarla, tam üremek için orada bekleyen balığı çeviriyorlar, kamyonlara yüklüyorlar.

Oradan kaçtı kurtuldu, kurtuldu mu? Hayır kurtulmadı, çünkü balığın davranışını insanlar gözlüyorlar. Bu hayvan akıntının tersine gidiyor kaynağa doğru ve yoruluyor, beslenmiyor bu esnada ve bunun için buralara geldiğinde azıcık derenin içinde akıntısı az bir bölge bulduğu zaman burada birazcık nefeslenmek dinlenmek istiyor. Bunu fark etmişler. Şöyle V şeklinde taşlar diziyorlar derenin içine. Taş bulamazlarsa kum çuvalları yapıyorlar böyle. Tek bir geçiş, iki tane geçiş bırakıyorlar buradan. Hayvan geldi şuradan girdi, oh çok şükür şurada akıntısı az bir bölge buldum burada bir nefes alayım diye dinlenmeye başlıyor. Hacı ağabey de şurada çayını demliyor semaverle oturuyor. Bir saatte bir traktör balık, bir saatte bir traktör balık ve bunları yüklüyorlar, kamyonların traktörlerin arkasından kıpkırmızı yumurta akıyor yollara, utanç izi şeklinde.

İşte ben 1992 yılından beri Van'a gittiğim günden beri bu kaçak avcılığın önlenmesi, sürdürülebilir balıkçılığa geçilmesi için çalışmalar yapıyorum. Yani doğayla çevreyle olan ilişkim de böyle başladı, İnci Kefaliyle başladı. Yoksa ben odasında oturan, ne güzel çalışan, kitap yazan, makale yazan bir araştırmacıydım. Ama İnci Kefali gözümüzü açtı, baktık ki İnci Kefali yanlış avlanıyor. Sonra anladık ki İnci Kefali dediğimiz balık doğanın bir parçası, doğayı komple korumamız lazım ve böylece çok şükür bugün epey bir mesafe kat etmiş durumdayız.

Van Gölü çevresini dikkate aldığımız zaman, en yakın deniz sahiline 1000 kilometre uzaklıkta. Türkiye'nin ortalama balık

tüketimi kişi başına 7 kilogram. Eğer İç Anadolu'ya doğru giderseniz, Aksaray, Niğde, Konya civarına 100 gram bile değil kişi başı tüketim. Karadeniz'e doğru çıkarsanız kişi başına tüketim 40 kilogramın üstünde. Van Gölünün çevresindeki balık tüketimi 20 kilogramın üstünde. Yani Avrupa standartlarına neredeyse yakın.

Nasıl tüketiyor Vanlılar balığı? İnci Kefalini şöyle tava dedikleri, yani tenekelerden açıp yaptıkları şeylerin içerisine koyuyorlar, pide fırınlarına veriyorlar. Şimdi giderseniz öğlen vakti esnafın tamamı öğle yemeğini bu şekilde yer. Efendim büyük kazanlarda ayran aşısı yapılır, bulgur pilavı yapılır ve şurada gördüğünüz gibi bir güzel sofraya kurularak tüketimi gerçekleştirilir.

Eğer İnci Kefalini korumasaydık, şu görüntü 1996 yılından. Eğer İnci Kefalini koruma çalışmaları başlamasaydı, burası neresi biliyor musunuz? Az önce gördüğünüz balıkların atladığı yer. Herkes don gömlek balık kapıyorlar. Bakın aynı insanlar, şimdi koruma çalışmaları başladı, şimdi aynı insanlar festival yapıyoruz Haziran'ın ilk haftasında. Hepiniz davetlisiniz, Haziran'ın bu sene ya 1'inde ya da 7'si 8'inde olacak festival, tam netleşmedi. İnci Kefalinin göçünü izlemek için bu insanlar toplanıyorlar şimdi burada. Geçen yıl festival alanını üç günde 30 bin kişi ziyaret etti.

Yani insanlarımız aslında doğru şeye doğru yönlendirsek ve ekolojiyi onların hayatının bir parçası gibi sunmaya başlarsak ve onlara bu şekilde bir imkân hazırlarsak, insanlar buna dahil oluyorlar. Bu yüzden hukuki mücadelelerimizin yanında çevre sorunlarına karşı, kentlerimizin ekolojik kimliklerini ön plana çıkarmamız lazım.

Geçen yıl Google'a girin bakın, Van kedisi yazın, hepiniz bilirsiniz Van'la özdeşleşmiştir. Akdamar Adası yazın, bir de İnci Kefali yazın. Bakın bakalım geçen yıl en çok hangisi internette geçmiş? İnci Kefali geçmiş. Ekolojik bir marka haline geldi İnci Kefali. Her kentimizin belki bir balığı, bir kuşu olmayabilir, ama ekolojik özelliklerini ön plana çıkaracağız,

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ekolojik markalar yaratmamız lazım ki, insanlar bu markaların arkasında tutunabilsinler. Biz çevre politikalarımızı bu markaların arkasına koyabilelim.

Sabırla dinlediğiniz için hepinize çok teşekkür ediyorum.
(Alkışlar)

Av. Alev SEHER TUNA (Oturum Başkanı)- Hocamızın bu esprili sunumuna biz çok teşekkür ediyoruz. Ben kısaca dört konuşmacımızın sunumlarından bir sonuç paylaşarak, ondan sonra soru-cevap alacağım çok kısa olarak.

Bugün hiç kuşkusuz tarihte görülmemiş boyutta bir krizle karşı karşıyayız. Ekolojik kriz. Kökeninde hiyerarşi ve kapitalizmin yattığı bu kriz, insanlığı tarihsel bir karar vermek noktasına getirmiştir. Ya ekolojik prensiplere dayalı bir toplum kuracağız ya da tüm canlıları barındıran bu dünyanın yaşam tabakasını yok edeceğiz.

Ekolojik kriz insanlığın yalnızca belli bir sınıfını veya katmanını değil, ayrıcalıklı ayrıcalıksız tüm insanları ilgilendirmekte. Geleceğimizi bu denli belirleyici bir öneme sahip olan ekolojik krizin kökeninde, aslında toplumsal sorunlar yatmakta gördüğümüz gibi.

İnsan ilişkileri arasında ortaya çıkan hâkimiyet kurma düşüncesi, insanın doğa üzerinde de bir hâkimiyet kurma düşüncesi geliştirmiş, bunun sonucu olarak da ekonomik nedenlerle çevresel tahribat alarm verici boyutlara ulaşmıştır. Kapitalist sistem doğayı bitip tükenmez bir şekilde hırsıyla yutmaktadır. Ancak yaşanan ekolojik kriz, ekonomik krizi aratacaktır.

Ekonomik krizlerin önlemi alınabilir, ama ekolojik kriz ile kaybedilecek canlı yaşamı ve gün geçtikçe yitirdiğimiz yer küre nasıl yerine getirilecektir diyerek sözümü bitiriyorum.

Soru sormak isteyen varsa katılımcılarımıza... Önce adınızı soyadınızı ve kime sormak istediğinizi iletirseniz...

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

Av. Ümran ALTAY (İstanbul Barosu)- İstanbul Barosu mensubuyum, aynı zamanda da Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneğinin Çevre Komisyonunda çalışmalarımız 20 yıldır devam ediyor.

ÜMRAN ALTAY'IN
KONUŞMASI

Vanlı bir arkadaşımızın derneğimize katılmasıyla, Van bölgesine bir yolculuğumuz oldu ve o bölgeye hayran olduk. İkinci gidişimizden sonra Enver Arpalı ormanını gerçekleştirdik. Yücel Aşkın ormanını gerçekleştirdik ve en son Prof. Dr. Ayşe Yüksel ormanı gerçekleştirdi. Biz Van'a hayran olduk ve bir de üniversite bahçesinde ağaçlandırma yapmıştık. Yalnız Hocam kar nedeniyle bazı kayıplarımız olduğunu öğrendik, acaba bilginiz var mı, ormanlarımız yaşıyor mu?

Teşekkürler, saygılar.

Prof. Dr. Mustafa SARI (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Dekanı)- Ben öncelikle bu üniversitemize değerli katkılarınız için size çok teşekkür ediyorum, hem bireysel olarak hem de üniversitem adına çok teşekkür ediyorum. Van'da sadece bu yılki kara bağlı olarak bir kayıp olduğunu düşünmüyorum, ama bizim arazimiz killi bir arazi. Bu yüzden de her yıl yüzde 1 yüzde 2 civarında diktiğimiz ağaçlarda kayıplar oluyor. O kayıplar muhtemelen vardır, yani hani sizin diktiklerinize özel değil, kampustaki tüm ağaçlara özel. İlkbaharda yine bir etkinlikle onları yenileyebiliriz hep beraber.

MUSTAFA SARI'NIN
KONUŞMASI

Av. Alev SEHER TUNA (Oturum Başkanı)- Evet, başka... Arka tarafa verir misiniz?

KATILIMCI- Trakya'da inceleme yapmış hocamıza soruyorum. Şimdi Trakya gibi Gediz Havzası da, Menderes Havzası da büyük bir kirlenme yaşıyor. Orayla ilgili bir çalışma yapıldı mı acaba? Bu konuda bir açıklama yapabilir misiniz?

Prof. Dr. Doğanay TOLUNAY (İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Öğretim Üyesi)- Bildiğim kadarıyla Çukurova da dahil olmak üzere oraların hepsinde çalışmalar yapıldı, ama ben bu konuda bilgi veremeyeceğim, bilgim dahilinde değil, ama en azından şunu söyleyebilirim. Araştırırsanız, Gediz

DOĞANAY TOLUNAY'IN
KONUŞMASI

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

DOĞANAY TOLUNAY'IN
KONUŞMASI

Ovası, Çukurova ve Menderes Ovasında da, oradaki ziraat fakülteleri tarafından yapılmış çalışmalar var, onu söyleyebilirim. Ama şu anda kirli midir değil midir? O konuda bilgim olmadığı için bir şey söyleyemem.

Şunu söyleyeyim: Mesela başka bir ova Dilovası orasını çok iyi biliyorum, hemen şurada Kocaeli'ndeki. Artık ova değil zaten orası biliyorsunuz, adı Dilovası, ama eski bir ova. Çevresindeki bütün her yerde inanılmaz ağır metal kirlilikleri ve havasında da çok yüksek miktarda azot oksitler, kükürt dioksitler, halojenik bileşikler, bunlar çok yüksek miktarda var. O konuda söyleyebilirim size.

Av. Alev SEHER TUNA (Oturum Başkanı)- Bu konuda ben bir ekleme yapabilirim. Aydın Üniversitesi ve Pamukkale Üniversitesinin bu konuda çok çalışması var. Kirliliğinin had safhada olduğu, bölgede tarımda kullanılmasına rağmen çok tehlike arz ettiği yönünde. İnternette de ulaşabilirsiniz. Bende vardı, ama isterseniz iletirim size.

KATILIMCI- Bir ara ben ilgilenmiştim, Menderes Havzasının nerede kirlendiğiyle ilgili. Uşak'ta yoğun tabakhanelerle ilgili atıkların, bir de Sarayköy'de bu tekstil fabrikaların atıklarıyla kirlendiğini duyuyorduk bu konuda bir gelişme var mı? Onun için sordum esasında.

Av. Alev SEHER TUNA (Oturum Başkanı)- Teşekkürler. Buyurun Şehrizat Hanım.

KATILIMCI- Şimdi ben soru soracakken, bu konuyla da ilgili bir şey söyleyeyim. Gediz'in kirliliğiyle ilgili İzmir'de bizim çevre hareketi, o zamanki çevre hareketi avukatları bir tespit yapmaya kalktılar. Yapıldı, fakat gelen raporda; Gediz'i doğduğu yerden itibaren o kadar çok kirletici unsur, o kadar çok kirletici şey var ki, bu bir mahkeme tespit dosyasına sığmaz denildi ve hâlâ bu 10 seneden fazla bir olaydır. Hâlâ da Gediz kirletiliyor, hâlâ Gediz böyle konuşuluyor. Kusura bakmayın, yani ben konuyu biraz bildiğim için söyledim.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

Şimdi ben Van Yüzüncü Yıl Üniversitesindeki su ürünleri hocama sormak istiyorum. Ben Sığacık'taki balık ve orkinos çiftlikleri davalarının avukatıyım. Biz iptal ettirdikçe, bakanlık yeni kararlar veriyor. Daha gerekçesi yazılmadan, yeni ÇED olumlu kararları veriliyor.

Şöyle bir şey sormak istiyorum. Siz eğer Van Gölünde, Van Denizinde İnci Kefali dışında bir şey yetişmediği için kurta-rıyorsunuz. Yoksa orası herhalde çok balık çiftlikleri olurdu, ama kendi su ürünleri konusundaki Türkiye'deki hocaların, bu su ürünlerine danışmanlık yapmaları, savunmaları, bunu böy-le şey yapmalarını nasıl karşılıyorsunuz? Ben onu soracağım.

Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Mustafa SARI (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Dekanı)- Zor bir soru. Yani önce salonda su ürünleri hocası var mı onu öğrenelim. Yani ona göre ko-nuşalım. Efendim şimdi buradaki temel çelişki şurada: Balık stoklarını doğal stokları biz avcılık yoluyla azaltmaya başladığımızda, hemen bilim camiası olarak endüstrinin emrinde bir formül ürettik. Dedik ki, korkmayın balıklar biterse biz onları yetiştiririz. Yani şu anda da aynı durum söz konusu değil mi? Ormanların kesilmesinden korkmayız biz orman dikeriz, ağaç dikeriz, yani biz ağaç yaparız.

Biz balık yetiştirebiliriz. Peki, eğer bundan 20 yıl önceki ilk su ürünleriyle ilgili yazılmış yerli yabancı tüm kitapların gi-riş bölümlerine bakarsanız, balık yetiştiriciliğinin azalan balık stoklarının yerine ikame edilmek üzere bir alternatif olarak su-nulduğunu görürsünüz. Bu bilgi yanlıştı. Çünkü balık yetiştiri-ciliği tamamen doğadan avladığımız balıklara bağlıdır. Yani biz balığı balığa yediririz, ama balık olarak yedirmeyiz yem yediririz. O yemin yüzde 60'ı balık unudur, balık yağıdır. Eğer balık unu balık yağı olmazsa, biz ne çiftlikte balık yetiştirebili-riz, ne denizde, ne iç suda, ne alabalık, hiçbir şey yetiştireme-yiz. Sazan gibi balıklar hariç.

MUSTAFA SARI'NIN
KONUŞMASI

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

MUSTAFA SARI'NIN
KONUŞMASI

Şu anda su ürünleri sektöründe bulunan, bu sektörün gelişmesi için çaba sarf eden çok değerli hocalarımız var. Bu hocalarımızın önemli bir kısmı bu eski bilgiyi kullanıyorlar. Yani halen balık yetiştiriciliğini, doğadaki azalan balık stoklarının yerine ikame etme imkânının varlığını var sayıyorlar. Böyle bir imkân yok; birinci nedeni bu.

İkinci nedeni; her zaman için endüstri kendi planlarının, kendi hedeflerinin projelerinin altına imza attıracak akademisyenler bulur. Bu su ürüncü de olabilir, ekonomist de olabilir, ziraatçı da olabilir, ormancı da olabilir. Yani bu vardır, bu tarz insanlar olabilir. Fakat genel anlamda biz balık yetiştiriciliğinin, doğal balık stoklarıyla birlikte düşünülmesi gerektiği kanaatindeyiz su ürünleri fakülteleri olarak. Yani sadece tek başına balık yetiştiriciliği değil, balık stoklarının bir bütün olarak denizel ekosistemin, sucul ekosistemin bir bütün olarak düşünülmesinden yanayız.

Av. Alev SEHER TUNA (Oturum Başkanı)- Teşekkürler. Var mı? Bir soru daha alıyorum, çünkü zamanımız da kalmadı, ama kısaca lütfen.

Ender EREN (Yeşil Hareket)- Ankara'dan kent hareketinden arkadaşlara sormak istiyorum. Bu Atatürk Orman Çiftliğinin hukuki zemini nedir? Yani Atatürk'ün ölümünden sonra bugüne kadar, yani hukuki zemin ve sizin şimdiki davalardaki hukuki zemininiz nedir? Sadece onu merak etmişim.

Timur DANIŞ- 1925'te Atatürk Orman Çiftliğinin dediniz ki bataklıktan dönüştürüldü modern tarım uygulamaları için. Şimdi bugün de modern nedir orada, bir Başbakanlık konutu yapılıyor, bu da modern. Bu moderniteyi eleştirmeden işin içinden çıkabilir miyiz, ekolojik krizi nasıl anlayabiliriz?

Teşekkür ederim.

ORHAN
SARIALTUN'UN
KONUŞMASI

Orhan SARIALTUN (TMMOB-Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi Başkanı)- Evet, biraz hızlanmak zorunda kaldığım bölümlerdi onlar, söylemeyi düşündüğüm birçok şeyi atlamak zorunda kaldım. Hukuki zemin davalarda kullandı-

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ORHAN
SARIALTUN'UN
KONUŞMASI

ğımız, aslında Atatürk'ün mirası. Biliyorsunuz bizzat kendi üzerinde mülkiyeti tamamlanmış bir çiftliktir ve özel bir sayıyla da korunması istenmiştir. Ama hemen ölümüyle birlikte, başka sunumda da söyledim, kendisinin de mensubu olduğu askeriye ile başlamıştır o süreç.

Sonrasında o yani ülkenin hiçbir yerinde olmayan tarımsal sanayi denemeleri, binaları yapıları yaygınlaştırılmıştır. Bugün neredeyse tapulandırılan çok sayıda fabrikayı da içinde barındırıyor. Oysa bunlar hep geçici kullanımlar şeklinde verilmişti. Mesela 1928 tarihinde kurulan bir çimento fabrikası var, Ankara Çimento. Sonrasında özelleştirildi, bir Fransız'a satıldı, sanıyorum o bir başkasına sattı. Aslında ekonomik ömrünü tamamladığında kaldırılması gereken veya başka bir kullanıma müzeye, benzeri başka bir kullanıma dönüştürülmesi gereken bir yapı, halen aktif şekilde kullanılıyor Ankara'nın göbeğinde.

Bizim en temelde, hukuka başvurduğumuzda kullandığımız en temel veri Atatürk'ün vasiyetidir, bu konudaki vasiyetidir. Onun kullanım şeklini de içeren bir vasiyeti var. O şekil de, aslında en temelde günübirlik kullanıma dönük, rekreatif amaçlı günübirlik kullanıma dönük olması gerektiğidir. Yani büyük ölçüde açık ve yeşil alan olarak kullanılmasını öngörmektedir.

Belki hani günümüze geldiğinde o tarımsal faaliyet, işte ülkeye ışık tutması için yapılan tarımsal faaliyetin dönüşmesi gerekebilir. Yine dönüşürken de bu günübirlik yapılaşmadan arındırılmış şekliyle dönüşmesi gerekir; itirazlarımızın büyük bir bölümü bu yönde.

Ama geçmişte çok kullanılmayan, ben sunumumda o yüzden bahsettim, o bataklıktan dönüşümü de onun için söyledim. Günümüzde çok davalarda kullanılmayan özelliğini de biz öne çıkartıyoruz son yıllarda. Çünkü coğrafi olarak oradaki ekosistem için de çok önemli bir noktadadır. Çünkü bölgedeki o havzadaki o bütün suların birleştiği noktada, aynı zamanda bataklık olmasının nedeni odur, Atatürk Orman Çiftliği arazisidir.

Yani gerekçelerimizde bu miras ve Cumhuriyet değerlerinin dışında, bu coğrafi önemini de öne çıkartıyoruz. Dere yataklarının bütün suları aslında Atatürk Orman Çiftliğinde birleşir. Ankara'nın hemen her semtinde bir deresi vardır. Ankara'nın semtleri ve caddelerinin isimleri de aslında bunun ışığını verir. İşte Cevizlidere Caddesi, Bülbül Deresi Caddesi gibi tamamen derelerden oluşan yanlış bir planlamanın, yanlış bir yapılaşmanın, yanlış bir kentleşmenin ürünü bu caddeler, yine bu derelerden isimlendirildiği için de, bize ışık tutmaktadır bu hatalı planlamanın.

Çok önemlidir, Ankara'da dere yataklarının önemini çok orada söyleyemedim, fırsatı yakalamışken söyleyeyim. Son kalan en büyük vadi İmrahor Vadisini ayırmak istemiştin. İmrahor Vadisi, aslında büyük ölçüde şu anda açık alan olarak durmakta ve kentin hemen bitişiğinde, yani hemen üzerinde işte rantı yüksek bölgelerin yerleştiği ve Elmadağ'la kent arasında kalmış bir vadi şu anda. Bunun mücadelesini de, yine çiftliğe uzanan bir sistemin en önemli parçası. Bunun mücadelesini de yine bu coğrafi önemini de öne çıkartarak sürdürüyoruz.

KATILIMCI- Başbakanlık konutunun yapıldığı yer bildiğim kadarıyla Atatürk Orman Çiftliğinin içinde değildi. Çünkü bizim Orman Genel Müdürlüğünün arazisiydi. Hemen yanındaki bir yer diye biliyorum. Yanlış mı biliyorum acaba?

Çünkü bayağı bizim Orman Genel Müdürlüğü buraya Başbakanlık konutu yapın diye bayağı da bir ısrar ettiler. Biz ağaçlandırmıştık orayı, ben o zamanlar stajımı yapıyordum, daha küçük küçük yerler vardı. Onu da öğrenmek istiyorum.

Orhan SARIALTUN (TMMOB-Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi Başkanı)- Orman Mühendisleri Odası aslında o Başbakanlık konutuna kadar, o binaya kadar aslında çok AOÇ konularına bulaşmıyordu. Ne zaman o bina hayata geçti, bizi bizzat genel başkanları genel başkanımızı arayarak, artık biz de sizinle birlikte taraf olmak istiyoruz dediler.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ORHAN
SARIALTUN'UN
KONUŞMASI

Geçmişini şöyle kısaca söyleyecek olursam; aslında AOÇ arazisinin 1938'lerle birlikte eriyişini hızla söyledim, ama son dönemde bu son yapılan yapılar ve ulaşım binalarının dışında da hırpalanmıştı. Ne bileyim, Gençlerbirliği'ne tahsisler var, Ankaragücü takımlarına tahsisler var. Bunlar sanki sportif amaçlı tahsisler gibi görünüyor, ama çok ciddi yapılaşmalar da içeriyorlar.

Yani çok enteresan kırpımlar var. Mesela AŞTİ alanı AOÇ arazisidir. AK Parti Genel Merkezinin geçmişi AŞTİ arazisidir. Bugün Çukurambar'ı biliyorsunuz gökdelenleriyle meşhur oldu, bizim Ankara'nın Manhattan'ı olarak biz de belediye başkanının tabiriyle söylüyorum, onun ortasında kalan son açık alanlar Atatürk Orman Çiftliği Arazisidir, Gazi Üniversitesine geçici tahsislidir. Şimdi orada davalarımız var. Kimi zaman TOKİ, kimi zaman belediye, kimi zaman özel kuruluşlar, her defasında o alanda yeni bir kule yapımı için plan değişikliği sunmakta ve davalarla durdurmaya çalışmaktayız.

Yani aslında kentleşmiş birçok alanın içinde kalan, son kalan açık araziler veya artık genel merkezler gibi yapılaşmış alanlar da çiftlik arazisidir. ATO binasının olduğu yer, Ticaret Odası binasının olduğu yer çiftlik arazisidir. Şimdi 50 katlı bina dikmek üzere plan değişiklikleri var, yine davayla durdurduğumuz bir yer. Armada çiftlik arazisidir ki, hemen arkası Atatürk'ün o Söğütözü denilen kulübesinde oturduğu, kahvesini içtiği yer, AK Parti binasının yine hemen arkası. Yani bunu çok fazlalaştırabilirim.

Soruya geleyim; Orman Genel Müdürlüğüne tahsisli çiftlik arazisinden geçici tahsistir. Tapulandırılırken, o söylediğim nazım planı esnasında tapulandırılmıştır birçok şey. Yanlış bir kararla Orman Genel Müdürlüğüne tapulandırılmıştır. Bu yanlış karara rağmen, sizin de dediğiniz gibi, bir bölümünü lojmanların olduğu bölge son derece sınırlı yapılaşmış lojmanlardır siz daha iyi bilirsiniz. Ağaçların arasında kaybolmuş yapıları. İlk hamle orada oldu. Orman ve Su Bakanlığının hemen bitişiğindeki bir arazidir. Kentsel dönüşüm alanı ilan edildi, o ayrı bir davadır hızlı geçtim oraları ve son derece yoğun bir yapılaşma kararı verilmiştir.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ORHAN
SARIALTUN'UN
KONUŞMASI

Onun karşısı bu Orman Genel Müdürlüğü arazisi. Orası da genel müdürlüğün bulunduğu alan da yine mütevazı yapıların içinde yeşilin ağaçların ormanın içinde, yani genel müdürlüğe yakışır bir yapılaşmayla yer alıyor iken, bugün bir kısmı orada, bir kısmı da bizzat AOÇ arazisinin içinde kalan ve oranın da yetmeyip, sanıyorum devlet mezarlığına ve Genelkurmay tahsisli alanlara da taşan son derece büyük bir alana kavuşmuştur.

Av. Alev SEHER TUNA (Oturum Başkanı)- Çok teşekkür ediyorum. Süremizi çok aştık. Öğleden sonraki oturumdaki konuşmacılarımıza da sorularınızı biraz saklayın diyerek, saat 14.00'te başlayacak ikinci oturumumuz.

Çok teşekkür ediyoruz, 14.00'te görüşmek üzere. (Alkışlar)

SUNUCU- Değerli konuşmacılarımıza teşekkür ediyoruz, katkılarından dolayı kendilerine sertifika sunumumuz olacaktır.

Oturum Başkanımız Sayın Av. Alev Tuna'ya Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu Üyesi Av. Ali Arabacı tarafından bir sertifikamız olacaktır. Kendisini sahneye davet ediyorum.

Sayın Çare Çalışkan'a yine Av. Ali Arabacı tarafından bir sertifika sunumumuz vardır. Sayın Orhan Sarıaltun'a Van Barosu Başkanı Av. Murat Timur tarafından bir sertifika... Yine Prof. Dr. Doğanay Tolunay'a Erzincan Barosu Başkanı Av. Can Tekin tarafından bir sertifika sunumumuz vardır. Sayın Prof. Dr. Mustafa Sarı'ya Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu Üyesi Av. İzzet Varan tarafından bir sertifikamız olacaktır.

Değerli katkılarından dolayı katılımcılara teşekkür ediyoruz.

(Sertifikalar verildi)

(Ara verildi)

İKİNCİ OTURUM

“Plan mı Pilav mı?”

Av. İzzet VARAN (Oturum Başkanı)- Değerli konuklar, Türkiye Barolar Birliği tarafından düzenlenmiş sempozyumun ikinci oturumunda başkanlık görevi bize düştü.

Konunun başlığı da ilginç bugün “Plan mı Pilav mı?” diye. Çok düşündüm Artvin’den buraya gelirken, dedim acaba plan pilav ne ilgisi vardır diye. Sonra baktım ki birinci oturumda gerçekten ülkede bazı şeylerin sulandırıldığını gördük. Herhalde bu oturumda da, özellikle kentsel anlamda planların nasıl sulandırıldığını anlayacağız. Ha dedim demek ki pilava da su katılıyor, sulandırıldığı için herhalde böyle bir başlık konulmuştur diye sorunu çözdük.

Efendim bu oturumumuzun ilk konuşmacısı, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükken Şubesinden Sayın Mücella Yapıcı Hanım. “*Neoliberalizmin Yeni Formülü, Planlamadan Projeye*” diye konuyla size sunum yapacaklar. Tabii gezi direnişini bilenler, Mücella Hanımı hatırlarlar. Onun gezi direnişinde evinde oturmak varken, torunlara bakmak varken, ben ne yapayım işte buraya geldim direnişim ortasındayım dedi. En yılgın günlerde, en zorlu anlarda dahi insanlara umut aşıladı. Hatta en şeyi de “*Annem hiç korkmayın, halk buradadır*” deyip, insanlara gayret verdi. O direnişi bir kez daha hatırlamak ve o direnişi ayakta tutan insanlara da tekrar buradan selamlamak istiyorum.

Evet, buyurun Mücella Hanım, söz sizde.

Mücella YAPICI (TMMOB-Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi)- Öncelikle merhaba ve Sayın Başkanın iltifatları için çok teşekkür ediyorum. Torun yok bende, belki olsaydı otururdum.

Şimdi ben aslında bu sunuşa çok da bağlı kalmayacağım, ama size göstermek istediğim bazı örnekler var. Plan mı pilav mı? Sanıyorum Süleyman Demirel'in şey bir sözüydü o değil mi? Bize plan değil, pilav lazım demişti. İşte tam onu söylediği senelerde de zaten, asıl bu laflar şey söyleniyor, yani öyle boşa konuşmuyor bizim politikacılarımız. Hakikaten de bu sözleri söylediği zaman, dünyada da planlama kavramı, özellikle mekân üzerinden planlama kavramı oldukça tartışılır ve dönüşen bir hale gelmişti.

Özellikle bu 1970'lerde dünyanın içine girdiği krizlere ben yaşlardakiler hatırlarlar, çok ciddi bir petrol krizine, ekonomik krize girmişti dünya o dönemlerde ve çok ciddi tartışmalar vardı dünya üzerinde; olumludan da olumsuzdan da. Özellikle 68 kuşağının da varlığıyla birlikte çok ciddi bir altüst oluş içindeydi bütün kavramlar o zamanlar.

Ancak o aralarda biraz da dünyanın tek kutuplu hale gelmesinden midir nedir? Mutlaka etkisi vardır. Gittikçe bu neoliberal politikaların hakimiyeti artmıştı ve buna bağlı olarak dünya da tek kutuplu olarak, kendi ekonomik organizasyonu yeniden yaptı. Bütün bu ekonomik organizasyonlara çok kabaca baktığımızda; kamu sektöründe kaynaklar her yerde kısıtlandı. Özel sektörün etkinliğini arttırmaya yönelik politikalar dünya çapında ciddi bir şekilde çok güçlendi. Merkezi ve yerel yönetimlerin ya da devlet diyelim, yapı ve anlayışı değişti. Tam da bu sıralarda planlama ideolojisi de ciddi bir şekilde değişti ve bizim alanımızda, yani kentleşme alanında kentleşmenin tavrı ideolojisi de değişmeye başladı.

Tam o dönemlerde, 80'lere doğru aslında Dünya Bankasının yayınladığı raporlarda da bütün bu değişiklikleri görüyoruz. Ciddi bir şekilde bir sürdürülebilirlik, özellikle 90'lara doğru stratejik planlama kavramları, özellikle çevreyle bu kapitaliz-

min gittikçe artan hâkimiyeti ve bozulan çevre koşulları nedeniyle ciddi birtakım çevre problemleri de ortaya çıkınca, bütün bunlara çözüm olarak sürdürülebilirlik kavramları, stratejik planlama kavramları gelişti. Ama dönüp bize baktığımızda, yani kendi alanımızda şu anda bizim çok ciddi bir şekilde yaşadığımız sürece baktığımızda şöyle bir... Ben çok kullanıyorum bunu, çünkü bayağı bir bizim alanımızı anlatıyor benim için. Yeni gelişen ekonomik politikalar, yeni kentsel politikaları birlikte getirdi. Yeni ekonomik politikaları şöyle bir toplarsak, işte kuralsızlaştırma, özelleştirme, bütün bunları hatırlarsınız o dönem, yeniden yapılanma, esnekleştirilmiş üretim ve işgücü, mekânsan desantralizasyonlar bu yeni ekonomik politikaları hemen yeni kentsel ve planlama politikalarını yarattı.

Burada yeni ortaklıklar türedi. Eskiden gerçekten kamu idaresinin çok baskın olduğu planlama kavramı ya da planlama anlayışı, ülke planlarından başlayarak hiyerarşik bir biçimde kent planlarına kadar inen o planlamacı model yerine, işte yeni ortaklıklar ortaya çıktı. Sosyal politikalar yerine mutlaka ekonomik önceliği olan politikalar ele alındı. Kamu yararı kavramı çok fazla değişime uğradı. Pazarlama, kentleri ve mekânları pazarlama fikri ortaya çıktı.

Bu ayrıcalıklı kuralsızlaştırma dediğimiz, hiçbir şeyin aslında kuralı olmadığı, o ana göre değişebildiği. Yani 4 katlı bir mahallede, birdenbire bir sermayedarın veya siyasetçinin bastırmasıyla 4 katlının yanında 35 katlı binalar ortaya çıkmaya başladı ki, çok alıştık biz bunlara. En son Kadıköylüler bilir, meteorolojiyi düşünürseniz, işte yanında 7-8 katlı binaların içinde bir parselde dört tane 44 katlı bloğu görebilirsiniz ya da son derece şey bir yerde, düzgün yapılaşmış planlı yapılaşmış bir yerde ve kıyıda birdenbire iki tane gökdelenin çıktığını görebilirsiniz. Bunlar artık vakayı adiyeden oldular.

Kentsel rant yaratmak çok önem kazandı. Aslında bütün bunların şeyi de 1980'lerde oturtuldu. Hatta kentsel rant yaratmanın çok da şey, hatta şu anda bilirkişi raporlarına filan da bu girer, çok da makul ve meşrulaştırılan bir kavram ortaya çıktı; rantı kamuya döndürmek. Sonuçta böyle bir kavramla da

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

MÜCALLA YAPICI'NIN
KONUŞMASI

biz karşılaştık. Bunun ötesinde bir projecilik ortaya çıktı. Artık kentler bütün ülke bütününe gözeten planlarla ya da bir planlamayla değil, sadece kentleri bölgeleri gözeten birtakım projelerle geliştiriyorlar şu anda.

Bir de önümüzde işte bu dönüşüm projeleri dediğimiz, hemen aklımıza sanıyorum bütün yurt çapında şu anda bayağı herkesin başına bela olan büyük kentsel dönüşüm projeleri çıktı. Bütün bu büyük kentsel projelere baktığımızda, hemen arkasında yeni politikaları, ekonomik politikaları görüyorsunuz ve bu sadece bizim ülkemizde değil, bütün şu anda gelişmekte olan ülkelerde yavaş yavaş da Avrupa'da bazı kentlerde, bazı ülkelerde baş belası. Çünkü ciddi bir şekilde artık kentler sanayileşmekten kopmuş, sanayileşmenin kentleri olmaktan uzaklaşmış ve tüketimin örgütlendiği yerler haline gelmiş.

Baktığımızda hepimiz biliyoruz, bütün kentler markalaşıyorlar. Hatta böyle normal projeler de yetmiyor, bütün kentlerde birtakım atraksiyonel projeler olması lazım o kentlerin marka kent olabilmesi için. Başta İstanbul gibi bir kent için bile bakın bizim bile dilimiz değişti. Eskiden ülkenin kalkınmasından bahsederken, artık kentlerin, hatta mahallelerin kalkınmasından bahseder olduk. Tek bir İstanbul için öngörülen koşullar şunlar: Bazı uluslararası organizasyonlara ev sahipliği yapmak, turizmi çekmek, enerji araştırmalarının merkezine koymak gibi endüstriye ya da sanayileşmeye bağlı olmayan, gerçekten yeni yaratılan endüstriyel alanların; kültür endüstrisi, sanat, ne dersiniz deyin, o alanlara bağlı birtakım projelerden medet umuyorlar.

Şimdi burada esasında bizde bunun tam yerleşmesi, projeciliğin yerleşmesi, neoliberalizmin yerleşmesiyle tam tamına çakışır. 1980 askeri darbesinde esas olarak devlet sosyal ve ekonomik temellerle dönüşümünü başlatmıştır. Bu dönüşüm sadece planlama fikriyatında değil, bizatihi merkezi ve yerel kamu yapısının ya da devlet demek benim hoşuma gidiyor, merkezi ve yerel devletin yapısının dönüştürülmesiyle ciddi bir şekilde ortaya çıkmıştır.

Bunları görüyorsunuz, yani kamu erki aslında artık tamamen yönetsel düzeyde sermayeye devredilmiştir. Nerede dersenez, hepimizin bildiği gibi şu anda kalkınma ajansları vasıtasıyla bölgelerde bütün kararlar alınmakta. Çok fazla şu anda söz konusu etmiyoruz yerel seçimlere giderken, ama esas birtakım ekonomik yatırım ve projelendirme kararları, bölgeler için artık kalkınma ajanslarının yapısında ki, onlar özel şirketler gibi yapılanmış ajanslar. Serbestleştirmeler ve özelleştirmeler, kamusal hizmetlerin sürekli piyasaya açılması. Yerel yönetimlerde bugünlerde seçimlere gidiyoruz, müşteri artık, yani bir vatandaş kamu idaresi ilişkisi değil, müşteri ve işveren ilişkisine girdiğiniz birtakım yönetimler var.

Burada girişimcilik çok önemli bu yönetimlerde, girişimci yönetimlerin olması gerekiyor ve bir planlama yaklaşımdan da tamamen uzaklaşıyorsunuz. Zaten son yapılan planlamalarla, 12 Eylül 2010'dan sonra yapılan birtakım yasalarla da ciddi bir şekilde artık şeyden vazgeçtik, yani hukuku da buna göre yapılandırıp, planlama fikrinden tamamen vazgeçtik. Bizim çok önemli bir organımız olan Devlet Planlama Teşkilatı ki, Türkiye Cumhuriyetinin birikimli kamu örgütlerinin başında gelenlerden bir tanesidir planlama konusunda, o bile dağıtıldı. Yani şu anda Devlet Planlama Kurumu diye bir kurum yok. Kalkınma Bakanlığına bağlandı. Kalkınma Bakanlığının sanıyorum bir müdürlüğü haline getirdi ve orada çalışan bir sürü birikimli uzman da ayrılmak zorunda kaldı. Zaten 1980'lerden sonra da yine böyle bir darbe yemişti Devlet Planlama Kurumu, şimdi hepten yok oldu.

Şimdi tabii burada bütün bunlar da yapılırken bir meşruiyet sistemi yaratılıyor. Ekolojiyi tartışıyoruz şu anda. 1992'de Rio Zirvesinde, aslında dünyanın da fark ettiği, ama kapitalizmin mekân üzerindeki azgın gidişine kısa sürede sermaye birikimi yaratmak üzere dağ taş orman dere demeden bu tahribata karşı, çevre değerlerinin çok bozulduğunu dünya çevre örgütleri de, hatta Dünya Bankası bile fark etmişti. Onun için, demin başında da söylediğim, başımıza sürdürülebilirlik diye bir kavram icat etti, biz de hep beraber o kavrama sıkı sıkıya sarıldık

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

MÜCALLA YAPICI'NIN
KONUŞMASI

ve bütün bu çevre problemlerinin ve planlama problemlerinin başına bir sürdürülebilirlik eklediğimiz zaman bütün sorunu çözdüğümüzü zannettik.

Tabii ipler bizim ülkemizde aslında 1980'den sonra 2003'e kadar bütün yapılanma kararları alındı, bütün hukuki altyapısı yerleştirilmişti, ama AKP iktidarının 2003'te kanun çıkaracak yetkiyle iktidara geldiği anda, 1980'lerde temeli atılan bütün bu yapılanma yerine oturdu ve 2003'ten itibaren sanıyorum biraz sonra planlama süreçlerini Gürkan arkadaşımız da size anlatır. Artık ciddi bir şekilde kendi hukukunu da yarattı. Şu anda zaten 2011 yılından sonra her türlü, yani bir gecede istediğiniz yasa, hatta yasaya da gerek yok kanun hükümünde kararnamelerle, yönetmeliklerle, her türlü meseleyi hallediyorsunuz.

Şimdi burada en büyük proje aslında İstanbul'du Türkiye için sunulan. İstanbul'u bir dünya markası yapma, bütün o Cumhuriyetin coğrafya üzerindeki dengeli kalkınma anlayışından ari olarak, Türkiye Cumhuriyeti ülkemiz ya da Dünya Bankasının bize, emir demeyeyim ağır olur da, önermeleri doğrultusunda ekonomik kalkınmasını, daha doğrusu küresel ekonomiyle entegre olabilmek için İstanbul projesini ortaya attı ve ciddi bir şekilde burada İstanbul'u, Dünya Bankası da 1999 B raporuyla önermişti zaten, yarışmacı bir kent haline getirmeye uğraştı. Önce dünya kenti projeleri yapıldı. Ben bunları hızlı hızlı geçiyorum.

İlk defa, bakın bu çok önemli bir belgedir, 2001-2005 sekizince beş yıllık kalkınma planında ilk defa bir kent için "*dünya kenti olacaktır, finans kenti olacaktır*" kavramı geçti. Bu işte tamamen artık planlamayı, o bizim anladığımız planlama fikriyatından kopup, tam bir ülke genelinde de projeci bir yaklaşıma geçişin neredeyse miladıdır bu plan.

İşte depremleri biliyorsunuz. Depremlerden sonra bütün bu mega projeler deprem odaklı mega projeler oldu ve esas projecilik de zirvesini 2005'te İstanbul Büyükşehir Belediyesinin 20 ya da 25 Milyar Dolar yatırım kapmak için, 20 tane büyük

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

MÜCALLA YAPICI'NIN
KONUŞMASI

kentsel projeyi emlak fuarına götürüp “İstanbul görücüye çıkıyor” adı altında yarıştırmasıyla da zirveye erdi.

Bakın burada İstanbul'un çevre düzeni planını görüyorsunuz. Hatta öyle bir projeci haldeyiz ki, bakın bu çevre düzeni planı 2009 tarihlidir. Gördüğünüz gibi üçüncü köprü yok, buralar çok önemli ekolojik alanlar. Üçüncü köprü yok, burada bir havaalanı yok, burada bir tane Kanal projesi yok ve bu plan der ki *-bu bizatihi Büyükşehir Belediyesinin yaptığı plandır-* İstanbul zaten ekolojik rezervlerin *-işte hocam da burada o çalışmalara katılan-* bütün ekolojik eşiklerinin, ekolojik rezervlerinin üzerinde...

Dokuzuncu kalkınma planına gelindiğinde vazgeçildi İstanbul'un dünya kenti olmasından. Baktılar ki büyük lokma yiyorlar, olacak gibi değil, bu sefer finans çalışmalarına başladılar.

Vallahi işte 500 akademisyenle kente yaptıkları şu planın üzerine çok ciddi projeler kendilerine göre geliştirdiler. Bütün bunları ben belediyenin kendi sitesinden, kendi laflarıyla aktarmayı uygun gördüm. Bu bakın İstanbul Büyükşehir Belediyesinin, yaptıkları iş bu; dünyanın yeni çekim merkezi için, Avrupa kültür başkenti, dünya kongre turizmi birinciliği, 2012 Avrupa spor başkenti, Avrupa'nın gayrimenkul yıldızı, 2020 olimpiyatlarının da en büyük aday ve birtakım projeler var.

Size ben sadece ekolojiyle ilgili bazılarını göstereceğim ve bitireceğim çok uzatmadan. Şimdi birtakım yerlerde bu yeni deprem dönüşümü planlamalarıyla ki, bu planlamalar da her biri birer planlama trajedisi ve faciası. Mesela yeni kentsel dönüşüm alanlarında, emsaller çok ciddi bir şekilde arttırılıyor İstanbul'da. Şuradan bir örnek vereyim size. İşte Fikirtepe'de mesela bu taralı alanda getirdikleri yapılaşma yoğunluğu bu. Bütün İstanbul çapında şöyle bir yönetmelik değişikliği oldu. Parsel tamamında inşaat yapıyorsunuz artık İstanbul'da, parsel tamamında; yani dip dibe.

Yani bu ne demek? İstanbul'da kentsel toprak diye bir şey yok. Ne yağmur toprakla buluşabiliyor, ne su döngüsü olabiliyor, yeraltı suyu diye bir şey kalmadı. Hem bir kuraklığa

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

MÜCALLA YAPICI'NIN
KONUŞMASI

neden oluyor, hem de ciddi bir şekilde en ufak yağmurda her tarafta seller var. Kent içinde, çok büyük de bir kent olduğunu düşünün, sürekli yapılaşan bir kent. Bütün bu gördüğünüz *-ki, çok yaygın-* plansız gelişen bir kent. Gerçekten projelerle parçalı planlarla gelişen bir kent. Ne dere yatağı kaldı, ne su havzası kaldı, ne orman alanı kaldı. İşte kalanı en sonunda şu anda hep beraber mahvediyoruz. Buraları geçiıyorum.

Size ben şöyle bir şey göstermek istiyorum. Bu gördüğünüz yine 100 bin ölçekli harita üzerinde işlenmiş 42.500 hektarlık alan rezerv alan ilan edildi yeni Afet Yasasıyla. Bu alanda şimdi şu gördüğünüz yer, bakın orman alanları, yerleşmeye sakıncalı jeolojik de sakıncalı alanlar, tarım alanları, burası Sazlıdere havzası gibi. Ciddi bir şekilde şu alan İstanbul coğrafyasının ekolojik olarak göller bölgesi dediğimiz en kırılğan alanıdır. Burada ne kadar melanet duyduğunuz proje varsa, şu anda buraya getiriliyor.

Şu yukarıdaki alan tamamen havaalanına ayrılmış. Şu gördüğünüz ise, buradan gelen üçüncü köprü'nün kavşak alanı. Üçüncü köprü buraları besledikten sonra şöyle gelip, buradan içeri dalıyor. En son gelinen nokta da ve hiçbir şekilde burada ekolojik tek şey kalmadı. İşin en enteresan tarafı da, burası İstanbul'daki göçmen kuşların göç, asırlardır göç yolları üzerindeki yerler. İşte görüyorsunuz burada üçüncü köprüyü. Yine buraları geçelim.

Bakın, çok ciddi dereleri vardı İstanbul'un. İşte Ayamama Dereleriyle birlikte, Çamaşırcı Deresidir burada. Hipodromun orada. Bütün bu alanlar aslında depremden önce şu alanda yeşil alan boştu dere yatağı. Deprem dönüşümü projeleri tam yanındayken, bütün bu alanlar yapılaşmaya açıldı. Çok ciddi imar hakları verildi. Gerekçesi de şu: Buradan edinilecek paralarla burada deprem dönüşümü yapacağız dediler.

Şu arayı görüyorsunuz, şurada bir yer göstereceğim size. Burada son kalmış, işte yeşil alan gibi yerler. Bunlar planda park alanı, eski fabrika alanı olmasına rağmen. Şu anda yol-suzluk dosyalarının başında geçen bu Ağaoğlu'nun 46 projesi,

çok ciddi bir şekilde neden oldu. Ondan sonra baktığımızda, Kartal'daki birtakım yeni geliştirilen projelere ki, bunlar demin size söylediğim emlak fuarında dünya emlak piyasasına çıkarılan projeler. Yani sonuçta İstanbul, işte böyle birtakım projelerin, ama bakın bir de ekolojik denge dediğimiz zaman hep aklımıza işte orman dere geliyor bir de su meselesi var, kıyılar var. Burada Maltepe kıyılarında yaklaşık 500 bin 600 bin metrekare arasındaki dolguyu görüyorsunuz. Bu dolgular bir de usulsüz yapılan dolgular. Yani o kadar çok yıkım var ki, bütün bu yıkımlar ciddi bir de rant kapısı buralara getirip şeyleri dökmek. Bakın şu halde şu anda Maltepe sahilleri.

Bu arada tabii çok önemli endüstriyel miraslarımız var. Cevizli Tekel Fabrikası gibi, hem arkeolojik alan, hem içinde çok ciddi botanik değerlerinin olduğu alanlar var. Bütün o alanlar işte birilerine, bu cemaat diye tanıdığımız Fethullah Gülen'in okullarından birisinin İstanbul şehir kampusu, onlara verilmiş durumda. Tabii bu kampuslar da geldiğinizde çok olağanüstü yapılaşmayla geliyor.

Şimdi bakın Cendere Vadisi; Cendere Vadisi İstanbul'un Seyrantep'e'den başlayarak Haliç'e kadar en önemli ekolojik koridorudur. Bırakın nefes almamıza yarayan bir koridordur. O koridor özellikle TOKİ kanalıyla burada görüyorsunuz, Ayazağa'dan başlayarak, yine o dönem olimpiyatlar bahane edilerek Galatasaray'a Arena Stadını yapmak üzere bir plan getirildi. Yalnız plan sadece stadyum kompleksini içermiyordu, yalnız öyle meşrulaştırıldı. Herkes sadece stadı tartıştı. Halbuki bunun yanında bakın çok ciddi iş alanları açılıyordu ve Şişli Etfal Hastanesi de getirilip buradaki şu bayıra yerleştiriliyordu. Bir de hastaneler meselemiz var. Böyleydi burası bakın, Cendere Vadisi en başından, hatta milli parktı değil mi İclal Hoca burası? Ayazağa Milli Parkıydı.

Bütün üst ölçekli planlarda da öyledir. Doğal karakteri bozulmayacak alanlar olarak geçer. Yani İstanbul için üretilen bütün üst ölçekli planlarda. Vallahi gözünün yaşına bakmadılar, üç kere dava açtık kazandık, planı tekrar değiştirdiler,

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

MÜCALLA YAPICI'NIN
KONUŞMASI

kazandık tekrar değiştirdiler ve bütün bu alanları, işte önce şey yaptılar. Bakın şimdi o vadide Arena Stadyumunun yanında vadi içinde görüyorsunuz şu altta, şu anda Vadi İstanbul diye dünyanın en ekolojik binaları, doğanın içinde diye reklâmları yapılan projeler onlar. Çünkü 30 santimlik beton, 30 santimlik toprağa iki tane ağaç attınız mı, şu anda yeşil mimari ve ekoloji tamam. Bir de bunların lisanslarını almak için verdiğiniz paralar da ayrı bir rant kapısı. Yani ekolojik Leed sertifikalarını filan almak da ayrı bir rant kapısı. Ekolojik mimarımız, maalesef ben bir mimar olarak söylüyorum, şu alemde.

Yöne aynı yerde bakın şurada, şöyle göstereyim. Şuradaki şeyi görüyor musunuz, bu kazıyı? Orada şunlar çıkıyor. Bakın, ama arka taraf yeşil, öyle de sahtekârlar. Sonra bunun biraz hemen yanında Taş Yapının Mega Düşleri ve tabii ki hemen üstünde Ağaoğlu'nun 1453'leri ve tabii yine orman içinde gösteriyor. Bütün bunlar ve ondan sonra bunun takas edildiği Seyrantepe'ye dönüp baktığınızda, çünkü bu Arena'yla -Galatasaraylılar bilirler- Ali Sami Yen takas edildi sözde. Tabii Galatasaray'ın malı da değil, biliyorsunuz spor kulüplerinin malı yok. Hep bizim kendi kamusal alanlar, onlara spor yapılınsın diye bedelsiz tahsis ediliyor onların oluyor, canları sağ olsun. Şimdi bu ara iyiler, seviyoruz onları.

Üzerlerine işte bunlar çıkıyor. Şimdi sorarsanız arkadaşlar, bunlar da ekolojik. Niye ekolojik? Çünkü kat bahçeleri var. Altlarında yine parsel tabanda 8-10 kat bodrumları var. Olsun, ama bakın üstünde 30 santimlik yeşil görünüyor. Bunların hepsi ekolojik. Likör Fabrikasını koymuştum buraya, benim çok canımı yakan bir binadır. İşte Likör Fabrikasının altına girmek için o eski bina yıkıldı. Yine o bahçelerin altına girildi, Bomonti hakeza öyle. Yani işte...

Yine Ayamama, yani en büyük ekolojik problemdir Ayamama Deresi. Ayamama Deresi, aslında İstanbul'un en büyük yer altı suyu toplama havzasıydı ve yağmur toplama havzasıydı. Maalesef yine çok ciddi yapılaşmalarla perişan oldu ve biliyorsunuz 30 yurttaşımız öldü 2009'da. 1995'te hakeza orası yine

böyle patladı. 2009'da yine patladı, ama şu anda orayı turizm ve ticaret alanına dönüştürmek üzere planlar yapılıyor, projeler yapılıyor ve daha da beter oluyor.

İşte bütün bunlara baktığınızda... Yani Taksim Meydanı ha keza... İki lokmacık şunun tepesine gidin bakın, zaten geçirimsiz hale getirilmiş bir yeşil alan var. Yüzde neredeyse 50'sini geçirimsiz hale getirmişler, ama olsun yine geri kalanı oradaki bütün egzoz emilimini az buçuk düzenliyor ya da bir deprem anında oraya gitmek durumunda bütün bu sıkışıklıkta ihtiyacı karşılıyor. O bile çok geldi, işte üstüne burada gördüğünüz projeleri yapmaya çalıştılar.

En büyük şu andaki, yani hem tarihi, hem kültüre, hem ekolojiye, hem ahlaka, her şeye mugayir proje de bu Yenikapı dolgu alanı. Yani burada hani söylenecek sözün bittiği yerdir burası artık. Bakın biz gazla tozla onunla bununla uğraşırken, gidin de Yenikapı'ya siz şey yapın. Burası inanın bu kadar büyük bir alan, zannetmeyin ki iki sene içinde dolduruldu. Ne kadar oldu? Yani en fazla 6-7 aydır bu. Yani çok ciddi, onun için siz İstanbul'daki yıkımın ölçüsünü *-buraya birtakım molozlar konuyor biliyorsunuz-* ve tahribatın ölçüsünü ve hiçbir kural tanımadan, hiçbir evrensel ya da ulusal ne dersiniz deyin, insaf vicdan tarih kültür, hiçbir ilke tanımadan, hiçbir ekolojik değer ya da endişe tanımadan yapılan projeler maalesef bunlar.

Ben çok uzattım, yani çok uzaktan baktığınızda da işte gördüğünüz dünya mirası. Şu arkada boğaz, ölçeği fark edin. Bu o dolgu alanı, burada yeniden bir dolgu gelecek üzerinde 700 bin metrekare inşaat alanı var. Biz projeyi durdurduk, yine cebelleşiyoruz, birlikte dava açıyoruz artık. Bu da meşhur 9, 16'lar, bu da dünya mirası tarihi yarımadayı getirdiğimiz hal.

Bakın, boğazın tepesinde 83 bin metrekarede 683 bin metrekare inşaat tek bir nokta toprak yok arkadaşlar, yok. Yani şunu topografya kabul ettiler. Yani şunu doğal zemin kabul ettiler ve onun üzerinden emsal verdiler. İşte bu Zorlu'ya tezgâhlanan arazi.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

MÜCELLA YAPICI'NIN
KONUŞMASI

Sonuçta ben çok uzattım galiba, kent ekolojisi çok ciddi bir şekilde İstanbul için şu anda bitmiş durumda ve işin en kötüsü de, bu ekolojinin ya da çevre değerlerinin çöküntüsünün yeni bir pazarlama ve rant aracı haline gelmiş olması. Bu da neoliberal sistemin maalesef bütün bileşenleriyle birlikte olması gereken, demokratik planlama fikrinden uzaklaşıp, günü kurtaracak finans sermayesini, emlak sermayesini, otomotiv sermayesini kurtaracak, yani günü kurtaracak birtakım mega projelerle kendi sistemini sürdürme çabasından başka bir şey değil.

Sabrınız için çok teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

Av. İzzet VARAN (Oturum Başkanı)- Mücella Hanıma biz teşekkür ediyoruz, sağ olun. İkinci bölümde “*sermaye birikim amacı olarak planlama*” konusunu bize Gürkan Akgün arkadaşımız anlatacak. Ama onu anlatmadan önce şunu söylemek istiyorum özellikle. Mayıs ayının son günlerinden itibaren yaşanabilir, daha demokratik, doğrudan özgürlükten barıştan ve insandan yana bir yaşam özlemiyle gezi parkıyla simgeleşen, Taksim Meydanına dayatılan betonlaşma, insansızlaştırma, kimliksizleştirme projesine karşı verdiği mesleki mücadelesinden dolayı, Beylikdüzü Belediye Başkanlığınca ki, gezi parkı olayları sırasında göstermiş olduğu üstün performanslı direnişine rağmen, Beylikdüzü Belediyesince performans düşüklüğü nedeniyle işine son verilen Gürkan Akgün bize konuları anlatacak. Başarılar diliyorum. (Alkışlar)

GÜRKAN AKGÜN'ÜN
KONUŞMASI

Gürkan AKGÜN (TMMOB-Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi)- Teşekkür ederim. Gezi parkında hepimiz üstün performans sergiledik, kişisel bir şey yok orada.

Şimdi aslında çok güzel bir çerçeveden sonra, ben biraz daha bu işler İstanbul'da nasıl detaylandırıldı, AKP belediye-ciliği nasıl yürüdü? Biraz bu konuları belki detaylandırabiliriz.

Şimdi kent meselesi hepimizin konuştuğu bir mesele haline geldi. Yatıyoruz kalkıyoruz, Başbakanından en işte burada oturan hepimize kadar, planlama mesleği mimar olsun olma-

sın, hepimiz kent konuşuyoruz artık, hepimiz birer plancı olduk bu konuda. Çünkü kentin kendisi, mekânın kendisi artık üzerinde üretim yapılan, üzerinde işte sanayi üretimi yapılan bir yerden, yani bir meta üretimi yapılan bir yerden kendisi bir meta haline geldi. Kent böyle bir kıymetli alan haline geldi.

Biraz önce işte Karayolları arazisinin nasıl Zorlu'ya verilip, oradan nasıl bir rant elde ettiğini gördük. Şimdi bunu sanayi üretimine çevirelim, Zorlu Vestel'den hayatta böyle bir kâr elde edemezdi, böyle bir parayı kazanamazdı. Ama kent rantı, yani bu kentin metalaştırılması çok önemli bir fırsat olarak AKP'nin iktidara geldiği günden itibaren uyguladığı bir politika olarak gündemine soktu.

Şimdi bu aslında kendi öğrendiği bir şey değildi. Türkiye'de iki defa inşaat sektörü çok büyük bir aşama kaydetti. Biri yine çok güçlü tek parti dönemi, ANAP ve Turgut Özal dönemi, ama çok daha güçlü bir şekilde inşaat sektörü bir aşama kaydetti, o da AKP'yle birlikte.

Turgut Özal 1988 yılında şöyle bir laf etmişti. Biz gecekondular sorununu Türkiye'de çözdük, 2,5 milyon konut kat çıkararak bir şey aldılar, gelirlerini yükselttiler. Yani gecekondular sorununu çözme şeyi buydu. Şimdi bugüne geldiğimizde, 2006 yılında Tayyip Erdoğan birinci konut kurultayında, İstanbul'u bir veya işte Türkiye kentlerini bir ur gibi saran gecekondulardan bu kenti kurtaracağız ve buraları kentsel dönüşüm alanı haline getireceğiz diye bir söylemle gündeme getirdi.

Şimdi bu çok ekonomik politikadan bağımsız bir şey değil hakikaten. Bir küresel ekonomi gündeme geliyordu, üretken sermaye maliyet avantajı olan yerlere doğru kaydırılıyordu. İşte nedir bu? Avrupa'da üretken sermaye olmasın, diğer ülkelerde olsun. Diğer ülkelerde İstanbul'da olmasın, daha çeperde olsun gibi üretken sermayeden boşalan yerleri de ticaret ve hizmet alanlarıyla. Sanayi alanlarını ticaret ve hizmet alanlarına dönüştürülerek, hepimizi bir hizmet emekçisi haline dönüştürerek bir ekonomik politika belirlendi.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

GÜRKAN AKGÜN'ÜN
KONUŞMASI

Şimdi burada kent çok önemli bir sermaye birikim aracı haline geldi. Hem biriken sermayenin aktarılması açısından, hem de yeni bir sermaye birikimi oluşturulması açısından 2000'li yıllardan sonra çok önemli ve stratejik bir nokta haline geldi.

Nasıl ki üretimde böyle bir maliyet avantajı sağlanmışsa; yani bu maliyet avantajı nedir? İşte çalışanların haklarını düşürmek, işte bugün ne? Kıdem tazminatını konuşuyoruz, kaldıralım diyoruz. Aynı şey mekânda söz konusuydu. Şimdi bizim övündüğümüz şeye bakın, Avrupa'nın en yüksek binasını yapıyoruz. Avrupa'nın en yüksek binasını bu koşullarda zaten Avrupa'da yaptırmazlar kimseye. Yani övündüğümüz şey bu. Biz kentte gerçekten imar planlarını, hukuki sistemi ortadan kaldırarak, vergilendirilmeyen bir inşaat rantı yaratarak ve türlü kolaylıklar sağlayarak bir kent rantı yaratıyoruz ve bununla övünüyoruz, yani yaptığımız şey bu.

Bunu nasıl sağladı? 2001 yılında iktidara gelmesiyle birlikte Tayyip Erdoğan kendi belediyeçilik deneyiminden, 90'lı yıllardaki Kiptaş deneyiminden, bunu TOKİ'ye yansıttı. Kiptaş'ın başındaki Erdoğan Bayraktar'ı TOKİ'nin başına aldı. 84 yılında kurulan TOKİ'yi, aslında dar gelirlilerin konut edinmesi için kurulan TOKİ'yi yeniden işlevlendirdi 2001 yılında. 2001 yılında Arsa Ofisinin bütün arsalarını TOKİ'ye devretti. 2003 yılında TOKİ'nin kanununda değişiklik yapıldı, TOKİ'nin kâr amaçlı proje yapabilme yetkisi getirildi ve denetimden çıkarıldı TOKİ. 2004 yılında TOKİ'ye kamulaştırma ve imar planı yetkisi verildi ve bundan sonra da 5366'yla birlikte TOKİ kentsel dönüşümün içerisine girdi ve çok büyük bir aktör olarak sürece girdi.

Şimdi bu büyük aktör neleri yaptı? Şimdi bunlara bakalım. Birincisi, elinde çok ciddi bir kamu arazisi vardı, devredilen kamu arazisi; iki, planlama yetkisi var. Bu planlama yetkisiyle birlikte bu kamu arazilerinden yaratılan inşaat hakkını, bu rantı paylaşırma gibi bir yetkisi vardı. Şimdi örnek, burada biraz önce şeyi gördük, Maslak 1453 projesi. Şimdi burası askeri alandı. Askeriye buraya devretti Maliye'ye. Maliye TOKİ'ye dedi ki, ben bırakıyorum sana dedi. TOKİ'de tamam bir kamu

kurumu olarak aldı ve plan yaptı. Planla birlikte İstanbul'da siz bir yerde diyelim kendi mülkünüz var, bir tane konut yapmak istersiniz. Yani balkonunun 5 metrekare filan büyütülmesi için bin türlü prosedürle karşılaşırsınız, bütün bodrum katları emsal harici tutuldu. İstanbul'da en yüksek emsal olan 3, emsal 3 yani 3 katı inşaat hakkı getirildi, yüksekliği serbest tutuldu ve şu işte Maslak 1453 biraz önce gördüğümüz projeye karşı karşıya kaldık. Şimdi bir kamu arazisi, bir kamu kurumu, ama rantı alan bir sermaye grubu ve Ağaoğlu ve bunun reklâmını da; herkes sağlıklı konutlarla yaşasın.

Bir diğer örnek, yani bu örnekleri çoğaltmak çok mümkün; Karayolları arazisinden tutun, işte İETT Garajı, İETT Garajında Dubai projesi, bu arada diğer plan yapma kurumları var. İşte Özelleştirme İdaresi, onlar işin içine giriyor, Galataport, Haydarpaşaport filan, birinci yöntem buydu. Yani kamu arazilerinden büyük bir rant elde etmek.

İkinci yöntem, yine planla birlikte; bu büyük kentsel projelerle birlikte sermayeyi yönlendirmek. Şimdi üçüncü köprü projesi 2009 yılında çevre düzeni planı yaptı Büyükşehir Belediyesi, üçüncü köprü projesi yoktu. Ama biz üçüncü köprü'nün yapılacağını bir yerlerden duyuyoruz ediyoruz. Duyduğumuz öğrendiğimiz şey de gazetelerin emlak ekleri. Buralardan biz güzergâh filan takip ediyoruz. Planı bilmiyoruz yani yok. Planı gördüğümüzde, zaten bir sürü oradaki, İstanbul'un kuzeyindeki araziler kapatılmış durumdaydı ve biz 2011 yılında Başbakan'dan bir genel seçimde, aslında bir ülkenin genel politikalarının gündeme geleceği, ülkenin işte genel iktisadi politikalarının tartışılacağı bir ortamda Başbakanın seçim yatırımları şuydu; üçüncü köprüyü yapacağız, üçüncü havalimanını yapacağız, Taksim projesini yapacağız, Kanal İstanbul'u yapacağız. Yani âdeta Türkiye belediye başkanı gibi çeşitli projeleri ortaya koyuyordu ve bunun üzerinden bana oy verin diyordu.

Şimdi bu projeler kendi yerel yönetimlerinin yaptığı planlarda yoktu. Biz bunları onun ağzından duyduk ve işte bir örneği Taksim projesi. Duyduğumuz gibi plana işlendi ve müca-

dele başladı; itiraz süreçleri, dava süreci. Yani süreç itibariyle inşaat sektörünün bu şekilde gelişimi, aslında bu iktidarın, bu neoliberal sistemle çok ciddi bir şekilde uyum sağlayan bu iktidarın aslında zorunlu olduğu bir şeydi. Çünkü üretimi tamamen dışlayan bir yapı söz konusuydu, bir kriz ortamı söz konusuydu, bu krizi ertelemek için inşaat sektörü çok ciddi bir rant sağlıyordu. İnşaat sektörü çok ciddi bir siyasal rant sağlıyordu. Çünkü bakın söylemlere; biz üçüncü köprü yapmak istiyoruz karşı çıkıyorlar, biz havalimanı yapmak istiyoruz karşı çıkıyorlar diye bunun siyasal rantını sağlamaya çalışıyordu.

Büyük sermaye grupları oluşturdu, büyük sermaye gruplarının taşeronları üzerinden küçük sermaye gruplarına da bir sermaye birikimi sağlamaya çalıştı. Böyle bir sermaye birikimi yarattı inşaat sektörü. 2000 yılında inşaat sektöründen yabancı yatırım Türkiye'de 22 Milyon Dolarken, kriz öncesinde 2007'de 735 Milyon Dolara kadar çıkmış durumda. Böyle bir sürece girmiş durumdayız.

Bu süreçte planlama ve planlama kurumları ve yasal süreçler nasıl işledi? Planlama şu şeye dönüştü Türkiye'de; tüm bu projelere meşruiyet sağlayan bir araca dönüştü. Yani artık Türkiye'de şöyle plan yapılıyor; önce arazi belirleniyor, arazide ne yapılacağına dair bir karar veriliyor, daha sonra buranın mimari projesi yapılıyor, daha sonra da bunun hukuki meşruiyeti sağlanması açısından planları yapılıyor. Yani bizim o bildiğimiz üst ölçek planlar yapılır, altında işte alt ölçeğe doğru kararlar alınır şeklinde bütüncül anlayış tamamen terk edilmiş durumda ve planlama maalesef tüm bu sermaye projelerine bir meşruiyet sağlayan araç haline dönüştürülmüş durumda. Aslında planın içindeki olanaklar da yasal mevzuatla alınmış durumda.

Nedir bu yasal mevzuat? Çok önemli yasalar geçti. 6306 sayılı Afet Yasası geçti, 5366 yıpranan tarihi alanların korunmasına dair yasa geçti. Bu yasalarla birlikte kentin merkezinde ve kentin çevresindeki, işte bu rezerv alanı gibi çevresindeki tüm alanlardaki plan yapma yetkisi bir anlamda tekelleştirilmiş ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığına, özellikle 6306'yla birlikte Çevre ve Şehircilik Bakanlığının yetkisi altına girmiş durumda.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığının kuruluşundan itibaren yaptığı planlara baktığımız zaman da, işte biraz önce gördüğümüz örnekleri görüyoruz.

Toparlarsak; geldiğimiz noktada 80'lerle birlikte yaşanan dönüşüm ve 2000'li yıllarda, 2001 sonrası AKP iktidarıyla birlikte yaşanan dönüşüm bize hakikaten kentin sermayenin tercihleriyle birlikte şekillendirildiği bir ortamı sunuyor. Şimdi burada da büyük bir kesim kaybediyor. Kentsel dönüşümle birlikte mülkiyet haklarından feragat etmek zorunda, kentin dışına sürülmek durumunda kalan bir kesim kaybeden durumuna gidiyor. Kentin tarihi korunması gereken alanları Süleymaniye, Fener-Balat, Sulukule gibi alanları ortadan kaldırılmış oluyor ve geri dönülemeyecek tek şey, İstanbul'da yine düşündüğümüz zaman, kentin kuzeyinde artık tek kalan su havzaları orman alanları tarım alanları bu mega projelerle yok edilmiş oluyor.

Önümüzdeki süreç, bu projelerin daha da iktidar tarafından hakikaten şehvetle savunulacağı bir sürece işaret ediyor. Çünkü buna mecburlar. Bu 17 Aralık'taki yolsuzluk şeyleri, biraz bunların ortaya saçılıp dökülmesinin yol açtığı. Şimdi Çevre ve Şehircilik Bakanlığının sitesine bakarsanız, harıl harıl plan çıkaran bir kurumken, en son 24 Ocak'ta Polenezköy planlarını onayladılar. 24 Ocak'tan bugüne tek bir plan bile onaylamadılar. Kentsel dönüşüm işleri durdu, yani o işlerin içinde o kadar şaibe, yani bu kadar büyük paranın döndüğü şeyde şaibe ve rüşvet olmaması mümkün değil. O kadar büyük bir şey vardı ki durdular yani, kimsenin ne yapacağı belli değil şu aşamada.

Tüm bunlar bize, aslında mekânın hakikaten bu kadar iktisadi ve politik bir alan olduğunu gösteriyor. Bunun en önemli örneğini Taksim gösterdi. İktidar mücadelesinin alanı olduğunu gösteriyor bize. Taksim hepimizin bir ortak kullanımını, hepimizin bir tarihi değerini; paramız olsun olmasın gidip kullanabildiğimiz bir park iken, bir proje olarak, genel seçimlere girerken alışveriş merkezi, kışla adı altında alışveriş merkezi projesiyle karşımıza konuldu. Bunun çok sınıfsal ve politik karşılığı vardı. Bunu hepimiz birlikte gördük ve biz onu yaptırmadık. Önümüzdeki süreç bu projelere karşı bu sınıfsal ve politik şeyi

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

GÜRKAN AKGÜN'ÜN
KONUŞMASI

görüp, bu mücadeleyi büyütmekten geçiyor. Çünkü hakikaten dava süreçlerinin üzerinden çok kolay atlanabiliyor veya işte kamuoyu çok önemli işte medya şu bu bir şekilde yanıtlanabiliyor, ama arkasında bir halk sahip çıktığı zaman, kendi hakkından doğadan yana toplumdaki bilimden yana bir duruş sergilediği zaman o projelerini gerçekleştiriyor olduğunu biz çok net bir şekilde gördük.

Son söz itibariyle, Taksim tüm bu iktidarın AVM, duble yol, HES ve işte TOKİ konutlarından itibaren kurduğu bir tahayyüle karşı, ağaçtan dayanışmadan paylaşımdan bilimden akıldan yana bir hayatı ortaya koydu ve bunun cezbedici olduğunu, bunun sahiplenildiğini de hepimiz gördük. Önümüzdeki süreçte bu mücadeleyi de büyütme hepimize görev biçiyor.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

Av. İzzet VARAN (Oturum Başkanı)- Sayın Akgün'e teşekkür ediyoruz verdikleri bilgiler için. Üçüncü konuşmamız bu bölümde "*Planlamada Kır Kent Dengesi*" başlığımızla TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı Ahmet Atalık olacak. Enerji Yapı Yol İstanbul Şubesinin örgütlenme sekreterliği, Yapı Yol-Sen İstanbul Şubesinde şube sekreterliği, daha sonra TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesinde yıllarca yazman olarak, 2004 yılından bu yana ise şube başkanlığını yürütmektedir. Türkiye Toprak Bilimi Derneği üyesidir, tarım sektörüyle ilgili yayınlanmış çok sayıda makaleleri bulunmaktadır. Kendisine başarılar diliyoruz. Buyurun Hocam.

AHMET ATALIK'IN
KONUŞMASI

Ahmet ATALIK (TMMOB-Ziraat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı)- Arkadaşlar hepimize mensubu bulunduğum Ziraat Mühendisleri Odasının sevgi ve saygılarını sunuyorum. Bu sunumu birkaç gün önce Mimarlar Odasının etkinliğinde de yapmıştım. Tekrar olacak arkadaşlardan özür diliyorum.

Mücella abla bir şeyler anlattı, Gürkan arkadaşımız kentle ilgili güzel şeyler anlattılar bilgilendirdiler. Şimdi ben biraz

daha kentin dışına çıkararak, civardan bazı örnekler vereceğim ve Tarım Bakanlığının hazırladığı iki kamu spotundan burada biraz bilgilenelim. Bizlerin ne kadar yanlış ve yalan konuştuğunu anlayalım. Bakın durum gerçekte nasıl?

Belki duydunuz belki duymadınız, toprak bayramı denilen bir bayram 2013 yılında çok şiddetli kutlanmaya başlandı. Önce toprak bayramı ne? Bir ona bakalım.

(Video izleniyor)

Evet, böyle bir toprak bayramı başladı arkadaşlar. Toprak bayramı muhtemelen duymamışsınızdır. Evet, normal. Çünkü tarihini bilmediğim bir tarihte bir kez kutlanmış. Şimdi gerçekten komedi. Niye komedi olduğuna baktığımızda; 1945 yılında çıkmış Toprak Bayramı Yasası. Niye çıkmış? Çiftçiyi Topraklandırma Yasasının kabul edildiği 11 Haziran'ı takip eden pazar günü toprak bayramı olarak kutlanır demiş. Amacı ne? Çiftçiyi Topraklandırma Yasasının kabul edilmesi. Çiftçiyi Topraklandırma Yasası ne diye baktığımızda, mülga bir yasa yok arkadaşlar böyle bir yasa filan. Zaten çıktığı 1945'te çok şiddetle karşılandı, hemen karşı mücadelesine başlandı toprak ağaları tarafından, iptal ettirildi.

Özetle, arazisi olmayan çiftçiyi arazilendirmek, üretime katmak, üretim araçları yoksa onları sağlamak, Türkiye'nin boş toprağını bırakmayıp, tarımsal üretimde değerlendirmek gibi ve bu çiftçilerin ailesiyle birlikte geçimlerini kolaylaştırmak gibi amaç taşıyan güzel bir yasaydı. Şimdi 2013'te biz bu toprak bayramını kutluyoruz, Çiftçiyi Topraklandırma Yasasının sevinci bayramı, ama böyle bir bayram filan yok.

Bakan nasıl izah ediyor? Toprağın sorunlarını konuşmak, dile getirmek için böyle bir şeyi gündeme getirdik. Bakalım o zaman, o ikinci filmimize, nasıl getiriyorlar? Hiç daha önce anlatılanlarla bağdaşmadı değil mi iki konuşmacıyla arkadaşlar?

(Video izlendi)

Evet, deminkini de Tarım Bakanlığı yapmıştı arkadaşlar, o da Tarım Bakanlığının.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

AHMET ATALIK'IN
KONUŞMASI

Şimdi gelelim bu konulara, toprak bayramımız tekrar hortladı. Tarım arazileri konusunda son derece bilinçli bir yapı var. Biz ne laf söylüyoruz? Birkaç örnek vereyim. Beykoz İshaklı Köyünde, şurada sulama göledi var köy hizmetleri tarafından yapılmış, o da 2005'te kapatıldı. Orada çalışıyordum kapatıldı, belediyece olduk. Sulama göledinin hemen akabinde aşağısında düz ova arazilerde basketbol federasyonu spor kompleksi yapmaya başladı. Az önce Mücella ablanın 15. katı zemin kabul ettiler üstüne yaptılar misali, o da güzel güzel çim serecekti damlarına böyle, baktığımızda hiç anlamayacaktık orada binalar olduğunu, doğa gibi duracaktı.

Seçtiği arazi buydu, Maliye'nin arazisi ücretsiz arazi diye geleceklerdi. Bu araziyle ilgili tarım il müdürlüğündeki arkadaşlarımızın düzenlediği rapor var. Çok özetle; son derece güzel, kesinlikle tarımda kullanılması lazım, verimli bir arazi, başka amaçlı kullanılması kötü örnek olur. Bir de 2005 yılında çıkmış Toprak Yasası var. O yasaya göre valiliğin başkanlığında 9 üyesi olan bir kuruldur. Ziraat Mühendisleri Odası, TEMA ve İstanbul Ticaret Odasının haricindeki diğer 6 üye kamu kurumlarının müdür ve müdür yardımcılarında oluşur. Kanuna aykırı bir konu olduğunda da itiraz eden iki kurum vardır sadece; Ziraat Mühendisleri Odasıyla TEMA itirazlarını sunar, oyçokluğuyla geçer. Oyçokluğuyla geçti, dava açtık.

Tekirdağ Ziraat Fakültesinden bir hocamız bilirkişi olarak geldi. Aynı tarım il müdürlüğü gibi, senede üç ürün alınan, kesinlikle tarımda kullanılması gereken özetiyle çok güzel bir rapor hazırladı ve davayı kazandık. Araziyi kurtardık ve oradaki insanlar ortalama iki-üç ayda bir şükranlarını göstermek için iki senedir şubemizi ziyarete geliyorlar. Bu kadar sevindiler o köydeki insanlar.

Bakıyoruz, Danıştay'a temyiz başvurusu oldu biz kazandıktan sonra. Türkiye Basketbol Federasyonu başvurdu. Hadi spor genel müdürlüğü de sporla alakalı dersiniz yanına koyarsınız. Az önce kamu spotunu izlediğimiz Tarım Bakanlığı da eklendi bunlara. Hep beraber Danıştay'a başvurudular arkadaşlar. Danıştay da hepsini reddetti, olay bitti.

Arnavutköy Hadımköy, demin Mücella abla da sağında solunda başka örneklerle konular anlattı. Burada da Devlet Demiryolları bir lojistik alan istedi. Hemen Büyükçekmece Gölünün sağ üst tarafında, çok yakın bir yerde. Yine mutlak tarım arazileri olan bir yer, burada daha yakın görüyoruz. Tarım arazilerini görüyoruz, tarımda kullanılan, su havzası içerisi olan bir yer.

Yine etüt raporunda kesinlikle tarımda kullanılması gereken, mutlak tarım arazisi, başka amaçlı kullanılması kesinlikle kötü örnek teşkil edecektir dedi. Bunun için 2,5 sene Toprak Koruma Kurulunda mücadele verdik arkadaşlar. Öyle dedik, böyle itiraz ettik, alternatif alanlar bulduk. Hemen 1,5-2 kilometre güneydoğusunda aşağıdaki büyük halka, zaten çevre düzeni planında lojistik alan burası var dedik. Yok dediler, topografya, demiryolları olmaz dediler. İşte denizleri bile doldurup nelerin yapıldığı, dağların kökünden traşlanıp dümdüz yapıldığı bir ülkede, topografyadan lojistik alan olamayacağı bildirildi.

Hadi dedik içme suyu havzası değil, Küçükçekmece'nin şu kıyısını verelim, demiryolu da geçiyor, orası da tarım arazisi arkadaşlar. Dava açtık çevre düzeni planında, kazandığımız bir yer olmasına rağmen, Büyükçekmece içme suyu havzasının içerisine girmesinler diye, 1000 dönümlük bir saha. 3000 dönüm istemişlerdi. 7000 dönüm de özel sektör için istemişlerdi. Devasa bir oyuk olup, etrafı dolup havzayı işgal edecekti. Burayı gösterdik, burası da göle yakın yine zemin dediler, kabul etmediler. İlla da orası dediler. Orası üçüncü kuzey otoyolunun, üçüncü köprüünün gelip demiryolları otoyolla bağlandığı yer arkadaşlar. Buraya girerlerse, bırakın tarım arazisini, artık içme suyu havzasının içerisinde yapılaşmalar başlayacak. Herkes birbirini örnek gösterecek, o şekilde çoğalacak. Buna da dava açtık, davamız başlayacak inşallah arkadaşlar.

Sarıyer Gümüşdere Köyünde bu sera alanında, tabii biz kurula girdiğimizde 15 tane konu geliyor, bir saatte bitiyor. Çok hızlı bir özet geçiyorlar, anladın anladın, anlayamadın kaçıyor. Artı bu raporda bazı sorunlar vardı. Bu raporu gıda denetimi

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

AHMET ATALIK'IN
KONUŞMASI

yapıp, bir haftalık eğitimle toprak etüt işine verilmiş bir arkadaşımız hazırlamıştı. Arkadaşlar, ben toprak etüt yaptım 17 sene, bayağı da iyi bir konuma geldiğimde köy hizmetleri kapandı. İyi bir toprak etütçü olup, doğru bir iş yapabilmeniz için bir bilenin yanında, o konudan mezun olup bir bilenin yanında en az bir sene arazide çalışmanız gerekiyor. Çok kompleks ve zor bir iş ve tecrübe isteyen bir iş. Kitapta okuyup okuyup yapılabilecek bir iş kesinlikle değil. Bu rapor önümüze geldiğinde, o 15 tane konunun hızlı hızlı özetlendiği, kurum marjinal tarım arazisi diye geldi. Yani sulama yapılmayan, kötü tarım arazisi olarak geldi. Bu da ne güze işte, yapılacak şey de İSKİ'nin ileri biyolojik arıtma tesisiydi, güzel de bir konuydu, faydalı da bir konuydu. Fazla da üzerinde düşünmeden evet dedik.

Ondan sonra bir köylü geldi Halkevlerinden bir arkadaşımızla, köyden bir bayan arkadaş geldi. Siz dedi neye imza attığınızı biliyor musunuz dedi. Biliyoruz dedik, kötü bir araziye imza attık. Hemen fotoğrafları açtı, çalışmalarını, albümler yapmışlar. Bakınca ben tereddüde düştüm. Arkadaşlar burası öyle bir arazi değil, raporda yazıyor şöyle bir arazi diye. Biraz gergin ayrıldık. Tabii tereddüde düşünce ben kimseye haber vermeden gittim arazileri inceledim ve çok büyük bir hata yaptığımızı anladım. Hemen Genel Merkezimi aradım, buraya dava açmamız lazım dedim. Sen evet demişsin nasıl olacak dedi. Dedim herkes hata yapabilir, önemli olan hatayı anlayıp geriye dönebilmektir dedim. Ben sen düşünme, doğrusunu yapalım işin dedim. Tabii ki dedi. Ondan sonra avukat arkadaşımız eksik işlem var, önce itirazda bulunalım Bakanlığa dedi. Yazılan 1,5 sayfalık rapora 16 sayfalık tüm teknik detayı da girerek arkadaşlar rapor hazırladık ve itirazda bulunduk. Sonuçta bakanlık, işte şu araziler arkadaşlar. O kuru marjinal dedik ya, damla sulama yapılıyor, en ileri sulama sistemi. Sahiplerinin olmadığı seraların içine girip fotoğraflar da çektim.

Sonuçta Tarım Bakanlığı satırı satırına bizim hazırladığımız raporu kullanarak, buranın mutlak tarım arazisi ve başka amaçla kullanılamayacağı kararına dair bir rapor düzenledi ve verilmiş tarım dışı kullanım kararını iptal etti.

Arkadaşlar, bir de bazı olaylardan şunu öğrenmeye başladım yakında. Böyle çok güzel iyi niyetli müracaatların arkasında, tarım dışı izin aldıktan sonra başkalarının beklediğini bazı arkadaşlar söylemeye başladılar. Demek ki böyle kamu kurumu, iyi niyetli bir yatırım, arazi de kötüymüş diye düşünmemek lazım. Artık iyice paranoyak olup, her şeyden şüphelenmemiz lazım sonucuna vardım iki gün önce. Burayı da İSKİ diye gösterip, başkalarının arkasında olduğuna dair ciddi söylemler geldi.

Bir diğer konu, Fatih Belediyesi içerisinde Yedikule Bostanları; bu İsmail Paşa Bostanı, Sadrazam Bayram Paşa Bostanı, Kilise Bostanı, İsmail Paşa biraz aşağıda kaldı. Bunların üstüne 1 ilâ 2 metre yüksekliğinde moloz döküldü kapatıldılar. Bir tek kilise bostanı kaldı. Tarım İl Müdürlüğüne hemen orayı emsal olarak, diğer yerlerin de etüt raporlarının hazırlanması emsalden, faileri hakkında Toprak Yasasına hitaben işlem yapılması, para cezası ve arazilerin eski haline getirilmesi işlemini şu anda uygulamaya çalışıyoruz yazı yazdık.

Toprak Koruma Kurulu içerisindeyiz, kurulumuza da şunu yazdık. Yasaya göre imar planları arasındaki uyumu denetlemek gibi bir görevi vardır. Buralar tarihi yarımada imar planında, tarımsal niteliği korunacak bostanlar mevcut haliyle muhafaza edilecektir plan hükmü var arkadaşlar. Dolayısıyla kendi raporlarıyla kendilerini ele veriyorlar. Ben kurul üyesiyim yasa çıktığından beri, burayla ilgili bir imar planı değişikliği gelmedi. Oraya da planlar arasında böyle bir değişiklik oldu mu? Olmadıysa gereği plana aykırı iş yapıyor diye oraya da yazdık. Şu anda tarım il müdürlüğü üç aydır düşünüyor arkadaşlar ne yapacağını ve oradaki arkadaşlar mahsullerini bile toplayamadan üstleri toprakla örtüldü. Şu anda böyle molozla yığılı bir şekle büründü. Ağaçlar da kökleri doldurulduğu için, zamanla kuruyacaklar. O tarihi sarnıçlar boruları parçalanmak suretiyle işlevsizleştirildi. İki tane Osmanlıdan kalan kuyu dolduruldu o molozların altında kaldılar. Kalmayanlar da var, Kilise Bostanı hâlâ suluyor.

Şöyle de enteresanlık var. Hani hep ecdada sahip çıkıyor ya arkadaşlar Osmanlıya, burayı doldururken de tepkileri yumuşatmak için, Bizans'tan kalan bostanları dolduruyoruz, Osmanlı bostanlarına dokunmuyoruz dediler arkadaşlar.

Bize yurtdışından hemen her yıl ya çiftçi grubu ya da bizim Tarım Bakanlığı Tarım İl Müdürlükleri gibi kamudan bürokratlar İstanbul'a geliyorlar. Geldiler mi sağ olsunlar görüşüyorlar. Görüşmelerinden de nereden gelirlerse gelsinler, ortak noktalarından biri şu: Kent içi tarım alanlarınızdan örnek görmek istiyoruz diyorlar. Burası ta Bizans'tan Osmanlıya, Osmanlıdan bize tarihi nitelikte, belki dünyadaki tek tarihi nitelikteki bostanlar. Böyle doldurduk, üstlerine de bildiğim kadarıyla kafe ve otoparklar yapılacak; bu da Kilise Bostanının hâlâ işlenen yüzü. Kuyular, havuzda toplanıp tarlalara bahçelere veriliyor.

Neyse, bu tarım arazilerini koruyan Anayasada da bir sürü maddeleri geçiyoruz. Bir diğer son derece hassas konu, Büyükşehir bütün şehir yasası; burada bir tek Ordu işaretli değil, onun da işaretli olması gerekiyor. Toplam 30 tane ilimiz Büyükşehir bütün şehir oldu arkadaşlar. Şöyle bir oturdum nüfuslarını hesapladım. Bu 30 tane il Türkiye nüfusunun yüzde 76'sını oluşturuyor arkadaşlar. Artık Türkiye nüfusunun yüzde 76'sı Büyükşehir bütün şehir statüsünde oturuyor, yüzde 24'ü ise diğer 51 ilde, onlar kırsal değil, onların da şehir nüfusları var, kırsal alan nüfusları var. Baktım 51 ilin belde ve köy nüfusları neye düşmüş diye, yüzde 9'a düşmüş arkadaşlar.

Bakın Türkiye'de şöyle bir örnek verir hep Tarım Bakanlığı. Avrupa'nın tarım nüfusu yüzde 5-6'lardadır der, bizim kırsal nüfusumuz yüzde 24 çok yüksek der. Kırsal nüfus da tarım nüfusu aynı nüfuslar değildir arkadaşlar ve bu zihniyetle gittiği için, bizim kırsal alanlarımız yüzde 9'un da altına indi ve Başbakan 2013'ün Aralık aylarıydı sanırım, Kızılcahamam toplantısında, öbür 51 ili de bütün şehir Büyükşehir yapma gönlünde olduğundan bahsetti.

Bu Büyükşehir bütün şehir olduğunda, bakıyoruz Türkiye arazilerinin yarısından fazlası kent arazileri görünümünde olacak. Avrupa Birliğinde arazilerin yüzde 80'i kırsal alandadır. Kırsal

alan politikalarına son derece önem verilir. Ne yazık ki bizim bütün Türkiye'nin hudutları, eğer o 51 il de gönülden geçen gibi ilan edilirse, komple kentlerle yaşayan insanlar olacağız.

Böyle olduğunda ne olacak arkadaşlar? 750 bin nüfusun üstündeki yerler şu anda Büyükşehir bütün şehir, yani tüm il sınırlarıyla belediye oldular, kent hüviyetine büründüler ve bu kapsamda 16 bin köy ile 1600 belde mahalle statüsüne dönüştü. 500'ün altında nüfusu olanlar da, tek başlarına bir şey olmayacaklar, en yakın yerleşim birimine bağlanacaklar. Zaten köylerde 50 yaşın üstünde nüfus kalmadı. Zaten köylerde doğru dürüst nüfus kalmadı. 500 nüfusun altındaki yerleri başka yerlere bağlarsa ve o köyün bir merası hayvancılığı varsa, bu sefer diğer köylü olan statülerini nasıl çözecekler? Bu korkunç bir muamma!

Bakıyoruz yeni bir kavram daha çıktı, kalkınma ajanslarından bir miktar Mücella abla bahsetti, yeni nurtopu gibi bir şeyimiz daha oluyor. Kurum mu desem adına ne desem? Yatırım izleme ve koordinasyon merkezleri kurulacak. Bakanlar Kurulu kararıyla illere ve ilçelere arkadaşlar. Bunların sevki idareleri valilerde ve kaymakamlarda, yani mülki amirlerde olacak.

Şimdi düşünün, bir belediye başkanı kırsal alandaki o mahalleye köye ne türden yatırım götürecektir, nasıl götürecektir, hangi donanımla götürecektir? Bir de bunların sevk idaresi açısından mülki amire bağlı olacak. Orada da şu örneği hatırlamakta fayda var. Adana'da bir valimiz var biliyorsunuz ve Başbakanın aklından geçenleri emir telakki kabul eden bir vali. Allah muhafaza hükümetten ayrı bir belediyeyseniz, hiçbir şey yapma şansınız olmayacak bu durumda.

Bir de şu durum var. Bu insanlar mahalle statüsü kent statüsüne döndüğünde, zaten en yoksul insanların yaşadığı alandır kırsal alanlar ve köyler. Yeni yeni vergilerle, yeni yeni bedel ve katılım bedelleri; altyapı, atık su, suya para ödeme, tarlaya bahçeye para ödeme gibi sorunlarla karşılaşacaklar. Ne olacak bu insanlar, nasıl bunların altından kalkacaklar? Hıfzısıhha Kanunu gerekçe gösterilerek valilikler kanalıyla bu köylere

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

AHMET ATALIK'IN
KONUŞMASI

“*ahırlarınızı uzaklara taşıyın*” yazıları gitmeye başladı. Ahır 5 kilometre ötede, arkadaş burada nasıl o hayvancılığını yürütecek? Dolayısıyla Türkiye’de kırsal alanı öldürmek ve tarımı bitirmek üzere bir Büyükşehir bütün şehir kurgusu senaryosu oynanıyor. Buna karşı da mücadeleler vermemiz gerekiyor.

Bize mücadele konusunda gezi çok şey öğretti, çok umut verdi. Önce birkaç dernek bazında yürütülen çevre mücadeleleri, bizlerin bile biraz uzaktan seyrettiği şeylerdi. Daha sonra meslek odaları olarak içlerine girmeye başladık. Baronun çevre komisyonları kuvvetli bir şekilde ne güzel ki ortaya çıkmaya başladı. Platformlar kurulmaya başlandı. Köyle hiçbir zaman benim bildiğim, belki yaşım az olabilir, benim bildiğim süreçte köylü askerle hiç karşı karşıya gelmezken, kale duvarı gibi önünde durmaya başladı. Çevik kuvvetten ilk kaçmayanlar köylüler olmaya başladı. O askerleri hallaç pamuğu gibi ilk önce köylü kadınlar attı ve Türkiye’de başlayan bu mücadeleler gezi parkında zirvesine ulaştı. O insanların birçoğu o gezi parkı eylemlerinde de buraya geldiler. Birçok arkadaş oradaydık, belki yan yana geçtik, ama birçoğumuz birbirimizi göremedik o şeylerde. Ama o insanların hemen hepsi o mücadelenin içerisine gelip katkı sundular.

Bu Türkiye’nin geleceği için son derece olumlu bir birliklilik olmuştur. Bu olumlu birlikteliği çok daha güçlü bir şekilde ve beraberce daha öteye taşımamız gerekiyor. Yoksa toprak sadece üzerine beton dökülmesi, hammaddesi kaynağı, sermayenin yatırım aracı olarak görülüyor. Bazı dernekler çıktı, tarım arazilerini korumak için 4-4,5 kilometrelik binalar yapmaktan bahsediyorlar. Onu kurtarıırken atmosfer iklimi mahvederek komple olayı bitirme peşindeler mi diyeyim artık. İyi niyetli mi yapıyorlar ve şöyle hesap yapıyorlar. Mimar bu arkadaş da arkadaşlar, bu projeleri yapanlar. Bilimsel verilerle konuşuyorum diyor. Türkiye’nin 1900’de bu kadar nüfusu varmış, 100 sene içinde bu kadara çıkmış, 200 sene içinde 7 milyar olacak diyor Türkiye’nin nüfusu.

Mümkün değil diyoruz, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütüne göre dünyada 12 milyar insanı besleyebilecek kapa-

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

AHMET ATALIK'IN
KONUŞMASI

site de tarım arazisi varlığı var diyoruz. Türkiye'nin 7 milyar olması, tüm dünyanın tarım arazilerinin Türkiye'ye çalışması, bu da mümkün değil diyoruz. Ben bilimsel verilerle konuşuyorum, siz neye göre konuşuyorsunuz diye bir de embesillikle suçlanıyoruz arkadaşlar. Bu arkadaş mimar, onu da belirteyim Mücella abla, meslektaşınız bu iddialarda bulunanlar da.

Bir yandan arkadaşlar bu doğal varlıklarımız konusunda güzel mücadelemizi yürütürken, bir yandan da tarım arazilerini kurtarıyoruz diye başka bir şeylerin peşindeler mi bilmiyorum. O kısmına da yorum yapmayayım. Yanlış şeyleri olan arkadaşlarımıza da birazcık doğru yolu göstermeye çalışmamız gerekiyor.

Teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

Av. İzzet VARAN (Oturum Başkanı)- Ahmet Beye teşekkür ediyoruz. Biraz daha konuşsaydınız, zaten biber gazı dolacaktı birazdan, Taksim'e başladık. Teşekkür ediyoruz.

Evet, son konuşmacımız "*Kentsel dönüşüm ve imar planları*" konusunda Av. Dr. Bülent Tokunoğlu. Yalnız kendisiyle ilgili internet üzerinden, hazreti Google'a soruyoruz, oradan görüyoruz. Kendi deyimiyle anlatmak istiyorum, sunuşu o şekilde yapmak istiyorum.

Özgürlükçü, sosyalist anti militarist, evrensel hukuk sever, avukat, doktor, insan ve doğa hakları savunucusu, şiir sever, yazar, daha neler neler demiş kendisi için. Özgürlükçü, sosyalist, eşitlikçi, demokrat dünya görüşünü; eşi, çocukları, kardeşleri, yoldaşları ve dostlarını hayatta övündüğü şeyler olarak tanımlamış bize Bülent Tokunoğlu.

Başarılar diliyoruz, buyurun efendim söz sizin.

Av. Dr. Bülent TOKUÑOĞLU (TBB-Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu Üyesi)- Teşekkür ederim. Bu iltifatla yüzüm kızardı, ama yüzü kızarmayan bir sürü insanlar var biliyoruz. Onların yaptıkları hataları gidermek için de, bizim bir dünya görüşümüz var ve duruşumuz var. O anlamda özgürlükçü ve

BÜLENT
TOKUÑOĞLU'NUN
KONUŞMASI

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

BÜLENT
TOKUÇUOĞLU'NUN
KONUŞMASI

evrensel bir bakış açısına sahip olarak bu dünyada kendi irademize uygun bir yaşamı seçmeye çalışıyoruz. Yani “*kendi suretinde bir dünya hayal eden*” diye başlıyor Marks zaten. Biz de o kendi suretimizde bir dünyayı hayal ettiğimiz için bu lafları etmiştik. Sağ olsun sayın kolaylaştırıcı yönetim kurulu üyemiz Barolar Birliğinin.

Ben en son Mücella Hanıma sataşıldı, mimarlara sataşıldı, ben de sataşacağım bir avukat olarak, ama yaşadığım yer Kuşadası. Kuşadası'nın en büyük imar yolsuzluğunu yapan bir mimar belediye başkanımız vardı. Engin Berberoğlu, ismini de telaffuz edeyim. Şimdi yani kötü örnek, örnek olmaz belki, ama hukukta öyle “*sui misal emsal değildir*” diye. Fakat mimarın açıklaması şu, imar eden anlamına geliyor. Mimarlar da imar edecekler, yani aşk yaşamayacaklar. Onlar işte su basmanın-dan kaldırıyor, çatıdan yapıyor, işte dediğiniz gibi 15 kat su basmanı gösteriyor vesaire.

Şimdi İstanbul Barosu Başkanı Sayın meslektaşımız “bütün hayatımız kriz” demişti. Ekolojik krizle başladık zaten. 80'li yıllarda Timur Selçuk'un çok güzel bir şarkısı da vardı bilir-siniz. Son konuşmacı olduğum için biraz böyle toparlamaya çalışayım. “*Kriz var kriz var bunalım var*” diye bir şarkısı vardı hatırlarsınız. Orada tam da bu işte liberal ekonomiyle dalga geçen... “*Ekonomi tıklarında*” evet şarkının ismi de, teşekkürler. Öyle başlıyordu. Gerçekten ekolojik kriz, sadece hayatımızda yok. Siyasal krizlerimiz var, bu kentsel dönüşümle ilgili zaten ekonomik krizlerin sonucu olarak. Yine özelleştirmelerin özellikle seçilip uygulanmasıyla, 2002'den beri özellikle bu süreç hızlandırılarak ve kentler yağmalanarak gidiyor.

Dolayısıyla Adorno'nun bir lafı var: “*Yanlış bir hayat doğru yaşanmaz*” diyor. Biz de hep yanlış bir hayatı doğru yaşamaya çalışan inatçı Donkişot'lar gibi de saldırıyoruz işte. Davalar açıyoruz, Mimarlar Odası mücadele ediyor, Şehir Plancıları Odası mücadele ediyor ve toplumun demokratik kitle örgütleri bir arada olunca da, işte gezi gibi sonradan bir patlama, potansiyeller artık bir kinetik enerjiye dönüşüyor.

Bizden Ankara Şehir Plancıları Odası Başkanımız burada 1930 planını anlatmıştı. Çok güzel, hakikaten o dönemde planlama yapılmıştı. Falih Rıfkı Atay Atatürk döneminde yaşamış bir yazar. 1923 yılında da Türkiye Büyük Millet Meclisine giriyor Atatürk kontenjanından. 1957 yılına kadar tam 27 yıl milletvekilliği yapıyor. Çok partili hayat olmasa o da devam edecek demek ki herhalde. “Çankaya” isimli kitabında Atatürk’le birlikte hatıratlarını da yazmış. Orada diyor ki: “Nerede bir imar değişikliği görürseniz, orada bir yolsuzluğa hükmedebilirsiniz” diyor. Yani bu kadar güzel ifade edilebilir. Atatürk Orman Çiftliği diye herhalde Atatürk yaşasaydı ona izin vermezdi ya da o planlamaları yapan, o dere yataklarını işleyen Ankara planına, o planı sürdürebilecek iradeyi gösterenler olsaydı, o planlar delinmezdi. Ama o planlar delindiği zaman mutlaka bir yolsuzluk var anlamı çıkıyor ve bunu daha sonra işte anlarında belirtiyor.

O yüzden yanlış bir hayatın doğru yaşanmadığına dair bize güzel bir tespit yapıyor. Yine “kentsel dönüşüm yasasıyla amaçlanan nedir?” sorusuna da, bizim yine Türkiye Barolar Birliği Çevre ve Kent Komisyonu Başkanımız Sayın Av. Ali Arabacı açış konuşmasında gayet güzel bir cevap vermişti: “Kent yağması ve arazilerin talanı yargı eliyle meşrulaştırılacak” yani Kentsel Dönüşüm Yasasından aslında amaçlanan tamamen budur.

Bu cevap soruyu incittiği bir gerçekliği hayatımıza katıyor. Cevapla birlikte esas sorunun ne olduğunu da anlamış oluyoruz. Yani biz Kentsel Dönüşüm Yasasıyla gerçekten bir yağma ve arazilerin talanıyla karşı karşıyayız.

Yine Kentsel Dönüşüm Yasası bir rantsal değişim yasası dendi. Evet, doğru. Walter Benjamin’in liberal yasa yorumunu radikal bir eleştiriye tabi tutarak öne sürdüğü bir tespit var, ondan da söz etmek istiyorum. “Yasanın adaletle hiçbir ilişkisi yoktur” diyor. Yani Başkanımız işte meşrulaştırmaktan söz etti, yasa biliyorsunuz hukuka uygun olmalı ve eğer uygun olmazsa o yasa meşru olmaz, meşruluğu tartışılır. Nitekim yasaların Anayasaya uygunluğunu, hukuka uygunluğunu denetleyen mekanizmalar var; işte Anayasa Mahkemesi gibi filan.

Walter Benjamin diyor ki: “Yasanın adaletle hiçbir ilgisi yoktur. Yasa kapitalist toplumlarda adaletle değil, toplumsal adaletsizliğin yeniden üretilmesiyle ilgilidir. Yasa toplumsal huzurun ve refahın devamlılığını amaç edinmiş, toplumsal ve bireysel hakları koruyan bir alan değildir. Yasanın en temel amacı iktidarın korunması, devam ettirilmesidir. Dolayısıyla yasa devletin devamlılığının sağlanması için şiddetin kurumsallaşmış bir biçimde üretildiği alandır.”

Başbakan da o yüzden gezi olayları sırasında “*vur emrini ben verdim*” dedi. Yani kanuna aykırı bir emir verdiğini ikrar etti. Demokratik bir ülkede olsa alırlar bunu, bu emri sen kanunsuz bir emir verdin diye yasadışı bir iş yaptın diye alırlar götürürler, gerekli cezayı da verirler. O 7 kişinin, gözleri kör edilen 11 kişinin hesabı bu şekilde ondan sorulur. Çünkü suçu ikrar ediyor. Kanuna aykırı emri alanlar da aslında yazılı emir bile olsa kanuna aykırı o işlemi yapmamak zorundadırlar. O katil polisler de, adalete aykırı eylem yapmışlardır. Onlar da ceremesini tabii ki çekeceklerdir.

Bu anlamda baktığımızda, yasalar evet bizim iktidarın korunması ve devam ettirilmesi için bir araç olarak kullanılmaktadırlar. Hukuk devletinde de esas olan, yasa devleti olmak değil, biliyorsunuz hukuk devleti olmaktır ki, uluslararası hukuk bu anlamda, ulusal hukukun da üstünde olduğu için, kendi yasalarımızın uygulamalarında da hem insan haklarına, hem kentsel imar talanları da dahil olmak üzere, kendi yasalarımıza uygun davranmadığımız için, yasalarla insanlarımızı mağdur ettiğimiz için, taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerde de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden Türkiye Cumhuriyeti aleyhine dünya kadar tazminat davaları da gelmektedir.

Benim konum kentsel dönüşüm ve imar planlarıydı. Şimdi burada tereciye tere satmak olmaması lazım, plancılar buradalar, mimarlar buradalar, ama ben de imar hukukunda doktora yaptım. Bölge planı, çevre düzeni, nazım planları ve uygulama planları diye bir hiyerarşi var. Aynen bizde Anayasada işte yasa, arkasından tüzük, yönetmelik ve genelgeler gibi bir hiyerarşik ilişki içerisinde planlar da bir hiyerarşik ilişki içerisindedirler. Bu Kentsel Dönüşüm Yasasıyla getirilen, mevcut

planları hiçe sayarak, sürekli imar planları tadilatları yapmakla, plancılık anlayışına aykırı bir işlem yapılmaktadır.

Yani konu başlığımız da “*plan mı pilav mı?*” idi. Bize plan değil pilav lazım diyen Süleyman Demirel ki, onlar 1960’lı yıllarda başlayan kalkınma planlarının sonucunda bu tepkiyi vermişlerdi. Bu zihniyetlerle ucube yerleşimlerde çağdaş afet yönetimi uygulamaları yapmak hayalden öteye gidemez.

Halkın kendi yönetimine katılmadığı, yaşadığı kentte söz yetki ve karar sahibi olamadığı, bizzat seçilenler tarafından dışlandığı, kentsel planlama ve kentsel dönüşüm süreci, Türkiye’nin yaşadığı en büyük sorunlardan biri haline geldi ve gelecek. Bundan sonrası için daha da kötü. O yüzden gerçekten yanlış bir hayat içindeyiz ve doğru yaşamamız da mümkün değil.

Kentsel dönüşüm de yanlış hayatın bu anlamda bir parçası. Toplumsal gündemimizde ve geleceğimizde, kentsel dönüşüm meselesi hepimizi çok etkileyecek. Demin gerçekten güzel bir 30 büyük şehir yeni ilavesinin yapıldığının gerekçesini de böylelikle anlamış oluyoruz. Bu kentsel dönüşümdeki hedeflenen yağmanın büyüklüğünün ve tasarlanan projenin ne olduğu çok çok açık ortaya artık çıkıyor. Kentler yağmalanacak ve kentsel dönüşüm adı altında aynen müteahhit zihniyetiyle yık-yap anlayışıyla yeni bir alan yaratılacak ve inşaat sektörü yan sanayisiyle birlikte yaklaşık 200 sektörü besleyen bir alan ve o ekonomiyi de bu şekilde tıklarına getirmeye çalışacaklar ve krizden çıkmanın yolunu da böyle şimdilik düşünüyorlar. Çünkü özelleştirecek şeyler artık kalmadı. Bu arada kamu alanları, kamu arazileri satılıyor. Var olanların bu kez ekonomik ömrü de tamamlanmış yapılar dediler, afet riski taşıyan alanlar dediler. Afet riski içerisindeki bölgelerde bütünsellik adına sağlam da olsa binaların yıkılabileceği gibi, böyle mülkiyet hakkına tecavüzü ve Anayasada tanınan bir sürü sosyal hakka; konut hakkına, mülkiyet hakkına tecavüzleri getiren bir kentsel dönüşüm süreciyle karşı karşıyayız.

Şimdi bu gerekçeleri hep marka şehirler yaratmak. Ben bunları tekrarlamayayım, Mimarlar Odası Başkanımız gayet

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

BÜLENT
TOKUÇUOĞLU'NUN
KONUŞMASI

güzel söyledi. İki gün önce bir gazete haberinde, Cumhuriyet Gazetesinde görmüştüm. Kanal İstanbul 10 şiddetinde deprem demekmiş. O çılgın projelerin sahibi kendini hâlâ İstanbul Büyükşehir Belediyesi başkanı gören Sayın Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Kanal İstanbul'un bölgenin ekolojik dengesini bozacağı ve İstanbul'daki deprem riskini arttıracacağı yönünde onlara İstanbul Bilgi Üniversitesinde, Dolapdere yerleşkesinde bir toplantı olmuş. Toplantının başlığı da şu: Hukuki kentsel ve ekolojik yönleriyle Kanal İstanbul. Orada İTÜ Maden Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümünden Prof. Dr. Naci Görür, projenin deprem riskini arttıracacağı uyarısında bulunarak, kanal nerede yapılırsa yapılsın, deprem sırasında 10 ve üzeri şiddetinde etkilenme yaşayacak.

Türkiye'de bir tane bilim insanı bu projeye ilişkin değerlendirme araştırma yapmıyor diyor ve eleştiriyor. "Bir ülke düşünün ki, kanalı yapıyorsunuz depremin olduğu ülkede, ama bunu kimse bilmiyor." Naci Görür; projenin büyük bir çevre felaketi ve doğa tahribatına yol açması pahasına yapılmak istendiğini söyleyerek, büyük miktarda iş makinesi kullanımı, gürültü, kayma, akma, kaçma, göçük kazaları, Doğu Trakya'nın drenaj sistemini tümüyle etkileyecek, yeraltı su kaybı bile İstanbul'u yaşanmaz hale getirebilir uyarısında bulunmuş.

İstanbul'un su rezerv alanlarının yine kaybedileceğini ifade etmiş. Bu kanalın daha fazla yapılaşmaya ve göçe neden olacağını da belirtmiş. Üçüncü köprü ve işte havaalanının dışında, bir de nüfusu İstanbul'un arttıracak sebeplerinden bir tanesi de bu. Proje yapıldığı takdirde çıkacak hafriyatın büyüklüğüne de dikkat çekmiş. Demek ki tarihi yarımadanın o geri kalan kısmını da oralardan dolduracaklar. Boğazı kapatacağız o zaman. Lozan Anlaşması filan da gidecek o zaman, boğazlar anlaşması...

Bu şekilde işte planlar, biraz evvel yine plancı arkadaşlarımız sabahki oturumda da çok güzel anlattılar. Parsel parsel parçacı çözümlerle, bütünsel olmayan planlama ilkelerine tamamen aykırı ve yoksul insanların yerlerini evlerini alıp, iktidar aracılığıyla, bunları aynen Sulukule'de olduğu gibi zengin sınıfına satmak ve rantın hem yapsatla el değiştirmesini sağlamak istiyorlar.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

BÜLENT
TOKUÇUOĞLU'NUN
KONUŞMASI

Planlama faaliyetleri biraz evvel de söylemiştim, 1961 Anayasasıyla başlıyor. Kalkınma planlarından başlıyor. İmar hukuku da dahil diğer bütün plan biçimlerine değin geniş sayılabilecek bir alanı kapsıyor planlama. 1982 Anayasasınının 166. maddesinde belirtilen kalkınma planlarıyla, 3194 sayılı İmar Yasasındaki planlama faaliyetleri birbirinden farklı.

Türkiye'deki kentleşmenin düzensiz, dengesiz, sağlıksız gelişmesi, varılmak istenen amacın bilinmemesinden de kaynaklanıyor. Yani plan değil, bize pilav lazım diyenler, gününbirlik yaşamayı seçtikleri için ve o planlar da biliyorsunuz 5 yıllık kalkınma planlarıydı, 5'er yıllık süreçler içerisinde yapıldı. Biraz evvel kalkınmayla ilgili bir kurumdan söz etmiştiniz Mücella Hanım. Devlet Planlama Teşkilâtı, Özal'ın değil mi başkanlığını yaptığı başımıza... Evet, o artık yok, yani planlama teşkilâtları da yok edildiğine göre, kalkınma planları da artık yok ediliyor. Dolayısıyla da planlamada da işlevsellik sağlanamıyor.

Bu planlama kalkınma süreçlerinde her ne kadar kentleşme açısından bakıldığında planlı plansızlıklar dönemleri de yaşadığını görüyoruz. 70'li yıllarda özellikle kentlerdeki planlama; ekonomik, siyasi, toplumsal politikalar sonucunda yaşanan göçler nedeniyle yine kentleşmenin de gerisinde kalıyor ve dolayısıyla sağlıksız kentler gerçekleştiriliyor.

12 Eylül sonrasında zaten, 80 sonrası imar politikalarıyla birlikte turizm, çevre, imar hakları, kıyı kullanımlarını düzenleyen bütün o hukuki mevzuat, tamamen kamu yararının karşısında olarak plansız yerleşimlerden kaynaklanan bir sürü çevre sorunlarını da beraberinde getirdi.

Şimdi bu Kentsel Dönüşüm Yasasıyla Afet Yasasıyla kentler yağma ve talan düzenine sokuluyor demiştik. Bu geçenlerde yine istifa eden Çevre ve Şehircilik Bakanı Erdoğan Bayraktar, afet riski altındaki alanların dönüştürülmesi hakkındaki yasanın diğer yasalar karşısında daha güçlü bir yasa olduğunu belirterek şunları belirtti. Biz biliyoruz, işte özel yasalar bir de genel yasalar var. Genel yasalarla özel yasalar çatıştığında, işte

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

BÜLENT
TOKUÇUOĞLU'NUN
KONUŞMASI

Borçlar Kanunu diyelim genel yasadır. Özel yasa rekabet hukukuysa mesela o uygulanır filan. Bu diyor ki; bizim Kentsel Dönüşüm Yasamız en güçlü yasadır, öbür yasalarla biz dönüşümü sağlayamadık. Çünkü davalar açılıyor ve sürekli önlerine işte idare mahkemeleri, Danıştay vesaire bir sürü kararlar çıkıyor. Gerçi onları da kararları alıyoruz, ama uygulamıyoruz, onun da büyük sıkıntısı var. Yeniden imar planları yapıyorlar.

Kuşadası'nda biz limanın doldurulması, özelleştirme ihalesinin iptaliyle ilgili beş tane karar aldık Danıştay'dan ve çok tabii pahalı maliyetleri. Bütün bunlara rağmen her seferinde bakanlık yeni bir plan yaparak, önceki planın üzerinde bir oynamayla yeni bir dava sürecini başlatıyor maalesef. Diyor ki, öbür yasalarla biz bu dönüşümü sağlayamadık, Türkiye'de yaklaşık 19,5 milyon bina stoku var diyor bakan o zaman. İnsanları olduğu yerden başka yere taşımak, senin evini yıkacağız demek çok zor bir olay, ciddi bir çalışma sonucu biz bu yasaya yaptık diyor. Van Depremi yasasının hazırlanmasında da, bu Kentsel Dönüşüm Yasasının çok büyük rolü oldu diye belirtiyor.

Mevcut iktidar zamanında herhalde kendilerini kapının dışında, boynu bükük, el pençe bırakılmış hissetmenin ezikliğiyle olsa gerek ki, hem tarihten hem İstanbul'dan hem de diğer tüm kentlerimizden bu iktidar intikam alıyor diye düşünüyorum. İmar yasalarıyla bu yüzden oynuyorlar, sit alanlarını kaldırıyorlar. Asıl mesele belki de, geçmişte şikâyetçi oldukları tüm kurumları kaldırmak.

Biliyorsunuz Türkiye Mühendis Mimar Odalarını denetim altına alıp, onların yetkilerini, yine barolar dava açma ehliyetini vesaire ortadan kaldırmaya çalışıyorlar. Ulaşamadıkları tüm kurumlara da el atıyorlar. Yani daha evvel mülkiye ve yargıya da müdahale edemiyorlardı, şimdi onlara da paralel müdahaleleri var.

Asıl mesele belki de evet, geçmişte şikâyetçi oldukları tüm kurumları kaldırmak, yerine o kurumların sahip oldukları baskı olanaklarını kendileri için kullanma pragmatizmi içerisinde

olmalarındır. Bunlar biliyorsunuz AKP'li dünün mücahitleri, bugünün müteahhitleri oldular ve bununla ilgili Birikim Dergisinde bir yazı çıkmıştı. Kentsel dönüşüm ve imar faaliyetini de bu söz çok güzel özetliyordu: “inşaat ya resul Allah” diye bir başlıkla. Evet, adam şefaathat ya resul Allah derken, seyahat ya resul Allah diye yanlış kaçmış ve Evliya Çelebi sürekli gezmış ya, bunların da aklı inşaatla, inşaat ya resul Allah diye gidiyor.

Bakanlık müsteşarı kentsel dönüşümü şöyle nitelendiriyor: “Müteahhidin zekâtıdır” diyor. Yani kendi inançlarına göre de, bir de böyle ideolojik olarak milleti de kandırmaya çalışıyor. Arkasında da yine “biz bunu yapmazsak Cenabı Hak yapıyor, Erzurum ve Bingöl’de depremler sonrası mecburen kentsel dönüşüm yaptık” dedi. Aynı şeyi Beyoğlu Belediye Başkanı da geçen söyledi sanıyorum değil mi? “Binaları Allah kaydırıyor” dedi. Allahın işi yok, bu işlerle uğraşılıyor herhalde.

Kentsel dönüşümle ilgili Anayasa Mahkemesine tabii Cumhuriyet Halk Partisi bir dava açtı. Aynı zamanda iptal davası açmıştı, bir de Ankara 3. İdare Mahkemesi de itiraz yoluyla bir dava açtı. Bu iki dava birleştirilerek, kentsel dönüşümle ilgili Belediye Kanununda bir değişiklik yapılmasına ilişkin 73. madde ve Anayasanın 2, 5, 7, 10, 13, 35, 36, 56, 127 ile 138. maddeleri. Dünya kadar maddeler kentsel dönüşüm bunlara aykırıdır diye iptal davası açıldı. İptal davasında itirazlar gayet güzel anlatılmış, Anayasa Mahkemesi kararları verilmiş, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinden örnekler gösterilmiş, ama gel gelelim Anayasa Mahkemesi sadece iki tane kentsel dönüşümle ilgili kararı iptal etti. Birisi bu Belediye Yasasında değiştirilen hüküm; devam eden bir inşaatın 5 ya da 10 yıl gibi uzun bir süre durdurulmasını iptal ettiler. Bu da mülkiyet hakkına aykırıdır deyip, yani sürecin devam eden bir inşaatı siz 5 ya da 10 yıl uzun bir süre durduramazsınız dediler. Proje alanındaki inşaatların başladıkları tarihte olmayan, sonradan oluşturulan bir projeye uygun olmalarının beklendiği ve bu şekilde inşaat sahiplerinin ve inşaatı yapanların hukuksal güvenliklerinin sarsıldığı, iptal konusu kurallarda yer alan 5 ve 10 yıllık sürelerin makul ve ölçülü olmadığı.

Burada da yani niyetlerinin ne olduğu çok açık belli, onu da gösteriyorlar. Yine bunu da kendi kafalarından almıyorlar, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bir kararı var 82 tarihli; kamulaştırma izniyle inşaat yasağının uzun bir süre için öngörülmüş olmasının, mülk sahiplerinin mülklerinin ellerinden alınmamakla birlikte, uygulamada mülkiyet hakkını kullanma imkânlarını önemli ölçüde azalttığı, kamulaştırma izinleri nedeniyle başvuru sahiplerinin mülkiyet haklarını zayıf ve sarsılabilir hale getirdiğini, taşınmaz sahiplerinin süreyi kısaltma ya da tazminat hakkı verilmediğini belirterek, bu uygulamanın toplumsal yarar ile bireysel menfaat arasındaki dengeyi bozduğu sonucuna vardı diye. Bu Kentsel Dönüşüm Yasasında sadece buna yönelik olarak bir iptal kararı veriyor.

Bir de yine geçici bir maddesi var Belediye Kanunda; kanun hükümlerinin geçmişe etkili olarak uygulanacağını ve bu hükümlerin uygulanması nedeniyle haksız çıkan tarafa harç, yargılama gideri ve avukatlık ücreti yükletilemeyeceği iptal edilmiştir. Bu bizim lehimize bir şey. Geçmişe etkili olarak uygulanmasını ortadan kaldırıyor, harçların, işte avukatlık ücretini yükletiyordu. Bir de kanunların geriye yürümezliği ilkesini ortadan kaldıran bir anlayıştı. Onu Anayasa Mahkemesi iptal etti. Onun dışında başka da bir iptal gerekçesi yok.

Yani Anayasa ile güvence altına alınan mülkiyet hakkı 35 madde, konut hakkı 57. madde, hak arama özgürlüğü 36. madde, sosyal ve demokratik hukuk devleti olduğumuzu belirten 2. madde, kıyıların korunmasıyla ilgili 43. madde, tabii kaynakların ve kamunun ortak malı olmasına ilişkin 138. madde. Yine devlete yüklenen kültür ve tabiat varlıklarının korunması görevini içeren 63. madde tüm bunlar yok sayıldı. Bu yasayı bu şekilde meşrulaştırdı Anayasa Mahkemesi ve artık bizim tek yapabileceğimiz şey uygulamada Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gitmek. Anayasa Mahkemesi de çünkü iradesini bu şekilde belirtti ve yasanın Anayasaya aykırı olmadığını belirterek, iptal edilen o iki hüküm hariç. Onun dışında bütün bu Anayasayla korunan ve devlete görev verilen hakların tamamen güvence altında olmamasına ortak oldu. İktidarla aynı

paralelde düşündüğünü ve yine yerinden yönetim ilkesine, mahalli idarelerin özerkliğine, devlete yüklenen ormanların korunması görevine aykırılığın da olmadığına Anayasa Mahkemesi karar verdi.

Gerçekten kriz, yani yargıda da bu anlamda bir kriz var. Geçen çok güzel bir yine karikatür vardı, o aklıma geldi. Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulunun biliyorsunuz yapısını değiştirdiler. Ondan sonra onunla ilgili olarak Adalet Bakanı hem eskiden de başkanıydı, ama bir sürü yeni yetkileri verildi. Recep Tayyip Erdoğan dönüyor Adalet Bakanına; ya diyor “*siz yine ne saçmaladınız diyor, beni de size bağlamışsınız.*” Artık yargı veya yürütme de her şey de devlette bir kişiye, bir insanın iki dudağının arasına bağlı olarak yürütülmek isteniyor.

Şimdi zaman azalıyor mu? Geçti mi? O zaman ben planlamadaki temel ilkeleri arkadaşlar filan biliyorlar zaten hepsini. İmar planlarıyla ilgili de kentsel dönüşümün eleştirisini de yapacaktım, ama hepsi yapıldı.

Sözümü bitireyim o zaman, teşekkür ederim.

Av. İzzet VARAN (Oturum Başkanı)- Çünkü planlanan zamandan da geçti, salonla ilgili de herhalde sorun olacak.

Av. Dr. Bülent TOKUCUOĞLU (TBB-Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu Üyesi)- Çok teşekkürler beni dinlediğiniz için, sabrınıza da teşekkür ederim, sağ olun. (Alkışlar)

Av. İzzet VARAN (Oturum Başkanı)- Bu sefer de çok erken bitirdiniz, bir-iki dakika daha söyleyebilirdiniz. Peki, salonla ilgili de arkadaşlarımızın da dikkati dağılmaya başladı. Yarın biliyorsunuz program devam edecek, ben onu tekrar hatırlatıyorum, üçüncü oturum aynı saatte, saat 10.00’da burada başlayacak.

Bir de buradan anladığım kadarıyla bugün 31 Ocak, Atatürkçü Düşünce Derneği kurucu üyelerinden Prof. Dr. Muhammer Aksoy’un öldürülüşünün 24. yılı bugün. Sizden fatiha beklemiyorum, ama kuvvetli bir alkışla ona bir selam gönderebiliriz herhalde. (Alkışlar)

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

Teşekkür ediyorum. Zaman daraldı, vakti biraz geniş harcadık, ama iyi oldu. Çünkü çok güzel bilgiler verdi konuşmacılarımız sabahtan da şimdi de. Ben hepsine teşekkür ediyorum.

Soru varsa bir-iki soruyla sınırlı olarak alalım, ondan sonra da bitirelim. Buyurun sizden başlayalım, daha sonra iki arkadaşımız orada var.

MUHLİS ÖĞÜTÇÜ'NÜN
KONUŞMASI

Yrd. Doç. Dr. Muhlis ÖĞÜTÇÜ (Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi-İdare Hukuku Anabilim Dalı)- Sayın Başkan soru değil, ama çok kısa iki dakika bir fotoğraf çekeceğim. Çünkü hukukçu olmayan bir kitle de var.

Şimdi şöyle; kentsel dönüşümle ilgili olarak, bir defa mevzuatı önümüze net olarak ortaya koymamız gerekiyor. Öncelikle Sayın Av. Dr. Bülent Tokuçoğlu'na sunumu için teşekkür ediyoruz.

Şimdi bir defa 5366 sayılı bir kanun var. Hukukçu olmayan kitle için söylüyorum, çünkü onların da belki kanun numaralarını yazmalarında fayda olabilir ki, çoğu kez uygulamasını yapıyorlar, belki hukukçulardan çok daha geniş bir uygulama tecrübesine de sahipler, bunu da yine belirtelim.

5366 sayılı Kanun, yıpranan tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak korunması hakkında kanun, 2005 tarihli. Bir defa elimizde bu var ve bu kanunda yapılan değişiklikler.

İkinci olarak, Belediye Kanununun 73. maddesinde yapılan bir değişiklik ki, bunun başlığı; kentsel dönüşüm ve gelişim alanı.

Av. İzzet VARAN (Oturum Başkanı)- Sevgili Hocam, yarınki konu başlıklarımızdan birisi de zaten dediğiniz 5366 sayılı Kanundur.

Yrd. Doç. Dr. Muhlis ÖĞÜTÇÜ (Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi-İdare Hukuku Anabilim Dalı)- Sayın Başkan toparlıyorum. Ve nihayet son olarak Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun; dolayısıyla bu

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

kanunlar arasında hep kesişmeler, hem ayrılmalar var. Bunu sadece saptamakla yetiniyor, teşekkür ediyorum.

Av. İzzet VARAN (Oturum Başkanı)- Peki, yarın zaten demek ki Hocam ilgiyle izleyeceksiniz. Çünkü dediğiniz son konu da yine yarın... Buyurun.

Elçiden ABACI- Merhaba, tarih doktorası yapıyorum. Bu sene de araştırmam için İstanbul'da bulunmaktayım. İşim gereği de, hemen her gün Osmanlı arşivine gidiyorum. Bu toplantının konusu ekolojik kriz, fakat ekolojik krize eşlik eden, nasıl ki doğal kaynaklarımıza bir yağma bir tehdit meselesi gündemdeyse, aynı zamanda tarihsel kaynaklarımıza da ciddi bir yağma gündemde. Osmanlı arşivinin yeri değişti ve bu konuda inanılmaz bir duyarsızlıkla karşı karşıyayız. Milyonlarca belge, paha biçilmez bir belge dağı suyun içerisine bırakılmış durumda.

Bu konuda maalesef çok muhafazakâr bir kesim olan tarihçilerden de doğru dürüst ses çıkmadı ve maalesef İstanbul'un yağma gündemi o kadar yoğun ki, son derece hızlı bir şekilde gerçekleşen bu taşınma sürecine, doğru dürüst müdahale etmeden götürülüp TOKİ'nin ellerine teslim edildi bu bina.

Çok hızlı geçmek istiyorum, bu gerçekten ben ve benim gibi hemen her gün arşive giden arkadaşlarım için de büyük bir yara ve bu konuda bir gündem oluşturmaya çalışıyoruz. Arşivin eski yerine, doğal habitatına, yani tarihi yarımada'nın içerisine yeniden taşınması gündeme belki bu iktidar süresinde gelemeyebilir, ama belki biz insanların dikkatini çekebilirsek, sonraki inşallah başka iktidarlar zamanında tekrar gündeme gelebilir. O binaya arşivin taşındığı 1830'larda Mustafa Reşit Paşanın arşiv olması için Fosetti kardeşlere yaptırmış olduğu o güzel binaya ki, bir tarihçi o doğal habitat içerisinde çalışmalıdır. Dünyanın her yerinde arşivler, kendi tarihsel habitatları içerisinde vücut bulurlar, onunla bütünleşirler.

Şimdi o binalar altındaki Yerebatan Sarnıcı, güya belgeleri taşımadığı için taşınan o binaya otel inşa ediliyor ve oraya ek

ELÇİDEN ABACI'NIN
KONUŞMASI

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ELÇİDEN ABACI'NIN
KONUŞMASI

kat çıkılıyor. Ana binası da Başbakanlık konutuna, Başbakanın çalışma ofisi haline getiriliyor; çünkü tabii ki Başbakan tarihi yarımadanın içerisinde çalışmak zorunda.

Buna mukabil ne yapıyorsunuz? Belgeleri götürüp, Kağıthane Deresine paralel bir yere, bir tepeyi oyuyorsunuz. O tepenin yanlarından sular akmaya devam ediyor ve Murat Bardakçı'nın bir yazısında değindiği gibi, Devlet Su İşleri raporuna değinerek referans yaparak değindiği gibi, aslında arşiv belgelerinin güvenli bir şekilde korunabilmesi için, belgelerin yerin en az 5,5 metre üzerinde korunması gerekirken, siz yerin altına tam 4 kat alan yapıyorsunuz, depo yapıyorsunuz ve belgeleri orada muhafaza güya ediyorsunuz ve diyorsunuz ki, ben efendim altına kazıklar çaktım, temelin altına kazıklar çaktım, kuyular yaptım. Ama ben TOKİ'ye güvenmiyorum. Çünkü bu TOKİ Samsun'da 2012 yılında 9 kişinin ölmesine yol açmıştı.

Gerçekten çok önemli, çok hızlı değineceğim.

Av. İzzet VARAN (Oturma Başkanı)- Ama Başbakanımız çalışıyor o kadar, bak ne güzel.

ELÇİDEN ABACI'NIN
KONUŞMASI

Elçiden ABACI- Arşiv hâlihazırda şimdiden kabarmış durumda. Biz arşivdeki çalışan insanlardan da bilgi alma imkânına sahibiz. Çünkü artık her gün gide gide bazılarıyla bir arkadaşlık kurduk ve onların bize söyledikleri arşiv deposu hâlihazırda su alıyor ve bu son derece kurak bir sene geçiriyoruz biliyorsunuz. Sanki bu yetmiyormuş gibi hem tepeden, hem dere yatağından su alması yetmiyormuş gibi, siz deponun üstüne çim yapıyorsunuz ve çimleri suluyorsunuz. Bu da yetmiyor, hâlâ eğer daha belgeler zarar görmediyse diye endişe ediyorsanız, hiç endişeniz olmasın. Çünkü arşivin tuvalet boruları da depodan geçiyor ve bu daha birinci yıl.

Biz bu konuda dediğim gibi bir gündem oluşturmaya çalışıyoruz, bir yazı kaleme almaya çalışıyoruz. Bize hep söylenen, işte Kağıthane Deresinin ıslah edildiği şu bu, Ayamama da ıslah edilmişti değil mi? ıslah edilmek ne demek? Yani bu

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

benim alanım değil, ben tarihçiyim. Bu konuda burada hem hukukçular var. Birincisi arşiv için tesis edilmiş binanın, arşivin elinden alınmış olması. 1830'larda arşive verilmiş binanın alınması yasal mıdır? İkincisi, Kâğıthane Deresinin ıslah edilmesi ne demek? Islah edilmiş derenin bir gün taşmayacağını ve bütün depoyu sular altında bırakmayacağını ki, bunun depresi var, şusu da var busu da var, garanti edebilir miyiz? Biz bir akademik yazı kaleme almaya çalışıyoruz bu konuyla ilgili. Bilimsel veriye ihtiyacımız var. Bu konuyla ilgili yardımlarınızı bekliyorum. Özellikle Mücella Hanım sizden.

Teşekkürler.

Mücella YAPICI (TMMOB-Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi)- Mimarlar Odası olarak son derece ciddi uğraştık. Demin size gösterdiğim Seyrantepe'yle başlayan aslında cendere Kâğıthane Vadisidir problem olan, son derece ciddi bir tehdit altında. Orası yapılaşma yasağı olması gereken bir alan. Zaten DSİ'ye göre de taşkın alanında bulunuyor biliyorsunuz. Aynı şeyleri bize de söylediler. İşte yolu yükselttik ettik diye. Fakat ne yazık ki kamu yapısı olduğu için, ne planlama süreci, ne projelendirme süreci, ne yapı uygulama süreci, ne de yapı kullanım süreci herhangi bir denetime tabi değil.

Hatta biliyorsunuz, bu tür yapılar Sayıştay denetiminden de artık azade tutuldu, son derece denetimsiz. Birkaç gazete bunu dert etti. Bayağı kapsamlı haberle yapıldı, ama Türkiye'deki gündemleri biliyorsunuz ne kadar çabuk tüketiliyor ve ne kadar çabuk eskitiliyor. Fakat tekrar, eğer birlikte bir şey yapabilirsek, hani tarihçi; çünkü biz mimar olarak söyledik. Yani olacak iş değil, şimdi teknolojinin bu kadar yüksek olduğu bir şeyde tabii ki deniz altında da yapabilirsiniz, ama bırakın hani oradaki belgelerin korunmasını, orası yapılaşmaya da müsait bir yer değil. Üstelik de rutubet denilen bir şey var. Çok eminim ben de şimdiden kabarmış olacağına. Çünkü çok denetimsiz yapılmış bir yapı üstelik de. Çok yüksek teknoloji kullanılması gerekir, ayrıca yeri orası değil. Tam da dediğiniz gibi esas binanın ranta yönelik değerlendirilmesi için, ellerinde kalmış son ve rant kabul etmeyecek bir araziye getirip arşivi yaptılar.

ELÇİDEN ABACI'NIN
KONUŞMASI

MÜCELLA YAPICI'NIN
KONUŞMASI

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

O noktada biz hazırız, hem Şehir Plancıları Odası, hem Mimarlar Odası olarak birlikte rapor düzenlemeye, çalışmaya ve ses çıkarmaya buyurun bekleriz. Raporlarımız da hazır zaten. Yani uğraştığımız bir konu olduğu için, elimizde raporlar.

Av. İzzet VARAN (Oturum Başkanı)- Arkada bir arkadaşımız vardı. Yalnız sorular çok kısa olsun, cevaplar da çok kısa verilecek çünkü.

KATILIMCI- Ben izninizle küçük bir hatırlatma yapacağım. Av. Cihan Eren, Karadeniz otoyoluna karşı mücadele verirken katledildi. Noyan Özkan ekoloji hareketinin dilini yazdı Türkçede ve Savaş Emek ekoloji hareketinin önemli ismi. Anılarıyla yaşıyoruz. Sağ olun. (Alkışlar)

Av. İzzet VARAN (Oturum Başkanı)- Teşekkür ederiz. Son soru...

KATILIMCI- Ben çok kısa, 1,5 dakika içerisinde üç tane bilgilendirme yapacağım. Bir tanesi konunun bileşenlerinden epey arkadaşımız burada olduğu için, Beyoğlu koruma amaçlı imar planları iptal olmuş biliyorsunuz. Bunların davalı 3 İdarede ayın 27'si itibariyle Danıştay'da temyize başvurmuş, onu bir paylaşayım.

Diğer iki paylaşacağım konudan bir tanesi, Bülent Tokuçoğlu'nun yaptığı sunum içerisindeki bir anımsatma vardı, onunla ilgili bir düzeltme. O "*ekonomi tıkırında*" Timur Selçuk'un bestesi olmakla beraber, Hans Fallada'nın "*Küçük Adam Ne oldu Sana?*" oyunundan alınmış bir şiiirdir.

Üçüncü bilgilendirme ise, şimdi hazır böyle kültürden tiyatrodan sanattan bahsetmişken, İstanbul Kültür Sanat Vakfı, İstanbul Müzik Festivalinin açılışını bu sene zorba bir iktidarın ayrıcalıklı kuralsızlıkları sonucu yapımına göz yumduğu Zorlu Center'da yapacak. İKSV yapacak ve bu açılış etkinliğinde de Fazıl Say bir konser verecekmiş. Ben buradan şunu duyurmak istiyorum: İKSV'nin etkinliklerine oldukça mütevazı sayılacak düzenli bir katkı sağlıyordum ve bu nedenle İKSV'nin tüm etkinliklerinde de ismim girişteki o katkı sağlayanlar listesin-

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

de yer alıyordu. Ben İKSV yönetimine bir yazı yazdım, benim adımları, yani řu içinde bulunduğumuz dönem içerisindeki diğerk etkinliklerde anmayın ve bu yanlışınızdandır vazgeçmediğiniz takdirde de desteğimi geri çekiyorum diye bir mektup yazdım İKSV'ye. (Alkışlar)

Av. İzzet VARAN (Oturum Başkanı)- İnşallah buradan muhataplarına ulaşır. Değerli katılımcılar, saat geç oldu. Yarın tekrar üçüncü oturumda buluşmak üzere, hepinize hoşça kalın, iyi akşamlar.

SUNUCU- İkinci oturuma katılan katılımcılara teşekkür ediyoruz. Kendilerine sertifika sunumu yapılacaktır. Bu sebeple Barolar Birliğı Yönetim Kurulu Üyesi ve Komisyon Başkanı Av. Ali Arabacı'yı Av. İzzet Varan'a, Komisyon Başkan Yardımcısı Av. Bülent Kaçar'ı Mücella Yapıcıya sertifika... Mücella Hanım buraya alabilir miyiz sizi. Türkiye Barolar Birliğı Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu Sekreteri Av. Berna Babaoğlu'nu Gürkan Akgün'e sertifika vermek üzere davet ediyoruz. Barolar Birliğı Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu Üyesi Av. Can Atalay'ı Ahmet Atalık'a sertifikasını vermek için buraya davet ediyoruz. Komisyon Üyesi Av. Eralp Ataberk'i Av. Dr. Bülent Tokuçoğlu'na sertifikasını vermesi için buraya davet ediyoruz.

Teşekkür ediyoruz, toplu bir resim almak için hepinizi buraya davet ediyorum.

(Sertifikalar verildi)

II. GÜN

ÜÇÜNCÜ OTURUM

*“Planlama Hukukunda Olağüstü Hal
Uygulamaları ve Yasalar”*

SUNUCU- Değerli katılımcılar, sempozyumumuzun üçüncü oturumuna hoş geldiniz. Bugünkü oturumda Oturum Başkanımız Eyüp Muhçu'yu yerine davet ediyorum.

Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Prof. Dr. İclal Dinçer. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Araştırma Görevlisi Seda Yurtcanlı, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yrd. Doç. Dr. Özge Aksoylu, Türkiye Barolar Birliği Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu Üyesi Av. Can Atalay.

Eyüp MUHÇU (Oturum Başkanı)- Günaydın arkadaşlar. Türkiye Barolar Birliğinin düzenlediği bu etkinliğe bir cumartesi sabahı katılmanızdan dolayı sizlere özel bir teşekkür ediyoruz.

EYÜP MUHÇU'NUN
KONUŞMASI

Etkinliğin üçüncü oturumunu gerçekleştireceğiz. Bu oturumu yaşamını sağlıklı kentleşme, yaşanılır kentlere adayan bütün güzel insanlara ve gezi direnişçilerine saygı sunarak açıyoruz. (Alkışlar)

Değerli arkadaşlar, üçüncü oturumumuzun başlığı; planlama hukukunda olağanüstü hal uygulamaları ve yasalar. Değerli hocalarımızla arkadaşlarımızla beraberiz. İclal Hocamız Yıldız Teknik Üniversitesi Öğretim Üyesi, aynı zamanda 7 no.lu Koruma Kurulu Başkanlığını onurla yürüten değerli arkadaşımız hocamız.

Araştırma görevlisi Seda Yurtcanlı, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde öğretim üyesi. Yrd. Doç. Dr. Özge Aksoylu Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesinde öğretim üyesi ve son sunuş yapacak olan arkadaşımız Av. Can Atalay Barolar Birliği Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu üyesi, aynı zamanda Mimarlar Odasının değerli hukukçusu.

Değerli arkadaşlar, Barolar Birliği kentler ve ekoloji konularını gündemine almakla, Türkiye'nin son yıllarda karşı karşıya bulunduğu çevresel sorunları, kentleşme süreçlerini ele almakla çok önemli bir katkı, demokratik ortama sağlıklı kentleşmeye önemli bir katkı sunduğunu düşünüyoruz.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

EYÜP MUHÇU'NUN
KONUŞMASI

Bizler, özellikle mimarlar, şehir plancıları kentleşme süreçleriyle ilgilenen çevreler olarak, baronun bu tutumuna çok büyük ihtiyaç duymaktayız ve açılan davalarda hem baro kurumsal olarak, hem de avukatlar hukukçular bu süreçte çok önemli belirleyici rol almaktadırlar. Konumuza gelirsek, ekolojik kriz ve kentlerle ilgili birkaç sözü sizlerle paylaştıktan sonra sözü değerli sunuculara vereceğiz.

Kapitalist sistemin bir ürünü olarak küresel ısınma bütün insanlığın geleceğini tehdit etmektedir. Dünyada çevre sorunlarının ulaştığı aşama hakkında, çevreyle ilgili uluslararası alanda bilimsel çalışmalarıyla tanınan James Lovelock'un öngörülerini hatırlamak gerekir.

James Lovelock iklimsel ısınmayla gezegen yer yüzeyinin önemli bir bölümünün çöle dönüşeceğini düşünmektedir. Hayatta kalanların kuzey yarımkürede toplaşacağı, herkese yetecek yer ortam olmayacağı ve bu koşullarda öfkeli halk kitleleri ve savaş ağlarının süreci belirleyeceği. Bu koşullarda asıl olarak dünyanın değil, uygarlığın tehdit altında olduğunu öngörmekte ve endişelerini bizlerle paylaşmaktadır.

Biyolojik çeşitliliğin hızla kaybolması ve çevre sistemlerinin genel olarak kirlenmesi konumuz bağlamında ekosistemin bozulması, iklimsel değişim ile ilgili James Lovelock'un öngörülerinin tamamının doğru olmasa dahi, uygarlığın geleceğinin tehdit altında olduğu bir gerçektir.

Değerli arkadaşlar, bu süreçte kentler çevre kirliliğine önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Özellikle neoliberal politikaların uygulandığı son 30-40 yıl içerisinde, ekonominin merkezine kentlerin konulması, bütün değerlerin ve doğanın metalaştırılması, esnek üretim modeliyle yatırım ve kârlılık alanı olarak bütün bu çevre kültür doğa değerlerinin görülmesi, çevre sorunlarının artmasına büyümesine neden olmaktadır.

Bugün kent üzerinde yürütülen sermaye operasyonları, yağma, soygun, hırsızlık vakaları şeklinde tartışılmaktadır. Bu süreçte oturumumuzun başlığı olan planlama hukukunda ola-

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ğanüstü hal uygulamaları ve yasalar etkili olmaktadır. Özellikle yasaların kent, kültür, çevre değerlerinin yağmalanması ve kentlerin zaten sorunları varken, bunların daha da büyümesine neden olduklarını görmekteyiz.

EYÜP MUHÇU'NUN
KONUŞMASI

İlk sunuşumuz; yıpranan tarihi eserlerin kültür varlıklarının yenilenmesiyle ilgili bir yasa uygulaması ve bunun yarattığı sorunların tartışılmasını içeren bir sunuşla gerçekleşecek. Ben sözü Prof. Dr. İclal Dinçer Hocamıza bu noktada veriyorum. Buyurun Hocam.

Prof. Dr. İclal DİNÇER (Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi)- Değerli katılımcılar, sizleri saygılarımla selamlıyorum. Bu cumartesi gününde buralara kadar zahmet ettiğiniz için teşekkürler ediyorum. Aynı şekilde baroya davetlerinden dolayı teşekkürlerimi sunuyorum.

İCLAL DİNÇER'İN
KONUŞMASI

Benim sizlerle paylaşmak istediğim başlık “*Tarlabaşı ve 5366 sayılı Yasa*” olarak uygun görüldü. Oturumumuzun adına referansla buna başlamak isterim. Olağanüstü hal uygulamaları ve yasalar deniyor. Neden özellikle bu konu benden istendi dersenez, kendi üniversitemde Yıldız Teknik Üniversitesinde verdiğim koruma, kentsel dönüşüm, yenileme gibi konuların dışında, 2007 ile 2010 yılları arasında, biraz önce Eyüp Beyin de söylediği İstanbul Yenileme Alanları Kurulunda görev yaptım. Bu benim için bir bakıma önemli bir deneyimdi, dersti ve geleceğe ve bugünlere aktaracağımız bilgileri de orada edindim. Dünyaya bakışımı da belki orada yeniden düşündüm diyebilirim.

Neden dersenez; Tarlabaşı projesini onaylayan kurul oydu, Sulukule projesini onaylayan kurul oydu, Fener-Balat ve diğer projeleri onaylayan ve onaylamaya da şu anda devam etmekte olan kuruldur sözünü ettiğimiz kurul. Orada ben Mimarlar Odası temsilcisi arkadaşımız, Şehir Plancıları Odası temsilcisi arkadaşımınla birlikte önemli mücadeleler yürüttü; bu projelerin yanlışlığı üzerine. Fakat kurul üyesi arkadaşlarımla bir bölümünü belki ikna ettik, benimle beraber onlar muhalefet şerhi

kullandılar, ama önemli bir bölümünü de ikna edemediğimiz için projeler onaylandı ve bugün bu noktadayız. Onlar da zannediyorum ne belediyeler, ne kurul üyeleri, gelinen noktanın bu olacağını, 5 yıl sonra gelinen noktanın bu olacağını çok da tahmin etmiyorlardı.

Şimdi neden Tarlabası, neden 5366 sayılı Yasa dedikten sonra, bunu bir çerçeveye oturtma ihtiyacı var. Burada da başlık bize bir çerçeve sunuyor aslında, olağanüstü hal uygulamaları. Bunu şöyle okumak gerekiyor. 1980 sonrası gerçekleşen uygulamaları, birçok tanımla ifade ediyoruz. Bu tanımlardan biri de deregülasyon politikaları dediğimiz politikalar. Bunu Türkçeye kuralsızlaştırma olarak da çevirip kullandık ve algı zaman zaman yanlış biçimlere doğru dönüyor. Aslında kuralsızlaştırma ya da deregülasyon dediğimiz politikalar, 1980 sonrasında daha önceki politikaların kuralların yasaların kurumların yeniden düzenlenmesi anlamına geliyor.

Yeniden düzenleme derken ne için yeniden düzenleme diye bakmamız lazım. Niçin yeniden düzenlemenin cevabını da çok tartışıyoruz ve konuşuyoruz. Artık İstanbul gibi büyük kentler, sanayi yatırımcısının tercih etmediği, onun yerine hizmet ve ticaretin yatırım tercihini kullandığı kentler ve bu yatırımcının da yatırım yapabilmesi için, bu değeri yükselmiş olan kent toprakları üzerinde çok kolay yatırım yapması lazım.

İşte bu yatırımı kolaylaştırmak için çeşitli yasalar ve düzenlemeler karşımıza çıkıyor. Özelleştirme yasaları, 5366 sayılı Yasa, Afet Yasası, TOKİ'nin uygulamaları, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının tek merkez haline gelmesi ve gücünün artması büyümesi gibi birçok düzenleme, aslında 80 sonrası deregülasyon politikalarının çok çarpıcı örnekleri olarak karşımıza çıktı.

Bu 1980'lerde başladı, bunu çok hissetmedik aslında. 90'larda yavaş yavaş ipuçlarını bize göstermeye başladı, ama 2000 yılından sonra yaşananlar ve bugün geldiğimiz nokta, bu kuralların yeniden düzenlenmesi, yatırımların kolaylaşması adına yeniden düzenlenmesi meselesi çok çarpıcı biçimde kent mekânında tezahür etmeye başladı. İşte bunlardan bir örnek

olarak 5366 sayılı Yasayı bir araç olarak görmeliyiz, mekândaki tezahürünü de Tarlabası örneği olarak sizlere sunmaya çalışacağım. Sulukule'ye gittiğinizde de, Süleymaniye'de de ve diğer örneklerde de bunu hep birlikte görmekteyiz.

Böyle bir genel çerçeveden sonra, kentsel dönüşümde literatürün neler söylediğini hızla hatırlatmak istiyorum. Nedir? Kentsel dönüşümle ilgili birçok yasa var. İşte Belediye Yasasının içinde buluyoruz, Büyükşehir Belediyesinin Yasasının içinde, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı kuruluşunda vesaire, TOKİ'nin düzenlenmesinde, ama iki tane çok önemli kentsel dönüşüm için çıkarılmış, şu anda yürürlükte olan iki yasa var. Biri 5366 Yenileme Yasası, öbürü de 6306 sayılı Afet Yasası olarak özetlediğimiz yasalar.

Literatüre baktığımızda da şu tür eleştiriler karşımıza çıkıyor bu yasalar ele alınıp irdelendiğinde. Bu yasalar bir kentsel dönüşümü tarif eden düzenleyen yasalar değildir. Sadece fizik mekândaki var olan dokunun nasıl yıkılacağını ve nasıl yeniden yapılacağını düzenleyen yasalardır diyor. En çarpıcı eleştiri bu, bütün literatürü taradığımız zaman, Türkiye'de son 10 yılda bu konuda çok çalışmalar yapıldı ve çok birikim oldu gerçekten. Doktora tezleri, makaleler vesaire.

Batı örneklerine, diğer örneklere baktığımız zaman, dünyanın geldiği nokta da işin sosyoekonomik boyutunun çok daha önemli olması gerektiği artık anlaşmışken, Türkiye'de hâlâ bu temeldeki yasaların yürürlükte olmasını eleştiriyorlar.

İkinci eleştirilen konu yasalara baktığımızda, bu alanların seçiminde hiçbir kriterin olmaması. Bu kriterlerin olabilmesi için, sizin kentle ilgili bir veri setinizin olması ve bu veri setinin sürekli güncellenmesi ve neden bir afet bölgesi ilan edildiğini, neden riskli yapı olduğunu, neden yenilemeye ihtiyaç duyduğunu bilimsel kriterlerle tespit edilmesi gerekiyor. Yasada buna en ufak bir atıf olmadığı yönünde eleştiriler var.

Bir diğer eleştiri; planlamayla ilgili temel kanunların uygulama dışı bırakılması. İmar Kanununun uygulama dışı bırakıl-

diğini biliyoruz, Kültür ve Tabiat Varlıklarının uygulama dışı bırakıldığını biliyoruz. İşte başta söylediğim bu kurlsızlaştırma ya da deregülasyon meselesi de buraya bağlanıyor. Yaptığınız düzenlemelerle mevcut yasaları başka bir sisteme getiriyorsunuz taşıyorsunuz.

Bir diğer eleştiri konusu; karar alma süreçlerindeki belirsizlikler olarak karşımıza çıkıyor. Burada da yasalara baktığınız zaman son zamanlarda, yapılabilir edilebilir gibi terimlerin kullanıldığını görüyoruz. Oysaki bir yasada neyin ne olduğunu tarif etmek gerektiğini sizler benden çok daha iyi biliyorsunuz.

Neden belirsiz ortam bırakılıyor? İdareye tamamen esnek olabileceği, sermayenin yeni bir talebi karşısında yeni konumlar alabilmesini sağlayacak, yeni tarifler yapabilmesini sağlayacak bir ortam yaratmak önem taşıyor. O nedenle dili yasaların bu şekle dönüşüyor.

Bir diğer eleştiri konusu da yine literatürde istisnai yetkilendirmeler meselesi. İşte burada da yenileme kurullarının, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının yüklenmiş olduğu istisnai yetkiler. Özel yetkilerle donatılıp, asıl kurumu baypas etmek veyahut da bizim oturumumuz başlığında olduğu gibi bir olağanüstü durum tanımlamak yönünde eleştiriler geliyor; istisnai yetkilendirmelerden de kastedilen durum bu.

Böyle bir literatürün ne dediğine baktıktan sonra, ikinci olarak mekâna bakalım. Literatür böyle söylüyor da, idareciler uygulamacılar mekânı nasıl biçimlendiriyorlar? 5366 sayılı Yasa 2005 yılında çıktı biliyorsunuz, sarı renkli gördüğünüz projeler büyük kentsel yenileme projeleri. Sulukule, Tarlabası vesair onun içerisinde. Kırmızı gördükleriniz ise, 6306 sayılı Yasayla ilan edilen afet riskli bölgeler.

Burada İstanbul metropolünün bütünündeki konumlarına bunların baktığımız zaman, en değerli olan tarihi yarımada da yoğunlaştığını, tarihi bir bölge olması nedeniyle 5366 sayılı Yasanın kullanıldığını. Çeperlerde, birinci çeper dediğimiz he-

men tarihi yarımadanın çeperindeki, Boğaziçi'ndeki ve Kadıköy'deki ilan edilen riskli bölgelerin. Yani Kadıköy tarafından Fikirtepe, Derbent ve Armutlu Boğaziçi bölgelerinde ve değeri hızla yükselmekte olan Kâğıthane bölgesinde riskli alan tanımlarının karşımıza çıktığını görüyoruz.

Yatay taralı alan da, dün Mücella Hanımın gösterdiği rezerv alan tanımını ki, o da su havzalarının içerisinde yer alıyor. O da ayrı bir tartışma konusu, ucu da buraya doğru geçmiş durumda. Bu tablo bize kent topraklarının ne kadar büyük değer kazandığını ve istisnai yetkilerle donatılmış kurumların ve kuruluşların buralarda projeler onaylanmak üzere görevlendirildiğini ve bu konuda yeni bir yasa düzenlemelerinin gerçekleştirildiği ve 80'lerden sonra, özellikle de 2000'lerden sonra bu yeniden düzenleme, deregülasyon uygulamalarının karşımıza çıktığını mekânda da görüyoruz.

Peki, 5366'ya biraz daha özelde bakalım dersek neler göreceğiz? Benzer şeyleri göreceğiz aslında. Bir defa yasada sit alanları üzerinde uygulama yapabiliyorsunuz, 5366 sayılı Yasa sadece sit alanlarında uygulanmak üzere çıkarılmış bildiğiniz üzere. Koruma ilkelerine tamamen ters olduğunu okumak mümkün yasayı incelediğinizde ve uygulamaları gördüğünüzde.

Neden? Çünkü dünyadaki koruma ilkeleri, artık tarihi bir yapının tüm teknik ve fenni kuralları olanakları kullanarak yıkılmadan yeniden yaşanılabilir hale getirilmesini öneriliyor. Yani yıkıp yepyeni biri halde yeniden yapıp, üstüne de eskiymiş hissine vermek artık 1960'lar 70'lerde kalmış, modası geçmiş bir uygulama. Biz eski izlerini taşıyan yapıların değerli olduğunu artık biliyoruz. Yani restorasyon uygulamasında da, yapıyı yepyeni hale getirmek, taşları yontup o özgünlüğünü kaybettirmek kabul edilebilir bir şey değil artık 2010 yılının ortalarına doğru geldiğimiz bu yılda koruma, yapı ölçeğindeki korumada kabul edilen temel ilke bu. Yapının o eski dokusunu bozmadan yıkmadan yapmak. Oysa 5366'ya baktığımızda, yapının korunmasıyla ilgili en ufak bir ibarenin olmadığını görüyoruz. Uygulamalar da bize bunu gösteriyor.

İkinci en önemli konu 5366'da eleştiri konusu edilen; bölgeler elbette ki kentin gelişimi paralelinde, kent merkezleri el değiştirir. Bir sosyal yapı gider, başka sosyal yapı gelir ve kendi içerisinde bir devinim gösterir. Biz buna literatürle soylulaşma diye çok kısa belki anlatıyorum, ama adlandırıyoruz. Bu kendiliğinden oluşan bir şeydir. Biz bunun örneklerini gördük. Arazi fiyatlarının değerinin artmasıyla birlikte, daha üst gelir gruplarının geldiği Cihangir bölgesini gördük, Kuzguncuk'u gördük vesaire gördük ve görmeye de devam ediyoruz. Değeri artan bölgelerde daha üst gelir grupları gelir, daha alt gelir grupları da burayı kendine göre üst bir fiyat aldım sevinciyle satarak devrederek, kentin başka bir bölgesine transfer oluyor.

Ama 5366 sayılı Yasa, devlet eliyle bu el değiştirmeyi kolaylaştırıyor. Yani kent merkezinde oturan dar gelirli insanın elinden konutunu çıkarmasını, elden çıkarmasını kolaylaştırıyor ve yepyeni bir gelir grubunun buraya gelip yerleşmesinin önünü açıyor. Buna da yine literatüre baktığımızda, devlet eliyle soylulaştırma olarak tanımlıyoruz ve Tarlabası'nda gerçekleşenin de o olduğunu biraz sonra hep birlikte göreceğiz.

Hemen sit alanları İstanbul'da nereler diye sizlerle bilgiyi paylaşmak istiyorum. Aslında arazinin en kıymetli olduğu bölgeler sit alanları. Tarihi yarımadanın bulunduğu bölge, Boğaziçi bölgesi ve hemen birinci çeperler doğal sit alanları, arkeolojik sit alanları, kentsel sit alanları, tarihi sit alanları ve karma sit alanları dediğimiz alanlar. Buralara gözbebeğimiz gibi bakmamız gerekiyor. Ama biliyoruz ki şu anda üçüncü köprü de bu bölgelerden geçiyor, doğal sit alanları yeşille gördüğümüz bölgelerden geçiyor. Boğaziçi'nin çeşitli noktalarında afet bölgesi ilan edilmiş durumda ve tarihi yarımada da biraz sonra göreceğimiz yenileme alanları söz konusu.

Şimdi biraz daha yaklaşalım Tarlabası'na doğru. Önce sit alanlarını tarif edeyim. 1995 yılında tarihi yarımadanın bütünü sit alanı ilan edildi. Onun öncesinde tek yapı ölçeğinde koruma kararları vardı. Bu ne demektir? Bütüncül olarak korunmuyordu, tek başına bir yapınız varsa korunuyordu. Bu da işte bölgenin bozulmasını, apartmanlaşmayı getirdi, ama koruma

kültürü çok kolay kolay yerleşmiyor; kurumlara kolay yerleşmiyor, akademiye bile kolay yerleşmiyor.

Şimdi açık sarıyla gördüğünüz yer, kentsel ve tarihi sit alanı. Koyu kahverengi bölge Topkapı Sarayının bulunduğu bölge, arkeolojik sit alanı, hemen onun altındaki bölge Sultanahmet Bölgesi biraz koyu sarı olan bölge, hem kentsel hem arkeolojik sit alanı. Yani yerin altını da koruyacaksınız, yerin üstündeki kıymetli Osmanlı dokusunu da koruyacaksınız.

Morla görülen yer kara surlarının koruma bandı. Bu da bize şunu işaret ediyor. 1985 yılından itibaren İstanbul'un tarihi yarımadası UNESCO Dünya Miras Listesine alınmış vaziyette ve biz burayı sadece kendimiz için değil, bütün dünya adına da koruyoruz.

Şimdi burada üç tane çok önemli yenileme alanı var. Biri Süleymaniye, biri Fener Balat, öbürü de Sulukule. Bunlar 5366 sayılı Yasayla ilan edilmiş durumdadır ve yaşanan sürecin neler olduğunu izliyorsunuz basından. Sulukule'nin de özellikle Dünya Miras Listesindeki kara surlarının koruma bandı içerisinde yer aldığını da hatırlatmak istiyorum.

Şimdi biz kendi konumuz olan Tarlabası örneğine doğru gidelim. Tarlabası örneği de, 1995 yılında Beyoğlu kentsel sit alanı ilan ediliyor ve 2009 yılına kadar yapılması gereken koruma amaçlı imar planı yapılmadan, geçiş dönemi yapılanma koşulları denilen koşullarla yönetiliyor. Burada da iyi niyeti vesaireyi tartışmak gerektiğini parantez içinde belirterek, Tarlabası'nın bir yenileme alanı olarak ilan edildiğini söyleyelim.

Hektar olarak baktığımız zaman, en büyük şey Süleymaniye'de. Süleymaniye çok sessiz sedasız yürüyor, en az tartışmanın olduğu bölge. Onun da çeşitli nedenleri var, ama şu anda ayrıntılandıramıyorum, Tarlabası'na geçelim.

Tarlabası'na geçerken, Tarlabası'nın gelişiminde çok kritik tarihler var. Bunlardan bir tanesi, bir defa 18 ve 19. yüzyıllarda ve 20. yüzyılın ilk yarısında Haliç'e bakan yamaçlar, kuzeye

bakıyor bu yamaçlar. Dolayısıyla Beyoğlu, İstiklâl Caddesini bir sırt olarak alırsanız, güneye bakan Topkapı, tarihi yarımada bakan, güneşe bakan Beyoğlu etekleri, Cihangir etekleri ne kadar değerli, şeyin ise ne kadar daha az değerli olduğunu bilirsiniz. O nedenle de o tarafta zenginleri, bu bölgede de daha dar ve orta gelirli grubun öteden beri konut alanı olduğunu görüyoruz.

1950 sonrası gelişen 6-7 Eylül olayları, 1964 kararnamesiyle Rum tebaası, Yunanistan nüfusuna kayıtlı olanların yurtdışına çıkarılması kararnamesi, Rum nüfusun bölgeyi terk etmesine getiriyor ve aynı yıllarda da İstanbul'un yaşadığı büyük göçle büyük bir nüfus yer değiştiriyor ve yeni kullanıcıları geliyor bu bölgenin. Ağırlıklı olarak Karadeniz ve İç Anadolu Bölgesinden olmak üzere.

1980'ler ve özellikle 1990'lardan itibaren Beyoğlu'nun artık tekrar canlanmaya başladığını izliyoruz, ama Tarlabası biraz daha geri planda kalıyor. Daha geri planda kalmasını yaratacak ve bugün yaşadığımız tartışmaları gündeme getirecek olan önemli bir operasyon 1986 yılında Tarlabası bulvarının açılmasıyla geliyor.

Bu harita 1950'lerin kent rehberi; izleyebildiğiniz üzere İstiklâl Caddesinin kesiti oldukça geniş durumda. Tarlabası caddesi henüz açılmamış, oldukça dar kesitli. Şimdi fotoğraflardan biraz daha yakından göreceğiz. 12 Mart 1986 tarihinde Tarlabası yolu genişletiliyor, 2 kilometrelik yol deniyor. Bir plan tadili söz konusu ve 37 metre, altı trafik şeridiyle 37 metreye çıkartılıyor Tarlabası. Neden? Onun da geri planını hemen okumak lazım. 1980'lerde İstanbul'un bir dünya kenti olacağı söylemi ve Maslak Levent aksının tarihi kente alternatif yeni bir merkez olarak gelişmesi ve Tarlabası Beyoğlu bölgesinin havaalanı ile Maslak arasında çok kritik bir noktada yer alması, bölgenin trafiğinin de hem karayolu üzerinden düşünüldüğü için, yani Maslak'ta çalışacaklar, Beyoğlu civarında Tarlabası da buna dahil olmak üzere oturacaklar ve gereğinde de havaalanına çok kolaylıkla ulaşabilecekler. Çok kabaca anlatıyorum belki, ama mantığı üzerinden kurgulanmış bir projeden söz

ediyoruz. Bu proje bu ise, yıkılan binaların gösterildiği şey, Beyoğlu tarafındakiler yıkılarak yol genişletiliyor.

30 Mayıs 1986'da, yani İstanbul'un fethinin 533. yıldönümünde Beyoğlu'ndaki yıkımlara törene başlanıyor ve bu yıkımlar sonucunda 1013 konut ve işyerinin yıkılacağını görüyoruz. Sol taraftaki fotoğraf da iki şeritli eski Tarlabası Caddesi, ilk kazmanın ilk küreğin vurulduğu an ve altta da nasıl geçeceği ve Tarlabası Bulvarının ilk yıkım sonrası fotoğrafları.

Böylelikle Beyoğlu'ndan kopan bir Tarlabası bölgesi ortaya çıkmış oluyor. Beyoğlu'nda gelişmekte olan, o yeniden canlanmanın kesintiye uğrattığı bir Tarlabası Bulvarından söz ediyoruz. İlber Ortaylı o tarihte şunu söylüyor: *"Beyoğlu'nun bu kenar semti Dolapdere'ye doğru uzanıp, İstanbul'un 19. yüzyılda oluşan yeni yetme semtlerinden sayılırdı. 19. yüzyıl tarihini birçok köşesinde barındıran, ilginç ama o oranda da sorunlarla dolu bir semttir. Bugün bu sorunun çözümünü kazma kürekte görenler var, ama yanırlıyorlar. Çoğunlukla yıkım makinelerinin ardından, sorunların daha katmerlisi çirkinliğin beteri gelir"* diyor 1987 yılında.

Biz aynı fakülteden, aynı bölümden arkadaşım Zeynep Engin'le beraber 2000 yılında öğrencilerimizle beraber Tarlabası bölgesinin bütününde bir çalışma yaptık ve 2002 yılında bu şeyi yayınladık. Tarlabası olarak çalıştığımız bölge burası, halka içindeki yer de yenileme alanı ilan edilen dokuz ada olarak biraz sonra anlatacağım bölge.

Orada yaptığımız araştırmada, dört tane katmana rastlamıştık sosyal yapı olarak. Yüzde 51'ini en iyi durumda, sosyal yapısı en iyi durumda olan en eski göçmenler oluşturuyordu. Yüzde 27'sini kentte tutunmaya çalışanlar dediğimiz yeni göçmenler, yani 1990'daki zorunlu göçle gelip, kentte yaşamaya başlayanlar oluşturuyordu. Doğma büyüme İstanbulluyum diyenler de yüzde 18'i oluşturuyordu. En yoksul kesim de bunlardı.

Tarlabası'nda yenileme bölgesi ilan edilmesinin temel gerekçesi olarak öne sürülen, yabancı uyruklular, kendilerini tra-

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

İCLAL DİNÇER'İN
KONUŞMASI

vesti, hayat kadını, uyuşturucu bağımlısı olarak tanımlayanlar ise, hanelerin içerisinde yüzde 4'lük bir kesimi oluşturuyordu. 2002 yılından 2005 yılında yenileme alanı ilan edildiği yıla kadar bu oranın çok büyük bir oranda değişmediğini tahmin edebilirsiniz, ama temel gerekçe bu oldu. Beyoğlu Belediyesi çok sıkı çalıştı, bir yasa hazırladı, Tarlabası yasası adını koydular. Daha sonra bunu Ankara örneğinden yola çıkarak bölgeye özeldi. Daha sonra bütün Türkiye'ye de uygulanmak üzere yenileme yasası haline geldi.

Yasa Haziran 2005 tarihinde kabul edildi. Şubat 2006 yılında da Beyoğlu bölgesi solda gördüğünüz harita üzerinde yenileme alanlarını ilan etti. Halka içerisindeki bölge Tarlabası bölgesidir. Açılan bulvarın alt tarafındaki kısım üzerinde şimdi konuşacağız, ama hemen yanı başındaki bölgede ise, yine çok tartışmaya konu olan Emek Sineması ve Demirören İş Merkezi yer almaktadır.

Dokuz ada 2 hektarlık bölgede, 278 tane bina var ve bu 278 binanın 210'u kurul tarafından, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından vaktiyle kültür varlığı olarak tescil edilmiş. Yani bu taralı olan binaların hepsinin yıkılmadan korunması gerekiyor.

2006 yılında üç tane önemli olay var. Biri yenileme alanı ilan edilmesi, ikincisi Temmuz ayında acele kamulaştırma kararı *-ki, bu da çok kritik bir tartışma konusu-* üçüncüsü de 11. ayda ihale açma kararı. İhale açma ne demek? Beyoğlu Belediyesi başkalarının mülkü üzerinde *-yasa buna olanak tanıyor-* ihaleye çıkıyor. Ben burayı yenileme alanı ilan ettim, ey inşaat şirketleri bunu yüzde kaçla yeniden yaparsınız yenilersiniz diyor. En uygun şeyi yüzde 42 pay veren GAP İnşaat kazanıyor ihaleyi. Sözleşmenin imzalanması 2007 Nisan ayında, 11. ayda da İstanbul yenileme alanları kurulu avam projeyi onaylıyor; avam projenin onaylanması demek, sürecin başlangıcı demek. Daha sonra meclislerden geçiyor vesaire, ama asıl kurulun buna onay vermesi çok önemli.

2008 yılının da iki önemli olayı var. Bir, mal sahipleri ve kiracılar tarafından kurulan bir dernek karşımıza çıkıyor mücadeleyi başlatıyor. Ta AİHM'e kadar götürüyorlar, mülkiyet haklarının ihlalidir bu yasa ve uygulama budur diyorlar. İkinci dava da, 2008 yılı içerisinde Mimarlar Odası tarafından bakanlığa karşı açılıyor; bu planın avam projelerinin iptali yönünde.

Şimdi hızla projelere bakacağız. Önce üstteki mevcut durum ve projeye de göz atarak bakalım. Tabii biraz önce söylediğim gibi, dar gelirlilerin konut alanları burası. Parsellerin cepheleri çok dar, çünkü daha çok sayıda parselin yer alması lazım, derinlikleri çok fazla. O nedenle de ada ortaları son derece sınırlı.

İki tane konu var. Bu ada ortalarının havalanması gerekiyor yeni kullanıcılar için; ikincisi de, dışarıdan tek tek kapı kapı apartmanlara girilmesi güvenli değil çevreden dolayı. O nedenle önce ada ortasına gireceksiniz, ada ortasından da apartmanlara dağılacaksınız. Yani yeni bir kullanıcı tanımı, yeni bir yaşam biçimi tanımını bu mekânın düzenlenmesinde de görebiliyoruz. İşte bu kesilmiş, tarihi yapıların kesilmiş arka cephelerinden ortaya çıkarılmış olan yapı adalarının ortaları, orta bahçeler diyebileceğimiz yerler.

Dokunun içerisinde nasıl bir farklı yeni bir fizik mekan tanımladığını burada da görebiliyoruz. Küçük küçük parsellerin birbiriyle küçük ilişkileri içerisinde oluşan bir dokudan, iri kitleler ve de yükselmiş kitlelerin karşımıza çıktığını buradan görüyoruz. Özellikle şu ortadaki kitlenin, mesela bu daha parçalı; çünkü bunların birbirinden de farklı mimarlara ihale ettikleri için, mimarların korumaya bakış açısı da birbirinden farklı olduğunu projelerden izleyebiliyoruz.

Bununla ilgili olarak çok literatürde şey var, ama Besime Şen'den bir alıntı yapalım: *"Güvenlikli konut alanları oluşturmak, kenti düzene sokmak, her türlü enformellik ve kayıt dışılıktan kurtarmak, yeni orta sınıfın kent içindeki etkin rolünü arttırmak"* olarak tarif ediyor. İşte nasıl değiştiğini, tahayyül edilenle mevcudun nasıl birbirinden farklı olduğunu görüyoruz.

Projelerde korunduğu ifade edilen yapılar bunlar. Aslında biraz önce söylediğim gibi, bu yapılar yıkmadan içindeki düzenleriyle korunması gerekiyor. Oysa buradaki uygulamalarda yıkılıyor, yeniden cephe taklit olarak, sadece cephe arka taraf plan düzeni filan, eski Tarlabası evi diye arasanız bulamayacağınız bir silüete kavuşuyor.

Koruma anlayışı çok zayıf olan mimarlarda da, bu kadar dokuya aykırı teklifler olabiliyor. Tarlabası 360 projesi denilen proje de, Tarlabası şeyinin üzerinde ve kesitine baktığımız zaman, yerin altında da 3-4 katlı otoparkların olduğunu görürüz. Bu da bize aslında tarihi yapıların yıkıldığını ve yeniden cephe olarak yapıldığını, taklit edildiğini gösteriyor.

Bugün Tarlabası bu durumda 2013 yılı itibariyle, yıkılmış vaziyette. Elif İnce'nin Radikal'deki yazısından, maliyet değer yeniden edinme ilişkisine hemen bir göz atalım. Önce biraz tarif yapıyor, ama şöyle kısa anlatayım: “Şimdilik yalnızca 360 no.lu adada yapılacak 360 ofis adlı binadaki ofisler satışta. Metrekaresi 7500 dolardan satılan, 54 ofisin yaklaşım üçte ikisi iki buçuk ayda tükenmiş. Geriye kalan en küçük ofisin -107 metrekare- fiyatı 800 bin dolar artı KDV. Oysa aynı cadde üzerinde, hem de kültür varlığı olarak tescil edilmiş 5 katlı bir bina, yalnızca 761 bin liraya kamulaştırılmıştı. Binanın sahibi, kamulaştırılan 5 katlı tarihi binasının yerine, 100 metrekarelik bir ofis bile alamıyor.” İşte konuşmamın başlangıcındaki bu yerinden etme devlet eliyle nasıl oluyor? En bariz şekilde karşımıza çıkıyor.

Son bunu da göstererek bitirmek istiyorum. Yeni “Tarlabası istikbaldir” diyor ve Sevgili Yaşar Adanalı'nın -öğleden sonra size hitap edecek- yorumuyla bitirmek istiyorum: Tarlabası bulvarına bakan yeni billboardların üzerinde bir sorun yumağı haline gelmiş, insan hak ihlalleriyle anılan, ulusal uluslararası kamuoyunda fazlasıyla eleştirilen projenin açıklarını kapatmak için ciddi bir propaganda kampanyasına yer verildiğini. Agresif bir meşruiyet arayışını görmekteyiz diyor bu billboardlar için.

“Toplumsal ve tarihsel yıkım üzerinden yükselen yeni Tarlabası kabahati, bu yine billboardlar arkasına gizlenmektedir. Kabahat büyük olunca, haliyle özrü de büyük oluyor.”

Açılan iptal davalarına da değinip bitireceğim. 20'ye yakın kamulaştırma iptal davası Danıştay'da, Mimarlar Odasının açtığı dava temyiz edildi, ama herhalde sürüyor bekleniyor, benden daha iyi biliyorlar. Müzakereden mücadeleye diyorum ben sözlerime son verirken. Sulukule'yle başlamıştık mücadeleye, daha hızla ve daha organize biçimde devam etmeliyiz.

Çok özür diliyorum vakti aştım. Hepinize saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

Eyüp MUHÇU (Oturum Başkanı)- Teşekkür ediyoruz. Hiç ara vermeden *"Afet riski altındaki temel hak ve özgürlükler, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun, kamuoyunda bilindiği şekliyle Kentsel Dönüşüm Kanunu, temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamalar"* konusunda sunuşunu yapmak üzere Araştırma Görevlisi Seda Yurtcanlı'ya sözü veriyoruz.

20 dakika içinde bitiriyoruz Seda Hanım.

Arş. Gör. Seda YURTCANLI (İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi)- Öncelikle herkese merhabalar ve günaydınlar. Huzurunuzda başta Türkiye Barolar Birliği olmak üzere barolara ve bu konuda çalışan ve mücadele eden tüm avukatlara teşekkür etmek istiyorum.

Kentsel dönüşümler farklı amaçlarla yapılıyor ve her bir amaç farklı bir yasal düzenlemeyi beraberinde getiriyor. Bu da biz vatandaşlar için gerçekten işi takip edilmez bir hale getiriyor. Ben burada son başlıkta olan afetten korunma amacıyla gerçekleştirilen kentsel dönüşümler üzerinde duracağım. Bu da 2012 tarihli 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun çerçevesinde olacak.

Şimdi Türkiye'nin bir gerçeği var. Böyle uçaktan filan da baktığımız zaman ne diyoruz? Ne kadar çarpık bir kentleşme diyoruz. Bu çarpık kentleşme beraberinde riskli de bir yapılaşmayı getiriyor. Bu da afetler karşısında öngörebildiğimiz bir tehlikenin oluşmasına sebep oluyor.

Bir devlet egemenlik yetkisi altında sınırları içerisinde bulunan tüm bireylerin en temel hakkı olan yaşam hakkını korumakla mükelleftir. Bu çerçevede bu öngörülebilir tehlikeleri ortadan kaldırmak mecburiyetindedir. Ama bu öngörülebilir tehlikeler kendi kendine oluşmuyor. Şöyle bir sebeplerine baktığımız zaman, en büyük sebebin siyasi kaygılar olduğunu görüyoruz. Oy toplama amacıyla çıkartılan imar af yasaları, plansız şekilde yapılan yapılaşmalara göz yumulması, dere yataklarına yapılan yapılaşmalara göz yumulması ya da bilimden teknikten uzak şekilde planlamalar yapılarak bir kendi şekillendirmek.

Bu siyasi kaygıların dışında, bir de üstüne üstlük denetimi gereksiz bir iş yükü olarak gören kamu yönetimi anlayışımız da var. Bu geçmişte de böyleydi, günümüzde de böyle. Korunmam gelecekte de böyle olacak. İşte bu siyasi kaygıların ve o denetimsizliğin çeşitli sonuçlarını gösteren fotoğraflar. Çok daha da arttırılabilir. Geçmişte de vardı, gördüğümüz gibi 2012 yılı gibi çok yakın bir tarihte de var. Hiç yapılmaması gereken bir dere yatağına TOKİ'nin diktiği binalarda pek çok vatandaşımız hayatını kaybetmişti hatırlarsanız.

Bu risklerin dışında, bir de özellikle son dönemlerde son yıllarda sadece ekonomik büyümeyi temel alan bir gelişmiş ülke algısı var. Bu baştan çok sakat bir algı, ama başka bir oturumun, başka bir toplantının konusu olduğu için bunun çok detayına girmiyorum, ama bir şekilde ekonomik olarak büyüyelim zenginleşelim diye, özellikle ÇED sürecinden muaf tuttuğumuz çok fazla ekonomik faaliyetleri görüyoruz. Bunlar da başlı başına aslında bir afet riski oluşturuyor, ama nedense 6306 sayılı Yasa, bu ekonomik faaliyet nedeniyle ortaya çıkan tehlikeyi hiç önemsemiyor öngörmüyor.

Mesela Bergama Ovacık, belki orada yağacak birazcık yağmur, hiçbir sel tehlikesi yaratmıyorken, şimdi oradaki siyanürlü sudaki barajlar, acaba taşar mı diye kaygılanmaya başlıyoruz. Ya da bu kadar birinci derecede deprem bölgesi olan bir yerde, güvenliğinden ve ÇED raporlarından muaf olarak planlanan bir sürü nükleer santral projelerinden bahsediyoruz. Bu

da bizim son dönemlerde 6306 sayılı Yasa dışında çıkardığımız farklı bir tehlikeyi de barındırıyor, ama yasa bunu içermiyor.

Afet riski altındaki temel hak ve özgürlükleri ben bu üç başlık altında inceleyeceğim. Mülkiyet hakkı, aile hayatına özel hayatı ve konuta saygı hakkı ve hak arama hürriyeti bakımından getirilen sınırlamalar. Bu benim sunumumun da planı olacak.

Mülkiyet hakkı açısından konuya ilk başta baktığımızda, biliyoruz ki ikinci dünya savaşından sonraki sosyal devlet algısıyla birlikte, mülkiyet hakkı da sosyalleşiyor. Bu ne demek? Artık mutlak dokunulmaz mülkiyet hakkından bahsedemeyiz. Mülkiyet hakları kamu yararına uygun olmak şartıyla sınırlandırılabilir.

6306 sayılı Yasanın öngördüğü kamu yararına bir bakalım; afet riskinin bulunduğu bir coğrafyada, ortaya çıkacak can ve mal kayıplarını önleyecek, sağlam sağlıklı ve güvenli yaşama alanları inşa etmek. Biraz önce dediğim gibi, yani yaşama hakkı en temel hakkımızdır ve devlet bunu korumakla mükelleftir. Bu gayet meşru bir kamu yararadır. Ancak şu soruyu sormamız gerekir: Acaba yasa belirlediği uygulama alanları ve bu uygulama alanlarını seçmedeki kriterlerle bu kamu yararı amacını ne kadar gerçekleştirebilecek, ne kadar bu kamu yararı amacıyla uyum içerisinde hareket etmekte?

Uygulama alanlarına baktığımız zaman, üç çeşit uygulama alanı görüyoruz. Riskli alanlar, riskli yapılar ve rezerv yapı alanları. Bir alan riskliyse, zaten en başından beri aslında orada hiçbir yapılaşmaya izin verilmemesi gerekiyordu; bu kendi içerisinde tutarlı.

Riskli yapılar açısından baktığımız zaman, burada özellikle ekonomik ömrünü tamamlama kriteri biraz şüphe uyandırıcı. Çünkü bu kriter bir yapının yıkılma ya da ağır hasar görme riskinden tamamen bağımsız olarak ifade edilmiş. Bu ekonomik ömrünü tamamlamanın ne demek olduğu yasada geçmiyor. Ben başka yasal düzenlemelere baktım, tamamen gelir değer-

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

SEDA YURTCANLI'NIN
KONUŞMASI

lendirmesi üzerine yapılan bir inceleme sonucunda, eğer bina-
nın bulunduğu mevki daha fazla gelir getirebilecek bir mülke
ihtiyaç duyuyorsa o bina yıkılabiliyor. Yani gördüğünüz gibi
bu kriter, sağlam bir yapı olmakla birlikte, sırf eski olduğu için
ya da etrafı artık daha fazla gelir getirebilecek bir mülke izin
verdiği için yıkılmasını öngörüyor. Bu açıdan öngörülen kamu
yararı amacıyla uygun olmadığı kanaatindeyim.

Rezerv yapı alanlarına baktığımız zaman, biraz önce İclal
Hocam haritada da çok güzel gösterdi. Rezerv yapı alanları,
kentsel dönüşüm çerçevesinde oluşturacağımız yeni yaşama
alanlarını belirleyen alanlar. Bunlar kentlerin içinde halihazır-
da yaşanan alanlar olabileceği gibi, kentlerin çeperlerindeki
ormanlar meralar tarlalar su havzaları da olabilir.

İşte burada özellikle kentlerin içi için öngördüğü uygulama
bütünlüğü çok ciddi bir hak ihlallerini içeriyor. Çünkü bu uy-
gulama bütünlüğü başlı başına sağlam yapıların, rezerv yapı
alanı kapsamında bu yasanın kapsamına girdiğini. Bu olağa-
nüstü yasanın uygulamaların kapsama gireceğinden bahsediyor
ve de bu uygulama bütünlüğü bakımından hangi yapıların
belirleneceği konusunda da herhangi bir objektif kriter belir-
lemeden, tüm yetkiyi Çevre ve Şehircilik Bakanlığına vermiş
durumda. Buna az sonra değineceğim.

Peki, kentlerin içerisinde madem sosyal bir mülkiyet hak-
kından bahsediyoruz. Bütün mülkiyet hakları dokunulmaz mı,
hiçbirine mi dokunamayacağız? Elbette öyle bir şey yok. Av-
rupa İnsan Hakları Mahkemesinin James ve diğerleri Birleşik
Krallık kararında demiş ki; *“sosyal konut gibi, sosyal adaletin ve
politikanın gerçekleştirilmesi amacıyla zorunlu mülkiyet devri kamu
yararıdır”* demiş.

Şimdi burada görmüş olduğunuz fotoğraflar, bizim bir sü-
redir işte kentsel dönüşüm kapsamında bize sunulan, işte Su-
lukule, Ayazma, My World, bir de yanı başımızdaki Tarlabası
kentsel yenileme projesinin bize sunduğu afiş, reklâm afişi ki,
bence çok büyük bir ayıp. Yani oradaki insanlara, sizin gibi
değil, buradaki gibi insanlar istiyoruz demek bu. Görmüş ol-

duğunuz gibi, ben bu projelerden, bu fotoğraflardan ne kadar sosyal adalet ve politikanın gerçekleştirildiği konusunda ciddi bir şüpheye kapılıyorum.

Tabii ki mülkiyet hakkının sınırlanmasında sadece kamu yararından bahsetmiyoruz. Madem olağan bir hukuk içerisindedeyiz, o zaman olağan güvence sistemlerine uymuş olmamız gerekiyor. Burada da Anayasanın 13. maddesi bizim için temel madde.

Yasanın öngörmüş olduğu kimi mekanizmalar, bu 13. maddedeki güvence sınırlarını aşacak nitelikte; mesela zorunlu pay satışı. Siz komşularınızla aynı fikirde değilsiniz, o üçte iki çoğunluğa uymuyorsunuz ve sırf bu üçte iki çoğunluğa uymadığınız için, tamamen malik iradesini dışlayan bir düzenlemeyle, sizin geleceğe yönelik planlar yapma hakkınızı elinden alacak bir şekilde mülkiyet hakkınızı sonlandıran bir düzenleme. Nitekim acele kamulaştırma düzenlemesi de, Anayasada olmayan bir kurumla mülkiyet hakkının sona ermesine sebep olacak nitelikte, yine 13. maddeye aykırı bir düzenleme.

Tasarrufların kısıtlanması bakımından şöyle bir eleştiri getirilebilir. Uygulama alanı ilan edilen yerlerde tasarrufun ne kadar süre kısıtlanacağı. O yerde bir kamulaştırma olacak mı olmayacak mı? İmar planı ne zaman uygulanacak, ne zaman yürürlüğe girecek? Bu konudaki süre anlamındaki belirsizlikler, bu süreyi çok uzun bir döneme yayma riskini taşıyor. Bu da tabii ki hakkın özüne dokunabilme ve mülkiyeti kullanılmaz hale getirebilme risklerini içeriyor ve son olarak uygulama bütünlüğü, uygulama bütünlüğü. Bu gerçekten çok ciddi en temel ihlal noktası diyebilirim.

Buradaki 13. maddeye aykırılık da, biraz önce söylemiştim, hiçbir objektif kriter belirlemeden Çevre ve Şehircilik Bakanlığına bir mülkiyet hakkında sınırsız bir şekilde kendisinin tasarrufta bulunma yetkisini sağlıyor. Dolayısıyla bu başlı başına temel hak ve hürriyetlerin kanunla sınırlanır kuralına açıkça aykırıdır.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

SEDA YURTCANLI'NIN
KONUŞMASI

Geldik ikinci hakkımıza, aile hayatına özel hayatına ve konuta saygı hakkı. Biliyoruz ki Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 8. maddesinde yer alan bir hak bu. Bizim Anayasamızda da çeşitli düzenlemelerde yer alıyor. Bu hak demeti kapsamında devlete düşen negatif yükümlülüğü belirleme açısından, tarafı da olduğumuz Birleşmiş Milletler Ekonomik Sosyal Kültürel Haklar Sözleşmesinin 11. maddesinde geçen elverişli konut hakkı ve bu elverişli konutun niteliklerini belirten, yine Birleşmiş Milletler Ekonomik Sosyal Kültürel Haklar Komitesinin 1991 tarihinde verdiği kararı. Gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin, gerekse ulusal yargı mercileri açısından gerçekten yol gösterici nitelikte.

Ben özellikle şu iki nitelik üzerinde durmak istiyorum. Biraz önce İclal Hocamın da anlattığı perspektifi de uygun bir içerik içeriyor çünkü bu tanım nitelik. Birincisi, konuttan yararlanma, maliyetinin bireylerinin diğer temel ihtiyaçlarını engellemeyecek şekilde karşılanabilir olması. Yani bu birazcık ekonomik bir nitelikten bahsediyor. Diğeri de, konutun içinde yaşayacakların kültürel kimliklerine ve yaşam alışkanlıklarına uygun olması. Burada konutu dar yorumlamıyoruz. Bu bir işyeri de olabilir ve yaşam alanı kurduğumuz sosyal çevremizi de oluşturuyor. Dediğimiz gibi bu haklar bütün, bunlardan birine yapılacak bir müdahale, bu hak demetinin hepsini etkileyecek nitelikte.

Peki, Türkiye'deki kentsel dönüşüm özel hayata aile hayatına konuta ne kadar saygılı diye baktığımızda; uygulamalara baktığımızda yerel sakinlerin dönüşüm alanlarında muhafaza edilmediğini, yenilemeden ziyade yeni konut alanları ve yeni malikler oluşturmayı öngören bir yaklaşım içerdiğini, emsal değer artışı ve Türkiye'deki bireylerin gelir düzeyi gerçeğini de göz önüne aldığımızda, özel yaşam alanını seçme özgürlüğünü tamamen ortadan kaldırdığını, belirli alanlarda yaşamayı seçme zorunluluğu getirdiğini ve bu seçme zorunluluğu getiren alanların da konutların da karşılanabilir olmaktan uzak olduğunu görüyoruz. Dolayısıyla pek çok yazarın *-tırnak içerisinde- soylulaştırma ve mülkiyeti dönüştürme politikası* olarak adlandırdığı bir kurgu kentsel dönüşüm.

Hangi amaçla yapılırsa yapılsın, bu sadece 6306'yla sınırlı bir kurgu değil. Tüm kentsel dönüşüm kurgularında bu böyle. Dolayısıyla bu kurgu 6306 sayılı Yasayla sadece çok daha geniş bir coğrafi alanda uygulama alanı bulacak ve tabii ki diğere yasalara göre çok daha olağanüstü bir nitelikte olduğu için daha fazla hak ihlalleri içerir durumda.

Bakıyoruz bu kurguyu güçlendiren, bu kurguyu bize doğrulatan mekanizmalara. Zorunlu pay satışı, acele kamulaştırma, uygulama bütünlüğü, az sonra değineceğim hak arama özgürlüklerine getirilen sınırlamalar, mülkün boşaltılması, o alanın acele olarak tasfiyesi için temel kamu hizmetleri dediğimiz su elektrik doğalgaz gibi hizmetlerin derhal durdurulması. Yasa bir kira yardımı, geçici işyeri ve konut tahsisinden bahsediyor. Ancak bu yardımı, sadece o üçte iki kesim dediğimiz, sadece devletle anlaşılan, sadece müteahhitle anlaşılan kesim için böyle bir yardımı öngörmüş. Dikkatinizi çekerim, bu yardım da bu teminatlar da kesinlikle mutlak nitelikte değil.

Yasa gayet genel bir ifadeyle yapılabilir verilebilir diyor. Bu idarenin tamamen keyfiliğine bırakılmış durumda. Yani hangi konuta, hangi kiracıya yardım yapacaksınız? Bunun kesinlikle objektif bir kriteri nitelendirmesi yok. Öte yandan bu yapılabilir verilebilir. Bizim hukuk devletinde temel ilkelerimiz belirlilik ve öngörülebilirliği de tamamen ortadan kaldırıyor. Aynı zamanda aynı hukuki durumda, aynı hukuki statüde olanların farklı sonuçlarla karşı karşıya kalması gibi, yani eşitlik ilkesini de zedeleme riski bulunan bir düzenleme.

Burada Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 2012 yılında vermiş olduğu Yordonova kararı, gerek bizlerin olası açacağı davalarda, gerekse ileride muhtemel bireysel başvurularımızda gerek Anayasa Mahkemesinde gerekse Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde. Artık Anayasa Mahkemesinin tutumuna göre değişecek o durum, çok önemli bir yol gösteriyor. Diyor ki, eğer biri yerde bir kentsel dönüşüm yaparsanız, o alandaki sosyal ilişkileri ve inşa edilen toplumsal yaşamı kesinlikle tehlikeye atmamanız gerekiyor. Tahliye en son çare olarak öngörülmeli ve eğer en son çare olarak bir tahliyeden bahse-

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

SEDA YURTCANLI'NIN
KONUŞMASI

decekseniz, mutlak surette bu insanlara bir teminat vermek zorundasınız diyor. Dolayısıyla 6306 sayılı Yasanın kapsamına baktığımızda, gerçekten Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin vermiş olduğu bu karar düzeyinden oldukça geride.

Devletin pozitif yükümlülüğü açısından olaya baktığımız zaman, Anayasanın 17. maddesindeki kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkı ve 56'daki sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı, bu hak demetinin pozitif yükümlülüğünü bize veriyor. Dolayısıyla oluşturulacak yeni yaşam alanlarında sağlıklı ve dengeli bir çevre, kişisel gelişimi, sosyal ve ekonomik ihtiyaçları, sosyal adalet ve eşitlik ilkeleriyle birlikte karşılayan bütüncül kent planlamaları yapılması gerekirken, bu bütüncül kent planlamaları ve ekolojik kamu düzenini koruyan sağlayan tüm yasal mevzuatın, az önce hocamızın da belirttiği gibi bu yasal düzenlemede aykırı ve engelleyici olarak yaftalandığını söyleyebiliriz.

Dolayısıyla imar mevzuatından çevre mevzuatına, ekolojik kamu düzenini gerçekleştirecek tüm koruyucu düzenlemeler bu yasa kapsamının dışında tutulmuş. Dikkatinizi çekerim, Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Yasa tasarısı da aynı şeyi yapıyor. O da bütün koruyucu düzenlemelere aykırı ve engelleyici olarak nitelendiriyor. Bu da yeni bir herhalde yasa tekniği, öyle söyleyelim.

Burada özel olarak Orman Kanunu üzerinde durmak istiyorum. Çünkü biliyoruz ki Anayasanın 169. maddesi ormanların devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğunu, hiçbir şekilde özel mülkiyete geçemeyeceğini, geçerse de orman köylüsüne 2/B arazileri için ancak geçebileceğini söylüyor. Bu yasal düzenleme, orman alanlarında sadece 2/B ile sınırlı tutmamış, mevcut tüm orman alanlarının imara açılabileceğini düzenliyor. Dolayısıyla bir 169'a buradan aykırı; iki, imara açmış olduğunuz orman alanlarında, orman köylüsü dışındaki herkese bir şekilde mülkiyet hakkını devretmiş oluyorsunuz. Bu açıdan da 170. maddeye açıkça aykırı olduğunu söylemem gerekiyor.

Son olarak hak arama hürriyeti açısından da olayı iki açıdan değerlendirmek gerekiyor. Bir itiraz usulü öngörmüş, idari makama başvuru. Ancak bu usul çok dar tutulmuş. Sadece riskli yapı tespitiyle sınırlandırılmış. Burada asıl sorun, acaba bu itiraz usulü ne kadar bağımsız tarafsız etkili ve objektif olacak. Çünkü gerek riskli yapıyı tespit eden kurumun oluşmasında, gereksi itirazı değerlendirecek kurumun oluşmasında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı aktif rol üstlenmiş durumda. Bu ciddi bir soru.

Adli makamlar önündeki hak arama mücadelelerine getirilen sınırlamalarda ilk sınır, genel dava açma süresinin 30 güne düşürülüyor olması. Bundan daha da vahimi, herhangi bir yargılama sürecini hızlandıracak usul öngörülmezsizin yürütmeyi durdurma kararı verilmesinin yasaklanması.

Anayasa Mahkemesi, eğer kamu düzenine dayanarak yürütmeyi durdurma kararı vermeyecekseniz bir yasal düzenlemeyle, bunun önemli genel kabul görmüş ve somut nedenlere dayanması gerekir diyecek. Şu an Anayasa Mahkemesinin önünde ana muhalefet partisi çeşitli maddelerinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurdu ve esastan incelemeyi kabul etti. Acaba bu yürütmeyi durdurmaya getirilen yasaklama ne kadar göz önünde tutulacak Anayasa Mahkemesi tarafından göreceğiz.

Yalnız bu yürütmeyi durdurma kararının verilmesinin yasaklanması, ileride olası fiili imkânsızlık hallerini de beraberinde getiriyor. Yani dava açacaksınız, davayı kazanacaksınız, ama kazandığınız davanın hiçbir önemi yok. Çünkü artık gelişmiş teknolojide biliyorsunuz betonlar hazır beton olduğu için, yapılar çok hızlı bir şekilde bitirilmiş oluyor. Yani dava bitse de, siz kazansanız da, kazandığınızla kalacaksınız. Dolayısıyla hak arama hürriyeti, adil yargılanma ve Anayasanın 138. maddesinin son fıkrasına açıkça aykırıdır.

Benim şeyim potansiyel mağduruz. Şu an hepimiz Türkiye sınırları içerisinde ki bütün vatandaşlar aynı hak sahibi olsun şahsi hak sahibi olsun hiç fark etmez, hepimiz potansiyel mağ-

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

SEDA YURTCANLI'NIN
KONUŞMASI

duruz. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, bireysel başvuru kapsamında potansiyel mağduriyeti çok sınırlı sayıda öyle yasal düzenlemeler olduğu için Avrupa'da genellikle, dolayısıyla sınırlı sayıda kararda bunu dile getirmiş durumda.

Yeter ki diyor, bir yasal düzenleme sadece varlığı nedeniyle, ciddi ve somut bir hak ihlali tehlikesi içersin. Dolayısıyla dikkat edin, şüphe ya da bir varsayımdan değil, ciddi somut bir tehlikeden bahsediyoruz. Özellikle bu yasa, hadi mülkiyeti aile yaşamını sınırlandırdı, bir de hak arama hürriyetini o kadar etkisizleştiriyor ki. Dolayısıyla benim kanaatim, buradaki ciddi ve somut hak ihlali tehlikesi 6306 sayılı Yasayla gerçekleşiyor. Anayasa Mahkemesi biliyorsunuz artık 148. madde kapsamında bireysel başvuru yapabiliyoruz. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin bu ihlal edildiği iddiası ifadesi 148. maddedeki geniş yorumlanmalı ve potansiyel mağduriyeti de, eğer sözleşmeye uygun bir temel hak rejimi istiyorsak, potansiyel mağduriyeti de kabul etmesi gerektiğini söylüyorum.

Sonuç olarak, 6306 sayılı Yasa tıpkı bizim oturumumuzun başlığı gibi, hakikaten olağan hukuk kuralları içerisinde olağanüstü bir rejim öngörmüştür. Gezi parkı olaylarında ortaya çıkan o toplumsal öfke, toplumsal muhalefetin nedenlerinden bir tanesi de, bireyleri karar alıp süreçleri dışında tutarak, yaşam alanları ve kentleri üzerinde söz sahibi olmasını engelleyen bu yaklaşımdır.

Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ederim. (Alkışlar)

Eyüp MUHÇU (Oturum Başkanı)- Seda Hanıma teşekkür ediyoruz biz de. Hemen hiç ara vermeden "*Kamulaştırma*" başlıklı sunuşunu gerçekleştirmek üzere Yrd. Doç. Dr. Özge Aksoylu'ya sözü veriyoruz. Özge Hanım buyurun.

ÖZGE AKSOYLU'NUN
KONUŞMASI

Yrd. Doç. Dr. Özge AKSOYLU (Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi)- Teşekkür ediyorum. Evet, ben de size kamulaştırmadan bahsedeceğim. Bu olağanüstü bir usul olarak, yani olağanüstü bir usul halini almış halinden bahsedeceğim. Aslında kamulaştırma olağan bir usul olarak bütün medeni ülkelerin hukuklarında öngörülmüştür. Çünkü mülkiyet hak-

ki, Seda Hanımın da biraz önce bahsettiği gibi, daha çok artık sosyal bir hak ve yükümlülük olarak aynı zamanda değerlendirildiği için, bu hakkın kamu yararının gerektirdiği hallerde sınırlandırılması ve hatta kamulaştırma usulünde olduğu gibi, ortadan kaldırılması mümkündür.

Ama nasıl mümkündür? Şimdi kamulaştırmada mülkiyet malikin rızası hilafına tamamen ortadan kaldırılıyor. Bu aynı zamanda Anayasada düzenlenen sözleşme özgürlüğüne de aykırılık. Çünkü malikin mülkiyetini satış konusunda sözleşme yapıp yapmama konusunda bir irade özerkliği var. Bu irade özerkliğini de kamulaştırmayla ortadan kaldırılıyorsunuz. Dolayısıyla bu temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasının anayasal sınırı olan hakkın özüne dokunma yasağına aykırı bir usul aslında kamulaştırma; çünkü doğrudan hakkın özüne dokunuyorsunuz, hakkı yok ediyorsunuz, mülkiyet hakkını yok ediyorsunuz kamu gücü kullanarak.

Bu nedendir ki zaten kamulaştırma 1876 Anayasasından beri her zaman anayasalarımızda yer almıştır. Çünkü eğer kamulaştırma bir yasal düzenleme olursa, onun Anayasaya aykırılığı ciddi bir iddia olarak ortaya çıkabilir. Bu ciddi iddiayı bertaraf etmenin yolu da kamulaştırmayı bizzat anayasal bir müessese olarak düzenlemektir ki, böyle olmuştur. Bu anayasal düzenlemelerde genel ilkeler konulur. Genel ilkelere uygun olarak da kamulaştırma kanunları çıkartılmış. 1939 tarihinde Belediye İstimlâk Kanunu var, daha sonra 1956 tarihli İstimlâk Kanunumuz var, çok uzun süre yürürlükte kalan. En son 1983 tarihli Kamulaştırma Kanunumuza kadar. Şimdi 83 tarihli 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu hâlâ yürürlükte. 2001 yılında önemli değişiklikler yapıldı, ama aynı kanun yürürlükte.

Şimdi dikkat ederseniz eski kanunlarda hep istimlâk ifadesi geçiyor, 83 tarihli kanunda, yürürlükte olan kanunumuzda kamulaştırma ifadesi geçiyor. Şimdi buradaki ifade değişikliğinde tabii bir Türkçeleştirme çabası görebiliriz. Muhakkak yasa koyucu bunu düşünmüştür, ama bence başka bir şey daha var. Bilmiyorum yasa koyucu düşündü mü Türkçeleştirme dışında,

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ÖZGE AKSOYLU'NUN
KONUŞMASI

ama hani kelimenin anlamını, daha doğrusu kurumun anlamını doğru ifade eden kelime esasında kamulaştırma. Çünkü istimlak dediğinizde, istimlak mülk kökünden gelen bir kelime ve yapılan işlemin nesnesine odaklanıyorsunuz. Yani mülk üzerinde bir mülkü edinme var, ona odaklanıyorsunuz.

Kamulaştırma kelimesinde ise, esas kamu kelimesi var. Burada özneye odaklanıyorsunuz. Özneye odaklanmak gerekiyor; çünkü bu mülkiyet hakkının özüne dokunacak şekilde ortadan kaldıran bu usulü bir zorbalıktan ayıran şey işte bu özne, kamu. Kamu olduğu için işin içinde, biz kamulaştırmaya bir zorbalık demiyoruz. Bütün medeni ülkelerin mevzuatlarında olan, hukuk devleti içerisinde öngörülebilir bir usul diyoruz. Neden? Çünkü kamu var. Neden? Kamu yararı var, kamu hizmeti var, kamu kurumları yapıyor.

İşte bu kamudur ki, kamulaştırmayı zorbalıktan ayıran ince çizgiyi çizen ölçüt. Şimdi bu ölçüt demek ki çok önemli; bu ölçütü kaybettiğiniz anda, biz artık hukuk devleti içerisindeki bir usulden değil, bildiğiniz devlet eliyle yapılan bir zorbalıktan bahsediyoruz demektir. Dolayısıyla kamulaştırma konusunda bahsedecek çok şey var. Can Beyle ben ilk bu tebliğ konusunda diyaloga geçtiğimde, kamulaştırma anlatmamı istediğinde, yani ne anlatsam acaba çok fazla şey var diye düşündüm, ama galiba bunu bu kamu unsurunun, kamulaştırma hukukumuzdaki kamu unsurunun varlığı meselesini esas itibarıyla tartışmak gerekiyor. Yoksa acele kamulaştırma usulündeki hukuka aykırılıklar, bedel meseleleri, biraz önce İclal Hocamın sunumunda yaptığı alıntıda gördüğümüz gibi kişilerin elinden çok ucuz bedellerle alınan mülklerini daha sonradan işte böyle soylulaştırılması meselesi. Bunlar var, ama ben tabii bir seçim yapmak zorundaydım ve bu konuyu seçtim kamulaştırma içerisinde. Kamulaştırma işlemindeki kamu ölçütünün varlığını sizinle tartışmak istiyorum. Çünkü eğer sonuçta biz yok sonucuna varacaksak, Türk hukukunda bir kamulaştırmadan değil zorbalıktan bahsediyor olmamız gerekir; bedelden her şeyden bağımsız olarak, en yüksek bedel verilse bile.

Şimdi kamulaştırma bir idari işlem, idari işlemin de beş tane temel unsuru var; yetki, şekil, sebep, konu, maksat. Bu unsurlarda kamu ölçütünü arayacaksak eğer, esas itibariyle yetki ve sebep ve amaç unsurları gündeme geliyor. Usul unsuru dediğimizde kamulaştırmanın hangi usul izlenerek yapılacağı meselesi var. Konu unsuru dediğimizde, işte taşınmaz nasıl belirlenecek, taşınmazın tamamı mı kamulaştırılacak, bir kısmı mı kamulaştırılacak, irtifak hakkı mı tesis edilecek, mülkiyet mi geçirilecek gibi meseleler var.

Şimdi bunlar kamu ölçütü bakımından çok gündeme gelmiyor. Dolayısıyla ben esas itibariyle kamulaştırma işleminin öncelikle yetki unsurunda; yani bu kamulaştırma işlemini, kamulaştırma yetkisini gerçekten kim kullanıyor? Burada bir kamu var mı gerçekten? Onu tartışacağım. Daha sonra da kamulaştırma işinin birbirinin içine geçmiş, âdeta sebep ve amaç unsurlarındaki kamu unsurunu, o ünlü kamu yararını tartışacağım. Hakikaten kamu yararına mı yapılıyor bu işlem? Bunu tartışacağım.

Yetki meselesiyle başlarsak eğer, yani kim yapacak bu kamulaştırmayı? Kamulaştırma Anayasa 46 çok güzel söylüyor. Devlet ve kamu tüzel kişileri diyor. Evet, zaten kamulaştırma bu sebeple de zorbalık değil diyoruz. Fakat bu Anayasa 46 genel ilkeleri koyuyor. Kamulaştırmayı düzenleyen 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunumuz 1. maddesinde Anayasaya uygun bir şekilde, devlet ve kamu tüzel kişilerinin kamulaştırma yapma yetkisi olduğunu söylüyor. Fakat daha sonra Anayasada olmayan bir fıkra ekliyor ve diyor ki, şöyle aynen alıntı yapıyorum: “*Özel kanunlarına dayanılarak gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri adına yapılacak kamulaştırmalarda da bu kanun hükümleri uygulanır.*” Gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri adına kamulaştırmalarda da bu kanun uygulanır.

Şimdi ben kamu ölçütü arıyordum değil mi? Yetki unsurunda kamu ölçütü arıyordum. Şimdi bu fıkrayı okuyorum: Özel kanunlarına dayanılarak, özel hukuk kişileri adına yapılacak kamulaştırmalardan bahsediyor, bir sürü özel kelimesi kuru-

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ÖZGE AKSOYLU'NUN
KONUŞMASI

yorum kamu ararken. Tabii burada özel kanun ifadesi, en azından kanun koyucu öyle olduğunu iddia edecektir. Kamunun karşıtı olarak değil de, genelin genel kanun ifadesinin karşıtı olarak kullanılıyor denilecektir. O amaçla kullanıldığı ifade edilecektir, ama şimdi ben bu özel kanunlardan size birazdan örnek vereceğim.

O örneklerde şunu göreceğiz: Yok burada özel kanun genel kanunun karşıtı olarak kullanılmamış, kamu adına çıkarılan kanunun karşıtı olarak özel kişi için çıkarılan kanun olarak kullanılmış. Yani en azından o sonuca varılıyor.

Şimdi bu özel kişi adına özel kanun, kamulaştırma yetkisi veren özel kanun dediğimizde, çok fazla örnek var. Saymam burada hepsini mümkün değil. Biraz birkaç tane örnek sayacağım. En ünlüsü 3996 sayılı 1994 tarihli Yap İşlet Devret Kanunu. Ben kanunların da tarihlerine bakınca, hep İclal Hoca'nın işte 80'lerde başladı hissetmedik, 90'larda biraz hissettik, 2000'lerde artık hani görmememiz imkânsız hale geldi meselesini, kanunların tarihlerinden de aynen teyit edebiliyorum.

Bu Yap İşlet Devret Kanunu diyor ki, bu kanun çerçevesinde görülecek faaliyetlerde, bu faaliyeti görecektir özel kişi adına kamulaştırma yapılır diyor. Şimdi bu kanun çerçevesinde hangi faaliyetler görülecek? Çok uzun bir madde, zaman da sınırlı okuyamayacağım, ama hani çarpıcı bir şey, ne adına kamulaştırma yapılıyor? Özel kişiye veriliyor, kamulaştırma yapılıyor taşınmaz ve özel kişiye tahsis ediliyor. Ne yapacak bu özel kişi? Köprü tünel baraj, kongre merkezi, kültür ve turizm yatırımları, ticari bina ve tesisler, lojistik merkezi, yeraltı yerüstü otoparkı, yat limanı, yani çok uzun maddeden biraz seçtim.

Yani özel kişi ticari bina tesis yapsın, yeraltı otoparkı yapsın diye, daha doğrusu makbul özel kişi yapsın diye, makbul olmayan diğer özel kişinin mülkiyeti rızası hilafına devlet aracılığıyla. Burada devlet artık sadece bir aracı, hani bunu tamamen özel kişi yapmasın diye onu perdeleyen bir aracı devlet. Devlet aracılığıyla mülkiyet hakkına el konuluyor. Artık bunun adına kamulaştırma demek tabii bir miktar zorlaşıyor.

Elektriğin Özelleştirilmesi Hakkında Kanun var 84 tarihli. Daha güzel bir örnek, 82 tarihli Turizmi Teşvik Kanunu. Bu kanun Milli Güvenlik Konseyi döneminde, yani darbe döneminde Anayasa yürürlüğe girip, işte seçimler yapıp, askerler iktidarı henüz terk etmeden evvel çıkarılmış, Milli Güvenlik Konseyinin çıkardığı kanun. Şaşırtıcı, yani demek ki sadece kendi ifade ettikleri meşruiyet sebepleri olan ülkedeki anarşinin ortadan kaldırılması ve kamu düzeninin yeniden tesisi meselesiyle ilgilenmemiş askerler o dönemde. Aynı zamanda turizmi teşvik etmekle de ilgilenmişler, ülkeye yatırım çekmekle de ilgilenmişler. Bu konularda da bir şeyler yapmışlar ve Turizmi Teşvik Kanunu çıkarmışlar. Turizm Teşvik Kanunu çok açık bir şekilde *“turizm bölgesi ilan edilen yerlerde turistik tesisler yapılsın diye özel kişilere ait mülkiyet hakkı devlet tarafından, o turistik tesisi inşa edecek işletecek özel kişi adına kamulaştırılır”* diyor.

Onu da demekle yetinmiyor, başka bir şey daha diyordu diyeceğim. Çok yeni bir haber, hani belki daha kimsenin haberi yoktur. Başka bir şey daha diyordu. Diyordu ki, bu kamulaştırma işlemine karşı yargı yoluna da gidilemez ve bu kanun üç gün öncesine kadar 29 Ocak 2014 tarihine kadar, hukukumuzda yürürlükteydi. Anayasa Mahkemesi üç gün evvel iptal etmiş. Artık yargı yoluna gidilebiliyor. Fakat tabii sadece yargı yoluna gidilebiliyor. Sonuçta birtakım makbul özel kişiler, 5 yıldızlı güzel oteller inşa etsin diye, makbul olmayan diğer özel kişilerin mülkleri devlet eliyle kamulaştırılabiliyor diyeceğim, ama buna artık kamulaştırma demek dediğim gibi çok zor.

Başka bir düzenleme Maden Kanunu var mesela. Maden işletme arama faaliyetinde bulunacak kişinin eğer herhangi bir taşınmaza ihtiyacı varsa hiç dert etmesin, devlet hemen onun için hiç o malikin kapısını çalmasına filan gerek yok, onlarla uğraşmasına gerek yok. Devlet onun için hemen elindeki kamu gücünü kullanır ve kamulaştırılır; bunu söyleyen kanun.

Şimdi ne oluyor? Bu tür kanuni düzenlemelerle, tamamen piyasanın ve piyasa usullerine göre görülen, teknik anlamda kamu hizmeti olmayan birtakım faaliyetler için özel hukuk hükümlerine göre yürütülen faaliyetler için, Anayasada yalnızca

devlet ve kamu tüzel kişilerine tanınmış olan kamulaştırma yetkisi kullanılmış oluyor. Şimdi bu Anayasaya uygun mu? Anayasa kesinlikle böyle bir şey öngörmemiş özel kişi adına kamulaştırma diye.

Bana göre değil, ama benim ne dediğim önemli değil. Bunun denetimini yapacak olan yüksek kamu hukuku yargıçlarımız, özellikle Anayasa Mahkemesi tabii. Kanunların Anayasaya uygunluğunu denetleyen Anayasa Mahkemesi ne demiş? O önemli. Danıştay'ın da çeşitli vasıtalarla gelmiş. Genel anlamda şöyle söyleyebilirim, özetleyebilirim içtihadı; prensip olarak uygun, evet olabilir, belli koşullar var. Bu koşullardan birincisi, bunun için Kamulaştırma Kanununda öngörüldüğü gibi, özel bir kanun hükmü olmalı, yani bu yetkiyi veren devlete, özel kişi lehine kamulaştırma yapma yetkisini veren. Onun dışında, buradaki kamulaştırma bizzat özel kişi tarafından yapılmamalı. Yani oturup da şirketin yönetim kurulu kamulaştırma kararı almamalı, ama talep etmesi üzerine o faaliyeti denetlemeye yetkili olan idare o kamulaştırmaya karar vermeli. Çünkü öbür türlü hakikaten çok ayıp olacak. Hani olacak gibi değil.

En güzel üçüncü koşul şu, onu ikinci bölümde tartışacağım; bu faaliyet kamu yararına bir faaliyet olmalı. Herhangi bir özel kişi faaliyeti olmamalı, kamu yararına bir faaliyet olmalı ve mülkiyet idarede kalmalı, faaliyet devam ettiği sürece özel kişiye tahsis edilmeli deniliyor.

Şimdi dolayısıyla bu koşullara baktığımızda tek kurtarıcı olabilecek gibi gözüken üçüncü koşul, yani o özel kişi faaliyetinin kamu yararına olması koşulu. Şimdi bu da tabii muğlâk bir kavram; nasıl yorumlanıyor, hangi özel kişi faaliyeti kamu yararına, yüksek kamu hukuk yargıçlarımıza göre? Çünkü onlar denetliyorlar, onlar kamulaştırma hukukumuzun sınırını çiziyorlar.

Anayasada devlet ve kamu tüzel kişilerininin kamulaştırma yapabildiğini söylemişim. Şimdi burada özel kişiler adına da kamulaştırma yapılabildiğini söyledim. Yalnız şu sonuç da çıkmasın: Tüm kamu tüzel kişileri kamulaştırma yapabiliyor gibi.

Ne yazık ki Danıştay'ın Anayasayla bağdaştırılabilir olmayan bir içtihadı var, sadece onu söyleyip geçeyim.

Özellikle bu toplantıyı düzenleyen Türkiye Barolar Birliğinin ve toplantıya önemli katkılarda bulunan Mimarlar Odasını da ilgilendirdiği için. Danıştay kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının kamulaştırma yapamayacağını söylüyor. Yani işte sonuçta ortaya ne çıkıyor yetki unsurundaki kamu meselesine baktığımızda? 5 yıldızlı otel inşa edecek Antalya kıyılarımıza *-hep onlar aklıma geliyor-* o 5 yıldızlı otelleri inşa edecek kişiler kamulaştırma yapabiliyor, ama İstanbul Barosu örneğin gördüğü kamu hizmeti için ihtiyacı olan bir malı kamulaştıramıyor. Hukuk sistemimizin kamulaştırma hukukumuzun yetki unsurundaki kamunun varlığı bu kadar.

Şimdi o nedenle ben bu amaç unsuru meselesine hemen geçmek istiyorum. Şimdi bu kamu yararı meselesi, kamu yararı sebebiyle yapılıyor. Zaten o nedenle de diyor ki Anayasa Mahkemesi; kamu yararı olursa özel kişi için de yapılabilir, önemli olan kamu yararı.

Peki, o zaman kamu yararını nasıl yorumlayacağız? Benim kendi hani nasıl yorumlanması konusunda bir önerim vardı, ama o zaman o takdirde geçiyorum. Madem vakit az kaldı, burada sizin için önemli olan Anayasa Mahkememiz nasıl yorumluyor, Danıştay nasıl yorumluyor? Onu kısaca ifade edeyim.

Şimdi Anayasa Mahkemesi çağdaş kamu yararı anlayışından bahsediyor. Diyor ki; çağdaş kamu yararı anlayışında bu faaliyette kamu yararınadır, bu faaliyet için de kamulaştırma yapılabilir. Hep kararlarında çağdaş kamu yararı anlayışından bahsediyor. Ben de okurken hep kendimi çağdışı hissediyorum.

Şimdi diyor ki mesela Anayasa Mahkemesi, 69 tarihli bir karar. Türkiye'de çok şey değişmemiş aslında. Hani son 10 yılda her şey çok kötü oldu belki, ama zihniyet belki çok eskiden beri böyleymiş. 69 tarihinde Anayasa Mahkemesinin şu an 2012'de 2013 tarihli kararlarında ortaya koyduğu zihniyet var. Diyor

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ÖZGE AKSOYLU'NUN
KONUŞMASI

ki: “Yurdun birtakım yerlerinde turistik bölgelerle sanayi bölgelerinin düzenli biçimde kurulması ve böylelikle kalkınma planı ereklerinin gerçekleştirilmek istenmesi birer kamu işi niteliğindedir. Bu kamu işlerinin görülebilmesi için, zorunlu bulunan taşınmazların kamulaştırılmasında çağdaş anlayışa göre kamu yararı var sayılmak gerekir.” Turistik bölgeler sanayi bölgeleri, turizm faaliyeti sanayi faaliyeti; bunlar kamu yararınadır bunlar için kamulaştırma yapılır.

Aynı şekilde Maden Kanundaki hükmü değerlendiriyor, diyor ki: “Ulusal ekonomiye sağlayacağı olumlu katkılar bakımından, kamulaştırmanın vazgeçilmez ögesi olan kamu yararında öngörülen kuşku götürmez” diyor Anayasa Mahkemesi. İnsan kararı okurken şöyle bir kuşku duyduğunda titriyor da kendine geliyor. Mahkeme kuşku götürmez diyor, madencilik faaliyetinde kamu yararı bulunduğu, bitti.

Başka ne diyor? “Kamu idaresi adına tescil edilen taşınmazın katma değerli kamu hizmetini yürütecek olan şirketler tarafından kullanılması doğaldır” diyor. Doğaldır diyor, yani doğa kanunlarına karşı çıkmak gibi bir şey aksini söylemek. Katma değerli kamu hizmeti, özelleştirilen kamu hizmetlerine böyle söylüyor Anayasa Mahkemesi.

Evet, bu çağdaş kamu yararı anlayışı kentsel dönüşümde de var. Belediye Kanununun 73. maddesi denetliyor. Orada ticari alanlar, sanayi alanları, konut alanları için kentsel dönüşüm ve kamulaştırma yapılması öngörülüyor. HES’ler için aynı şekilde, hepsinde kamu yararı var diyor.

En son olarak şöyle bir ifadesi var 2012 tarihli bir kararında: “Milli parklar ve tabiat koruma alanlarında turistik bina ve tesisler inşa edecek özel kişiler için kamulaştırma yapılmasında kamu yararı bulunduğu kuşkusuzdur” tabiat parklarında turistik bina tesisinde kamu yararı bulunduğu kuşkusuzdur. Ben bunları kendim söylemiyorum, tırnak içinde size ifade ediyorum. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi böyle yorumluyor, kamu yararı budur diyor.

Danıştay'ın Anayasa Mahkemesinden farklı yorumladığını söylemek gerekiyor; Anayasa Mahkemesinin bu çağdaş kamu yararı anlayışından farklı. Bir kararı, Danıştay'ın bir kararını tırnak içinde okuyarak sözlerime son vereceğim. Aliğa' da serbest bölge kurulacak. Bu kurulacak serbest bölge, Serbest bölge dediğimiz ne? Birtakım kişiler, bütün vergilerden muaf olarak, kamu yükümlülüklerinden muaf olarak ticari ve sınaî özel hukuk faaliyetinde bulunacaklar orada ve bunun için başka özel kişilerin mülkiyetlerine el konuluyor devlet tarafından kamu gücü kullanılarak. Bunun hukuka uygun olup olmadığına ilişkin kararında Danıştay, bilirkişi incelemesine de gidiyor.

Diyor ki: “Olayda kamu yararı kararıyla belirlenmek istenilen, kurulan serbest bölgede ekolojik dengenin bozulup bozulmayacağı, doğanın kirletilip kirletilmeyeceği, arazinin ve doğal kaynakların su toprak ve havanın, ülkenin bitki ve hayvan varlığının, doğal ve tarihsel zenginliklerinin zedelenip zedelenmeyeceği hususlarının saptanması ve ileride yapılacak masrafların önlenmesi ve milli değerlerin kayba uğratılmamasının sağlanmasıdır” bu da ayrı bir kamu yararı tanımı.

“Bu nedenlerle İzmir Aliğa Serbest Bölgesinin kurulduğu yörede halen faaliyette bulunan sınaî tesislerinin ekolojik dengeyi ne şekilde etkilediğinin araştırılması ve yüksek planlama kurulunca faaliyet konuları belirlenen sınaî tesislerinin kurulması halinde, ekolojik dengenin nasıl etkileneceğinin ortaya konulması amacıyla bilirkişi incelemesi yapılmasına” karar veriliyor. Bilirkişi incelemesi yapılıyor ve diyor ki: “Sonuç olarak dava dosyası içeriği ve bilirkişi raporunun kesin sonuçlarından, Bakanlar Kurulu kararıyla öngörülen serbest bölgedeki enerji üretim faaliyetleriyle, sınaî tesislerinin işletmeye açılması halinde ekolojik dengenin olumsuz etkileneceği anlaşılmaktadır. Bu nedenle uyuşmazlık konusu yörede sanayi amaçlı bir serbest bölgenin kurulması ve bunlara enerji sağlayacak üretim faaliyetlerinde bulunulması ve bölgedeki özel mülkiyete konu taşınmaz malların acele kamulaştırılması yolundaki dava konusu kararnamede kamu yararı bulunmadığından iptaline karar verildi.”

Anayasa Mahkemesinin çağdaş kamu yararı anlayışına alternatif olan bu uzun vadeli ve ekolojik kamu yararı anlayışı

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

şının yasamada, yürütmede, yargıda ve toplumun genelinde hâkim olması dileğiyle sözlerime son vermek istiyorum.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

CAN ATALAY'IN
KONUŞMASI

Eyüp MUHÇU (Oturum Başkanı)- Teşekkür ederiz. Söz Can Atalay'da, sunuş başlığı; *“kolluk faaliyetinin özelleştirilmesi olarak planlama hukuku.”* Buyurun.

Av. Can ATALAY (TBB Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu Üyesi)- Merhaba, ben esas olarak bir fikri tartışmaya çalışacağım sizlerle. Kolluk faaliyet özelleştirilebilir mi? Özelleştirilmesinin hukuken anlamı ne olur ve somut hayatımızda karşılığı ne olur?

Devleti belki de hani bir sürü başka özelliğini ihmal ederek tanımlayacak olursak, zor kullanma tekelinin kurumsallaşmış hali olarak tanımlayabiliriz. Kuşkusuz günümüzde herhangi bir devletin ya da herhangi bir kamu görevlisinin kamu ajanının, sadece zor kullanma yetkisiyle davranmadığını, aynı zamanda rızayı da değiştirmeye çalıştığını, rıza üretmeyi de en azından zor kullanma tekelindeki hassasiyeti kadar önem-
sediğini görmek gerekir.

Örneğin, herhangi bir davada, herhangi bir kolluk gücü eliyle yapılan operasyon öncesinde yapılan manipülasyonlar, rıza üretme araçlarının kullanılması, televizyonların gazetelerin bütün kitle iletişim araçlarının buna özgülenmesi, buna yönelik hamleler yapması, başka bir açıklamaya yer bırakmayacak kadar açık aslında.

Peki, bütün bu hani günlük dilde kentsel dönüşüm olarak adlandırdığımız heyulanın, bizim sıradan yurttaşların hayatlarındaki gerekçesi, onlara izah edilen gerekçesi nedir? İşte İclal Hoca anlatınca, Özge Hanım ve Seda Hanım anlatınca çok net bir şekilde aslında kafamızda canlanıyor. Fakat buradan çıktığınızda, televizyonun karşısına geçtiğimizde, gazete okuduğumuzda ne görüyoruz biz? Bütün bu kentsel dönüşüm heyulasının en somut en vazgeçilmez, karşı çıkılmasında kötü niyet aranması

gereken husus nedir? Deprem. İstanbul depremini bekliyor ve Türkiye deprem ülkesi, bu depreme karşı önlem almamız gerekir ve dolayısıyla bizim kentlerimizi güçlendirmemiz, binalarımızı elden geçirmemiz, yıkıp yeniden yapmamız ve bunun için de mülkiyet hakkını -*tırmak içinde*- ve diğer hakları parantez içine almamız gerekiyor.

Peki, deprem güvenliği böyle bir şey mi? Yani deprem başladığında binanın sallanmaya başladığını ve sizin içinde olduğunuzu düşünün. Bina sallanmaya başladı, şiddetli bir depremse 1 dakikanın üzerinde sürdü ve deprem bitti. Bir milföy hamuru gibiyse bina, zaten yıkıldıysa, yerle yeksan olduysa, 99 depreminde örneklerini gördüğümüz türden yıkımlar yaşandıysa hiç şansınız yok öldünüz, evet bu doğru.

Fakat sadece bu mudur deprem güvenliği? Sadece tekil binalar ölçeğinde sağlanabilecek bir husus mudur ya da devlet eğer gece bekçisi değilse, sadece bununla yetinebilir mi? Bina sallandı ve yıkılmadı. İstanbul'un bir bölümünde, en azından önemlice bir bölümünde yıkılmayacağını, tam olarak kırılmayacağını ummak gerekir. Binadan çıktığınız an itibarıyla gereksindiğiniz her şeyin deprem güvenliği kapsamında ele alınması gerekir. Eğer bir devletten, bir devlet ciddiyetinden bahsedeceksek.

Çıkacaksınız, yazsa gündüz sıcaktan, kışsa soğuktan, yağmurdan, kardan, güneşten, neyse bütün iklim koşullarından korunmanız sağlanmalı. İşte çocuk, yaşlı neyse, sağlık hizmeti birinci elden size ulaşmalı, siz sağlık hizmetine eğer bir yaralanma varsa ve özel bir sağlık hizmetine ulaşmanız gerekiyorsa onu ulaşmalısınız. İstanbul depremi açısından bildiğim kadarıyla yangınlardan korkuluyor. Yangınlarla mesafe, yani potansiyel yangınlardan mesafeleneceğiniz bir alan olmalı. Bunun ötesinde çadır kurabileceğiniz boş alan olmalı. Yardım malzemelerinin size ulaşması gerekir vesaire saymaya devam edelim.

Yani 6306'nın, kuşkusuz bu argümana hayır öyle değil diyeceklerdir, ama 6306 sayılı Afet Kanununun, başlı başına kendisi afet olan kanununun öngördüğü yaklaşımın İstanbul gibi bir kentte, Ankara gibi bir kentte, uzun lafın kısası bir kentte

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

CAN ATALAY'IN
KONUŞMASI

deprem güvenliğini sağlayamayacağını, bunun koca bir yalan olduğunu başa yazmak gerekir.

Bunu başa yazdıktan sonra şunu da eklemeksizin olmaz: Afet denilen şey sadece deprem değil, hele İstanbul'da, hani biraz kafa yorduğum takip etmeye çalıştığım bir örnek olduğu için söylemek lazım, özellikle İstanbul'da sadece deprem değil. Anımsatmak isterim, biraz önce Samsun örneği gösterildi slâytlarda. İstanbul'da 2009'da Ayamama Deresinde yaşanan taşkında 17 kişi öldü. Saat 19.30 öncesinde olduğu için bunlar ağırlıklı olarak yoksul insanlardı, mavi yakalı emekçilerdi. Saat 19.30 sonrasında olsaydı, cipleriyle işlerine ulaşmaya, havaalanına ulaşmaya çalışan beyaz yakalılar olacaktı belki, belki de zengin varsıl insan olacaktı ve daha fazla patırtı kopacaktı. 7 kadın sadece o tarihten 6 ay önce ruhsat alan bir otel inşaatı nedeniyle, otelin yapılmış olması nedeniyle bir minibüsün içerisinde boğularak öldüler.

İstanbul'da bu adı geçen deltaya, Nakkaş Deresinin olduğu, Ayamama Deresinin olduğu bu koca deltaya, 2009'dan bugüne kadar, aradan geçen 4 yılı aşan süre içerisinde o günkünden çok daha fazla bir yapılaşma öngörüldü, yapılaşma gerçekleştirildi. Batı şehir bu Ağaoğlu'nun yaptığı bina ya da Torunlar İnşaatın yaptığı binalar. Bunların hepsi o bölgedeki su taşkını riskini misliyle arttıran etkilerde bulundu.

Bunu şu yüzden söylüyorum: Şu an görebildiğimiz, tahmin edebildiğimiz kadarıyla bütün 6306 uygulamaları, Gaziosmanpaşa bölgesindeki işaretler bunu gösteriyor. Deprem riskiyle ilgili biraz önce saydığım gerekçelerle güvenliği sağlayacak mı? Buna ilişkin derin kuşkular taşımak gerekir, ama daha da önemlisi diğer afetlerle ilgili, diğer afet yönetimleriyle ilgili başımıza yeni afetler getirecek niteliktedir.

Bunu şu yüzden söylüyorum: Bu razı meselesi. Bizim rızamızı mevcut siyasi iktidar deprem gerekçesiyle devşirmeye çalışıyor. İktisadi gerekçeler, sosyal gerekçeler, okumuş yazmışları, bizim gibi insanlara anlattıkları gerekçeler bahsi diğer. Yani şunları açık açık söylüyorlar kimi toplantılarda, daha

ağırlıklı olarak kapalı kapılar ardında: Kent merkezleri çok değerlendirildi, kent toprakları çok değerlendirildi, bunların yeniden bölüşü gerekir. Ama kitle iletişim araçlarında başka bir propandaya maruz kalıyoruz ve esas meselemiz, karşımızda esas sorun esas sıkıntı bunu aşmaz. O yüzden konuşmaya buradan başladım.

Peki, kolluk faaliyeti esas olarak nedir? Ya da planlamayla, planlamanın hukuki biçimleriyle kolluk faaliyeti arasında bir ilişki var mıdır? Hani genelde akademi dışında bunu söylediğinizde, ne alakası var der insanlar. Kolluk faaliyeti kamu esenliğinin, kamu sağlığının, kamu güvenliğinin sağlanması için devletin kullandığı yetkilerin, devlet örgütlenmesinin bir yanıyla da tümüne verilen isim. Yani tıpkı bir polis memuru gibi, tıpkı bir zabıta gibi idari görevli de kolluk faaliyetini gerçekleştiriyor. Yani tıpkı polisin tasavvur edilen, olması gerektiği biçimiyle hırsız yolsuzu uğursuzu yakalaması, yargının önüne çıkarması gerektiği gibi o gerekçeyle. Zabitanın gıda güvenliğini sağlaması gerektiği gibi, aynı kamusal gerekçelerle sadece bu nedenlerle idari plan yapıyor.

Yoksa bir mekânda ya da bir ülkede benim istediğim yere, tapusuna sahip olayım, istediğim yere istediğim şeyi, istediğim biçimde, istediğim yoğunlukta, istediğim yapılaşma koşullarında yapmamın karşısına kim dikilebilir? Açıklamaya gerek yok ki, bunun gerekçesi kamusal. Diyor ki devlet, zor kullanma tekelinin kurumsal hali; insanların sağlıklı bir şekilde kentlerde birbirlerini yemeden yaşayabilmelerini sağlamak için, ben plan yapacağım. Bu planlarda nüfus yoğunluğuna ilişkin tasarrufta bulunacağım. Yapılaşma biçimlerini tayin edeceğim. Su kaynaklarını nasıl kullanılacağını ve nasıl korunacağını karar vereceğim. Ormanların nasıl korunacağını ve dolayısıyla o kentte insanların boğulmaması ya da akciğer kanseri oranının yüzde 10'a çıkmasını önlemek için önlem alacağım vesaire vesaire. Bu nedenle biz bu yetkiyi devlet denilen garabete teslim ediyoruz. Bu görevi bu nedenle üstleniyor devlet.

Peki, polisin özelleştirilmesini kabul edebilir miyiz? Polis Vazife ve Salahiyeti Kanunu orada dururken, silah kullanma

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

CAN ATALAY'IN
KONUŞMASI

yetkisi orada dururken 16. madde ya da bir bütün olarak polis teşkilatı orada dururken, polisin özelleştirilmesini kabul edebilir miyiz? Bu sorunun yanıtı kuşkusuz hayır değil mi? Peki, planlamanın, planlamaya ilişkin istisna yaratma hakkının özelleştirilebileceğini neden kabul ediyoruz, neden bunu hiç tartışmaksızın, bunun bir ön kabul olmasına rıza gösteriyoruz? Bunu anlamak açıkçası mümkün değil arkadaşlar.

Sözüme şöyle devam edeceğim. Kentsel dönüşüm denilen şey nedir? Burada da hızlıca kentsel dönüşüm diye geçtik. Kentsel dönüşüm 5366 sayılı Yasa mıdır? Belediye Kanununun 73. maddesindeki değişiklik midir 2010 Haziran ayında yapılan? Ya da 6352 sayılı Yasada İdari Yargılama Usul Kanununun 27. maddesinde yapılan değişiklik midir? Nedir kentsel dönüşüm?

Bunların hiçbiri değildir. İstanbul'un kentsel dönüşüm mahalleleri olarak bilinen yerlerinden en meşhurlarından birisinde il ilçe belediyesi Fatih Belediyesi. Mahallemizde kentsel dönüşüm uygulaması bulunmamaktadır diye pankart asabilmektedir; Fener, Balat, Ayvansaray. İnsanlar böyle infiale kapılmış bir şekilde geldiler. Bunlar terbiyesiz, yalancı filan gibi katılmadığım, asla bu idarecilerle ilgili düşünmeyeceğim, akla bile getirmeyeceğim tanımlar kullandılar. Hâlbuki o idareciler haklıydı, doğruyu söylüyorlardı. O mahallede kentsel dönüşüm uygulaması yoktu. Çünkü kentsel dönüşüm diye bir şey yok hukuken. Hiçbir yasa, hiçbir mevzuat hükmü kentsel dönüşüm yasası mevzuatı değil. Bu ideolojik bir mevzi; bu ideolojik mevzi üzerinden rızayı değiştiriyorlar, rızayı değiştiremedikleri oranda da zor kullanacaklar.

Şimdi yok, ama var. Bunların hepsi, bütün bu aygıtların; 5366, 6306, Belediye Kanunu madde 73, Anayasada 2010 yılında değişiklik yapılan Anayasanın 166. maddesinin son fıkrası ve saymakla bitiremeyeceğimiz, tip imar yönetmeliğindeki değişiklik, koruma yüksek kurullarının mevzuatında yapılan değişiklik, koruma kurullarının mevzuatında değişiklikleri sayalım. Bunların hepsi kentsel dönüşüm mevzuatı.

Şimdi kentsel dönüşüm eğer biraz önce saydığım kamusal gerekçelerle, kamu gereksinimi gerekçeleriyle sürdürülecek ise, bir itirazda bulunulamaz. Fakat bu gerekçelerin ana fikrini tartışmak gerekir.

Şimdi 5366 sayılı Yasaya çok hızlıca değineceğim. İclal Hoca yok, özetle çok güzel anlattı. 5366 sayılı Yasa, hani Antik Yunanda bütün felsefi sorunlar görülür ya, 5366 sayılı Yasa başımıza gelecek işlerin çok temiz görüldüğü bir örnek, bir laboratuvar ortamı aslında. Korktuğum şey başıma geldi.

5366 sayılı Yasada ilçe belediyesi karar verir, Bakanlar Kuruluna teklif eder, Bakanlar Kurulu yenileme alanı ilan eder, daha sonra ihaleye çıkar. Bölgede yaşayan insanların hiçbir biçimde haberi olmadığı bir ihaleye çıkar. O ihaleyi alan şirket birtakım kerameti kendinden menkul mimarlarla anlaşır. O mimarlar herhangi bir planlama normuyla kendilerini sınırlı görmeden avam projeler çizerler. Biraz önce kimilerini gördünüz. Bu avam projeler kurullarda kabul edilir genel olarak, hani istisnadır kabul edilmediği, ben hiçbir örneğini bilmiyorum. Sonra çeşitli aşamalardan sonra Büyükşehir belediye başkanının onayıyla imar planı hükmünde kabul edilir.

Çok hızlıca anlattım, özeti şudur: Bütün bu prosedürü bir şirket tanzim eder ve bu tanzim sonunda, bütün bu kolluk faaliyetinin özelleştirilmiş halinin kullanımı sonunda, sizin benim gibi sıradan yurttaşların karşısına gelir ve yasadaki ifadeyle anlaşmaya çalışır, pazarlık eder.

Bu şöyle bir anlaşmadır; bütün prosedür, bütün yasal olanaklar arkasındadır. Sizle pazarlık etmeye çalışır, teklif verir, anlaşamadığınız durumda uyarır, anlaşamadığınız durumda kapınıza zabıta gelir, anlaşamadığınız durumda polis gelir. Bunların hiçbirisiyle ilgili yasal yollara başvuramazsınız ve sonuç olarak acele kamulaştırma tehdidini kullanır. Acele kamulaştırma yapmaz ve üçüncü kişi eliyle kamulaştırma yapar.

Şimdi çok hızlıca devam etmek isterim. TOKİ mevzuatı; bütün bu istisna yaratma halleri kamu yararına mıdır? Kolluk

faaliyeti bu gerekçelerle mi kullanılmıştır? Emlak Konut Gayrimenkul Yatırım Ortaklığının özelleştirilmesi bu çerçevede değerlendirilmek durumunda değil midir? Örnek yargı kararlarına değinmek istiyordum, ama sanırım çok az sürem kaldı.

Bir örnek; Fikirtepe'de riskli yapı kararını veren şirketle, yani yapı düzeyinde burası 6306 sayılı Yasa kapsamında risklidir diyen şirketle, o bölgede uygulama yapan şirketin aynı olması nasıl izah edilebilir?

Uzun lafın özeti şudur değerli arkadaşlar; karşı karşıya bulunulan şey, evet bu hükümetle başlamış değildir, evet Özal'la da başlamış değildir, ama bunların bu sermaye hamlesinin, bu yeniden tanımlama hamlesinin bu iki figür, bu iki siyasi akım Özcüculük ve Erdoğancılık diyelim, esaslı taşıyıcılarıdır. Kendilerini tanzim ettikleri alandır. Kentsel arazileri ve kıyı kelimelinin tam anlamıyla düzlemek ve yeniden çitlemek üzerine meseleyi tanzim etmektedirler. Yani yeniden düzleyeceklerdir ve yeniden çitleyeceklerdir.

Soylulaştırma kavramının İngilizcesi izah edicidir. Kadim İngiltere topraklarında meraların çitlenmesine bir gönderme yaptığı için ve sermaye birikim düzenindeki karşılığına işaret ettiği için önemlidir. Ama karşı karşıya bulunduğumuz sorun bu kadar basit değil. Bütün bunun anayasal düzeydeki ifadesi, Anayasanın 166. maddesinde 2010 referandumunda yapılan değişikliktir. Planlama meselesi o kadar esnek hale getirilmiştir ki anayasal düzeyde dahi, Anayasa Mahkemesinin ne yapacağını hakikaten, hani niyetinden bağımsız hukukçu performansından bağımsız kestirmek güçtür.

Fakat karşı karşıya bulunduğumuz sorunun ne kadar büyük olduğunu işaret etmek için şunu özellikle söylemek isterim. Ana muhalefet partisi 2010 referandumundaki bütün başlıkları Anayasa Mahkemesinin önüne götürmüştür, bütün başlıkları. Değişiklik madde 1, değişiklik madde 2, değişiklik madde 3, sırayla gider dilekçe. Bir istisna vardır; Anayasanın 166. maddesinde yapılan değişiklik, Anayasa Mahkemesinin önüne götürülmemiştir. Bu konuda bir toplumsal mutabakat vardır.

Eğer biz, eğer bu salonda bulunan hukukçular, örneğin kamulaştırma meselesinde Özge Hanımın açtığı kamu bahsi üzerine daha fazla düşünmezsek ve hani var olan denklemi değiştirmeye yönelik müdahalelerle bulunmaya çalışmazsak ya da 6306'nın temel haklar ölçeğindeki tartışmasını esaslı bir şekilde zorlamazsak ya da İclal Dinçer'in Tarlabası'yla ilgili o facia kurul kararına yazdığı tarihe geçen muhalefet şerhinin açtığı yolda yürüyüp, bunu hukuki bir tartışma zemini yapmazsak, vah bize vahlar bize.

Kolluk faaliyetinin özelleştiriliyor olduğunu görmeden, bunun adını böylece koymadan, herhangi bir hukuki tartışma yapılması olanaksızdır diye düşünüyorum. Eskiden kimi krallar yetkilerini varlıklarını güçlerini güneşten aldıklarını ve dolayısıyla her şeyi yapabildiklerini söylerlermiş. Bugün şükür Tayyib Erdoğan'ın böyle bir iddiası yok, ama bu kadar mutlak idare vurgusu, idarenin yetkilerininin 6306 sayılı Yasa örneğinde bu kadar mutlaklaştırıldığı bir zihin dünyasında, bunu bütünüyle reddetmeden, bununla cebelleşmeden, bununla bütün olanakları kullanarak, tarihin biriktirdiği bütün olanakları kullanarak tartışmadan herhangi bir yol açmak mümkün değil diye düşünüyorum.

Teşekkürler. (Alkışlar)

Eyüp MUHÇU (Oturum Başkanı)- Teşekkür ediyoruz. Değerli katılımcılar, ben mümkün olduğu kadar araya girmedim vaktinizi almamak için. Toplantı geç başlamıştı, o nedenle şu anda soru ve yanıtlar dahil bize verilen süreyi 15 dakika aşmış bulunuyoruz. Eğer uygunsa bir 15 dakika soru ve yanıtlara ayıralım. Uygun mudur?

Soru ve yanıtlara geçmeden önce, kısaca değerli konuşmacılarımızın ne dediklerini birer cümleyle hatırlayalım. Bu kez 5 dakika bana...

Değerli arkadaşlar, şüphesiz bir kentsel dönüşüm adı altında sürdürülen, kentlerin ranta dönüştürülmesi, rant transferi ve kent rantına dayalı bir sermaye sınıfı, giderek de bir iktidar süreçleri söz konusu.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

İşte bunun önünde ne engel varsa, bunu bertaraf etmek istiyorlar. Biz buradaki oturum sürecinde, yasalarla nasıl bertaraf etmek istediklerini, hangi araçları kullandıklarını birlikte değerlendirmeye çalıştık. Bu kapsamda son konuşmacımız Can Atalay'dan başlarsak, özellikle bu süreçte yurttaşların ikna edilmesi, meşruiyetinin sağlanması, kendi deyimiyile rıza üretme araçları konuları söz konusu. Sevgili Can rıza üretme araçlarını afetler, bu bağlamda deprem sel ve benzeri örneklemeler üzerinden yaptı.

Özge Hanım, kamulaştırmanın hakkın özüne aykırı bir şekilde gerçekleştirilmemesi gerektiğini, yine bunu örneklerle bize aktardı. Seda Hanım ise, kısaca temel insan haklarının hukuka aykırı, temel insan haklarına, özel mülkiyete, özel mülkiyete, özel hayata, hak arama özgürlüklerine müdahaleler konusunda bize yine örneklemelerini, değerli görüşlerini sundu. İlk konuşmayı yapan İclal Dinçer Hocamız ise, Tarlabası, tarihi yarımada-daki kentsel dönüşüm, yasa değişikliğiyle kentsel yenileme örneklemeleri üzerinden karşı karşıya olduğumuz süreçleri anlattı.

Bütün bu süreçlerde kamulaştırmanın bir silah ve kötü amaçlı kullanıldığına tanık oluyoruz. Ancak şu göz ardı edilmemesi gereken bir husustur: Çağdaş demokratik toplumlarda, toplumsal alanın düzenlenmesi, kentlere müdahale açısından bir kamulaştırma ihtiyacının söz konusu olabileceği, önemli bir araç olduğu. Ancak bunun doğru bir şekilde hukuka, temel insan haklarına uygun olarak kullanılması gerektiği bir gerçektir.

Bununla birlikte yine demokratik toplumlarda mülkiyetin sınırlandırılabilmesi ve buna ilişkin birtakım düzenlemeler yapılması pek tabiidir. Burada söz konusu olan mülkiyet haklarının gaspıdır. Yurttaşların en temel insan haklarının yok edilmesidir. Bu anlamda da bir değerlendirmeyi eklersek faydalı olur diye düşünüyoruz.

Evet, hızla hemen sorulara geçiyoruz. Arkadan söz alan arkadaşımıza hemen mikrofonu verelim. Kayıt için ad soyadı ve kurumsal aidiet varsa onu da belirtirsek yararlı olacaktır.

Yrd. Doç. Dr. Muhlis ÖĞÜTÇÜ (Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi-İdare Hukuku Anabilim Dalı)- Aynı zamanda İzmir Barosu Kent ve Çevre Komisyonunun da faaliyetlerine, en azından gözlemci olarak katılmaktayım.

Şimdi öncelikle ben sondan başlayarak, Av. Can Atalay kolluk faaliyetlerinin özelleştirilmesinden bahsetti. Evet, belki Ankara'da 17 Ocak'taki toplantıda belirttim, bunu tekrar etmeyeceğim, ama kolluk faaliyeti aslında özünde geniş anlamda bir kamu hizmetidir. Kamu hizmetlerinde idare edim yapar edimde bulunur, pozitiftir. Oysa kolluk faaliyetlerinde idare kanundan aldığı yetkiye dayanarak temel hak ve özgürlüklerimizi kısıtlar sınırlar. Tabii Anayasaya, kanuna, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin hükümlerine uygun olarak.

Bu çerçevede naçizane şunu da söylemek isterim. 91'de özelleştirmeyi yazdım, 2000'de çevre kolluk işlemlerini yazdım. Bunlar YÖK sisteminde tez olarak genel kullanıma açıktır. Eleştirilerime dahil olmak üzere katkı bekliyorum.

Bunun ötesinde, Sayın Seda Yurtcanlı bahsettiler. Tebliğ için teşekkür ediyorum, fakat genel bir hüküm var. Yine Ankara'da söyledim, İYUK 10-12. Herhangi bir kanunda nereye nasıl başvurulacağı yazmasa bile, idari davaya konu olabilecek bir idari işlem ya da eylemin yapılması için İYUK 10 gereğince idareye başvurabilirsiniz bu bir; iki, İdari Yargılama Usul Kanununun 11. madde için de, yapılmış olan bir idari işlemi malum geniş kitle için söylüyorum, kaldırılması değiştirilmesi geri alınması için varsa hiyerarşik makama, yoksa işlemi yapmış olan makama başvurulabilir.

Bunun dışında günümüzde artık 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname var. Bunun tanıdığı birtakım imkânlar. Ayrıca anayasal bir hak niteliğini kazanan kamu denetçisine başvurma hakkı var. Kamu Denetçiliği Kanunu var, bunu Ankara'da söyledim. Yine Ankara'da söylediğim, Türkiye İnsan Hakları Kurumu var, bunu işletmek lazım. Yani idareye başvuru mekanizmaları, yargı dışı başvuru mekanizmaları var.

Son olarak, Özge Aksoylu'ya, tabii şu her gün, her gün Resmi Gazetede onlarcası yayımlanan acele kamulaştırma kararları hakkında, kamulaştırma tebliğini sunan bir kişi olarak ne düşünüyorsunuz bunu merak ediyorum.

Son bir söz, Anayasa 35-46. Aslında Anayasa kamu yararıyla toplum yararının ayrımını yapmış. Anayasa 35 der ki; mülkiyet hakkının kullanımı ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz. Aslında bizde bir, Anayasa koyucunun; iki, kanun koyucunun; üç, Anayasa Mahkemesinin; dört, Danıştay'ın yapmadığı şudur. Kamu yararı başkadır, toplum yararı başkadır. Aslında bu terimler Sayın Özge Aksoy'da bilecek, muhtemelen Galatasaray Üniversitesi mensubu olarak, bir frankofon olarak, toplum yararı intéré général ifadesidir. Kamu yararı ise, intéré général çevrilmiştir. Kamu anlamına da gelir, halk anlamına gelir, ama aslında kamu yararı derken kastedilen o kamu kişinin kamulaştırma işlemi yaparken güttüğü kendi özgün amacıdır. Kamulaştırma kamu yararı amacıyla yapılır. Kamulaştırma Kanununda idare, kamu yararı kararını alır. Kamu yararı kararını alan kimdir? Encümendir. Belediye açısından hemen bakalım ya da başka birimlerde, ama toplum yarara başka bir şeydir. Bu intéré général'in ifadesidir.

Son bir söz; Avrupa Birliği hukukunda zaten frankofon ve Anglosakson anlayışların etkisiyle, toplum yararına uygun faaliyetler kamu hizmeti faaliyetleri olarak çevrilmiştir.

Yine bu çerçevede üstün kamu yararı başka bir şeydir, bunu belirtmek lazım. Bunu artık Danıştay, Yargıtay, Anayasa Mahkemesi kullanıyor, ama kanun koyucu yanlış kullanıyor. Üstün kamu yararı şu demek: Çevrenin korunması gerekiyorsa, çevreye imkân tanıyacaksın, yoksa sanayiye değil. Ama ne yazık ki kanun koyucu günümüzde son düzenlemelerinde, üstün kamu yararını madencinin yararı olarak kullanıyor, sanayicinin yararı olarak kullanıyor.

Teşekkür ederim Sayın Başkan hoşgörünüze.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

Eyüp MUHÇU (Oturum Başkanı)- Teşekkürler. Bir öne verirsek hemen. Buyurun.

Esra TOPÇU- Ben hukukçu değilim. Sadece bu yasa maddelerinin iptali kısa yoldan iptali söz konusu olabilir mi kısa dönemde? İster Türkiye’de mevzuatla beraber ya da bu mevzuat eğer engelliyorsa bunu AİHM’e başvurarak kısa dönemde. Çünkü şu anda bu iki yasa maddesine dayanarak bir sürü katliam yapılıyor.

ESRA TOPÇU’NUN
KONUŞMASI

Eyüp MUHÇU (Oturum Başkanı)- Sorunuzu kime soruyorsunuz.

Esra TOPÇU- Bilmiyorum kim cevap verebilirse.

Eyüp MUHÇU (Oturum Başkanı)- Peki, başka söz alan. Arkada bir arkadaş var, ona iletelim hızlıca.

Prof. Dr. Mustafa SARI (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi)- Ben Can Beye bir soru yöneltmek istiyorum, kolluğun özelleştirilmesi bağlamında. Şimdi çevrenin korunmasında bir sürü kurum kuruluşa görev veriliyor; Çevre Şehircilik Bakanlığında, Orman Su İşleri Bakanlığında, Jandarmadan tarıma, polisten zabıtaya. Fakat bir işi gerçekleştireceğiniz zaman hiç kimseyi ortada bulamıyorsunuz, herkes topu birbirine atıyor.

MUSTAFA SARI’NIN
KONUŞMASI

Biz de şimdi 20 yıllık Van Gölündeki İnci Kefali koruma çalışmalarından geldiğimiz noktada şöyle bir soru soruyoruz. Acaba çevrenin korunmasında özelleştirme olabilir mi? Yani biz şimdi kaçak balığın nerede avlandığını biliyoruz, kimin avladığını biliyoruz, nereden kaçtığını biliyoruz, hangi aracın taşıdığını biliyoruz, nerede satıldığını biliyoruz ve hepsini veriyoruz yetkililerin eline, ama bunu halen önleyemiyoruz. Bu kaçakçılık devam ediyor.

Bir sürü de para harcıyor bu esnada, bunu yapıyoruz diyor, ama yapmıyorlar. Acaba bu özelleştirilebilir mi? Hukuki olarak bu konuda ne düşünüyorsunuz bunu öğrenmek isterim.

Eyüp MUHÇU (Oturum Başkanı)- Kaçakçılığı serbest bırakma yasası olabilir. Evet, başka söz alan arkadaş... Sol tarafta, hemen iletelim.

KATILIMCI- Teşekkür ederim. Bu tür seminerlerde genel olarak işte mevzuat teorik yönü hep konuşulur tartışılır. Çok kısa mağdur olmuş kişilerin ya da bunlara yön verecek hukukçuların izlemesi gereken hukuki süreçle ilgili oluşturulmuş, bu anlamda yardım edecek bir platform var mı?

Çünkü Mimarlar Odası sivil toplum kuruluşları vesaire, bu özellikle az önce bahsedilen yasalardan mağdur olan kişilerin izlemesi gereken yol ve yöntemlerle ilgili bir kısım açıklamalar yapıyor, basında okuyoruz bunları, ama mağdur olanlar ve bunlara yardımcı olacak hukukçuların adım adım izlemesi gereken yollar ve verecekleri mücadelelerle ilgili oluşturulmuş, hukukçulardan oluşturulmuş bir platform var mı?

Eyüp MUHÇU (Oturum Başkanı)- Teşekkürler. Yine arkadaş, hemen mikrofonu oraya veriyoruz. Bu soruyla tamamlıyoruz arkadaşlar.

BARIŞ YILDIRIM'IN
KONUŞMASI

Av. Barış YILDIRIM (Tunceli Barosu)- Şunu Can Atalay hocama sormak isterim. Kolluk faaliyeti özelleştirilemez dediler. Fakat fiili olarak şu an Türkiye'de kolluk faaliyeti özelleştirilmiş durumda. Kamu yararı olgusu zaten sermaye yararı olgusu olarak tarif ediliyor. Tek bir cümle; Munzur Vadisi Milli Parkı için yapımı planlanan barajların yapılması hususunda bakanlık üstün kamu yararı aldı ve bunu sadece enerji ihtiyacına bağladı.

Özellikle yaşadığım yöre açısından sorayım. Bingöl, Erzurum, Tunceli ve yakın komşu illerde HES ve madencilik projelerine karşı çıkan yurttaşların, Anayasa 56, Çevre Yasası 3 ve 30. madde, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin işte giriş bölümünde belirtilen sistematik hak ihlali halinde herkesin meşru başkaldırı hakkına sahip olduğuna dair belirlemeler rağmen, madencilik ve HES projelerine karşı demokratik haklarını kullanan herkese yönelik kolluğun menfi bir tutumu var.

Yani bu başta işte devletin taşra teşkilatı ve ilgili kolluk görevlileri olmak üzere halka karşı tutum, basına da yansıdığı kadarıyla izlediğimiz aldığımız veriler bunlar. Bu tutum zaten fiili olarak sermayenin yanında yer alan, yani devlet aygıtının geniş anlamda bir zor tekeline de bünyesinde barındıran bir aygıt olarak, sermayenin yanında ve onun aracı olarak davrandığını ve özelleştirildiğini zaten göstermiyor mu? Bunu sormak istedim.

Teşekkürler.

Eyüp MUHÇU (Oturum Başkanı)- Teşekkürler arkadaşlar. Olmazsa olmaz diye bir soru varsa onu alalım, yoksa kapatalım. İkinci süreyi de tamamladık. Sırasıyla sorulara cevap veriyoruz. Can isterseniz...

Av. Can ATALAY (TBB Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu Üyesi)- Fiilen özelleştiriyorlar zaten, buna ilişkin bir tartışma yok. Hatta mevzuatı buna göre yapılandırıdılar. Yani kolluk faaliyetinin özelleştirilmesine ilişkin esaslı bir mevzuat var. İtirazın anayasal dayanağı da hazır ve ne yazık ki ulusal üstü yargı mercileri açısından, mesela işkence yasağı gibi de değil durum. Hani İnsan Hakları Avrupa Mahkemesinin de bu konuda ön açıcı bir tutum almayacağını tahmin etmek çok güç değil. Gerçekten zor bir şeyle karşı karşıyayız.

Aslında Barış arkadaşımın söylediği, hani meşruiyet ve hukuksallık arasındaki ilişkiyi tersine çevirmek lazım belki. Meşru olana dayanıp, bunu kullanmak fiili meşru bir mücadele hattını örmekte yarar var. Mesela bu Çevre Kanununun çevre korumasına ilişkin meselenin özelleştirilmesi mümkün müdür? Değildir. İyi olur muydu eğer mümkün olsa? Hayır, olmazdı. Çünkü bir bütün olarak bu tür bahisler piyasaya, bir piyasalaştırmaya, daha da önemlisi sermayenin hareket alanına teslim edilemez.

Açık konuşalım, işçi sınıfının yüzlerce yıllık mücadelesi içerisinden edinilmiş kazanımlardır. Kıskançlıkla sahip çıkmak gerekir. Bunu devlet yapmalıdır, devlet yapsın diye buna ilişkin mücadele etmek gerekir. Yoksa elimizde hukuk denilen, hani böyle

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

CAN ATALAY'IN
KONUŞMASI

aslında kutsal ineğimiz olan, zorda kaldığımızda kestiğimiz kutsal inek dahi kalmayacak. Buna ilişkin bunu söylemiş olayım.

Benim hayatta özel yargı makamı olarak kabul edebileceğim, iyi olabileceğini düşündüğüm bir tane makam var. Özel yetkili mahkemeler kapatılsın, ihtisas mahkemeleri kötü şeylerdir filan. Bir tane makamın yarı yargı makamının iyi olabileceğini düşünüyorum. İdari yargı kararlarının uygulanmasına ilişkin icra dairesi ihdas edilirse, gerçekten hani hayat çok renkli olur ve işe de yarayabilir diye düşünüyorum.

Bu platform, Eyüp Bey de bir kısmına yanıt vermeli ben-
ce. Vallahi arayan soran herkesi, neyse bildiğimiz ettiğimiz bir şey, hani bunu paylaşmaya çalışıyoruz, ama şöyle anlatayım. 6306'ya karşı hukuken, bunu umudunuz kırılsın diye söylemiyorum, hukuken hiçbir şey yapılamaz. 10 yıllık bir periyodu göze almazsanız. Çok zordur, kendi içinde yüzlerce istisna öngörür. Daha da önemlisi bunun hukuka uygun olup olmadığını denetleyecek idari yargı merci bulamıyorsunuz. Çok esaslı bir sıkıntı var. Anayasa Mahkemesi kararı bu süreyi 4 yıla 3 yıla indirebilir, daha önce değil, ama.

Bir platform var mı? Vallahi biz bir şey yapmaya çalışacağız herhalde önümüzdeki dönemde. Hani haberleşelim, olursa olur, ama dediğim gibi sadece hukukla olacak bir mesele değil. Onun olanaklarını fena halde tartışmak, daha derinine tartışmak. Yani Özge Hocanın yaptığı gibi kamuyu tırnak içine alarak meselenin esasına ilişkin bir tartışmayı kurmak lazım artık, ama hep birlikte yapmak lazım bunu.

Teşekkürler.

Eyüp MUHÇU (Oturum Başkanı)- Teşekkürler. Platformlar var mı konusuna bir cümle ekleyelim. Tabii kuruluşlar kendi çabalarını bu anlamda sürdürüyorlar. Bunun ötesinde kent-
sel dönüşüm mağdurları, kent dayanışmaları gibi demokratik örgütlenmeler var. Bu ihtiyacı kısmen karşılıyorlar, ama ciddi bir boşluk olduğunu söylememiz gerekiyor.

Buyurun.

Yrd. Doç. Dr. Özge AKSOYLU (Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi)- Muhlis Hocamızın değerli katkıları için öncelikle teşekkür ediyorum. 6306 sayılı Kanun özelinde yaptığı yorumlara cevap vermek gerekirse; İdari Yargılama Usulü Kanunu genel bir kanundur ve bizim fakültelerde gördüğümüz temel bir bilgi, özel kanun genel kanun çarpıştığı zaman özel kanun uygulanır. Hele ki yeni tarihli bir kanundur özel bir kanun burada.

ÖZGE AKSOYLU'NUN
KONUŞMASI

Artı 6306 sayılı Kanun açıkça zaten kendisiyle çelişen, Türk hukuk mevzuatındaki tüm hükümlerin uygulanmayacağını söylüyor. Ben sunumumu hızlı geçmem gerektiği için sadece ekolojik kamu düzeniyle ilgili olanlara slâyda yansıtmıştım. Dolayısıyla bahsettiğiniz İYUK'daki o idareye başvuru yöntemleri de bu kapsamda uygulama alanı bulmayacaktır.

Evet, kamu denetçisine başvurma, Türkiye'deki o insan hakları kuruluna başvurma gerçekten önemli yollardır, ama çok hızlı işleyen bir süreçten bahsediyoruz. O kurumlara gittiğimiz zaman, o kurumlar ne kadar hızlı karar verecek? Bu konuda çok bir bilgiye sahip değilim.

Arş. Gör. Seda YURTCANLI (İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi)- Doğrudan şu an Avrupa İnsan Haklarına gitmemiz de mümkün değil. Çünkü tüm iç hukuk yollarının tüketilmesi lazım. Benim buradaki tek söyleyebileceğim, işte o potansiyel mağduriyet kapsamında hiç ilk derece mahkemelelerine uğramadan doğrudan Anayasa Mahkemesine gidip, biz artık potansiyel mağduruz, çünkü bu yasa uygulanmasa dahi hepimizin hak ve hürriyetlerini şu haliyle ihlal edecek durumda deyip, potansiyel mağduriyet üzerinden doğrudan Anayasa Mahkemesine gidip. Eğer reddederse, o vakit Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gidebiliriz.

SEDA YURTCANLI'NIN
KONUŞMASI

Bireysel başvuru, çünkü bizde daha o toplu başvuru sistemi kabul edilmedi, henüz yok. Çevre davaları üzerinde de bu konu bütün toplantılarda hep dile getirilir, ama ne yazık ki öyle bir actio popularis dediğimiz o genel dava açma durumu, toplu dava hakkı henüz tanınmadı.

Teşekkürler.

Eyüp MUHÇU (Oturum Başkanı)- Teşekkürler. İclal Hocam sizin sözünüz var mı?

İCLAL DİNÇER'İN
KONUŞMASI

Prof. Dr. İclal DİNÇER (Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi)- Çok kısa olarak şunu söylemek istiyorum. Aslında bu işin altında yatan mücadele, kentte alınacak kararlara müdahil olma hakkı mücadelesidir. Bu müzakereci demokrasiyle denedik, çok bir noktaya kadar getirdik, ama daha mücadelecı bir demokrasi ya da çatışmacı bir demokrasi diye literatürde geçen bir mücadeleyi yürütmek durumundayız.

Bu arada benim çok etkilenerok okuduğum bir kitabı elbette aranızda okuyanlar vardır, ama tavsiye etmek istiyorum. Tahsin Yücel'in 2002 yılında yazdığı "Gökdelen" diye bir romanı var. Hem hukuk alanını, hem de planlama ve şehircilik alanının özelleştirilmesinin getirildiği noktayı çok hicivli bir dille anlatıyor. Bunu da tekrar tekrar okumayı öneriyorum.

Teşekkür ederim.

Eyüp MUHÇU (Oturum Başkanı)- Teşekkürler.

ÖZGE AKSOYLU'NUN
KONUŞMASI

Yrd. Doç. Dr. Özge AKSOYLU (Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi)- Ben Dokuz Eylül Üniversitesinden meslektaşım biraz eleştirel bir şekilde acele kamulaştırmadan niye bahsetmediniz dedi, aslında ben onu sunumumda ifade etmeye çalışmıştım. Yani her şeyden bahsetmem mümkün değil. Hatta çok da güzel bir yanlışlık olmuş. Ben daha kapsamlı bir sunum yapacaktım. Orada sadece ben ilk bölümü anlattım size, yanlışlıkla ilk halinin planı yansımış. Yani bu da gerçekten konunun bütününi anlatmanın bu süreç içerisinde mümkün olmadığını gösteriyor.

Acele kamulaştırma tabii birtakım usulı güvencelerin ortadan kaldırıldığı bir kamulaştırma usulü. Hani usul anlamında tartışılabilir, ama dediğim gibi ben burada kamu kısmı üzerinde durmak istedim. Yoksa hani daha ilgi çekici ve daha önemli

olduğunu düşündüğüm için. Ama şurada da şu tahtaya yansımışken, çok kısa bir şeyden bahsetmek istiyorum.

Şimdi burada diyelim hani hep kamulaştırma maden amaçlı mı yapılıyor, HES amaçlı mı yapılıyor? Yok, hastane, devlet hastanesi yapılıns diye de kamulaştırma yapılıyor, ama Kamulaştırma Kanununda en son yapılan değişiklikle malikin bir imkânı vardı, o ortadan kaldırıldı, onu da söylemek istiyorum. Aslında ikinci bölümde o vardı. Diyelim hastane amaçlı kamulaştırıldı, ama orası daha sonra rantı yükseldi. İdare dedi, ya burada ben ne hastane yapacağım 20 yıl sonra. Ben bu hastaneyi kaldırayım, burayı özelleştireyim satayım. Ama 20 yıl 30 yıl önce orası hastane amaçlı kamulaştırılmış. Kamulaştırma Kanunumuzun 22. maddesinde, idareye eski malike öncelikle kamulaştırma bedeli üzerinden teklif etme yükümlülüğü veren bir düzenleme vardı. O da bu yaz çıkan bir kanunla kaldırıldı. Onları da anlatacaktım, ama fırsat olmadı.

Kamu yararı meselesine gelince, kamu yararı toplum yararı arasındaki fark, bence Anayasa Mahkemesinin bu yaklaşımını çözmeye yetmez. Ben kendi önerimden bahsedemediğimi söylemişim, o kısmı geçmişim zaman sınırı dolayısıyla, ama meslektaşımın katılımı sorusu dolayısıyla çok kısa kendi önerimi söyleyeyim. Kamu hizmetidir. Çünkü kamu hizmeti teknik bir terimdir. Kamu hizmetinin ne olduğu bellidir, soyut değildir somuttur, muğlâk değildir elle tutulur. Yasa koyucunun kamu hizmeti olarak tesis ettiği kamu hizmeti ilkelerine uygun olarak yürütülen hizmet kamu hizmetidir.

Niteliği gereği kamu hizmeti 99 Anayasa değişikliklerinden sonra Türk hukukunda kalmamıştır. Dolayısıyla elektrik, diyeceksiniz ki olur mu bir kamu hizmetidir. Hayır değildir. Çünkü 99 Anayasa değişiklikleriyle bu ortadan kaldırılmıştır. Elektrik artık özel hukuk kişilerinin, özel hukuk usullerine göre piyasaya göre gördüğü bir faaliyettir. Madem yasa koyucu elektriği bu hale getirmiştir, Anayasayla bu imkânı vermiştir. Dolayısıyla artık bir kamu hizmeti değildir. Dolayısıyla ben HES'ler için de kamu hizmeti olmadığına göre, HES'lerin kamu hizmeti ayrıcalıklarından da yararlanmaması gerekir. Bu nimet kül-

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ÖZGE AKSOYLU'NUN
KONUŞMASI

fet ilişkisidir. Kamulaştırma da bir kamu hizmeti ayrıcalığıdır. Bir hizmet kamu hizmeti olduğu için, kamu hizmeti usullerine göre bedelsizlik esasına uygun olarak yürütüldüğü için bu kamu gücü ayrıcalığı o hizmete tanınır.

Madem her şey özelleşti, madem her şey piyasa koşullarında görülüyor, o yüzden kamu hizmetinin doğru kriter olduğunu, kamu yararının da ancak kamu hizmetinin görülmesindeki kamu yararı olarak yorumlanırsa somutlaşacağını düşünüyorum. Benim önerim o yönde.

Teşekkür ediyorum.

Eyüp MUHÇU (Oturum Başkanı)- Teşekkürler. Değerli katılımcılar, katkılarınız katılımınız için teşekkür ediyoruz. Temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alındığı sağlıklı çevrelerde yaşama umudu ve dileğiyle hoşça kalın diyoruz. (Alkışlar)

SUNUCU- Konuşmacılarımıza sunumlarından ötürü teşekkür ediyoruz. Kendilerine sertifika sunumlarını yapmak üzere Sayın Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu Üyesi Av. Ali Arabacı'yı ve Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu Üyesi Sayın Yurdağül Gündoğan'ı sahneye davet ediyoruz.

(Sertifikalar verildi)

Dördüncü son oturumumuz 13.30' da başlayacaktır.

(Ara verildi)

DÖRDÜNCÜ OTURUM

“Kentler ve İfade Özgürlüğü”

Av. Fikret İLKİZ (Oturum Başkanı)- Efendim dördüncü oturum “*Mekânı siyasetten arındırmak, iktidar ve sermaye arasındaki sıkışmış kamusalılık*” Sayın Yaşar Adnan Adanalı, buyurun efendim.

Yaşar Adnan ADANALI (Berlin Üniversitesi Doktora Adayı)- Merhaba. Bu panelin üst başlığı kent ve ifade özgürlüğüydü; aslında çok geniş bir başlık, ama beni doğrudan ilgilendiren bir konu. Ben kent üzerine yazıp çiziyorum, akademik araştırmalarım bu konu üzerine, ama bir yandan da bu yazdıklarımı paylaşıyorum. Yani üretimimi ifade ediyorum. Farklı mecralarda kendi tuttuğum kent üzerine odaklanmış internet siteleri var. Kolektif olarak yürüttüğümüz ve kamusal alanda paylaşılan projeler var. Dolayısıyla kenti bir özgürlük alanı olarak düşünüyorum ve bir yandan da kentle ilgili bilgiyi özgür bir şekilde paylaşmak istiyorum. Ama şu an geldiğimiz noktada bu ikisi de, iki durum da bir tehdit, kuşatma altında.

Bir taraftan iktidarın doğrudan bu kamusal alanı kuşatması dediğim bir süreç yaşıyoruz. Diğer taraftan da kentin genel olarak kendisini kuşatan bir sermaye müdahalesi var. Bunlar da çok temelde birbirini besleyen süreçler olduğunu ben böyle okuyorum, bunu iddia ediyorum. Sunumumda da bu ikili durumu, bu ikili kuşatma halini şu an içinde bulunduğumuz Taksim Meydanından başlayarak, İstanbul'un kentin merkezi Beyoğlu özelinde anlatmak istiyorum.

Ben burada yaşıyorum uzun bir süredir. Burayla ilgili çok çalışma yaptım, sürekli yazıyorum. Gezi Parkı ve Taksim Meydanıyla ilgili de, işte son birkaç yıldır bütün gezi direnişinden önce de 10'un üzerinde makale yazdım. Kimisi akademik makale, kimisi daha farklı yayınlardı, dergilerde çıkan yazılardı.

Şimdi ifade özgürlüğüyle kamusal alan hakkı belki yasa olarak öyle bir hak tanımlayamıyoruz, ama bir kamusal hakkı alanından ayrı düşünmemiz mümkün değil. Yani ifadenin vücut bulacağı gerçekleşeceği alanlara mecralara ihtiyaç duyuyoruz. Şimdi kent özelinde düşündüğümüzde kentsel mekân neresi oluyor? Kent meydanları, sokaklar, caddeler, parklar. Hani ifa-

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

YAŞAR ADNAN
ADANALI'NIN
KONUŞMASI

de eğer özgür olacaksa kent meydanları sokakları ve parkların özgür olması gerekiyor, bunların birbirini beslemesi gerekiyor.

Aynı şekilde ifadeyi biz işte medyada internette özgür bir şekilde dile getiriyoruz. Haliyle bu mecraların da, yani sanal meydanların da özgür olması gerekiyor. Kuşatma durumu bu ikisini birden ele alıyor. Ancak biz hani ifade sınırsız özgür olduğunda anasıl olabileceğine dair ipuçlarını özellikle gezi sırasında edindik. Gezide ifadenin sınırsız özgürlüğü olarak bahsettiğim durum, kent meydanlarında, kamusal alanlarda hiçbir baskılama olmadan ifadenin nasıl serbest bir şekilde siyaset alanını genişletebileceğini, bu da nasıl demokrasinin derinleşebileceğini bize gösterdi. Çok somut bir örnekti. Hani böylesine örnekler de çok kırılma anları olduğu için, ne Türkiye’de ne de dünyanın başka yerlerinde çok da denk gelmiyor. Yani böyle çok kısa zamana ve mekâna sıkışmış, böylesine kamusal deneyimleri fazla tecrübe eden yerler de yok. Türkiye’de de yok, dünyada da yok.

Şimdi çok uzun gezide durmak istemiyorum. Herkes yaşadığı, herkes kendine göre okudu, ama bu özgürlük alanı olarak gezi dediğimiz yerde ben iki tane şey görüyorum. Bir, oradaki farklı siyasetlerin, farklı var oluşların bir arada bulunmasının kendisi zaten bir kamusal iddiasıydı ve bir özgürlük alanı yaratıyor. Yani çok farklı, birbirleriyle normal şartlar altında belki hiçbir şekilde bir yere gelemeyecek siyasetlerin gayet bir arada var olabilmesi değerliydi.

Bir de bütün hareketin kendini icra etme şekli, yani sözün bu kadar önemli olması, sözün meydanlarda, fiziki mekânda bu kadar dile getiriliyor olması. Her yerde sloganlar, duvar yazıları ve internetin buraya eklenmesi, aslında bu kamusal alanın sınırlarını aştığında nasıl bir imkân sunacağını bize göstermesi önemliydi. Zaten bunun çok sembolik örnekleri de, işte kurulan serbest kürsülerdi. Doğrudan insanların ne düşünüyorlarsa, hiçbir sınırlama olmadan parklarda dile getirmesi. Onun da meydan ve daha sonrası forumlarda forum mecrası içinde vücut bulması bunun güzel bir göstergesiydi.

Ancak içinde bulunduğumuz durum, yani geziye giden ve geziden sonra devam eden kent meydanlarını hedef alan durum biraz farklı. Yani bir kuşatmışlık, kuşatma durumu yaşıyoruz. Bunu da görünür kılmak mümkün olduğunu düşünüyorum. Bu buraya gelmeden yaptığım, yani özellikle burası için hazırladığım bir harita. Gördüğünüz üç tane meydan var. Taksim Meydanı bir; iki, Galatasaray Meydanı; üç, tünel meydanı, arada gördüğünüz hat da İstiklâl Caddesi.

Şimdi Beyoğlu İstanbul'un kalbi ve Taksim ve bu gördüğünüz hat da buranın kalbiyse, bu ülkedeki siyaset de, yani buradaki kentsel mekânlarda yapılan siyaset de aslında sadece bu yerelliği aşan, bütün ülkeyi ilgilendiren, kamuoyunu oluşturan çok önemli mekânlardan bahsediyoruz.

Peki, bu mekânlar nasıl bir güvenlikçi uygulamalar altında tutuluyor? Ne tarzda güvenlik taktikleri uygulanıyor diye bakmakta fayda var. Tamam, çok görünür bir şekilde, işte toma geliyor zaten, gaz bombasını çevik atıyor filan. Yani şiddetin çok görünür bir yanı var, ama bir de bunun bir mekanizması var ve bu mekânizmanın da mekân üzerinde okumanın önemli olduğunu düşünüyorum. Kuşatmışlık halini tam anlamıyla anlayabilmek için.

Dolayısıyla ben bütün bu alandaki *-tırnak içinde-* güvenlikçi *-çünkü o güvenliği de açmak gerekiyor-* uygulamaları işaretlerim. İşte mobeseler, görüntüleme sistemleri. Nerede hangi kameralar ne şekilde yerleştirilmiş? Bu kameraların nasıl bir mimarisi var? Anıtlar nasıl ne şekilde güvenlik altına alınıyor? Polis ve belediye polisi zabıta nerelerde ne şekilde konuşlanıyor? Kentsel kamusal mekânlarda nasıl yer almış ve de geçiş kontrolleri nerelerde sağlanıyor ve de kuşatma altındaki normal şartlar altında yine kamusal olması gereken alanlar nelerdir diye bakmak istedim.

En aşağıdan başlarsak Tünel Meydanı; Tünel Meydanı dikkatinizi çekiyor mu, ama burası bir meydan, kent meydanı olması gerekiyor. Ancak sürekli zabitanın işgali altında; yani zabitanın park etmediği hiçbir an yok. Bir dikkat edin, buradan

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

YAŞAR ADNAN
ADANALI'NİN
KONUŞMASI

geçerken bakın, kent meydanı zabıta tarafından sürekli kontrol altında ve iki tane çok kritik yerde mobeseler sürekli gözlüyor, bir şeyleri gözlüyor.

Tünel Meydanında toplanan herhangi bir grubun İstiklâl boyunca yukarı çıkması engelleniyor. Yani burada kamusal alana bir set çekme, bir engelleme söz konusu. Tünel Meydanının ne kadar önemli olabileceğini, mesela en aklıma gelen örnek onur yürüyüşlerinden; son yıllarda Taksim'de başlayan onur yürüyüşleri Tünel Meydanında bir parti havasıyla bitip, aslında çok önemli bir ifade dile getiriliyor. LGBTİ bireylerinin eşit yurttaş olarak var olma haklarını kent meydanında görünür kılan, en ilk akla gelen örnek. Ama şu an çok ciddi bir kuşatma altında.

Galatasaray Meydanına çıktığımızda, buradaki kuşatmanın çapının arttığını görüyoruz. Meydanda burası önemini anlatmaya gerek yok, işte cumartesi anneleriyle gelen bir tarihselliği var, sürekli düzenlenen periyodik eylemler var. Bir yandan da her bir derdi olanın çıktığı bir meydandan bahsediyoruz, sesini dile getirmeye çalıştığı.

Galatasaray Meydanı dört tarafından sınırlı geçiş, yani yer yer kapatıldığına tanık oluyoruz. Ne Taksim'e ne Tünel tarafına inilebiliyor. Mobeseler yine bütün alanı kontrol etmekte ve meydan bir tarafında zabıtanın işgali altında ve sürekli bir şekilde toma ve çevik araçlarıyla iki taraftan da kuşatılmış durumda. İşte özgür olması gereken bir kente meydanı diyoruz. Mekândaki güvenliğin görünür hali bu şekilde.

Taksim Meydanına geldiğimiz iş iyice çığırından çıkıyor. Muhtemelen burası Avrupa'daki en yoğun militarize edilmiş kent mekânlarından biri. Yani gerek bulunan güvenlikçi birim sayısı, gerekse oradaki gözetleme kameraları, açılıp kapatılan mekânları bir arada değerlendirdiğimizde, burası olağanüstü halin fiilen yaşandığı bir yerden bahsediyoruz.

Gezi parkı açık bir kentsel park gibi görülmekle birlikte, aslında sürekli kapanan bir yer. Etrafında şu anda görünmez bir

mobese duvarı var. İşte bu gördüğünüz simitçinin arkasındaki devasa mobese. Aslında bu strüktürlerin gözümüze batması gerekiyor. Bunlar kentin ortasına, sokakların ortasına, parkların ortasına, mahallelerin ortasına konumlandırılan yapılardan bahsediyoruz. Park sürekli kapatılıyor. Şu an AKM polis karakolu halinde, otoparkı polis otoparkı halinde. Anıt sürekli kapatılıyor ve yeniden açılıyor ve de meydana gelen iki tane, yani bu yeni yapılan tünel projesi de, Elmadağ ve de Tarlabası'nda aslında bakarsanız bir set çekiyor. Bu da bir güvenlikçi uygulama. Altyapı müdahalesiyle, yayayla araç trafiğini birbirinden ayırarak, şu anda yayalara meydanı kapattığınızda araç trafiği sekteye uğramadan devam edebiliyor. Yayaların girişinde tünelle bir engel oluşturuyorsunuz; işte bunu 1 Mayıs'ta tahyül edelim nasıl olacağını, ama bir yandan da üstün steril bir hale getirilmesi, aşırı güvenlikçi uygulamalarla kolaylaştırma rolü uyguluyor.

Taksim'e bu gözle bakmak lazım. Sadece oradaki tomadan sıkılan su ve atılan gaz bombasının ötesinde, kalıcılaşmış olağanlaşmış güvenlik mekanizması mekânda nasıl yerleşiyor ve bunun böyle üzerimize yaratması gereken baskıyı aslında biraz sorgulamak istiyorum. Bunda da kuşatma mimarisi olarak mobeseleri bir değerlendirmek lazım.

Güvenlik, yani o mobeseler baktığınızda neden var? Bir tehdit algısına karşı, hani sürekli bir alarm durumunda olmak, işte kapkaç vesaire adli mevzularla ilgilenmek, ama bir yandan da beklenmedik durumlar diye bir tarifi var. Beklenmedik durumlar denilen, aslında bizim gösteri ve toplanma özgürlüğümüzü beklenmedik durum olarak şu anda tarif ediliyor olması zaten sorunlu. Güvenlik, kimin güvenliği? Bir başka soru bu oluyor. Güvenlik bireyin ya da eylemcinin yapmak istediği eylemi özgür bir şekilde yerine getirmesinin koşullarını sağlayan bir güvenlik mi, yoksa başka bir güvenlik mi? Bunu sorgulamak gerekiyor. O başka bir güvenlik olduğunu ben iddia ediyorum, yani devletin güvenliği, aslen iktidarın güvenliği sağlanmaya çalışılıyor.

Bu güvenlikçi uygulamaların bir yandan da başka stratejilerle de desteklendiğini söylemek lazım. Bu alandaki masa sandalye operasyonları bunun biri. Yani masaların kentin, kent sokaklarının insandan ve kent hayatından arındırılıp, işte bu gördüğünüz platformların içine yerel yönetimin ve zabitanın uygulamalarıyla çekiliyor olması bir güvenlikçi uygulamadır aslında. Sürekli gezen devriyelerin, hani onun yarattığı his ve bir yandan da doğrudan şu anda bilmiyorum farkında mısınız, ama İstiklâl Caddesine her isteyen giremiyor. Bu önemli bir sorun. İstiklâl Caddesi-nde tipinize göre ya da işte madde bağımlısı gençler, sokak çocukları sivil polisler tarafından çıkartılıyor, sokaktan çıkartılıyor. Hukukçular bunun kişisel özgürlükler açısından ne anlama geldiğini herhalde çok daha iyi tartışacaklardır, ama buna bir dikkat edin. Etrafınızda gezen devriyelerin bir sokak çocuğuyla ya da bir baldırı çıplaklarla diyelim tipini beğenmedikleriyle karşılaştıklarındaki muhabbete dikkat etmeniz gerekiyor. Çünkü ilk sokaktan çıkıyorsun, hatta öyle bir hale gelmiş ki, göz temasıyla tık tık yapıyor. Bu önleyici bir suçlulaştırma bir yandan, önleyici bir müdahale olarak muhtemelen savunacaklardır, ama soylulaştırma dediğimiz şeyin, o kentsel fiziki mekânda soylulaştırma dediğimiz şeyin, güvenlikçi uygulamalarla sokakta birey üzerinde nasıl anlam kazandığını da göstermesi açısından son derece önemli.

Temel itibarıyla bu kuşatma halini şöyle bir ikili olarak düşünebiliriz. Şimdi aynı mekân, aynı kent meydanı, iki farklı anlam çok kabaca; işte Atatürk Kültür Merkezi bahsettik, yani gezi sırasında burası bir ifadenin sınırsız özgürleştiği bir kolaj bir tuval haline, koca bir billboard haline gelmişti ve farklı siyasetler kendini dile getiriyordu. İşte bütün o çoğul heterojen kitleden de bu görülüyordu.

Gezi parkı tekrar güvenlik güçleri tarafından kolluk tarafından ele geçirildiğinde ilk yapılan şey, buraya Türk Bayrağı ve Atatürk resmi çekilmesi. Hani bir anlamda devleti simgeleyen, işte en önemli semboller çekilip, gezideki direnişi bir iç güvenlik unsuru olarak algıma ve yeniden ele geçirme ve sonrası burasının karakola çevrilmesi. Bu çok çarpıcı bir ör-

nekti; yani kamusal mekânla, kamu otoritesinin mekânı arasındaki ayrım, aynı zamanda kent ve özgürlük ilişkisini açığa çıkartan bir ayrım.

Bir diğer ayrım da şeydi; İstiklâl Anıtının gezi ve aslında 1 Mayıslarda da gördüğümüz anıtı ele geçirme, insanileştirme ve siyasallaştırma çabası. Orada bir şeyi sembolize eden bir anıt var, tarihsel bir anıt, ama oraya herkes bayrağını dikmek ya da sloganını bir şekilde asmak istiyor. Neden? Çünkü kamusal mekân dediğiniz yerde fikir düşünce üretiliyor, buradan da demokrasi çıkıyor. Hatta bu o kadar bir yandan da absürt bir hal almıştı ki, köfteci yerleşmişti anıtın oraya, köfte satıyordu. Aslında anıt denilen şey, hani insana çok uzak durması gereken bir şey, bir yandan da sınırsız bir insanileşmesine biz tanık olmuştuk.

Ele geçirildikten sonra anıt yine şu anda polis tarafından, güvenliğin merkezinde tutulan, erişime sürekli ket vurulan ve barikatlarla korunan bir yer halini almış durumda. Bunu tabii ekolojik genel olarak müdahalelerde de görmek mümkün. Yani bu kuşatma halinin mevcut, işte gezideki yıkılan yerde yapılan kent bahçesi ve orada serumlarla, böyle nasıl diyelim? Sanki oradaki bitkileri hayatta tutmak için bir özveriyle yaklaşılacak ekoloji nerede? Bir de yıkılan kesilen ağaçların yerine çekilen beton duvar ve bunun üzerine yapılan yapay dikey bahçeler. Son derece enerjiye bağımlı, son derece yapay, sürekli bir bakım gerektiren ve hani çevreyle insan arasında dışsal bir ilişki kuran bir peyzaj ögesine indirgeyen çevreyi bir yaklaşım. Yani bu kuşatma da parkın kuşatılmasında da kendini göstermekte.

Sonuç itibariyle, aslında bu iktidarın kuşatmasıyla, kamu-sallığın nasıl olabileceğini; eğer ki sivil toplumun genel olarak bu meydanlardan çekildiğinde, meydan üretiminden de çekildiğinde devletin nasıl sivil alanlar yaratmayı hedeflediğini Yenikapı projesinden görüyoruz.

İşte diyor ki; Taksim Meydanını kapatıyoruz evet, ama biz ondan da büyüğünü, 1 milyon kişilik toplanma alanı yapıyoruz. Bunun hani bu mantık yürütmenin bir sonraki adımı, bu

meydanda “*ifade edilebilecek görüşler ifade edilemeyecek görüşler*” diye bir pano da koyabilirsiniz. İfade edilemeyecek görüşler dile getirildiğinde, meydanı suya batırıp çıkarta da bilirsiniz; bu öyle bir kamusalılık anlayışını göstermesi açısından oldukça çarpıcı bir örnek.

Şimdi hızlı bir şekilde iddiam odur ki bu bahsettiğimiz iktidarın kamusal mekânı, kamusalılığı kuşatması, aynı zamanda sermayenin kuşatmasıyla bir arada yürüyen, paralel yürüyen ve birbirini besleyen bir durum. Beyoğlu haritası, bunu da hızlı bir şekilde yaptım. Burada temelde otelleşme, AVM’leşme dediğim, yani mevcut yapıların otel olarak dönüşmesi, mevcut yapıların AVM olarak dönüşmesi ve daha büyük kentsel dönüşüm alanları. Nedir buralar? İşte kıyıların dönüşümü ve de mahallelerin dönüşümü.

Dönüşüm alanlarının ortak noktası; İclal Hoca bahsetti, bir soylulaştırma denilen bir süreç. Yani mevcut yaşayanları farklılarıyla dönüştürmeyi bakan bir anlayışla yapıyor.

Bizim güzergâhımıza odaklanırsak. Tarlabası’nı geçiyorum. Şimdi bu hızlıca yapılmış ve eksikleri olan bir harita, ama tamamlayacağım. Şimdi bakın yine meydan. Gezi parkı projede AVM’leştirilmek isteniyor. Şimdi fiziki mekânı bir düşünelim, boyutunu düşünelim. Hemen arkasında başka bir AVM projesi devam ediyor. Talimhane tamamen oteller bölgesi, politikalar sonucunda oteller bölgesi oldu ve bunun iyi bir şey olduğu zannediliyor şeyler tarafından. Mevcut birçok farklı büyük yapı şu anda otele dönüştürülüyor. Bu siyahlar da, İstiklâl Caddesi boyunca devam eden alışveriş merkezi ya da zincir ve büyük çaplı mağaza inşaatları.

Bunlar nasıl oluyor? Tarihi bir han var, bu hanın içinde kendine ait bir ekosistem var. Burada aslında işte ifade özgürlüğünü böyle de düşünebiliriz iddiasındayım. İçinde dergi basan yer de var, siyasi parti ofisi de var, küçük bir esnafı da var, kafesi de var, sol grupların toplandığı bir yer de var, osu da var busu da var. Şimdi bu içi boşaltılıyor, bina yıkılıyor. Yerine içi boş, dışarıdan cephesi tarihi görünümlü bir yapı yapılıyor

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

YAŞAR ADNAN
ADANALI'NIN
KONUŞMASI

ve içinde de topyekûn bir markaya veriliyor ya da bir alışveriş merkezi açılıyor.

Şimdi bunun genel olarak kent, kent mekânında kamusalılık üretimine katkısını düşünelim. Yani o ekosistemin içinin boşaltılıp, yerine tek bir birimin konulması. O birim A olur B olur, o birimlerden biri örnek olduğu için, şimdi ona bir hızlıca bakalım, Starbucks mağazası. Neden? Hani Starbucks hepimiz kahve seviyoruz gidiyoruz içiyoruz, gayet güzel. Şu an bulunduğumuz binanın girişinde bir Starbucks mağazası var. 50 metre yanında başka bir tane var, 250 metre yanında başka bir tane var, bunun 670 metre ötesinde başka bir tane var, 300 metre sonra bir tane daha var. Burası 1,3 kilometrelik bir alanda beş tane Starbucks var.

Tamam piyasa mekanizmasında kirayı veren dükkânı tutar gibi, böyle çok indirgemeci bir yaklaşımla da bakılabileceği gibi, aslında hani o çoğul heterojen bir kentsel mekânın, kamusalığın nasıl tekipleştiğini, homojenleştiğini göstermesi açısından da önemlidir. Hele ki şunu da düşündüğümüzde; Taksim'deki kışla yapılırsa herkes girebilecek mi denildiğinde, mimarının söylediği; burada kafeler olacak, herkes her yere nasıl giremiyorsa, burada kafelerde oturabilenler girecek dediğini de düşündüğümüzde, aslında kamusal mekânın nasıl dönüştüğünü görüyoruz.

Yine başka bir örnek, şu an buradayız biz. Ottoman Palas, yanında baklavacı, yanında başka bir baklavacı, Starbucks kafe, başka bir baklavacı ve simit sarayı. Bunlar hepsi bir sene içindeki dönüşüm. Neden böyle oluyor? Bu aslında sürpriz değil. Çünkü burasının bu hepimizin kullandığı kamusalılığı ürettiğimiz bir mekândan, turistlere hizmet eden bir yer olması isteniyor. Turistlerin de Türkiye İstanbul algısında Sultanahmet'in şu anki hali. Gelecek baklavasını alacak yiyecek, bir de küresel tüketim tercihleri olan Starbucks'ta kahvesini içecek, Ottoman Palas isimli otelde konaklayacak. Hani Topçu Kışlası AVM'sinden de alışverişini yapacak gibi bir şeyi de düşünebiliriz.

Bu kuşatma halinin belki de çok da dikkatimizi çekmeyen yansımalarından biri de billboardlar. Etrafınıza baktığınızda kentsel mekânın, yani hani zaplama şansımı olmayan aslında kamusal mekânlardan bahsediyoruz. Her yerde billboardlar var. Bu billboardlar ya iktidardaki siyasi partilerin ya da adayların billboardı olarak kullanılıyor ya da belli markaların reklâmı olarak kullanılıyor. Bizim seçme şansımız yok. Zaten direniş anlarında bu billboardlara yapılan müdahalelerle, yani burada yeniden ele geçirilip halk tarafından siyasileştirilmesinin anlamı büyük ya da barikat olarak en azından fonksiyonlandırılmalarının.

Şimdi bunu biz sorgulanamaz olarak düşünüyoruz, ama dünyada çok örnekleri var. Mesela Sao Paulo İstanbul'dan çok daha büyük bir şehir. Sao Paulo'da billboardlar yasak; yani dış hava reklâmı yasak. Bu ürünlerin kendilerini pazarlaması için bir handikap olarak görülüyor. Çünkü o zaman içeriye daha fazla, yani evinizdeki ürüne daha fazla yatırım yapmanız gerekiyor. Burada reklâm üzerinden, hepimizin kamusal alanlara alınarak, bize bir bombardıman üzerinden hepimizi de tüketici olarak yurttaşları indiriyorlar. Yine başka bir örneği, işte eğlenceye yasak olan kentsel meydanların, markaların ürünlerinin enstalasyonlarıyla işgal edilmesi gibi.

Tabii burada şey ayrımı bence önemli; yani piyasanın kamusalılığı kuşatmasıyla, iktidarın kuşatması arasında küçük bir fark var. Piyasa mevcut kamusalılığın sunduğu imkânların çok farkında olarak, onu nasıl ben ele geçirir dönüştürürüm, kendi tüketim ve alışveriş süreçlerime eklemelerim gibi bir perspektifle bakıyor. İşte sokak satıcısını reklâm panosuna dönüştürüyor ya da işte Beyoğlu'nun heterojenliğini bir aslında pazarlama değeri olarak sunuyor. İktidarın doğrudan bunu bir tehdit algısı olarak görmesinin aksine, bu ayrım da aslında önemli olduğunu düşünüyorum.

Hatta öyle ki, işte bir yandan bahsettiğim İstiklâl Caddesi ve bu meydan boyunca devam eden tek tipleşme, soylulaştırma, ticarileştirme dönüşüm süreci devam ederken, yeni geliştirilen emlak projeleri, işte biz Taksim'den ve İstiklâl Caddesinin bu

cazibeli kent hayatından ilham alıp, bu caddeleri kendi projelerimizle yeniden üretiyoruz diyebiliyor. Yani hani piyasa hep iktidarın bir adım önünde gidiyor diyebiliriz.

Sonuç itibariyle, tabii bunların bir şeyi var, hani bir şeye rağmen oluyor. İşte kapanan sinemalardan, kendi esnafımızdan, kitapçılarda ve yaşam alanlarımızdan. Şu benim evim, uzunca yıllar yaşadığım. Şu an otel olmak için boşaltıldı, içi yıkılacak, onay bekliyorlar. Burayı otel yapacaklar, zorla tahliye edildim hızlı bir şekilde, ama bir buçuk senedir boş ve bu sokak boyunca boş binalar inşaatlar hepsi otel olmak yolunda bekliyorlar, ama bir yandan da hayatın içi boşaltılıyor.

Şimdi toparlamak için, burada bahsettiğim iktidarın kuşatması altındaki kamusalılık çok iyi kurgulanmış, bir yandan doğrudan şiddet, öte yandan da bir sistemik güvenlikçi yaklaşımla kontrol edilen kamusalılık, bir yandan da sermayenin mevcut kamusalılığı kuşatmasıyla bir arada yürüyen, birbirlerini besleyen, destekleyen süreçler olduğunun farkında olmak lazım. Karşı çıkarken bu ikisine birden karşı çıkmak lazım diye düşünüyorum.

Zaten kurulan ittifaklar ve ortaklıklar, bu iki stratejiler arasında kendini çok açık dile getirmekte. Bundan birkaç yıl önce Beyoğlu Güzelleştirme Derneği Başkanı ve aynı zamanda buradaki birçok gördüğümüz dönüşüm projesinin de mülk sahibi olan kişi, burası Şanzelize olacak bütün bu merkez, ama bu eylemleri bir yasaklasak gibi bir demeci vardı. İşte alın eylemler yasaklanıyor; bu ittifakın nasıl bir ittifak olduğunun farkında olmak lazım.

Yine Emek Sinemasını alışveriş merkezi haline çeviren yatırımcı şöyle bir demeci var: "*Dünyanın her yerinde AVM yatırımları yapılıyor.*" Dünyada başka nerede bu kadar, hani neresi yatırım fırsatı ülke, nerede yatırımlar çok kolay yapılabilir diye sorulsa da şöyle diyor: "*Vallahi hiçbir yer İstanbul'la kıyaslanamaz*" diyor. Çünkü gerçekten öyle, İstanbul'a AVM yapmak kadar başka hiçbir yerde bu kolaylıkla AVM'leri bu şekilde mirası yıkararak yapmanız mümkün değil. Bunu da açık bir şekilde sektör aktörleri kendi aralarında bu şekilde konuşabiliyor.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

YAŞAR ADNAN
ADANALI'NIN
KONUŞMASI

Hani bu ifade ve kent dediğimde benim için en sembolik örneklerden burası olduğu için, bununla bitireyim. Kamusal mekânda ifadeden anladığı yerel yönetim ve iktidarın böyle bir şey. Bizim anladığımız böyle bir şeyse, dönüştüreceğimiz, istedikleri kadar griye boyasalar da dönüreceği yer yine gökkuşağı.

Teşekkürler. (Alkışlar)

Av. Fikret İLKİZ (Oturum Başkanı)- Sayın Adanalı'ya teşekkür ederiz. Şimdi söz sırası Sayın Ulaş Karan'da. *"İfade özgürlüğü ve mekân ilişkisi"* buyurun efendim.

ULAŞ KARAN'IN
KONUŞMASI

Yrd. Doç. Dr. Ulaş KARAN (Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi)- Herkese merhaba. Hafta sonu yerin üç kat altında bu kadar loş bir ortamda bu toplantıya devam ediyorsunuz. O yüzden takdir ediyorum sizleri. Hafta içi o kadar işten güçten sonra vaktinizi buraya ayırdığınız için.

Benden önce bir şehir çalışmalarıyla ilgili çalışan bir arkadaşım, konuştu sonra da bir mimar arkadaşım konuşacak. Arada bir hukukla ilgili birkaç kelam etmeye çalışacağım. İfade özgürlüğü ve mekân arasındaki ilişki üzerinde durmaya çalışacağım.

Bu İspanya Anayasa Mahkemesinin bir kararından bir alıntı; yıllardır çok sayıda akademik kaynakta da aktarılan bir alıntı: *"Demokratik bir toplumda kentsel mekânlar yalnızca dolaşım mekânları değil, aynı zamanda katılım mekânlarıdır"* diye. Özellikle toplanma özgürlüğü ya da toplantı ve gösteri yürüyüşleriyle ilgili sıklıkla atıf yapılan bir ibare.

Bunu özellikle neden belirttim? O da şundan: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde tanınan temel haklardan biri, diğer uluslararası sözleşmelerde veya bildirgelerde de. Oldukça eski dönemlerden beri de gündeme gelen bir konu toplanma özgürlüğü, bir araya gelme, bir kamusal mekânda özellikle bir konu çerçevesinde belli sayıda insanın.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 11. maddesinde ve Anayasanın 34. maddesinde tanınmış durumda. İlginç bir

şekilde Anayasanın 34. maddesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 11. maddesiyle de neredeyse örtüşüyor. Yani 12 Eylül'ü yapanlar, tabii bu haliyle yapmamışlardı, 2001'de biraz değişikliğe uğradı. Şu anki haliyle sözleşmeyle hemen hemen aynı çerçevede; eksikimiz yok, belki fazlamız var.

İspanya'ya dönersek, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında İspanya'yla Türkiye'yi karşılaştırsak; 1959'dan 2013 yılına kadar mahkeme ifade özgürlüğüyle ilgili 544 tane karar vermiş. Bunların 244 tanesi Türkiye'yle ilgili. Yani 800 küsur milyonluk bir Avrupa Konseyinin yaklaşık 10'da 1, 11'de 1 nüfusunu oluşturan bir ülkeyiz ve ifade özgürlüğüyle ilgili kararların herhalde yüzde 40 civarında sırf Türkiye'den kaynaklı ihlallerin.

Örgütlenme ve toplanma özgürlüğü 11. madde, 161 ihlalden 61'i Türkiye'yle ilgili ve bunun 27 tanesi toplanma özgürlüğüyle ilgili. Örgütlenme özgürlüğünü bir kenarda bırakırsak.

İspanya'ya bakarsak, İspanya'da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine bizden sonra taraf oldu belki. Yargı yetkisini tahmin ediyorsam aynı dönemlerde tanıdı. İfade özgürlüğünden sadece 4 kere mahkûmiyeti var, toplanma özgürlüğündense bugüne kadar herhangi bir ihlal kararı çıkmadı İspanya aleyhine. Bu biraz iç hukukun da o standartları içselleştirmesiyle ve geliştirmesiyle alakalı bir durum. Yani İspanya ETA'yla çatışmalı bir dönem yaşadı. Son birkaç yıldır, özellikle ekonomik kriz bağlamında binlerce, belki on binlerce gösteriye sahne oldu. Franco sonrası dönemde ama bugüne kadar hiçbir ihlal kararı çıkmadı toplanma özgürlüğüyle ilgili. Barışçıl bir şekilde toplanma özgürlüğüyle ilgili.

İfade özgürlüğü başlığı, ama alt başlık olarak toplanma özgürlüğü. Hem örgütlenme özgürlüğü, hem ifade özgürlüğü, hem de toplanma özgürlüğü, aslında birbirine çok benzer kavramlar. Örgütlenme ve toplanmayı ifade özgürlüğünün özel görünümü olarak kabul etmek mümkün. Dolayısıyla ifade özgürlüğü veya toplanma özgürlüğü derken, iki kavramı birbirinin yerine geçecek şekilde kullanmak mümkün bu sunumda.

Toplanma ve örgütlenme özgürlüğü ise kolektif boyutunu yansıtıyor. İfade özgürlüğü de kolektif olarak kullanılacak bir özgürlük. Kişisel veya az sayıda kişiyle yapılan gösteriler, genelde ifade özgürlüğü kapsamında değerlendiriliyor. Bu aslında Türkiye’de de bizim işimize gelen bir durum. Yargıtay içtihatlarında, örneğin 5 kişilik 10 kişilik basın açıklamalarını, 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu kapsamında görmeyip, düşünce açıklamasıdır deyip beraat kararlarını onuyordu ya da mahkûmiyet kararlarını bozuyordu. Bu anlamda bu tanım bizim de biraz işimize geliyor. Az sayıda kişi olduğu zaman bu bir toplantı ve gösteri yürüyüşü değildir, dolayısıyla izin veya bildirim alma yükümlülüğü söz konusu değildir denilip, hukuka uygun hale getiriyorduk.

Toplantı ve gösteri biçiminde ortaya çıkarsa, yine sayıya çok bağlı olmaksızın; az sayıda da olabilir çok sayıda da olabilir, toplantı özgürlüğü kapsamında değerlendiriliyor. İfade özgürlüğüyle ilgili 70’li yıllardan beri tekrarlanan durum, toplanma özgürlüğü açısından da geçerli. İfade özgürlüğü lehte olduğu kabul edilen veya zararsız ya da ilgilenmeye değmez görülen bilgi ve düşünceler için değil, aynı zamanda devletin veya nüfusun bir bölümü için saldırgan şok edici veya rahatsız edici bilgi ve düşünceler için de uygulanır. Örneğin, onur yürüyüşleri; son birkaç yıldır Türkiye’de, birkaç yıldır değil aslında uzunca bir süredir var, ama birkaç yıldır iyice kitleselleşti. Bunlar belki toplunun içine sindirmesi zor şu an Türk toplumu açısından düşündüğümüzde. Fakat zaten ifade ve toplanma özgürlüğü bu tarz durumlar için geçerli.

11 Eylül saldırılarından sonra, yanlış hatırlamıyorsam İngiliz Hükümeti Birleşik Krallık Hükümeti Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine bir mektup yazmıştı: “Terörle mücadele ediyoruz, bu durumda herhalde bizimle ilgili başvuruları da dikkate alacağınızı umuyoruz” diye. Mahkeme başkanı da buna cevaben bir mektup yazmıştı Birleşik Krallık Hükümetine; “sözleşme zaten böyle zamanlarda hayata geçirilmek üzere kaleme alınmış bir metindir. Güllük gülistanlık iken şartlar, zaten hak ve özgürlükler pek gündeme gelmez. Esas böyle durumlarda gündeme gelir. Dolayısıyla bunu

dikkate almayacağız” mealinde bir cevap göndermişlerdi ki, dikkate de almadılar. Bundan sonra İngiliz hükümeti galiba 56 güne çıkarmayı düşünüyordu gözaltı süresini, sonra 28 güne indirsek ne olur denildi ve daha sonra da bildiğim kadarıyla o gözaltı süresinin uzatılmasıyla ilgili rafa kalktı. Yani hükümet bir adım atmadı.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden bahsettik, bir de Türkiye’ye bakalım. Dün Adli Sicil İstatistik Genel Müdürlüğü web sitesini taradım rakamları ortaya çıkarmak için. Bu kadarını ben de beklemiyordum açıkçası. Suç sayıları bakın 2009’da 8251, bu 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununa muhalefetten yapılan işlem sayısı tüm Türkiye genelinde. 8251 tane toplantı ve gösteri yürüyüşüyle ilgili işlem yapılmış. 2010’da 11.462, 2011’de 13.479, 2012’de de 13.081. Yani bir artma trendi var. Herhalde bu gezi parkından sonra, yani geçtiğimiz Mayıs Haziran ve Temmuz ayından sonra, önümüzdeki sene bu daha da artacaktır. 7000 civarında gözaltından bahsediliyordu. Tam resmi rakamları bilmiyorum.

Sanık sayıları, özellikle çocukları aldım. 12-15 yaş arası, baktın geçen sene, yani iki sene önce daha doğrusu, 2013 istatistikleri yayınlanmadı, 1176 tane çocuk hakkında işlem yapılmış. 15-18 arası ise 1426, yani genç yaşlı çocuk demeden devlet toplantı ve gösteri yürüyüşlerine müdahale ediyor ve ceza adalet sistemi çocukları da içine çekip, 12-15 yaş arasındaki çocukları dahi suç işlemiş kişiler olarak kabul edip, ceza adalet sistemine dahil ediyor.

Karara bağlanan davalar, bu arada Adli Sicil İstatistik Genel Müdürlüğü birkaç yılda bir istatistikleri yayınlama biçimini değiştiriyor. O yüzden X’le yazdım bazı noktaları. Yine suç sayıları, toplam sanık sayıları, bakın 2011’de 10 bini bulmuş. Mahkûmiyet oranları, beraat ve diğer diye. Diğerleri hükmün açıklanmasının geriye bırakılması, kamu davasının açılmasının ertelenmesi gibi birtakım uygulamalar. Beraat sayılarının yüksekliği ve mahkûmiyet sayısının düşüklüğü sizi yanıltmasın. Caydırıcı etki doktrini diye bir doktrin vardır. Özellikle ifade özgürlüğü ve buna dahil olan alt özgürlükler açısından.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ULAŞ KARAN'IN
KONUŞMASI

Hakkınızda dava açılması, hatta hakkınızda soruşturma açılması dahi, bu özgürlüğe bir müdahaledir. Sizi benzer etkinlikler yapmaktan alı koyacaktır. Ceza adalet sisteminin içine sizi sokarak, hakkınızda sırf soruşturma açarak, gezi parkından sonra bu kadar çok soruşturma açılmasının sonuçlarından biri bu oldu.

Örneğin, Twitter'la ilgili bir operasyon yapıldı İzmir'de, çok sayıda kişi gözaltına alındı ve bununla beraber Twitter'da twit atan kişi sayısı dramatik bir şekilde düştü. Bunların önemli karşılıkları oluyor. Yani bir operasyonun kendisi bile, daha sonra bir soruşturmaya dönüşme veya kovuşturmaya dönüşme bile oldukça önemli. Dolayısıyla önemli olan sanık olarak sizin kodlanmanız ceza adalet sistemi tarafından. Daha sonra yargılanmamanız veya yargılansanız bile beraat etmeniz çok önemli değil.

Hatta daha da kötüsü, geçen sene çıkan bir kanunla düşünce açıklama niteliğinde olan bazı suçlarla ilgili kamu davasının açılmasının ertelenmesi uygulaması başladı. Bu daha da kötü; sizi bir dönem boyunca sessiz kalmaya zorluyor, örneğin üç yıl boyunca, beş yıl boyunca. Benzer bir suçu bir daha işlemezseniz *-suçu tırnak içerisinde kullanıyorum-* yargılamanızı erteliyor ve o arada sizi rahat durmaya zorluyor. Bu da caydırıcı etki doktrini dediğimiz şey açısından büyük problem.

Türkiye'yle ilgili zaten verilen bu toplanma özgürlüğüyle ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından verilen ihlal kararlarının çoğunda zaten, 2911'den kişiler beraat etmiş durumda. Fakat dövülerek veya şiddet uygulanarak gözaltına alınmış, haklarında dava açılmış, nihayetinde belki beraat etmişler, ama bir şekilde toplanma ve ifade özgürlüklerine müdahale edilmiş durumda.

Bu sayılar hakikaten abartılı değil, resmi istatistikler. Bir de kriminolojide bir şey vardır. Belki bir toplumsal gösteri polis müdahale ettiğinde göstericilerin yüzde 1'ini filan gözaltına alır, yüzde 5'ini gözaltına alır. Hakkında işlem yapılan kişi sayısı bu kadarsa bile, o dağıtılan gösteriyi dikkate aldığınızda, belki yüz binlerce insandan, milyonlarca insandan bahsediyoruz bir şekilde buna muhatap olmuş.

Bu özgürlüğün öznesi kimdir? Herkestir. Hem Anayasada, hem Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine göre. Vatandaş olan olmayan ayrımı dahi yok ki, biliyorsunuz gezi parkında bazı üniversite öğrencileri gözaltına alındı. İlk başta ajanlıkla itham edildiler basın tarafından. Daha sonra da sınır dışı edildiler. Bizde de özne açısından bu özgürlüğü kullanmak isteyen kişiler açısından bir ayırım yok.

Hatta ülkede yasa dışı bulunan göçmenlerin kendi statülerine dikkat çekmek amacıyla yaptıkları bir gösteri. Bu Cisse Fransa kararı; iki ay boyunca bir kiliseyi işgal etti Fransa'da yasa dışı olarak bulunan göçmenler. Kilisedeki din görevlileri buna müsamaha gösterdiler. Bu iki aylık işgal boyunca ibadet faaliyetlerini aksatmadı kilise, bu kişiler buna da engel olmadı. Devlet de iki ay boyunca hoşgörü gösterdi müdahale etmedi.

Bu tartışma oldukça önemli. Çünkü kaçak olarak bulunuyor bu kişiler. Aslında buldukları an belki sınır dışı edilmeleri gerekiyor. Buna rağmen devlet belli bir süre hoş görü gösterdi, iki ay sonunda sağlık gerekçesiyle *-ne kadar gerçekçi bir gerekçe tartışılır-* kiliseye müdahale edildi ve göçmenler kiliseden tahliye edildi. Yani böyle bir durumda yasa dışı göçmenlerin bile örneğin, bir toplanma özgürlüğünü kullanması mümkün ki, Türkiye'de de yakında gündeme gelecek böyle giderse. Hem Suriyeli sığınmacılar veya mülteciler, hem de Taksim'de değil, ama Tarlabası'na giderseniz göreceğiniz çok sayıda Afrikalı göçmen ki, bunların büyük bir kısmı kayıt dışı göçmen veya yasal olarak Türkiye'de bulunmuyor, ama çok ciddi hak ihlallerine uğruyorlar. Yarın bir gün bu kişileri de İstiklâl Caddesinde görebilirsiniz basın açıklaması yapıyorken ve polis müdahalesine uğradıkları zaman. Bu kişiler de toplanma özgürlüğünün öznesi.

Biçim, biçim açısından hiçbir sınırlama yok. İstedığınız gibi toplanabilirsiniz. İster aktif, yani yürüyüş veya işgal biçiminde, isterseniz pasif oturma eylemi veya susma eylemi, ağzınıza bant kapatarak. Hepsi toplanma özgürlüğünün içerisine giriyor. Bilimsel veya sanatsal amaçlı, eğlence amaçlı, sergi şeklinde, konser şeklinde, fuar şeklinde, seminer, resepsiyon vesaire

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ULAŞ KARAN'IN
KONUŞMASI

istediğiniz biçim altında, istediğiniz amaçla toplanma ve gösteri özgürlüğünü kullanmak mümkün.

Amaç bakımından, ne sözleşmede ne de Anayasada hiçbir sınır yok. Sadece, o da Avrupa'dan kaynaklı. Bizde tabii bu da uygulanmıyor, bizde ırkçılık serbest, yasalar kapsamında serbest olup olmadığı tartışılır, ama uygulamada serbest. Özellikle şiddeti teşvik ve tahrik etmediği, ırkçı yabancı düşmanı ayrımcı ya da kabaca kısaca nefret söylemi olarak nitelendirebileceğimiz düşünceler dile getirilmediği sürece, herhangi bir amaç çerçevesinde gerçekleştirilmesi mümkün.

Eğer şiddete teşvik veya tahrik varsa, gerçek bir teşvik veya tahrikten bahsediyoruz. Türkiye'de bugüne kadar uygulandığı şekliyle değil. ırkçı yabancı düşmanı ayrımcılık içeriyorsa, devletin müdahale etmesi mümkün, hatta bazı durumlarda da etmesi bekleniyor; özellikle göçmenlere karşı yabancı düşmanlığı veya azınlıktaki dini gruplara karşı gerçekleştirildiğinde.

Siyasi dini kültürel toplumsal herhangi bir amaç olabilir. Burada aralarda Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununa atıf yapacağım. Bu da aslına bakarsanız tam bir 12 Eylül kanunu. Tarihi itibariyle de bir 12 Eylül kanunu. Yani 1983 yılının sonunda, normal *-ne kadar normal tartışılır tabii-* olağan demokrasiye geçmeden önce, Milli Güvenlik Konseyi rejimi tarafından kabul edilen kanunlardan biri. İlginç bir şekilde de çok az değiştirilmiş durumda.

12 Eylül'ün yansıması olan birçok kanun zaman içerisinde ortadan kalktı; Dernekler Kanunu gibi, Sendikalar Kanunu gibi. Yeni kanunlar eskisiyle kıyaslanabilir, olumlu olumsuz yönleri elbette vardır, ama iki dokunulmayan şeylerden biri Siyasi Partiler Kanunu, ikincisi de Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu. Çok küçük değişiklikler yapıldı, ama en tirajı komik değişiklik, şimdi demokratikleşme paketiyle beraber gündeme gelen değişiklik. Kapalı salon toplantılarının gece 23.00'e kadar değil 24.00'e kadar yapılmasına olanak sağlayan bir değişiklik dışında hiçbir değişiklik öngörülüyor. Bu da

zaten uygulanan bir durum değildi aslına bakarsanız. Kapalı toplantılarda pek gündeme gelmiyor. 2000'li yılların başında veya ortalarına kadar gelebiliyordu. Birtakım konserlerde, tiyatro gösterilerinde 2911 sayılı Kanuna dayalı olarak engelleme veya yasaklama kararları verilebiliyordu. Fakat 2000'li yılların ortalarından beri ben pek rastlamadım, 2911'le ilgili geçmişe yönelik bir tarama yaptığımda.

Kanuna bakarsak aynı şeyi tekrarlıyor. Fakat kanunların suç saymadığı belirli amaçlarla diyor. Ucu bucağı belli olmayan bir sınırlama şeyi öngörüyor.

Aslına bakarsanız 2911 Sayılı Kanun uluslararası standartlara gitmeden, Anayasanın zaten kendisine aykırı bir kanun. Yani sonda söyleyeceğim şeyi baştan söyleyebilirim. Kanunun komple ortadan kalkması ve yerine yeni bir kanun yapılması lazım. O yüzden bireysel olarak herhangi hükümlerle ilgili hiçbir değişiklik önerim olmayacak. Çünkü kanunu tek tek ele aldığımızda tüm maddelerinin ve maddelerdeki tüm fıkralarda sorun var. Anayasada olmayan birtakım yasaklar ve sınırlamalar bizzat yasa tarafından öngörülmüş durumda.

Neden gündeme gelmedi bugüne kadar? İktidarlara sormak lazım, 12 Eylül sonrası. Teknik bir problem vardı. O da Anayasanın geçici 15. maddesi. Anayasa aykırılığın ileri sürülmesini engelliyordu. 2001 yılında bu yasak da kalktı, üzerinden 13 sene geçti. Ne yasama organı bu kanunu değiştirdi, ne de herhangi bir şekilde Anayasa Mahkemesinin önüne geldi iptal edilmesi için. Ama Anayasaya tamamen aykırı bir kanundan bahsediyoruz.

Devletin yükümlülükleri; hem karışmama hem engelleme gibi bir negatif yükümlülüğü var, ama aynı zamanda pozitif yükümlülüğü de var. Özellikle kolaylaştırma bu özgürlüğün kullanımını. Tabii Türkiye'de biz bunu tartışmıyoruz bile şu aşamada. İstanbul Valiliğinin aldığı bir kararla, Taksim Meydanı tüm basın açıklamalarına kapatılmış durumda. Bu karar neye dayanılarak alındı belli değil.

İronik bir şekilde, ironik demeyelim tirajı komik bir şekilde yine 10 Aralık Dünya İnsan Hakları Gününde, İnsan Hakları Vakfı ve İnsan Hakları Derneği az sayıda işinin katıldığı bir basın açıklaması düzenlemek istedi gezi parkının aşağısındaki merdivenlerde, buna dahi izin verilmedi. Dolayısıyla pozitif yükümlülükleri tartışamıyoruz bile. Yani bırakın kolaylaştırmayı. Devlet şu an karışmama ve engellememe yükümlülüğünü ihlal etmekle meşgul, ama koruma yükümlülüğü de var. Henüz çok fazla gündeme gelmesi İstanbul'da belki, ama karşıt grupların karşılaşması.

Zaman zaman oluyor, linç olayları. Adapazarı'nda olmuştu, Trabzon'da olmuştu, bir basın açıklamasında. Burada devletin yükümlülüğü aslında basın açıklaması yapan kişileri, karşıt görüşlü diğer kişilerin şiddetinden veya müdahalesinden korumak. Tam tersi işliyor yine. Yani hem negatif yükümlülükler, hem de pozitif yükümlülükler hayata geçmiyor aslına bakarsanız.

Devletin müdahalesi, uzun uzun anlatmayacağım, ama bizde müdahale eşiği çok düşük. Her toplantı ve gösteri kamu düzenini bozar, bozmayan toplantı ve gösteri yoktur. Üç kişi bağırır, yanından geçen bir kişi o gürültüden rahatsız olur. Dolayısıyla kamu düzeninin bozulması tek başına bir toplantı veya gösteri yürüyüşüne müdahale için yeterli kabul edilen bir şey değil.

Hangi bahaneler öne sürülüyor? Genelde trafiğin engellenmesi, gürültü yapılması, çevrenin kirletilmesi. Sırf Türkiye değil, tüm dünyada gündeme gelen gerekçeler bunlar. Bu gerekçelerle kamu düzeni bozuluyor ve toplantı ve gösteri yürüyüşlerine müdahale ediliyor ya da yapılan başvurular reddediliyor. Fakat devletin mutlaka hoşgörü göstermesi gerekiyor.

Müdahaleler ancak barışçıl olmayan *-barışçılın da birazdan üzerinde duracağız-* toplantı ve gösteriler için geçerli ve hukuka aykırılık tek başına müdahale nedenini oluşturmaz diye açık açık belirtiyor tüm uluslararası organlar. Bizde hukuka aykırı-

lık nasıl oluyor? Eğer Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na göre 48 saat önceden bildirim yapılmayıp, 7 kişilik bir tertip komitesi olarak ki, bunların ikametgâhları ve sabıka kayıtlarıyla beraber başvurmadığınız sürece, bu bildirimde bulunmadığınız sürece, yapılan tüm toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanuna aykırı hale geliyor.

Kanuna aykırı hale geldiği zaman da başka bir kanun devreye giriyor; Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu. Polis görevini yaparken ki, görevini yapıyor 2911'e göre, kanunsuz bir toplantı ve gösteri yürüyüşünü dağıtıyor kâğıt üzerinde. Direnişle karşılaşması halinde direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir diyor.

O hükümet komiseriyle ilgili şu an demokratikleşme paketindeki değişikliklerin hiçbir anlamı yok. Zaten hükümet komiseri olmuyor, polisle direkt yüz yüze alıyorsunuz. Orada polis amirinin tamamen keyfi müdahalesine açık durumdasınız. Kanunsuz çünkü yaptığınız şey tırnak içerisinde.

Barışçıl olması derken, Türkiye'de provokasyon diye bir sihirli kelime var. Bir miting yapmak istersiniz, duyum aldık denir. Duyumla ilgili de hiçbir yazılı belge bilgi sunulmaz, gerekçe de sunulmaz. Hakkı kullanmak isteyenlerin niyetine bakılmalıdır. Hakikaten toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmak isteyen kişiler şiddete yönelik bir çağrıda bulunarak bunu yapıyorsa, belki izin verilmemesi mümkün.

Düzenleyicilerin önceki tutum ve açıklamaları da dikkate alınabilir. Benzer şeyler aha önce düzenlenmiş organize etmiş ve şiddete başvurmuş kişiler söz konusuysa, yine belki barışçıl olmayacağı için izin verilmeyebilir. Toplantı ve gösteri sırasındaki tutum ve davranışların da barışçıl olması gerekiyor.

Barışçıl derken, başından sonuna kadar her aşamada şiddetin sergilenmemesi veya şiddete yönelik açık ve yakın tehlike ya da açık ve mevcut tehlike doğurmayacak şekilde şiddete teşvik veya tahrikin olmaması bekleniyor.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ULAŞ KARAN'IN
KONUŞMASI

Fakat bizde bu konuda da eşik çok düşük; yani 100 bin kişilik bir mitingde, bir arama noktasında yaşanan küçük bir gerginlikten dolayı, bir anda tomalar su sıkmaya başlıyor, yüzlerce gaz bombası atılıyor ve geçen bir ya da iki ay önce Kadıköy Meydanında olduğu gibi, kent sorunlarıyla düzenlenen mitingde olduğu gibi tüm miting dağılıyor.

Burada yine şiddete başvuran gruplar olabilir, başvurmak isteyen ya da bu yönde teşvik veya tahrik eden gruplar olabilir. Devletin mutlaka bunları ayırması ve yapacağı müdahalenin mitingin barışçıl bir şekilde sürdürülmesini sağlayacak şekilde gerçekleştirmesi gerekiyor. Bir grubun, az sayıda kişinin yer aldığı bir grubun bu yönde bir müdahalesi, devlete tüm miting dağıtmak için bir gerekçe olarak kullanılması mümkün değil; çünkü miting hâlâ barışçıl veya toplantı gösteri yürüyüşü hâlâ barışçıl. Barışçıl olmayan birtakım kişiler var ve bütününe bunu teşmil etmemek gerekiyor.

İzin ve bildirim sorunu; izin yok bizde, ne Anayasada ne de sözleşmede. Bildirim zorunluluğu var. Fakat bildirim amacı, kamu düzeninin mümkün olduğunca az bozulmasını sağlamak. Örneğin, miting yapmadan önce neden bildirimde bulunuyoruz? Çünkü belli yollar kapanacak. Trafiğin düzenlenmesi için belki alternatif yollar öngörüülecek. Kişilere vatandaşlara duyurulacak, şu şu yollar kapalı olacak diye ki, haber kanallarında duyuruluyor. İşte pazar günü Kadıköy'de bir miting olacak, şu yollar kapalı olacak, ona göre kendinizi koruyun, planınızı ona göre yapın diye.

İzne bağlamada amaç, sadece kamu düzeninin daha az bozulmasını sağlamak olmalı, ama mutlaka kamu düzeni bozulacaktır. Kamu düzenini bozmayan toplantı ve gösteri yürüyüşü olmaz, buna içkin bir şey çünkü. İnsanlara sesinizi duyurmaya çalışıyorsunuz. Artı karşıt göstericiler olabilir. Buna dair de gerekli güvenlik önlemlerinin alınması istenebilir.

Bunlar meşru nedenler belki bildirim için, ama her durumda aranmaması gerekiyor. Özellikle spontane kendiliğinden gelişen birtakım şeyler. Örneğin, gezi parkı yine, ilk çadırlara

müdahale edildiği an, daha doğrusu ilk duvarın yıkıldığı gün, 27 Mayıs tarihi. Bu kendiliğinden gerçekleşen bir şeydi. Böyle durumlarda bildirim yükümlülüğünü mutlaka aramanız 48 saat önceden ve olmadığı takdirde, işte bu bir kanunsuz toplantıdır demeniz, toplanma özgürlüğüne aykırılık oluşturuyor.

Bazen kendiliğinden gelişebilir. Özellikle bir devlet başkanı Türkiye'yi ziyaret etti. Yurtdışında sıklıkla oluyor, bundan haberdar oluyorsunuz. Örneğin, El Beşir Sudan Devlet Başkanı, işte soykırımla ilgili suçlardan suçlanıyor uluslararası alanda. Türkiye'ye gelmişti. Diyelim ki geldi, geçerken gördünüz, o anda orada 10 kişiydiniz ve bir protesto gösterisi yaptınız veya Başbakan aracılıyla bir yerden geçerken fark ettiniz, bir protesto gösterisi yaptınız az sayıda kişiyle. Bildirimin mutlak olarak aranması, bunların hepsini kanuna aykırı hale getiriyor ve polis müdahalesinin yolunu açıyor. Kanunda da bununla ilgili tabii birtakım yaptırımlar öngörülüyor.

Yasada mutlaka istisnaya yer verilmeli, özellikle bu tarz gösteriler için. Bizde istisna yok, bildirim mutlak. Yargıtay bazen yumuşak kararlar vererek belki cezaları bozabiliyor yerel mahkemeler tarafından verilen, ama yasada halen duruyor.

Tabii bildirim de aşırı zorlaştırılmaması lazım, bizdeki madde bu. Düzenleme kurulu üyelerinin tamamının imzalayacakları bir bildirim, toplantının yapılmasından en az 48 saat ve orada 48 saat makul karşılanabiliyor, miting tarzı çok sayıda kişinin katılabileceği bir gösteri açısından. Çalışma saatleri içinde toplantının yapılacağı yerin bulunduğu valilik veya kaymakamlığa bildirilir. Toplantının amacı, yapılacağı yer, gün, başlayış ve bitiş saatleri, başkan ve üyelerinin açık kimlikleri, meslekleri, ikametgâhları, varsa çalışma yerleri belirtilir ve bildirim yönetmelikte gösterilen belgeler eklenir. Bir de yönetmeliğimiz var, bundan daha da kapsamlı.

Dolayısıyla bu tamamen hakkın kullanımını kolaylaştıran değil, zorlaştıran bir kanun. Bu da işte 12 Eylül rejiminin yine bize hediyesi ve bununla ilgili de çok az değişiklik yapıldı.

Bildirimde bulunulmamış her toplantı yasaya aykırı, kanuna göre kolluk güçlerinin toplantıyı dağıtma yetkisi doğuyor ve güya orantılı bir müdahale başlıyor, ama bir tomanın kendisi, yani bir tarafta makine bir tarafta insanlar varsa, bu müdahaleye orantılı demeniz mümkün değil. Arkadaş Galatasaray Meydanındaki tomadan bahsetti. Turistler için bir güzel şey oldu, her geçtiğimde görüyorum, turistler fotoğraf çektiriyor tomanın yanında. Çünkü böyle bir araç belki de görmediler bugüne kadar, görmeleri de mümkün değil. Bu savaşta kullanılacak bir araç. Bu kadar ton su taşıyan, her yeri koruma altına alınmış bir araç. Yani orantılı demeniz mümkün değil veya karşınızda sopalı taşlı bile olsa, gaz fişeği ya da bu kadar yoğun biber gazı kullanımı. Bunlar baştan zaten orantısız ve yasal düzenlemeler ne yazık ki bunları yargı organlarının gözündede de orantılı hale getiriyor.

Bildirimde bulunulmamış olsa bile, eğer barışçılca müdahale etmemek, belli bir süre mutlaka hoşgörü göstermek gerekiyor. Özellikle küçük çaplı ve toplantılarda kamu düzenini *-tırnak içerisinde-* kısa süreli bozacak. Örneğin, şu kısa süreli bozmadır. Galatasaray Meydanında toplanıp, birkaç yüz kişinin Taksim Meydanına yürümesi, 15-20 dakika bir basın açıklaması yapıp dağılması. Burada trafiği engellemek bile söz konusu değil. Kamu düzeni bozuluyor ki, bozulmaması mümkün değil. Sınırlı olarak bozuluyor, kişiler herhangi bir şiddete başvurmuyor, bildirimde de bulunmamışlar. Devletin bu gösteriye müdahale etmemesi gerekiyor. Haberdar olduğu takdirde de hakikaten yükümlülüğü var, o da karşıt göstericilerin. Zaman zaman esnafın birtakım müdahalelerini biliyorsunuz. Karşıt göstericilerin bu kişilerin kullandığı toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına müdahale etmesini engellemek için önlem alması gerekiyor.

Bir önemli konu itiraz; aramızda hukukçular var, idare bir toplantı ve gösteri yürüyüşünü yasakladığında bu bir idari karar, idari başvuru yolları açık. Dava açılıyorsunuz. Bazı Danıştay kararlarına baktım, 2003 tarihli bir toplantı ve gösteri yürüyüşünün engellenmesine dair idarenin kararına karşı dava

açılmış, Danıştay'ın kararı 2008 yılında sonuçlanmış. Yani olan kanun yolları bu tarz şeylerde işlemiyor, yıllar sürüyor çünkü. Yani yıllar önce düzenlenmesi engellenen bir 1 Mayıs gösterisiyle ilgili dava 5-6 yıl sonra sonuçlanabiliyor Türkiye'de.

Geçmişe yönelik de hiçbir hakkın kullanılmasına yönelik kazanç sağlanmıyor. Bu tarz durumlarda mutlaka ayrı yollar öngörülmesi gerekiyor ve hızlı usuller. Diyelim ki en az 48 saat önce başvurmak gerekiyor. 10 gün önceden miting için başvurduğunuz ve idare yasakladı. Yapacak hiçbir şeyiniz yok, 10 günde bu işin çözülmesi mümkün değil. Yürütmenin durdurması almanız zaten mümkün değil artık bildiğim kadarıyla; idarenin savunması alınmadan galiba yürütmenin durdurulması kararı alınması oldukça zor.

Böyle durumlarda, örneğin ayrı usuller öngörülmesi gerekiyor, ayrı itiraz mekanizmaları ve hızlı bir şekilde o itirazı değerlendirmesi. Bu bir yargı organında olabilir, yargısal benzeri bir organda olabilir ombudsmanlık gibi, idari bir kurul da olabilir. Önemli olan verdiği kararın bağlayıcı olması. Kısa sürede bunu değerlendirip, idarenin yasaklanması veya erteleme kararı, mitinglerin ertelenmesi de mümkün yasaya göre, bunun ortadan kaldırılması. Bu da mümkün değil, özellikle olağanüstü hal döneminde veya olağanüstü halden sonraki dönemlerde Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'da yapılacak tüm mitinglerde şöyle oluyordu. 1 Mayıs mitingi için başvuruda bulunuyordu. Kanuna göre bir ay erteleme hakkı var. Valilik diyordu ki, işte kamu düzeni bozulacak, provokasyon için duyum aldık, ulusal güvenlik vesair birtakım gerekçelerle bir ay ertelenmesi, 1 Mayıs'ı 1 Haziran'da kutlamanızın bir anlamı yok. Dolayısıyla valiliğin aldığı bu karara bir-iki gün içerisinde itiraz edip, sonuçlandırıcı bir usul gerekiyor.

Zaman ve süre bizde oldukça kısıtlı. Hâlbuki toplantı ve gösterinin zamanı açısından hiçbir sınırlama yok ve göstericiler karar verir ne zaman ne şekilde gösteri yapacaklarına. Bu sabahlama şeklinde de olabilir. Galiba KESK'in 95'te Kızılay Meydanında bir gün iki gün boyunca Kızılay Meydanından ayrılmamışlardı. Dolayısıyla ne zaman başlatacağınız ve ne

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ULAŞ KARAN'IN
KONUŞMASI

kadar süreceğinizi toplantı ve gösteri yürüyüşünün hakkını kullanacak kişiler belirler.

Özellikle belli durumlar söz konusuysa bir kişinin, önemli bir kişinin gelmesi ve gitmesi veya 1 Mayıs 8 Mart gibi belli tarihlerde. Bunun mutlaka dikkate alınması gerekiyor ve devletin o tarihte o toplantı ve gösteri yürüyüşünü gerçekleştirmesini engellememesi gerekiyor.

Süre bakımından sınırlama önemli değil. Ne kadar kalmak istiyorlarsa o kadar. Mümkün olduğunca hoşgörü göstermesi gerekiyor bozulan kamu düzeni açısından. Fransa'da bir sendikanın, galiba kamyon sürücülerinin sendikası anayolları kapatıyor sabah 06.00'dan itibaren. 10 kilometre hızla gidiyorlar ve trafiği tikiyorlar yavaşlatıyorlar. Zaman zaman Yunanistan'da da oldu buna benzer, çiftçiler traktörlerle kapattılar anayolları. Fransa'da yine böyle kamyon sürücüleri yapıyor. Bizde de ne yazık ki tehlike doğurdular, ama birkaç ay önce Fatih Sultan Mehmet Köprüsünden hafriyat taşıyan kamyonlar topluca geçti ve tabii köprüünün dengesi bozuldu, sallanmaya başladı. İki taraflı geçmeleri gerekiyordu dengenin korunması için. Böyle şeyler oluyor.

Fransa'da verdiğim örnekte, 6 saat boyunca müdahale etmedi devlet. 6 saat sonra müdahale etti, 3 ay hapis cezası verdi erteledi ve 1500 Euro para cezası verdi. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bunu makul gördü. Çünkü 6 saat boyunca izin verilmiş bu kişilere; anayol gibi önemli bir arteri kapatmaları tıkamaları. Karşılığında uygulanan ceza da bizim Türkiye'deki cezalarla karşılaştırılmayacak derecede küçük. Çünkü 2911 sayılı Yasa 1,5 seneye 3 sene arasında hapis cezası öngörüyor, minimumu 1,5. Bunlar erteleniyor, erteleme süresi boyunca da benzer bir suç işlememeniz gerekiyor. Toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılma diyor dolayısıyla devlet.

7. maddeye bakarsak bizde, toplantı ve yürüyüşlerin ve bu amaçla toplanmalara güneş doğmadan başlanamaz. Açık yerlerdeki toplantılar ile yürüyüşler, güneşin batışından bir saat önce, kapalı yerdeki toplantılar saat 23.00'e kadar sürebilir.

Dolayısıyla gece toplantı ve gösteri yürüyüşü yapamıyoruz. Doğrudan kanuna aykırı hale geliyor.

Gelelim mekân, esas önemli bir konu. İki tane mekân algımız var tabii; kamusal mekân, özel mekân diye. Özellikle biz hukukçular ikiye ayırırız. Yani kamuya ait mekânlar, özel hukuk gerçek ve tüzel kişilerine ait mekânlar diye. Genel kural, kamusal mekânlarda toplantı ve gösterinin serbest olması. Kamusal mekân derken bir sınırlama yapmıyoruz.

Kamusal mekân kavramının tanımını yapmak çok kolay değil, kamusalın bir kere tanımını yapmak çok kolay değil. Farklı hukuk dallarında da, farklı farklı anlamlara gelebiliyor, ama en azından apriori olarak bir sınırlama olmadığını söylemek mümkün. Cadde, meydan, park, kilise, mahkeme binası bile zaman zaman toplantı ve gösteri yürüyüşü mekânı olabilir.

Yaya veya araç trafiği veya ticari faaliyetler kadar toplantı ve gösteriler için de önemli kamusal mekânlar. Bu da galiba bir yargı kararından tam hatırlamıyorum şimdi. Dolayısıyla demin yine arkadaşın slâytlarda belirttiği o ticari birtakım lansman faaliyetleri nasıl orada yer bulabiliyorsa, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin de orada kendisine rahatlıkla yer bulabilmesi gerekiyor.

Hangi mekânlar kullanılabilir. Önemli olan toplantının şekliyle, yapılan mekân arasında bir bağlantı olup olmaması. Muğlâk bir cümle, ama şöyle özetleyebiliriz. DİSK ve KESK Türkiye davası, 2008 1 Mayıs'ıyla ilgili. 1 Mayıs 1977'de yaşanan birtakım olaylar var. Bunları protesto ediyorsanız, o gösterinin Taksim Meydanında gerçekleşmesi, gerçekleştirilmek istenmesi gayet normal ve makul. Böyle bir durumda toplantının amacıyla, kullanmak istediğiniz mekân arasında da doğrudan bir bağlantı oluyor. Böyle bir bağlantı varsa, o toplantı ve gösteri yürüyüşünün o mekânda gerçekleşmesine devletlerin izin vermesi gerekiyor.

Aynı durum Gezi Parkı için de geçerli. Parkın korunması için yapılacak bir şeyin, parkta yapılmasından daha doğal bir şey olamaz. Ama gelelim bizim Toplantı ve Gösteri Yürüyüş-

leri Kanunumuzda, şehir ve kasabalarda ve gerekli görülen diğer yerlerde hangi meydan ve açık yerlerde veya yollarda toplantı veya yürüyüş yapılabileceği ve bu toplantı ve yürüyüş için toplanma ve dağılma yerleriyle izlenecek yol ve yönler vali ve kaymakamlıklarca kararlaştırılarak, alışılmış araçlarla önceden duyurulur. İstanbul'da Kadıköy, Kazlıçeşme, bir de o sosyal medyada kimindi bilmiyorum, ama tarihi yarımadanın meme yapmasıyla ortaya çıkan alan üçüncü toplantı ve gösteri yürüyüş mekânı İstanbul açısından. Bazı yerlerde daha önce doğru düzgün toplantı ve gösteri yürüyüşü olmadığı için, duyurulmamış bile kaymakamlar veya valilikler tarafından. Belirtilen yerler dışında da miting yapmanız yasak.

Mekânın belirlenmesi de toplantı ve gösteri yürüyüşünü yapacak kişilere ait. Yani nerede yapmak istiyorsanız, öncelikle kamusal olmak kaydıyla orada yapacaksınız. Devlet bunu uygun görmezse, mutlaka haklı bir gerekçe öne sürmesi gerekiyor. Yani ispat yükü devlette; tüm toplantı ve gösteri yürüyüşlerine müdahale edileceği zaman neden müdahale ettiğini mutlaka haklı gerekçelerle ileri sürmesi lazım. Bugüne kadar izin verilmeyen mitinglerde, uygun görülmemiştir diyerek örneğin valilikler ve kaymakamlıklar birtakım soyut gerekçelerle reddetti. Bunların bazıları Danıştay'dan döndü. Üşenmeyenler açısından, yıllarca süren bir hukuk mücadelesi sonucunda. Birçoğu ise davaya bile konu olmadı. Çünkü kazansanız bile yıllar sonra elinize bir şey geçmiyor, yıllar önceki bir mitingle ilgili.

Bizde birtakım sınırlamalar var 22. maddede; kamuya açık çok sayıda yerde toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenmesi yasak. Genel yollar, tabii bunların ne olduğu da tartışmalı. Şehirlerarası karayolları, parklar. Bakın gezi parkında toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmanız mümkün değil kanuna göre. İbadethaneler ki, demin bir örnek verdim iki ay boyunca Fransa'da bir kilisenin işgal edilmesini içeriyordu. Bizde ise Dolmabahçe'deki camiyle ilgili tartışmalar hepimizin malumu. Yani bırakın toplantı ve gösteri yürüyüşü, başka bir amaçla camiye giriş bile nasıl bir tartışma ortaya çıkarıyor.

Kamu hizmeti görülen bina ve tesisler ve bunların eklentileri; avukatların başına gelen, İstanbul Adliyesinde Çağlayan'da. Bir anda bir toplantı ve gösteri yürüyüşüymüş gibi muamele edildi ve yaka paça gözaltına alındı 50'ye yakın avukat. Bunlar kanunen yasaklanmış şeyler. Bunların hepsi tek tek baktığınızda, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihatlarına aykırı, her biriyle ilgili içtihat bulmanız mümkün.

Yasayla bunların yasaklanması doğrudan sözleşmenin ihlali. Anayasada da yok bununla ilgili bir mekâna dair yasak. Oraya gitmeden önce, esas tartışma özel mekânlar. Daha doğrusu Türkiye'nin belki geleceğinde daha çok ortaya çıkacak olan bir tartışma. Amerika'da özellikle şirketler tarafından yönetilen birtakım şehirler var. Yani şirket tarafından yapılmış kendi çalışanları için şehir. Bizde şirkete ait kamusal alan denilen şey de ortadan kalkmış. Giderek özel mekân artıyor, kamusal mekân azalıyor. Örneğin, Gezi Parkı bir Topçu Kışlası şeklinde AVM olsaydı, yine bir kamusal mekân ortadan kalkmış olacaktı ve orada gerçekleştirmek istediğiniz toplantı ve gösteri yürüyüşü özel mekânda gerçekleştirilecekti. Özel hukuk gerçek ve tüzel kişilere ait mekânlar kullanılabilir mi? Geleceğin tartışması bu olacak. Çünkü kamusal alanlar giderek azalıyor.

Burada bir toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkınızı kullandığınızda, iki ayrı hakla bir çatışma ortaya çıkıyor. Bir, o mülkün sahibi olan kişinin mülkiyet hakkı ve eğer gerçek bir kişiye aitse o kişinin özel yaşamına saygı hakkı. Bu iki hak söz konusu olduğunda, şu ana kadar uluslararası yargısal organlar, genellikle mülkiyet hakkı ya da özel yaşama saygı hakkına ağırlık verdiler. Yani özel bir mekânda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemek çok mümkün değil. Özel mülk sahiplerinin mülklerini kullandırma zorunluluğu altında değildir dediler, ama ileride ortadan kalkması mümkün. Daha doğrusu önemli bir tartışma olarak gündeme gelmesi mümkün ve bu içtihadın değişmesi mümkün.

Özellikle kampuslar. Örneğin, vakıf üniversitesine ait bir kampus. Acaba dışarıdan birileri girebilir mi giremez mi? Ben

Bilgi Üniversitesinde öğretim üyesiyim. Santral kampus var bizim, statüsü farklı. Dışarıdan içeriye giriş serbest, ama dışarıda düzenlenecek bir toplantı ve gösteri yürüyüşü olduğu zaman üniversite arazisi olarak mı şey olacak, yoksa kamuya açık bir arazi mi olarak görülecek? Örneğin, bu bir tartışma.

Ama en azından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi şunu dedi: Eğer bir mekân varsa, kamusal olarak tek bir mekân varsa ve o mekânda toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını kullanabileceği tek bir mekân varsa belli bir yerde ve o mekân özel hukuk kişisine aitse, o kişi toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma hakkını ortadan kaldıracak şekilde mutlak bir yasak getiremez.

Bu tartışma şundan geldi: Galiba İngiltere’de, yine bizdeki AVM projelerine benzer bir AVM şehrin meydanını neredeyse tümünü içine alan. Hangi şehir veya kasaba şu an hatırlamıyorum. Daha önce belediyeye aitmiş, özelleştiriliyor, özel bir şirkete devrediliyor ve bu özelleştirmeye karşı olan kişiler, o AVM benzeri yapının içine girip bir imza toplama kampanyası düzenlemek istiyorlar ve AVM izin vermiyor. O imza kampanyasının orada yapılması lazım, ama artık kamu mülkiyetinde değil özel mülkiyette. AVM’nin de o imza kampanyasını orada da yaptırmama hakkı var. Mülkiyet hakkına dışarıdan kaynaklı bir müdahale diye. Bu noktada ortaya çıktı ve mahkeme radikal bir karar almadı, ama ileride önemli bir tartışma da bu olacak.

Arkadaşın gösterdiği mekânlara biz meydan diyoruz, ama ben Bursalıyım, Meydancık diye bir semtimiz vardı bizim. Hâlâ da vardır, yıllardır gitmiyorum Bursa’ya, ama. Aslında Tünel veya Galatasaray Meydanı dediğimiz şey meydanlar değil, ama bu şekilde tanıtım toplantıları veya üç zabıta aracı, bir toma, çok sayıda çevik kuvvet vesaire derken mekânlar gide-rek azalıyor.

Bu noktada da ifade özgürlüğünü kullanabilecek mecralar azalıyor. Yine mecra demişken, billboardlar vesaire. O billboardlar yaygınlaştığı takdirde, örneğin afiş veya pankart asacak yer kalmıyor. Dolayısıyla ister istemez yasa dışına -tırnak içeri-sinde- bir itiş söz konusu. Sesinizi duyurmak istediğiniz takdir-

de ya billboardın üzerine afiş yapıştıracaksınız ve belediyeden ceza alacaksınız ya da boş bulduğunuz yere afiş yapıştıracaksınız, yine belediyeden para cezasıyla karşılaşacaksınız. Çünkü mekân sayısı sesinizi duyurma şansınız giderek azalıyor. Ana akım medyada yer bulma şansınız zaten yok, kriminal bir vakıa olmadığı sürece. Yani polis müdahale ederse haber değeri taşıyor, polis müdahale etmezse çok fazla zaten şey çıkmıyor. Polis de çok sayıda müdahale ettiği zaman haber kullanım değeri azalıyor ve ana akım medyada zaten yer bulmuyor.

Yapabileceğiniz tek şey duvara sprey boyayla yazı yazmak, birinin mülkiyet hakkına müdahale ediyorsunuz. Özellikle de boya masrafı çıkarıyorsunuz vesaire o kişi için. Kamuya ait veya kamuya açık bazı yerlerde afiş veya pankart asmak; bunların hepsi de yine cezalandırılıyor. Dolayısıyla hakikaten mekânın küçülmemesi için çaba göstermek gerekiyor. Bu sırf yani kişisel olarak kendi düşüncelerim için değil, tüm toplumun ve toplum içerisindeki farklı kesimlerin düşüncelerini de rahatlıkla dile getirebilmesi için oldukça önemli. Eskiden göz ardı ediliyordu, ama sıklıkla artık bu afiş pankart veya birtakım şeylerde veya el ilanı dağıtırken bile veya bir imza toplamak için masa açarken bile, oldukça büyük zorluklarla karşılaşırız ya da mekânlar elimizden alınıyor.

Taksim'de ben 96'da geldim İstanbul'a, bu kadar çok polis yoktu, ama zaman içerisinde ilk Gezi Parkını kullandı polisler yukarıda. Sonra Taksim Meydanını kullanmaya başladılar Sular İdaresinin orayı. Şimdi Galatasaray Meydanını kullanıyorlar. Zabıta diyoruz, ama en azından polis henüz tünelde yok zabıta kullanıyor. Yani yakında orada da olabilir, bizzat o mekânı işgal ediyorlar. Yakın dönemde Sofya'da oldu çok ciddi toplantı ve gösteri yürüyüşleri. Mahkeme orada polisin yoğun olarak veya kolluk güçlerinin *-geniş olarak söyleyelim-* bir mekânda bulunması ve o mekânı işgal etmesi hukuka aykırı bulundu. Çünkü mekânda bulunup işgal ettiği sürece toplantı ve gösteri yürüyüşünün düzenlenmesini engelliyor.

Aynı zamanda caydırıcı bir durum, polis gördüğünüz zaman ister istemez o toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılmak

ULAŞ KARAN'IN
KONUŞMASI

istemeyebiliyorsunuz, şiddet görmeniz mümkün. Bunlardan dolayı mahkeme hukuka aykırı buldu Sofya'daki yerel yönetimlere... Bazı ülkelerde yerel yönetimler karar veriyor toplantı ve gösteri yürüyüşleriyle ilgili hukuki düzenlemelerde yetkili kurumlar onlar. Haksız buldu Sofya'daki şehir konseyini, yaptığı uygulamalardan kaynaklı olarak.

Diyeceklerim şimdilik bu kadar. Sorularınız olursa birazdan karşılıklı olarak konuşma şansımız olur. (Alkışlar)

Av. Fikret İLKİZ (Oturum Başkanı)- Efendim Sayın Ulaş Karan'a çok teşekkür ederiz. Beni bağışlamanız ricasıyla ben ayrılmak zorundayım, yerimi Av. Can Atalay'a bırakacağım ve bu bölümün son konuşmacısı Sayın Derya Karadağ. *"Kamusal alan, ifade özgürlüğü ve iktidar ilişkisi bağlamında Taksim Meydanı."* Buyurun efendim.

DERYA KARADAĞ'IN
KONUŞMASI

Derya KARADAĞ (Yüksek Mimar)- Aslında Yaşar'ın ve Ulaş Hocamızın sunumlarının bir devamı niteliğinde olacak benimki galiba. Bazı şeyleri de o yüzden çok ayrıntılandırmadan atlamayı düşündüm.

Kamusal alan ve iktidar ilişkisi bağlamında konuşmak gerçekten, özellikle de sınırlı bir sürede konuşmak zor ve bir çerçeve çizmeyi gerektiriyordu. Bu yüzden de Gezi Parkında yaşadıklarımız, Haziran'da yaşadıklarımızın da pekiştirdiği bir şekilde, aslında Yaşar'ın da söylediği gibi, ifadenin sınırsız özgürlüğünü yaşadığımız gezi parkı ve Taksim Meydanı, aslında bir yandan da önceden de Türkiye'nin ilk akla gelen alanı. Sadece İstanbullular için değil, tüm Türkiye için bir sürü sembolik değeri içinde taşıyan bir alandı.

Yaşadığımız olayları değerlendirirken, yani değerlendirmeye çalışırken, öncelikle bir kamusal alan nedir sorusuna bir yanıt vermek gerekir diye düşünüyorum ve bundan bahsederken de adını anmadan geçemeyeceğimiz Habermas'ın tanımından bahsedeceğim.

Kamusal alan, bireylerin kendilerini ilgilendiren ortak bir sorun etrafında akıl yürüttükleri, rasyonel bir tartışma içine

girdikleri ve bu tartışmanın neticesinde o sorun hakkında kanaat oluşturdukları, araç süreç ve mekânların tanımladığı bir yaşam alanıdır. Dolayısıyla kamusal alan, toplumun ortak yararını belirlemeye ve gerçekleştirmeye yönelik düşünce, söylem ve eklemlerin üretildiği ve geliştirildiği, ortak toplumsal etkinlik alanına işaret etmektedir. Her türlü çıkardan arınmış, devlet otoritesinin baskısı ve buyruklarından, sermaye egemenliğinden bağımsız bir alandır.

Habermas'ın kamusal alan modeli, yani demokratik kamusal alan olarak da adlandırabileceğimiz model; bir demokrasi ve hukuk devleti arayışına işaret eden yapısıyla, farklı bireylerin, farklı toplumsal kesimlerin, farklı fikirlerin, medeni ve demokratik bir biçimde bir arada bulunmalarına imkân veren bir alandır.

Özgürlüklerin ve hakların hayata geçirildiği yaşandığı alandır. Yani özgürlüklerin yok edildiği bir alan olması mümkün değildir. Yani insanların birlikte, birbirleriyle etkileşerek yaşadığı, her türlü farklılığın kendinde hayat bulduğu bir alandır.

Devlet ise, kamusal alan içindeki aktörlerden yalnızca biridir. Kamusal alan devlete ait bir alan değildir. Dolayısıyla devletin kamusal alandaki görevi, Ulaş Hocanın da ayrıntılı bir biçimde anlattığı, bu özgürlükleri korumak ve kamu düzenini sağlamanın ötesine gidemez. Bu nedenle de kamusal alan kavramını bahane ederek, temel hak ve özgürlükleri kısıtlamak haklı ve meşru değildir.

Meydanları da içeren kamusal dış mekânlar, asgari toplumsal kuralları izleyen herkese, dil din etnik köken ve cinsiyet gözetmeksizin açık olmalıdır. Tabii Habermas'ın idealize ettiği kamusal alan kavramından bahsederken, bir taraftan da karşımıza ideolojik kamusal alan kavramı çıkıyor ve aslında şunu da görüyoruz ki, agoralardan bu yana, aslında kamusal alanların demokrasinin merkeziymiş, meydanlar demokrasinin merkeziymiş gibi sembolize edilse de, doğrudan siyasal erkin bir araç olarak kullandığı alanlar. Agoralarda mesela kölelerin, çiftçile-

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

DERYA KARADAĞ'IN
KONUŞMASI

rin, işçilerin, devlete borçlananların, kadınların, çocukların ve yabancıların bu alanlara giremediğini görüyoruz. Dolayısıyla da siyasi söz söyleme haklarının da olmadığını görüyoruz. Bu aslında tarihler boyunca iktidarlar tarafından da kamusal alanın bir şekilde şekillendirilmesinin belki ilk örneklerinden diye alabiliriz.

Kentsel mekân tasarımının en eski ve en önemli elemanlarından olan meydanlar, çoğunlukla yüklendikleri sembolik anlamlarla, ideolojik kamusal alan tanımında hayata geçen alanlar oluyor. Burada aslında bu fotoğraflardan iki tane şey söylemek istiyorum. Bir tanesi Haussmann'ın Paris'i şekillendirdiği zaman ki, Paris Meydanı burada toplumsal olaylara kolay müdahale için sokaklar bu kadar geniş bir biçimde açılmış durumda ve aslında halkın barikat kurmasının engellenmesi gibi bir amaç da var içinde. Hani başka türlü de okunduğu yerleri bildiğimiz halde.

Demokratik kamusal alandan farklı olarak, ideolojik kamusal alanın başlıca özelliği, farklılığa kapalı, kuşatıcı ve homojen bir düşünce sistemini ortaya koyması. Meydanlar totaliter ya da yarı totaliter devletlerin elinde, alternatif düşüncelere ve yaşam biçimlerine karşı kapalı hale geliyorlar. İdeolojik kamusal alan yasaklayıcı ve daraltıcı, buradaki fikirlerin üstü örtülüyor, görmezden geliniyor ve tartışılmıyor. Bu özelliğiyle iktidar tarafından belirlenen konular hararetle ve yoğunlukla tartışma gündemine getirilirken, bazıları ise görmezden geliniyor. Görmezden gelen düşüncelerin her şeye rağmen fiilen seslendirilebileceği meydanların bu yönde şekillendirilmesi ise, iktidarlar için gerekli.

Yine ideolojik kamusal alan, meydanı sadece belirli ve hâkim ideolojinin alanı haline getiriyor. Yasal düzeyde eşitlikçi normlara sahip olsa da, pratikte eşitlikçi değil asla ve kamusal alan ya da genel çıkar kavramı ideolojik kamusal alanda, pratikte dominant olan grubun çıkarıyla özdeşleşmiş oluyor. Bunun sonucunda da ideolojik kamusal alan anlayışının hâkim bulunduğu toplumlarda bir ekonomik eşitsizlik durumu da ortaya çıkıyor. Sonuçta ideolojik kamusal alan bir devlet aygıtı

olarak işlev görüyor ve toplumu olduğu gibi kabul ediyor ve şekillendirmeye çalışıyor.

Bu bağlamda Haziran'da yaşadıklarımızı ideolojik kamusal alan anlayışına ciddi bir başkaldırı olarak tanımlamadan önce, Taksim Meydanında yaşadıklarımız, Taksim Meydanı yayalaştırma ve Topçu Kışlası ihyası projeleriyle ilgili süreci de özetlemek gerektiğini düşünüyorum.

Aslında Yaşar bir kuşatmanın tarihinden bahsetmişti. Bu da birazcık bu süreçte biraz onun detayı olacak. İlk kez Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesinin çağrısıyla 15 Şubat 2012 tarihinde Taksim Meydanı yayalaştırma projesi ve Topçu Kışlası ihyası projeleri, meydanda yoğun imar faaliyetlerini besleyerek, tüm işlevsel ve sembolik anlamını dönüştüreceğini öngören emek ve meslek örgütleri, çevre örgütleri, sanatçılar, mahalle sokak örgütlenmeleri ve siyasi partiler bir araya geliyorlar ve 2 Mart'ta kamuoyuna yayımlanan bir ortak deklarasyon metniyle projeye dair itirazlarını seslendiriyorlar.

Çeşitli nedenlerle projeye itiraz eden ve birbirinden oldukça farklı yapılardaki 80 bileşen, aslında bir anlamda gezi sürecinde bir araya gelen çeşitliliğin de temelini oluşturuyor gibi geliyor bana. Ben öyle okuyorum iki senelik bu mücadelenin tarihini. Bir araya gelen bileşenler, iki yıllık süreçte önce belediyeye projeye ilgili detaylı binlerce itiraz dilekçesi teslim ettiler, ama bu dilekçelere belediyeden herhangi bir yanıt alınmadı. Bir tanesine bile bir yanıt dönmedi. Hatta o gün dilekçe veren ve Şehir Plancıları Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi Yönetim Kurulu üyesi olan, aynı zamanda belediyede çalışan bir arkadaşımız da işinden oldu, orada dilekçe verdiği için ve bununla ilgili de Taksim Dayanışmasının 2012 yılında bir basın açıklaması bulunuyor.

Kurulduğu günden bu yana pek çok basın açıklaması, eylemlilikle kamuoyunu bilgilendirmeye çalışan Taksim Dayanışmasının bileşenlerinden Mimarlar Odası, Şehir Plancıları Odası ve Peyzaj Mimarları Odası bir dizi dava açtı burasıyla ilgili ve bu davalar da zaten Haziran'da sonuçlandı bir kısmı.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

DERYA KARADAĞ'IN
KONUŞMASI

Bunun dışında mahalle dernekleri ve bireylerin de planlara ve kurul kararlarına açtığı davalar bulunuyor. Bu süreçte, tıpkı gezi sonrasında da... Burada tekrar belediyedeki arkadaştan bahsedecektim. Gezi sonrasında da yine bu Taksim Dayanışması bileşenlerinden pek çok insanın kamudaki görevlerinden atıldığını görüyoruz.

5 Kasım 2012 tarihinde Tarlabası Cumhuriyet Caddesi arasındaki tünel için kazı başladığında, Taksim Dayanışması da 30 gün boyunca süren nöbetlerine başlamıştı aslında. Projelerin durdurulması talebiyle, sonradan kurula iletilen ıslak imzalar toplandı nöbetlerde ve 50 bine ulaşan ıslak imzalar, Toplu Kışlasının görüşüldüğü dönemde kurula teslim edildi.

Kurulun kararı Topçu Kışlasının reddi yönünde olmuştu, ama belki de hepimiz hatırlarız, Başbakan o sırada çıkıp bu ret kararını reddediyorum diye bir açıklama yaptı. Bunun üzerine yüksek kurul, Ankara'daki yüksek kurul, bürokratlardan oluşan ve buradan bir tane bile kurul üyesinin içinde bulunmadığı bir yüksek kurul, Topçu Kışları hakkındaki ret kararının iptaline karar verdi. Bundan sonraki süreci zaten biraz daha iyi biliyoruz.

Taksim Meydanı ve gezi parkının dönüştürülmesi planlanan projelere karşı bu muhalefet, temelde kamusal alanların mülkiyete konu olmamasından ve Taksim Meydanının bu ülkenin tarihinde, 77 1 Mayıs'ı ile de bütünleşen sembolik değerinden kaynaklanıyordu diye düşünüyorum.

Taksim Meydanı hak taleplerinin dillendirildiği, her türlü kutlamanın ev sahipliğini yapan, toplumun her kesimine ait yapısıyla gezi parkından ayrı düşünülemez bir meydandı ve ayrıca gezi parkı da bulunduğu bölgenin tek yeşil alanı ve afet durumunda toplanma alanı olarak da değerlidir. Çok fazla bileşen var aslında bütün bu meselelerle ilgili.

Meydanda başlayan ve tüm Taksim bölgesinde rant odaklı farklı projelerin hızlandırılmasıyla sürececek ve gerçekleştirilecek dönüşüm, aslında yeni bir toplumsal yapıyı ve yaşam biçimi-

mini de inşa etmenin yolunu işaret ediyordu. Tarlabası'ndaki kapalı site inşaatı, AVM salonuna dönüştürülmesi bir Emek Sinemasının yıkılıp, bir AVM'nin en üst katına taşınarak burada zincir sinemalara kiralanacağı aşikâr bir biçimde özel bir sinemaya dönüştürülmesi. Araç trafiğini ortaya koyan ulaşım kararları gibi projeler, aslında burada rant odaklı projelerin nasıl hani hayata geçirilmeye çalışıldığını ve meydanı nasıl eski sembolik değerlerinden arındırılıp, hafızalarımıza başka türlü bir meydan olarak yerleştirilmeye çalışıldığını gösteriyordu. Bunlar da bütün bu projeler de, aslında buradaki dönüşümün parçaları.

Oysaki İstanbullular için meydanın da, buradaki projelerin de başka başka anlamları vardı elbet. Bu da aslında bileşenlerin çeşitliliğiyle ifade buluyor. Yani LGBT bireyleri için Gezi Parkı bu kentin ötekisiyken rahatça buluşabildikleri bir mekânken, kadınlar için de her saatte güvenli bir yoldan İstiklâl Caddesi ve meydan geçerek evine ulaşmayı ifade ediyordu. 1 Mayıs alanını ifade ediyordu emekçiler için ve burada yaşayanlar için de, daha önce de söylediğim gibi, bir afet toplanma alanıydı.

Bu sembolik değerlerin yıllarca süren çeşitli mücadelelerle kazanılmış oluşu, elbette iktidarda kim olursa olsun, burayı ideolojik, kendisi için ideolojik kamusal alana çevirmeye çalışacak olan iktidar için yok edilmesi gereken de bir olguydu. Bu tür bir proje ise ancak algı yönetimiyle ve sessizce yapılırsa hayata geçirilebilecekti ve aslında bizim mesleğimizin de büyük çıkmazı bu. Mimarlık mesleğinin araçları ve söylemleri bunun için çok güzel bir biçimde kullanılabilir, bu algı yönetimi için. Bu noktada da dayanışmanın bileşenlerinin hepsinin teker teker artısıyla eksisiyle tüm bunları bilince çıkartmaktaki çabası ve aldığı sonuç oldukça önemli.

Taksim Meydanı yayalaştırma projesinin bir yayalaştırma projesi olmadığı, ihyanın aslında teknik, hukuki ve sosyal açıdan başka türlü sonuçlar doğuracağını defalarca dillendirmek de bir sonuç verdi elbet. Ancak tüm bunların ötesinde 1 Mayıs 2013'te ve sonrasında İstiklâl'i ve Taksim Meydanını eylemli-

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

DERYA KARADAĞ'IN
KONUŞMASI

liklere kapatan, bunu sürekli polis şiddetiyle bastıran iktidarın katkısı da aslında tartışılmaz.

1 Mayıs 2013'te meydan bu yükselen kentsel muhalefete rağmen devam eden projenin birinci etap şantiyesi bahane edilerek tüm emekçilere ve İstanbul halkına kapatıldı. Bunun bir bahane olduğunun kanıtı belki gezi parkında yaşananlarda göz gözü görmezken kimsenin çukura düşmemiş olması da olabilir. Herkesin meydanı olan alana ulaşım Beşiktaş ve Şişli'de toplananlara uygulanan polis şiddeti, toplu taşıma seferlerinin iptali ve hatta köprülerin kaldırılmasıyla engellendi.

Taksim Dayanışmasının deklarasyonunda, tüm bayramlarımızı, şenliklerimizi, tepkilerimi ve halk taleplerimizi dillendirdiğimiz emek ve demokrasi meydanımız diye tanımlanan meydan, metnin yayımlanmasından yaklaşık bir buçuk sene sonra halka kapatılmıştı ve bu yasak ve yaşananlar, toplumun hemen hemen her kesiminden örgüt ve bireylerin, artık demokratik ve sosyal hak taleplerini rahatça kendi meydanlarında dillendiremeyeceklerini, dayanışmanın yıllarca süren mücadelesinden çok daha net bir şekilde gözler önüne serdi.

Sonrasında eylem yasakları, bu farkındalığın kat kat artmasıyla olan bitenin, yani iktidarın tüm sermaye odaklı politikalarına karşı yaşanan ataletsizliğin bir başka dinamiğe evrilmesiyle sonuçlandı.

27 Mayıs gecesi başlayarak, polis ablukası eşliğinde ağaçların kesilmesine karşı başlayan mücadele, sadece buradaki ağaçların yaşam hakkını savunmak için değildi elbet. Son yıllarda ülkemizde uygulanan rant odaklı politikalarıyla daraltılan tüm yaşam alanlarımız içinde. Bu nedenle de Şubat 2012'de DİSK'in konuyla ilgili bir basın açıklaması vardır ve ben orada kullandıkları cümleyi çok severim. Taksim Meydanı ve gezisinde başlayan mücadele, tüm kent halkının, dolayısıyla da hak ve özgürlüklerimizin nasıl elimizden alındığı ve buna karşı mücadelenin önemine dair algıyı da tüm Türkiye'ye taksim etmiştir.

Bu arada da kent hareketleri önemlidir. Burada 22 Aralık kent mitingi, parklara yayılan forumlar, kuzey ormanları savunması, forumlar arası koordinasyon, yel değirmeni, Cafer Ağa gibi mahalle dayanışmaları ve bunların hepsine aslında detaylı bir biçimde bakmak gerekir, ama kısaca geçeceğim ben.

Gezi sürecinden bu yana sıklıkla ve yüksek sesle seslendirilen, tüm bu süreçte ve geçmişimizde özgürce düşüncelerini dillendirmek adına hayatlarını bir mücadeleye adayan ve kaybettiklerimiz için, daha yüksek bir sesle dillendirmesi gereken bir cümle öbeğinin de anlamını büyütme gerekir ve daha önemlidir. Çünkü bu daha başlangıç gerçekten ve mücadeleye devam etmemiz gerekiyor. Çünkü kışla inşa edilmeyecek olsa da, Yaşar'ın bahsettiği gibi sürekli kapatılan bir meydan ve görünmez duvarları var.

Özgürlük sembolü haline gelmiş ve artık hafızamızda bambaşka bir yeri olan meydanımızı geri almamız ve sadece orada değil, hani kuzey ormanlarında da, bütün yaşam alanlarımızda da sürekli gördüğümüz bu şiddeti buralardan geriletmemizin de esas olduğunu düşünüyorum.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

Av. Can ATALAY (Oturum Başkanı)- Biz teşekkür ederiz. Şimdi şöyle ilerleyelim. Soru ve katkıları alalım öncelikle. Bunun için herhalde bir 20-25 dakika süremiz olacak. Buyurun.

Timur DANIŞ- (Yaşam için gezi bostan direnişi)nden Bir rekor kırdınız aslında bu oturumda, ekoloji lafını hiç kullanmadınız, onu bir hatırlatayım. İkincisi, Adnan Adanalı arkadaşım kent bahçesinin bir *-tırnak içerisinde tabii-* kent bahçesi diası gösterdi. Orası gezi bostanıdır, yani yaşam için gezi bostan direnişi alanıdır. Kent bahçeleri konusu, bizim bir grup ekolojistin orayı oluşturduktan iki gün sonra, biz orada temel demokrasiye dayalı bir toplantı yaptık. Gezi bostana katılan, oraya emek veren arkadaşlar isim üzerinden bir tartışma yaptık, ismi ne olsun dedik. Burada kenet bahçelerini savunan arkadaşlar vardı, yaşam için gezi bostanı direnişiyle kent bostanı arasında

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

TİMUR DANIŞ'IN
KONUŞMASI

fark vardır. Bu ciddi olarak tartışıldı ve o toplantıdan konsensüsle yaşam için gezi bostanı direnişi oldu orasının adı. Bununla ilgili sizin koleksiyonunuza ben bir fotoğraf vermek isterim.

Üçüncü olarak çok kısa, ama çok da uzun konuşulması gereken bir konu. Mekânı ifade özgürlüğü alanı olarak algılamak, bütün bu oturumun özü. Şimdi PTT'nin önünde ve aha sonra metronun girişinde aylarca imza toplayan arkadaşlarımızın bir verisi var. Onlar diyorlar ki, bu söylem içinde, yani mekânı ifade özgürlüğü alanı olarak algılamak ruhuyla toplanan imzaların sayısı 16 bin civarındaydı. Ama ne zaman ki Gezi Parkı konusu gündeme geldi, gezi parkında orada insanların, oradan gelip geçen insanların talebiyle mekânı yaşam alanı olarak görülmeye başlanınca, imza sayısı 120 bine çıktı.

Ben bu sempozyuma bu bilgiyi söylemek istedim. Teşekkür ederim.

Av. Can ATALAY (Oturum Başkanı)- Biz teşekkür ederiz. Başka soru sormak isteyen ve katkıda bulunmak isteyen... Buyurun.

MUHLİS ÖĞÜTÇÜ'NÜN
KONUŞMASI

Yrd. Doç. Dr. Muhlis ÖĞÜTÇÜ (Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi-İdare Hukuku Anabilim Dalı)- Şimdi öncelikle Sayın Ulaş Karan burada mı tam göremiyorum. Bütün konuşmacılara sunuları için teşekkür ediyorum. Tabii öncelikle daha önceki çeşitli toplantılar vesilesiyle, Ulaş Karan'la yaptığımız sohbetlerde, genellikle bana söylediği bir söz vardı. 1789'dan sonra Fransızlar özgürlükleri açıcı yönde pek adım atmadılar, ama bugünkü yorumunda, bugünkü tebliğinde en azından bu katkıdan bazı esintileri gördük. Kendisine teşekkür ediyoruz.

Bu çerçevede benim yine daha önceki yazdığım bir makalede bahsettiğim, 2000 tarihli bir kanun var. Fransa hukukundan, bütün temel idare hukuku kitaplarında yazan, idareyle ilişkilerinde yurttaş haklarına ilişkin 12 Nisan 2000 tarih, 2000/321 sayılı Kanun. Bu kanun yurttaş ifadesini en geniş anlamda kullanır. Yani yabancı olanlar da buna dahildir. Buradaki yurttaş

hak ve ödevlerinin bilincindeki bireydir. Belki bu çerçevede Sayın Ulaş Karan'ın ifade özgürlüğü, toplanma özgürlüğüyle ilgili herkes ibaresi içine bu çerçevede bu yurttaş, içine yabancıların da girdiği yurttaşını yerleştirmek mümkün.

İdare hukuku açısından mallar; bir, sahipsiz mallar, orta malları, hizmet malları. Bu çerçevede mekân ilişkisi açısından sokakları caddeleri yolları biz orta malı olarak görürüz. Herkesin gelip geçtiği yerler. Belki yine ikiye ayırmak lazım Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu açısından; bir, umumi yerler ki, bunların içine elbette yollar meydanlar parklar caddeler girer; iki, umuma açık yerlere, işte bunlar kafeler pastaneler vesairesidir.

Özgürlük açısından son bir söz; *“yasaklanmayan her şey özgürdür.”* Bu Fransız Danıştay'daki kanun sözcüsünün ifadesidir. Günümüzde de yerleşmiştir, kanunla yasaklanmayan her şey özgürdür.

Son bir nokta; özgürlüklerin kullanımında kamu malları açısından mekân ilişkisi; bir serbesti sistemi vardır ya da cezalandırıcı sistem. Her şey serbesttir, ama Ceza Kanununa göre suçsa bakılır. İki, sınırlayıcı önleyici rejim, bu da ikiye ayrılır. Bir, izin sistemi; iki, bildirim sistemi. İzin sistemi daha sınırlıdır, daha kuvvetlidir, idarenin iznine tabidir faaliyetler. Bildirimde ise izin yoktur, bildirimde bulunmak yeterlidir.

Nitekim Sayın Ulaş Karan çok güzel ifade ettiler. Bütün valilerimizin ortak bir yanılığısıdır, Başbakanımızın ortak bir yanılığısıdır. Toplantı ve gösteri yürüyüşü izne tabi değildir. Bunu Ulaş Karan da çok net bir şekilde ifade etti. Bildirime tabidir, Anayasa der ki; herkes önceden izin almaksızın, ama bu öyle bir bildirimdir ki, izne yaklaşan bir bildirimdir. Bir sürü formalitesi usulü olan bir bildirimdir.

Bu çerçevede artık bu kadar korsan tebliğ yeter. Teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

Av. Can ATALAY (Oturum Başkanı)- Anlayışınız için biz teşekkür ederiz. Buyurun.

Ender EREN (Yeşil Hareket)- Ben Ulaş Karan'a sormak istiyorum. Şimdi gösterdiğiniz suç sayılarını gördük, ama biliyorsunuz ki son 10 yıldan beri ya da 25 yıldan beri Türkiye'de de çok büyük bir çevre ekoloji doğa mücadelesi var. Yani burada da işte ÇEHAV'dan birçok avukat bize destek olan, bu 25 yıllık süreçte destek olan arkadaşlar var.

Ben burada esasında bir ayırım yapılmasını düşünürdüm. Çünkü sonuçta hani bu mücadeleler biraz farklı olmakla beraber, yani toplumda belki mücadele tarzı olarak da algılanmıyor. Örneğin mesela işte bir bisikletli eylem, değil mi yani bisikletlere biniyorlar insanlar, herhangi bir yere bir dağ için ya da bir orman için ya da bir HES'e karşı protesto ediyorlar. Dolayısıyla burada bisikletliler önlenmemekle birlikte, bu bir mücadele şekli. Gerektiğinde önlenbiliyor.

Örneğin, bizim yaptığımız işte bu Kurtköy'deki otomobil pist alanına karşı müthiş bir bisikletli eylem yaptık ve tabii ki jandarmalar bizi yürütmediler belli bir noktadan sonra. Yani orada bizim hukukumuz ne? Bugüne kadar tam bilemedik. Bunların önemli şeyler olduğunu düşünüyorum.

Bir de bireyin, çevre ekoloji doğa mücadelesinde bireyin yeri çok önemli. Bu birey herhangi bir, mesela ekolojik kriz ve kent dediğiniz zaman aklıma gelen bu bazılarla ilgili, operatörlerin bazılarıyla ilgili bireyler çok yerde protesto ya da şey yapıyorlar. Buradaki hukuki durumları, yani bir apartmanın önünde dediğiniz gibi özel mülkiyet, yani oradaki durumlar enteresan.

Ben şunun için söylüyorum bunu. İnsanları bu bireyleri ya da mikro burjuva insanı, yani ben böyle bir tabir kullanıyorum kendimce. Mikro burjuva insanı, bu mikro eylemlerini yaparken cesaretlendirilmesi gerekiyor. Yani bir tür önlenmesi değil, cesaretlendirilmesi gerekiyor. Bundan örnekle, size sorum şu. İki sorum var, birincisi; yani bu biz mesela genelde binlerce HES inşaatının firmaları İstanbul'da bunların. Önerine gidip protesto yapıyoruz ve ben de bir-iki tane yaşadım. Özel güvenlik kuvvetleri bize saldırıyorlar. İşte burada bulunamazsınız ya da işte saldırıyorlar, işte birtakım hatta tehditler ediyorlar.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

Yani bunların hukuki durumu ne? Bizim böyle bir şeyimiz var mı? Çünkü insanlar geri kaçıyorlar bundan, çünkü bunlar polis değil, hani hakları var mı böyle bir şeye? Bence yok, ama yani bu çerçevede yeri.

ENDER EREN'İN
KONUŞMASI

Bir de biraz esprili bir şey olacak da son olarak. Biz mesela bu nükleer santrallere karşı mücadele yürütüyoruz Türkiye'de 25 yıldan beri. Mesela bir sene Güneydeki Akkuyu'ya denizden gelerek bir protesto yaptık. İşte motorlar, onlarca motor ve işte deniz teknesine bindik. Yani bundan sonra bu mücadele tarzı açısından biraz esprili olsa da... Bunları soruyorum, ama gerçek biraz da. Yani denizin bu anlamdaki, çünkü Sinop'ta da İğneada'yla ilgili de bir şey olsa, yani denizden böyle bir ya da işte köprüye karşı yapılan denizden müdahalede polisin kamununun nasıl bir rolü olabilir? Ya da ona karşı bizim pozisyon almamız olabilir diye merak ediyorum.

Teşekkürler.

Ziyne ÖZÇELİK- Teşekkür ediyorum bütün sunuş yapanlara, doğrusu çok yararlandım. Ben yine Ulaş Karan'a sormak istiyorum. Bu caydırıcı etki doktrinden söz etti, bu 2911 ya da gösteri toplanma ifade özgürlükleriyle ilgili açılan soruşturmalar gözaltılar ya da davalarla ilgili bir meslek örgütü kapsamında bizde ne kadar dava açıldığını meslek odalarından sorarak bir tespit yapmaya başlamıştık. Sadece dava değil de gözaltı soruşturma ve benzeri.

ZİYNET ÖZÇELİK'İN
KONUŞMASI

Kırklareli'nde bu gezi eylemlerine bağlı olarak, mesela bir tabip odası başkanı hakkında 15 tane dava açıldı. Katıldığı her gün için ayrı dava açılmış. Çalışanlar, yöneticiler hakkında da pek çok yerde çok sayıda soruşturma ve dava olduğunu tespit ettik.

Şimdi benim sorum şu: Peki, biz bu caydırıcı etki işlemlerine karşı, bunları etkisiz kılmak için ne yapabiliriz ve neler yapmalıyız? Buna ilişkin hani tartışılan, dünyada yollar var mı? Ne düşünebiliriz birlikte?

Teşekkür ederim.

Nasuh BEKTAŞ (İstanbul Gerçeği)- Dün de oturumları izledim, bugün de izledim. Gerçekten oturumlar çok yararlı, çok faydalı oldu; hem hukuksal hem akademik olarak çok yararlı bilgiler oldu.

Toplum tarafından yapılan eylemlerin ne kadar doğru olduğunu, iyi yolda olduğunu bu açıklamalarınızla zaten teyit ettik. Ben Barolar Birliği olarak emek buluşmasında da vardım, sanat buluşmasında da vardım. Bu çevre buluşması diyebiliriz buna. Sonuçta gelinen nokta şu: Anayasa, yasa, hukuk, tüzük ve yönetmeliklerin tümünün yeniden dizaynı gerekiyor, görülen o. Yani hukukçu ve akademisyenlerin de ortak vardığı nokta ve hani ne yapacağız sorusunun aslında gelinen noktası hep özgürlükçü bakışla bütün kanunlarımızın yasalarımızın, yönetmeliğe kadar uygulamalara kadar bir gözden geçirilmeye ihtiyacı var. Çünkü bütün hepsinde sorun, ben üçünde de bulunduğum için biliyorum, üçünde de vardığı nokta siyasi erkin tutumuyla ilgili. Uyguladığı yasalar ve yasaları yorumlarken yaptığı uygulamalarla ilgili.

Sonuç yine siyasi sonuca varıyor, siyasete halkın istekleri yansımada bu iş çözülmüyor. Toplumun genelinin varacağı nokta, yasaları halkın lehine düzeltmesi gerekiyor, toptan bir gözden geçirmesi gerekiyor.

Teşekkür ediyorum.

KATILIMCI- Kısa keserek ben yardımcı olayım arkadaşlarıma. Ben Ankara'dan bir arkadaşınızım, burada tesadüfen bulunuyorum. Baştan sona izlemek çok istiyordum, ama onu anımsatmak istiyorum baştan. Yazar olarak bilirim ben, bu gezi eylemleriyle ilgili bir öykümüz de vardır o kitaplardan birinde.

Şimdi internette gördüm ben sizin bu etkinliğinizi. Birileri paylaşmıştı. Ondan sonra Barolar Birliğinin sayfasına girdim, oradan baktım filan. Bir türlü saat kaçta başlayıp, saat kaçta bittiğini, nelerin konuşulduğunu filan bulamadım ben. Yani benim cahilliğime verin, ama bunun daha iyi anlaşılır biçimde

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

ortaya konulmasında yarar var, onu baştan söyleyeyim. Ben anlayamadım, bulamadım yani. Dün geldim, geç gelmişim geri döndüm gittim. Bugün de biraz geç geldim, çünkü bilmiyorum.

İki, hükümetlerin yönetimlerin her şeyi halk yararına planlaması, tasarımılaması filan söz konusu olamaz. Olamaz yani, şimdiye kadar olmadığı gibi bundan sonra da olamaz. Nasıl olması gerekir? Halkın bunu istemesi gerekir. Halkın sokağın-dan başlayarak, her şeyiyle müdahale etmesi gerekir.

Ben 15 gündür buradayım, bulunduğum yerde, Şişli civarında bir yerdeyim, bir sürü şey düzeltilti. İnanın bana hiç abartmıyorum. Sokağın ortasına çuvalları yığılmış adam gitmiş, kaldıran yok. Bunun gibi şeyler. Yani toplumun duyarlı olması çözecektir sorunu. Yoksa hükümetlere Allah rızası için filan böyle bir şey olamaz.

Bir de şimdi gelirken parktan geçtim geldim, gezi parkından. Bir an düşündüm şöyle. Şimdi burada bir AVM filan olsaydı ne olurdu diye. İnanın karabasanlar yığıldı üstüme. Yani çok büyük bir güzellik bu davranış. İşte böyle düzelecektir bu, sokaktan başlayarak düzelecektir. Burada bunu yapmıştır bu gençler. Bize de düşüyor, sokağımızdan park yerimizden filan oradan başlamalı.

Teşekkür ederim.

KATILIMCI- Hayır, ben size bir öneride bulunmak istedim sadece. Forumlar var bununla ilgili.

Mustafa KOCAGİL (Biyolog)- Ben başka bir boyutu gündeme getirmek istiyorum; denizleri. İstanbul Marmara Denizi şu anda fosseptik çukurdan farkı yok, balık türleri yok olmak üzere. Bunun da ana nedeni İSKİ. Yıllardır, 1986'dan beri su parası kadar atık su parası toplamıştır belediye. Buna karşılık bugüne kadar sadece Ataköy'de 250 bin metreküp su için biyolojik arıtma, bakın arıtma bir kolektörler var. Belediye Başkanı Sayın Topbaş'la biz Taksim Meydanında bu konuyu konuştuğumuzda, kolektörleri de arıtma gibi anlattı, ama gerçek olan

MUSTAFA KOCAGİL'İN
KONUŞMASI

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

Ataköy'deki 250 bin metreküplük arıtma, biyolojik arıtma var. Geriye kalan 2 milyon 250 bin metreküp su olduğu gibi dökülüyor, kimyasallar denizde oksitlenmeye neden oluyor. Oksitlenme olduğu için de canlıların yaşamı daralıyor.

Bu konuyu da dikkate almanızı ve hukuksal olarak bu konuda belediyeye karşı ne gibi bir yükümlülükler yerine getirilebilir? Onu gündeme almanızı istiyorum.

Teşekkür ederim.

NİLÜFER YENİCE'NİN
KONUŞMASI

Nilüfer YENİCE (Stajyer Avukat)- Ben şunu sormak istiyorum: Taksim gezi parkı ve diğer kentsel dönüşüm faaliyetlerinin yürütüldüğü alanlar dışında geleceğini merak ettiğim diğer bir mekân daha var. Akademik anlamda biraz da mesleki olarak teknik bilgisinden yararlanmak istediğim Adnan Beye sormak istiyorum. Teorik anlamda da Ulaş Beye sorumu yöneltmek istiyorum ben.

Yedikule Bostanları merak ettiğim konu buydu aslında. Oradaki kısa vadede öne sürülen projeler ve oradaki mekânın geleceği hakkında bilgilerini almak istiyorum.

Teşekkür ederim.

KATILIMCI- Adım Uğur. Mekân ve insan iki ana başlık buydu. Ben bir şey anlamadım, siz mekân insan ve ekoloji anlayamadım. Şunun için anlayamadım: Bu topraklarda mekân Sagalassos'ta agora var, agorada da demos yazıyor halk var, ama Romalılar geliyor işgal ediyor, ondan sonra oraya bir tane adam atıyorlar, oligarkları atıyorlar. Demos halk meclisi, ama orada çeşme de var ve pazaryeri de var. Bu kentte pazar ve meydanları oluşturan halklar gitti. Dolayısıyla burada var olan halkların yüzde 98'i geldi. Bizim diyorsanız ya, size verildi işgal ettiniz. İşgal edilmiş bir meydanlara kentlere, özellikle bu bölgeyi nasıl oluyor da ekolojik kriz ve kentlerle kendinizi ilişkilendiriyorsunuz? İşgalci olarak.

Bunu da çok merak ediyorum.

Yaşar Adnan ADANALI (Berlin Üniversitesi Doktora Adayı)- Bostanla ilgili, yani onu doğrudan ilgilenenlere sormak lazım, ben süreci takip etmiyorum. Şu an için bir kısmının kurtulduğunu biliyorum, ama belki hocamız da cevabı verecektir.

Bu tabii hani kim işgalci ve hani işgal edilen ya da bu meydanların tarihiyle, şu anki yeniden yazılan tarihin birbirleriyle bu kadar bir düşmanlık ilişkisi içinde mi olması gerekiyor? Ondan emin değilim. Bunu aslında biz gezide çok büyük bir mitingde bu yaz gördük. O mitingde konuşan arkadaşlar, gezi parkının sınırında, şu an işte Divan Otelinin bulunduğu yer eskiden bir Ermeni mezarlığıydı ve bunu anarak o mitinge başladılar.

Dolayısıyla bu ülkede tarihsel olarak da, şu anda da halkların kardeşliğine inanan insanlar meydanlarda da bu kardeşlik mesajını aslında dile getiriyorlar. Yine aynı zamanda buradaki bu insanlar, bütün bu alan değişiyor soylulaşılıyor derken bunun bir tarihsel okumasını da yapıyorlar. Burada zamanında, işte hocamız zaten yine kendi Tarlabası özelinde bu okumayı yaptı. Yani burada belli politikalarla ulusal anlamda da bir tek tipleşmeye maruz kaldık. Şu an bunun hedefi yine devamında biziz ve biz bunu geçmişe dönük de kabul ya da meşru görmek durumunda değiliz. O şu an verilen mekândaki mücadelede, bizi işgalci konumuna getirir mi? Bunu ayrıca düşünmek lazım. Önemli olan o mücadeleyi omuz omuza veriyor muyuz?

Yurttaşlık tanımını yeniden yapalım taleplerini meydanlarda getiriyor muyuz? Dile getiren biri oldu. Kent yurttaşlığı denilen tanımın içine göçmenleri bile katabilir miyiz gibi aslında tartıştığımız konular çok daha evrensel olduğunu düşünüyorum.

Kişisel yorumum budur.

Yrd. Doç. Dr. Ulaş KARAN (Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi)- Bostanlarla ilgili tek bilgim, Toplumsal Tarih Dergisinin birkaç ay öncesindeki sayısındaki bostanın tarihinden ibaret. Onun dışında hiçbir bilgim yok açık söylemek

gerekirse. Kusura bakmayın yardımcı olamadım, ama tarihini merak ediyorsanız hakikaten Toplumsal Tarih Dergisinin o sayısı güzeldi. Yani Osmanlıdan itibaren bostanın tarihini güzel anlatıyordu.

Ondan önceki soru, caydırıcı etki. Caydırıcı etki çok geniş bir kavram, ta şuradan başlıyor aslına bakarsanız. Başbakanın, başbakan yardımcısının, İçişleri Bakanının, Avrupa Birliği Bakanının, İstanbul Valisinin, İstanbul Emniyet Müdürünün, İstanbul Emniyet Müdürü Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğünün, yani bir piramit saydım size idari teşkilat içerisinde. Tüm bu kişilerin yaptığı birtakım açıklamalar var, gezi parkı sürecinin başından sonuna kadar. Caydırıcı etki biraz buradan başlıyor. Yani en üstteki kişi yaptığının yanlış olduğunu ve bunun yasal sonuçlarıyla yüz yüze geleceğinizi söylüyor.

Nasıl oldu bu? İşte bir günlük iş bırakma eylemi yapan memurların hakkında soruşturma açılacağını belirtti örneğin bakanlık. Polis destan yazdı, aç susuz mücadele etti, sokağa çıkan kamu çalışanı sonucuna katlanır denildi. Taksim'e çıkan terörist muamelesi görür denildi bir bakan tarafından. Asla izin vermeyeceğiz, trafik aksın diye müdahale ettik, ikinci Çanak-kale zaferini yazdınız gibi bu tarz ifadeler kullandı. Caydırıcı etki dediğimiz şey ta buradan başlıyor. Fiili ilk müdahale yapıldığı ana kadar. Ondan sonra ceza adalet sistemi devreye giriyor. Hakkınızda savcılık tarafından soruşturma yürütülmesi, akabinde iddianame düzenlenmesi dava açılması, yargılanmanız, yargılandıktan sonra Yargıtay aşaması vesaire; yani bir söylemden başlayıp, tüm yargısal yolları da içine alan bir şey.

Bunların hiçbirinin olmaması gerekiyor. Bunlar belli düzeyde hakikaten caydırıcı etki doğurabilir belli aşamalarda. Bazen şu bile bir caydırıcı etkidir. Taner Akçam Türkiye kararıydı yanlış hatırlamıyorsam. Meşhur 301. maddenin şu anki hali. O kadar muğlâk ki, ceza hukuku anlamında davranışlarınızı düzenleme açısından öngörülebilir değil. Yani ne yaparsam 301. maddeyi ihlal etmiş olurum, ne yaparsam ihlal etmemiş olurum. Ne yazarsam suç, ne yazarsam değil. Bu noktada bile o maddenin orada durması bile örneğin, bir caydırıcı etki olarak

değerlendiriliyor. Yani insanları çalışma yapmaktan yazmaktan alıkoymas.

Yine birkaç ay önce TÜYAP kitap fuarında, Kasım ayının başıydı galiba, bir resim hakkında soruşturma açıldı, savcı tarafından resim sergisindeki resme el konuldu, tüm ressamlar serginin ismini değiştirdiler ve sergiye devam ettiler. O bile yine caydırıcı etki. Büyük ihtimalle hiçbir şey çıkmayacak, soruşturma sonunda takipsizlik kararı verilecek, fakat o sergi insanların gözünde kriminalize edildi. Başbakana hakaret edilen bir sergi olarak damgalandı. Resmin orada sergilenmesi engellendi vesaire vesaire.

Buna karşı ne yapılabilir? Her durum için elimde hazır bir şeyler yok aslına bakarsanız. Gezi Parkı olayları diye Bilgi Üniversitesinde ortak bir kitap çıkarmıştık. Hukuken neler yapılabilir? Birincisi, açılan tüm soruşturmanın davaların sona ermesi. Şimdi örneğin, yeniden yargılama vesaire tartışmaları var veya özel yetkili ağır ceza mahkemesinin; yani savcılarının açtığı soruşturmanın sona ermesi, açıldıysa ceza davası, bunların direkt sona ermesi.

Maddi ve manevi zararın karşılanması; gözaltına alınan binlerce insan, yaralanan, hayatını kaybeden çok sayıda kişi; bunların tüm maddi manevi zararının giderilmesi. Akabinde benzer olayların yaşanmaması için yasal düzenlemelerin baştan ele alınması. En baştan itibaren caydırıcı bir şekilde; yani hak ve özgürlüklerini kullanan kişilere müdahale eden kişileri caydıracak biçimde yeniden ele alınması. Uluslararası standartlara uygun hale getirilmesi ve eğitim şart. Hakikaten kolluk güçlerine eğitim verilmesi. Bugüne kadar yapılan tarzda değil.

Bugün eğitim şöyle oluyor. Örneğin, kadına yönelik şiddet eğitimleri oldu, 10 binlerce kamu görevlisine. 1000 tane kamu görevlisi bir yere toplandı, bir saat bir şey anlatıldı ve kadına yönelik şiddete karşı eğitim görmüş oldular. Bu şekilde değil, gerçekten bir insan haklarına duyarlılık eğitimi, hangi durumlarda nasıl müdahale edeceklerine dair.

Şimdi bunları anlatıyorum, tabii bunların ne kadarı gerçekleşebilir bilmiyorum. Çok ütöpik gelebilir, ama normal olması gereken bu. Somut olarak, ama bir şey öneremiyorum. Ama en azından savcıların hemen soruşturma açmaması, polisin hemen müdahale etmemesi, yüksek mevkilerdeki kamu görevlilerinin, bürokratların veya siyasetçilerin bu tarz müdahaleleri olumlayan açıklamalarda bulunmaması. Bazı kişilerle ilgili ceza davası açılmak isteniyor. İdareye yazı gidiyor, soruşturma izni veriyor musunuz diye. Soruşturma izni verilmiyor. Sırf tabii bu şeylerde değil, Hrant Dink vakasında olduğu gibi. Türkiye’de kamu görevlisi söz konusu olduğu zaman yargılanması çok zor, izin verilmiyor çünkü. Bu izinlerin verilmesi, bunlar yapılabilir, ama hakikaten zor. Yani çok basit bir olayla ilgili hukuki süreçleri işletmek yıllar sürüyor.

Denizden karaya doğru protesto hakikaten yaratıcı. Çok duyulmazsa seneye soru olarak derste ben de sormak isterim bunu. Öğrenciler açısından da oldukça zorlayıcı olacak. Benim bile net bir cevabım yok. Yani birtakım vakalara karşı kafamda şeyler var, ama onlar bu şeye çok oturmuyor. Sonuçta bir serbesti var. Karaya çıktıktan sonra, ama neyle karşılaşırınız onu bilemem. Yani denizdeyken çok fazla, özellikle deniz trafiğini etkilemiyorsanız İstanbul Boğazının farklı bir statüsü olabilir. Yani engelleme olabilir, ama Akkuyu’da Mersin’de açık denizden karaya doğru çıkmak istediğinizde bir engelleme olmaz sanıyorum denizde. Ama çıktıktan sonra neler olabilir onu bilmiyorum.

HES inşaatlarına yönelik protestolar, belki Can Atalay daha iyi cevap verir. Amerikan filmlerinde görürsünüz, ellerinde dövizler vardır ve bir grup bir mekânın önünde döner durur. Bu tipik bir Amerikan protesto tarzıdır. Yıllardır da hem yerel mahkemelerde, hem de federal yüksek mahkemede tartışmalı bir konudur. Ne zaman müdahale edilir, ne zaman edilmez diye.

Örneğin, HES inşaatlarıyla ilgili veya Greenpeace’in birtakım eylemleri oluyor. Bakanlığın önünde örneğin bir pankart açıyor veya bir performans yoluyla protesto gösterisi yapmak

istiyor. Sorun şu: Özel şirketse özel şirketin içine girip yapma şansınız yok. Özel şirketin mülkiyet alanında olan, örneğin önde boşlukta da belki yapma şansınız yok, ama caddede veya kamuya ait kaldırımın üzerinde yapıyorsanız size müdahale edemez özel şirket bildiğim kadarıyla. Yok, ediyor tabii de hakkı yok yani.

İkincisi, özel güvenliğin mevzuat biraz karmaşık, bir ceza hukukçusu değilim, aslında Anayasa hukukçusuyum veya insan hakları hukukçusuyum. Suç oluşan durumlarda özel güvenlik görevlilerinin de yakalama yetkisi var kanuna göre. Ama suç ne? Ortada suç yok, sorun orada zaten, ama yasa birçok şeyin suç olarak tanımlanmasına olanak sağlıyor. Öyle bir durumda da özel güvenlik bile müdahale etse ki, normal bir vatandaşın bile böyle durumlarda yakalama yetkisi var. Özel güvenlik de müdahale ediyor, ama çoğunlukla aslında ortada suç yok. Dolayısıyla özel güvenliğin de müdahale etmemesi gereken bir durum. Ama genellikle kraldan çok kralcı oluyor. Aynen biz avukatların da başına geldi. Çağlayan Adliyesinde polisle beraber özel güvenlik de vardı müdahale eden kişiler arasında. Onlara da talimat gidiyor, talimata uymakla yükümlü olduklarını hissediyorlar. Bazen de talimat gitmemesine rağmen öyle davranıyorlar.

Yapılacak tek şey suç duyurusunda bulunmak. Darp ve cebir varsa kasten yaralama suçundan veya taksirle yaralama suçundan ve bunların takipçisi olmak. Ama özel güvenlikçilerin de şöyle bir şeyi var. Hakikaten maaşlar düşük, sosyal güvençeleri yok ve verilen emri direkt uyguluyorlar. O yüzden yani onlar da bir sıkışmış durumdalar.

Net cevap verebildim mi? Hiçbir soruya net cevap veremedim, kusura bakmayın çok fazla. Ama soruların bir kısmı hakikaten zordu. Yani Yedikule Bostanı en zordu, hiçbir bilgim yok benim açımdan, çalışmadığım yerden çıktı yani.

Derya KARADAĞ (Yüksek Mimar)- Ben de aslında ilk soruyla ilgili bir şey söylemek istiyorum. Fikir yürüteceğim yani ben de, fikrimi söylemek istiyorum. Yaşam alanı olarak

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

DERYA KARADAĞ'IN
KONUŞMASI

Taksim'in algılanması, işte doğal yaşam alanı olarak ya da mekânın ifade özgürlüğü alanı olarak algılanması dediniz.

Bence Taksim Meydanıyla gezi parkını nasıl ayıramazsak, bu ikisini de çok fazla ayırabileceğimizi düşünmüyorum. İfade özgürlüğünden arındırılmış bir yaşam alanı nasıl olurdu? Ben orada yaşamak istemezdim gibi geliyor bana.

Ekolojinin popüler kültür nesnesi olduğunu da düşünürsek; bu acıklı bir şey, ama evet kapitalizm ekolojik birtakım kavramları. İşte Tarlabası'na Leed sertifikasyonu vererek Tarlabası projesine. Meydan alışveriş merkezine çevre ödülü vererek zaten kullanıyor. Dolayısıyla zaten ifade özgürlüğünden daha popüler bir nesne olması çok normal ve insanların da yoldan geçerken ağacınız kesilecek denildiğinde imza atması da çok normal.

Hani bunlar daha detaylı da, bu benim fikrim ve daha detaylı da bakılabilir belki. Ancak bu mesele, yani orada nereden imza topladığımız meselesi, bu meydanın ifade özgürlüğü olarak algılanmasını önemsizleştirmemeli diye düşünüyorum. Çünkü ben ileride ekoloji alanında doktora tezi yazacak bir insan olarak, Leed sertifikasyonunun ya da çevre ödülü alan Tarlabası projesinin ötesine geçen bir ekolojik düş görürsem, bunu ifade edeceğim bir meydan olması gerektiğini düşünüyorum.

Bu kadar, teşekkürler.

Av. Can ATALAY (Oturum Başkanı)- Çok teşekkür ederiz. Derya Karadağ'ın son toparlaması, aslında bu çalışmanın bütününe kurgulanma mantığını ifade eder. Ekolojik kriz ve kentler, ekolojik kriz cenderesinde kentler, insanların yoğun olarak yerleştikleri yaşam alanlarının nasıl kurgulanması gerektiği. Aşağıdan buna ilişkin taleplerin nasıl örgütlenmesi gerektiğine ilişkin belki de hukukçular arasında ilk defa böyle bir sempozyum çerçevesinde konuşulmasıdır.

Doğrudur, ifade özgürlüğü bahsiyle yaşam alanlarının savunulması ve hatta geliştirilmesi talep edilmesi mücadelesi birbirinden kopartılamaz. Bu iki günün özetidir. Hatta şahane bir özetidir.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

Yedikule Bostanlarıyla ilgili ben birkaç şey biliyorum. Birincisi, yürürlükteki tarihi yarımada 1/5 bin planlara dayanarak yapıyorlar bunu. Fakat onun öncesinde 2006 ve 2007 yıllarında kabul edilmiş avam projeler var, onları dayanak gösteriyorlar. Ama eğer sabahki oturumu dinlediyseniz, bir kuralsızlaştırma, bir esnekleştirme süreci çerçevesinde, aslında neye dayandıklarını hiçbirimiz tam olarak anlayamıyoruz. Ama şu konuda sizi temin edeyim; bir kısmı kurtuldu dedi Yaşar. O kısım da kurtulmadı. Ben bir kısım el altından kimlerle nasıl pazarlık ettiklerini ya da kimlere neler önerdiklerini duydum biliyorum. Çok esaslı bir tehlike var Yedikule Bostanlarıyla ilgili. Buradaki insanların tahmin edemeyeceği yükseklikte paralar kazanacaklarını düşünüyorlar, ama işte hayat parayla, tek başına parayla izah edilebilir bir şey değil.

Değerli arkadaşlar bu son oturumda. Toparlıyoruz, toparlıyoruz diyorum bitiriyoruz demiyorum. Çünkü bu ülkede aslında bir milat olarak kabul edilmesi gerektiği, neredeyse ulaştığımız bir konsensüs olan Taksim gezisinde fıskıran, kendisini Taksim gezisinde ifade eden direnişin mekânında bütün bu konuştuklarımızın özlü sözünü 5 Haziran tarihi itibarıyla binlerce, meydana bulunan binlerce insanın o gün itibarıyla 112 bileşenin sözlerinin de içerildiği bir basın açıklaması metniyle Taksim Meydanında bir basın açıklaması yapacağız. Saat tam 16.00'da yapmayı tasarlıyoruz. Lütfen siz de basın açıklamasına katılın, hep birlikte bu basın açıklaması yapılsın.

Konuşmacı arkadaşlara ve hepinize çok teşekkür ederiz, sağ olun var olun. (Alkışlar)

Arkadaşlar, yarın Bakanlar Kurulu kararıyla rezerv alanı ilan edilen ve üçüncü havalimanı inşaatının hedefi olan arazi, doğal varlıklarımızın bulunduğu bölge ve üçüncü köprü rezalentinin muhatabı olan bölge, doğal varlıklarımızın olduğu alanları gezmeye çalışacağız, hep birlikte gezeceğiz. Saat 10.00'da burada olan arkadaşların tümünü bu geziye katılmaya, ulaştırmaya çalısırız o bölgeye. Kuzey Ormanları Savunması rehberliğinde yapılacak bu gezi. Herkes için faydalı olacağını düşünüyoruz. Çünkü çok hızlı ilerliyor her iki saldırı da, çok hızlı adımlar atıyorlar. Herkes davetlidir.

EKOLOJİK KRİZ VE KENTLER

Teşekkür ederiz tekrar, sağ olun.

SUNUCU- Konuşmacılarımıza teşekkür ediyoruz. Katkılarından ötürü kendilerine sertifikalarını sunmak üzere Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu Üyesi Sayın Av. Yurdağül Gündoğan ve Av. Ali Arabacı'yı sahneye davet ediyoruz.

(Sertifikalar verildi)

GEZİ PARKI'NDA YAPILAN BASIN AÇIKLAMASI

Türkiye Barolar Birliği Kent ve Çevre Hukuku Komisyonu 31 Ocak ve 1 Şubat 2013 tarihlerinde Taksim'de Ekolojik Kriz ve Kentlerimiz başlığı altında çok verimli bir sempozyum gerçekleştirdi.

Ekolojik Kriz ve Kentlerimiz sempozyumu ekolojik krizin cenderesindeki kentlerimizin, planlama hukukunda olağanüstü halin, kentlerimiz ve ifade özgürlüğünün konuşulduğu; hukukçuların önümüzdeki dönemki mücadelelerine önemli katkılarda bulunan bir toplantı olarak anılacaktır.

20. yy.' ın ikinci yarısından itibaren devam eden göçler ile hızlı, sağlıksız, yağma ve talana dayalı kentleşme, geçmişleri binlerce yıl eskiye uzanan kentlerimizi, özellikle büyük kentlerimizi özgün kimliklerinden uzaklaştırmış, kentlerimiz, "betonarme apartman" yığınlarından, planlı ve plansız kaçak yapılardan oluşan, havasız, renksiz, ulaşımı kötü ve yeşil alansız mekânlar haline gelmiştir.

Benimsenen en uygun yapı tarzı ise çok katlı, kişiliksiz ve tekdüze betonarme apartmanlardır. "Daha fazla imar rantı, daha yüksek yapı" sınır tanımaz haldedir. Devlet ise bu anlayışın teşvikçisidir. TOKİ yapıları, kentlerimizi tanınmaz hale getirmiştir. Kent arsaları yağmalanmaktadır. Siyasal ve ekonomik rant peşinde koşan projeci siyasetçiler, kentlerin yaşanamaz hale gelmesinde önemli bir paya sahiptir.

Bugün, burada anılan toplantının sonuçlarını kamuoyu ile paylaşmak için bulunuyoruz ancak önemle belirtmek isteriz ki basın açıklamamızı Taksim'de gerçekleştirmemizin nedeni toplantının yapıldığı mekana yakın olunması değil doğal varlıklarımızı, kentlerimizi ve müşterek kamusal alanlarımızı savunma mücadelemiz ile ilgi sözümüzü Gezi Direnişinin kay-

nağında, Türkiye'nin meydanında dillendirilmesini bir tarihsel zorunluluk, görev olarak kabul etmemizdir.

Evet, yaşam alanlarımıza sahip çıkmak, sözümüzü söylemek için Gezi Direnişinin bize öğrettiklerine sahip çıkarak Türkiye'nin meydanındayız ve tıpkı Haziran 2013'te haykırduğumuz gibi "Buradayız, Burada Olmaya Devam Edeceğiz" diyoruz....

Bu süreçte, özgürlüklerin savunucusu avukatlar, onların örgütlü gücü Barolar ve Türkiye Barolar Birliği bu bileşkenin içinde halkın yanında ve zulmün karşısında durdu. Savunma görevlerini yerine getirdikleri için suçlanan, yerlerde sürüklenerek gözaltına alınan, halkın hakkını savundukları için had-dini aşan emniyet fezlekeleriyle karşı karşıya kalan meslektaşlarımız ve Barolarımız insan haklarını, demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü savunma kararlılığından bir an bile vazgeçmedi.

Bu süreçte halkı, "susturulmaya çalışanın aslında avukat değil kendisi, yerlerde sürüklenenin avukat değil adalet olduğu" gerçeğiyle tanıştıran meslektaşlarımızla gurur duyuyoruz.

Haziran 2013 tarihinde bu ülkenin tarihine altın harfler kazınan şu belgeleri 1 Şubat 2013 tarihinde bir kere daha Taksim Meydanında dillendiriyoruz:

Yükselen bu tepkinin içeriğinin; "başta 3. Köprü, 3. Havaalanı, Kanal İstanbul, AOÇ ve HES'ler olmak üzere ekolojik değerlerimizin talanına ve güncel olarak Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu Tasarısına ilişkin itirazların, ülkemize ve bölgemize ilişkin savaş siyasetine karşı duruşun ve barış talebinin, alevi yurttaşlarımızın hassasiyetlerinin, kentsel dönüşüm mağdurlarının haklı taleplerinin, kadınların bedenleri üzerinde denetim kuran muhafazakar erkek politikalarına karşı yükselen sesin, üniversite, yargı ve sanatçılar üzerindeki baskılara karşı direncin, başta Türk Hava Yolu işçileri olmak üzere tüm emekçilerin hak gasplarına karşı taleplerinin, tüm cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılığına karşı mücade-

lenin, yurttaşların eğitim ve sağlık hakkına ulaşımının önündeki tüm engellerin kaldırılması istemleri” gerçekleşinceye kadar mücadeleyi sürdüreceğiz.

Sözlerimizi “üç beş ağaca” ve onlarla birlikte geleceğine sahip çıkarken yaralanan başta Berkin Elvan ve Elif Çermikli olmak üzere tüm yurttaşlarımızı selamlayarak ve direniş süresince hayatlarını kaybeden Ethem Sarısülük, Mehmet Ayvalıtaş, Abdullah Cömert, Ali İsmail Korkmaz, Medeni Yıldırım, Ahmet Atakan, Hasan Ferit Gedik ve Fadime Ayvalıtaş’ı anarak, Taksim Dayanışmasının dillendirdiği talepleri bir kere daha haykırarak sonlandıracağız.

- “1) Gezi Parkı, Park olarak kalmalıdır. Taksim Gezi Parkına Topçu Kışlası adı altında ya da başka herhangi bir yapılaşma olmamalı, projenin iptal edildiğine dair resmi bir açıklamanın yapılmalı, Atatürk Kültür Merkezinin yıkılmasına ilişkin girişimler durdurulmalıdır,
- 2) Taksim Gezi Parkı’ndaki yıkıma karşı direnişten başlayarak halkın en temel demokratik hak kullanımını engelleyen, şiddetle bastırma emrini veren, bu emri uygulatan ve uygulayan, binlerce, insanın yaralanmasına, üç yurttaşımızın ölmesine neden olan sorumlular, başta İstanbul, Ankara, Hatay ve Adana Valileri ve Emniyet Müdürleri olmak üzere tüm sorumlular hakkında soruşturma başlatılmalı ve yaptırım uygulanmalı; gaz bombası ve benzeri materyallerin kullanılması yasaklanmalıdır,
- 3) 1 Mayıs alanı Taksim ve Kızılay başta olmak üzere Türkiye’deki tüm meydanlarımızda, kamusal alanlarımızda toplantı, gösteri, eylem yasaklarına ve fiili engellemelere son verilmeli; ifade özgürlüğünün önündeki engeller kaldırılmalıdır,
- 4) Gezi Direnişçilerinin haklarında devam eden soruşturmalar ve davalar düşürülmeli, tutuklu olanlar derhal serbest bırakılmalıdır”

